T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYOĞLU'NUN ŞEHİRSEL GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ

Dilek ALAN

2501190072

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Mehmet BAYARTAN

İSTANBUL - 2021

ÖZ

BEYOĞLU'NUN ŞEHİRSEL GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ

Dilek ALAN

"Beyoğlu'nun Şehirsel Gelişimi ve Mekânsal Özellikleri" isimli çalışma şehir coğrafyası kapsamında beşerî coğrafya perspektifiyle hazırlanmış bir yüksek lisans tezidir. Beyoğlu şehrinin konumu; şehrin hangi lokasyonda kurulduğu, geçirdiği gelişim, değişim tarihsel süreç içerisinde değerlendirilerek, şehrin sahip olduğu fonksiyonlar incelenmiştir. Şehrin sahip olduğu özellikler ve fonksiyonların saha ile olan etkileşimi, sosyal ve ekonomik yapısı, nüfus özellikleri, yerleşim durumu gibi konular anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Beyoğlu'nun seçilmesi ve incelenmesindeki en temel sebep, yerleşim alanı ile ilgili pek çok eser olmasına rağmen özellikle beşerî coğrafya açısından değerlendirilmemiş olmasıdır.

Çalışmada çeşitli kurum ve kuruluşlardan veriler elde edilmiş, bu veriler programlar aracılığıyla işlenerek, mekânla ilgili olan bağı anlaşılmaya, değerlendirilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Kitabi araştırmalar ve okumaların yanı sıra birçok arazi çalışması yapılarak sahadaki gelişim, yerinde gözlemlenmiştir. Şehir coğrafyası prensiplerince incelenen Beyoğlu, diğer coğrafi özellikleriyle de karşılaştırılarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde gelişimi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyoğlu, Şehir, Nüfus, Yerleşme, Şehir Fonksiyonları

ABSTRACT

URBAN DEVELOPMENT AND SPATIAL PROPERTIES OF BEYOĞLU

Dilek ALAN

"Urban Development and Spatial Properties of Beyoğlu" project is a master thesis prepared with human geography perspective within the scope of urban geography. The functions of Beyoğlu city was investigated with its location, its state of establishment and evaluation of progress and evolution within historical process. The topics of properties of the city, the interaction between its functions and the field, its social and economical structure, population characteristics and settlement situation are discussed in the study. The biggest reason to focus on Beyoğlu is although there are many studies on its settlement area, especially the human geography perspective is left out.

Data from various institutions and organizations were collected for the study. These data were analyzed with programs and their connections with the place was evaluated and interpreted. Besides academic readings, the develeopment of the field was observed at the place with many field work. Beyoğlu was studied with urban geography principles and this was compared with other geographical properties of the city. Thus, its development was presented with cause and effect relation.

Key Words: Beyoğlu, Urban, Population, Settlement, Urban Function

ÖNSÖZ

Şehir, pek çok farklı disiplinin ortak paydası olarak ve her disiplinin kendi ölçütleri ve prensipleriyle tanımladığı bir yerleşim alanını ifade eder. Coğrafya bilimi ise şehri çok boyutlu olarak incelemekte; coğrafyanın ana ve alt dallarıyla birlikte açıklamaktadır. Yerleşme coğrafyasının bir alt dalı olan şehir coğrafyası, bir yerleşim yerini kuruluşundan gelişmesine, sahip olduğu fiziki ve beşerî tüm özelliklerini ilkeleri çerçevesinde açıklamaktadır. İnsan ve mekân etkileşiminden doğan yerleşim yerleri çeşitli fonksiyonlara sahiptir. Bu fonksiyonlar bulunulan konuma, beşerî özelliklere ve çevresel şartlara göre değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenliğin sebebini ise zaman ve mekân ekseninde yaşanan dinamik yapıdan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Yüksek lisans sürecimde beni öğrencisi olarak kabul eden, bana inanan, güvenen ve eğitim sürecinin her aşamasında desteğini, bilgisini benden esirgemeyen çok kıymetli hocam ve yol göstericim Doç. Dr. Mehmet Bayartan'a başta olmak üzere Beşerî ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalındaki tüm hocalarıma yürekten teşekkür ederim.

Literatür taraması sürecimde her türlü yardımı, veriyi ve kolaylığı sağlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi çalışanlarına teşekkür ederim.

Yetişmemde emeği olan bana inanan, maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme, tüm bu süreçlerde yanımda olan arkadaşlarıma ve değerli dostum Fatma Ayten'e teşekkür ediyorum.

İçindekiler

ÖZ ..... **ii**

ABSTRACT ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **iv**

GİRİŞ **1**

Beyoğlu'nun Coğrafi Konumu 3

BİRİNCİ BÖLÜM **4**

1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ **4**

1.1. BEYOĞLU'NUN JEOLOJİK ÖZELLİKLERİ **4**

1.2. BEYOĞLU'NUN JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ **7**

1.3. BEYOĞLU'NUN İKLİM ÖZELLİKLERİ **9**

1.3.1. Sıcaklık 10

1.3.2. Yağış 11

1.3.3. Rüzgâr 12

İKİNCİ BÖLÜM **14**

2. BEŞERÎ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ **14**

2.1. BEYOĞLU'NUN İSMİ **14**

2.2. BEYOĞLU'NUN TARİHÇESİ **16**

2.2.1. Bizans İmparatorluğu Öncesi 16

2.2.2. Bizans İmparatorluğu Dönemi 17

2.2.3. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 22

2.2.3.1. 15. Yüzyıl 24

2.2.3.2. 16. Yüzyıl 25

2.2.3.3. 17. Yüzyıl 27

2.2.3.4. 18. Yüzyıl 29

2.2.3.5. 19. Yüzyıl 31

2.2.4. CUMHURİYET DÖNEMİ 40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 45
3. NÜFUS ÖZELLİKLERİ 45
3.1. BEYOĞLU'NUN NÜFUS GELİŞİMİ 45
3.2. BEYOĞLU'NUN İSTANBUL İLÇELERİNE GÖRE NÜFUSU 52
3.3. BEYOĞLU'NUN NÜFUS YOĞUNLUĞU 54
3.4. BEYOĞLU'NUN AKTİF VE BAĞIMLI NÜFUS ORANLARI 54
3.5. BEYOĞLU NÜFUSUNUN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIŞI 55
3.6. BEYOĞLU NÜFUSUNUN EĞİTİM DURUMU 56
3.7. BEYOĞLU'NUN MAHALLE BAZLI 2020 NÜFUS MİKTARLARI . 60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 64
4. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ 64
4.1. YERLEŞME YERİ ÖZELLİKLERİ VE YERLEŞME SAHA İLİŞKİSİ 64
4.2. Beyoğlu'nda Konut Tipleri 66
4.3. Beyoğlu'nda Plan Özellikleri 70
4.4. Beyoğlu Şehri'nin Mahalleleri 71
4.4.1. Arap Camii Mahallesi 73
4.4.2. Asmalı Mescit Mahallesi 74
4.4.3. Bedrettin Mahallesi 76
4.4.4. Bereketzade Mahallesi 77
4.4.5. Bostan Mahallesi 78
4.4.6. Bülbül Mahallesi 80
4.4.7. Camiikebir Mahallesi 81
4.4.8. Çatma Mescit Mahallesi 83
4.4.9. Cihangir Mahallesi 84
4.4.10. Çukur Mahallesi 86

4.4.11. Emekyemez Mahallesi 87
4.4.12. Evliya Çelebi Mahallesi 88
4.4.13. Fetihtepe Mahallesi 90
4.4.14. Firuzağa Mahallesi 91
4.4.15. Gümüşsuyu Mahallesi 92
4.4.16. Hacı Ahmet Mahallesi 94
4.4.17. Hacı Mimi Mahallesi 95
4.4.18. Halıcıoğlu Mahallesi 96
4.4.19. Hüseyin Ağa Mahallesi 99
4.4.20. İstiklal Mahallesi 100
4.4.21. Kadı Mehmet Mahallesi 101
4.4.22. Kalyoncu Kulluğu Mahallesi 103
4.4.23. Kamer Hatun Mahallesi 104
4.4.24. Kaptan Paşa Mahallesi 106
4.4.25. Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi 107
4.4.26. Keçeci Piri Mahallesi 108
4.4.27. Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi 110
4.4.28. Kılıç Ali Paşa Mahallesi 112
4.4.29. Kocatepe Mahallesi 113
4.4.30. Küçük Piyale Mahallesi 114
4.4.31. Kulaksız Mahallesi 116
4.4.32. Kuloğlu Mahallesi 117
4.4.33. Müeyyetzade Mahallesi 118
4.4.34. Ömer Avni Mahallesi 120
4.4.35. Örnektepe Mahallesi 121
4.4.36. Piri Paşa Mahallesi 123

4.4.37. Piyale Paşa Mahallesi 125
4.4.38. Pürtelaş Hasan Efendi Mahallesi 126
4.4.39. Şahkulu Mahallesi 128
4.4.40. Şehit Muhtar Mahallesi 129
4.4.41. Sururi Mehmet Efendi Mahallesi 130
4.4.42. Sütlüce Mahallesi 132
4.4.43. Tomtom Mahallesi 134
4.4.44. Yahya Kahya Mahallesi 135
4.4.45. Yenişehir Mahallesi 137
BEŞİNCİ BÖLÜM 139
5. BEYOĞLU ŞEHRİ'NİN FONKSİYONEL ÖZELLİKLERİ 139
5.1. Şehirsel Fonksiyonlar 139
5.2. İdari Fonksiyonlar 139
5.3. Ekonomik Fonksiyonlar 140
5.3.1. Sanayi ve Ticaret Fonksiyonu 141
5.3.2. Ulaşım Fonksiyonu 145
5.4. Sosyo-Kültürel Fonksiyonlar 151
5.4.1. Eğlence ve Rekreasyon Hizmetleri 153
5.4.2. Sağlık Hizmetleri 154
5.4.3. İnanç Hizmetleri 156
5.4.4. Eğitim Hizmetleri 160
5.4.5. Turizm Hizmetleri 162
SONUÇ VE ÖNERİLER 163
KAYNAKÇA 167
İNTERNET KAYNAKÇASI 176
EKLER 178

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Haliç ve Çevresinin Jeolojik Yapısı 6
Şekil 2 1863 Mimar Yezmud'a ait bir çizim-Kasımpaşa Deresi ve Kolları 8
Şekil 3 Matrakçı Nasuh'un 16.yy. İstanbul Minyatürü 17
Şekil 4 Bizans Döneminde 13. Bölge (Beyoğlu) 18
Şekil 5 1420 İstanbul Gravürü Buendelmonti 20
Şekil 6 17. Yüzyılın Sonunda Pera 28
Şekil 7 1761 yılında Galata ve Beyoğlu 29
Şekil 8 Helmuth von Moltke-1852 32
Şekil 9 Necip Bey Haritası 39
Şekil 10 Beyoğlu'nda Cinsiyete Ait Nüfusun Yıllara Göre Değişimi 48
Şekil 11 1965 Yılında Beyoğlu Nahiyelerinin Nüfus Oranları 49
Şekil 12 1965 Yılında Beyoğlu Nahiyelerinin Nüfus Dağılımı 50
Şekil 13 Beyoğlu'nda Yıllara Göre Nüfus Değişimi 51
Şekil 14 2020 İstanbul İlçeleri Nüfus Oranları 52
Şekil 15 İlçe Bazlı Nüfus Büyüklüklerinin Dağılımı 53
Şekil 16 2020 Yılı Beyoğlu Aktif-Bağımlı Nüfus Oranı 54
Şekil 17 2020 Yılı Beyoğlu Nüfus Piramidi 55
Şekil 18 Beyoğlu'nun Yaş Grafiği 56
Şekil 19 2020 Yılı Beyoğlu Nüfusunun Eğitim Durumu 57
Şekil 20 2020 Yılı Eğitim Durumunun Cinsiyet Oranları 59
Şekil 21 2008 ve 2020 Yıllarında Cinsiyete Göre Eğitim Durumu 59
Şekil 22 2020 Yılı Beyoğlu Mahalle Nüfus Dağılımı 61
Şekil 23 2020 Beyoğlu Mahallelerinin Nüfus Oranları 62
Şekil 24 Beyoğlu İlçesi Arazi Kullanımı 65
Şekil 25 Beyoğlu Arazi Kullanımı 66
Şekil 26 Beyoğlu Mahalle Dağılımı 72
Şekil 27 Arap Cami Mahallesi 73
Şekil 28 Asmalı Mescit Mahallesi 75
Şekil 29 Bedrettin Mahallesi 76

Şekil 30 Bereketzade Mahallesi 78
Şekil 31 Bostan Mahallesi 79
Şekil 32 Bülbül Mahallesi 80
Şekil 33 Camiikebir Mahallesi 82
Şekil 34 Çatma Mescit Mahallesi 83
Şekil 35 Cihangir Mahallesi 85
Şekil 36 Çukur Mahallesi 86
Şekil 37 Emekyemez Mahallesi 88
Şekil 38 Evliya Çelebi Mahallesi 89
Şekil 39 Fetihtepe Mahallesi 90
Şekil 40 Firuzağa Mahallesi 92
Şekil 41 Gümüşsuyu Mahallesi 93
Şekil 42 Hacı Ahmet Mahallesi 94
Şekil 43 Hacı Mimi Mahallesi 96
Şekil 44 Halıcıoğlu Mahallesi 97
Şekil 45 Hüseyin Ağa Mahallesi 99
Şekil 46 İstiklal Mahallesi 101
Şekil 47 Kadı Mehmet Mahallesi 102
Şekil 48 Kalyoncu Kulluğu Mahallesi 103
Şekil 49 Kamer Hatun Mahallesi 105
Şekil 50 Kaptan Paşa Mahallesi 106
Şekil 51 Katip Mustafa Çelebi Mahallesi 108
Şekil 52 Keçeci Piri Mahallesi 109
Şekil 53 Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi 110
Şekil 55 Kocatepe Mahallesi 113
Şekil 56 Küçük Piyale Mahallesi 115
Şekil 57 Kulaksız Mahallesi 116
Şekil 58 Kuloğlu Mahallesi 118
Şekil 59 Müeyyedzade Mahallesi 119
Şekil 60 Ömer Avni Mahallesi 121
Şekil 61 Örnektepe Mahallesi 122
Şekil 62 Piri Paşa Mahallesi 124

Şekil 63 Piyale Paşa Mahallesi 125
Şekil 64 Pürtelaş Hasan Efendi Mahallesi 127
Şekil 65 Şahkulu Mahallesi..... 128
Şekil 66 Şehit Muhtar Mahallesi..... 130
Şekil 67 Sururi Mehmet Efendi Mahallesi..... 131
Şekil 68 Sütlüce Mahallesi..... 133
Şekil 69 Tomtom Mahallesi..... 135
Şekil 70 Yahya Kahya Mahallesi..... 136
Şekil 71 Yenişehir Mahallesi 138
Şekil 72 Galataport Projesi..... 150
Şekil 73 Beyoğlu Sosyo-Kültürel Fonksiyon Dağılımı 152

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1 Hasköy - Sütlüce/ Sebah Joailier - 1903 9
Fotoğraf 2 Galata Kulesi-1348-1349 22
Fotoğraf 3 Tarihi Galata Sur Kalıntıları 23
Fotoğraf 4 Günümüzde Kasımpaşa Semti 26
Fotoğraf 5 Günümüzde İstiklal Caddesi (La Grande Rue de Pera) 27
Fotoğraf 6 Taksim Maksemi 30
Fotoğraf 7 Galata Köprüsü 34
Fotoğraf 8 Beyoğlu Metro (Tünel) Han 35
Fotoğraf 9 Günümüzde Beyoğlu Belediye Başkanlığı (6.Daire) 38
Fotoğraf 10 1980'ler Tarlabaşı Yıkımları 41
Fotoğraf 11 İstiklal Caddesi 42
Fotoğraf 12 Koç Müzesi Lengerhane Binası 43
Fotoğraf 13 Haliç Kongre Merkezi (Eski Mezbaha) 44
Fotoğraf 14 Beyoğlu Evleri 67
Fotoğraf 15 Büyük Hendek Caddesi- Kagir Yapı 68
Fotoğraf 16 Tarihi Frej Apartmanı 69
Fotoğraf 17 Geleneksel Mahalle Dokusu 70
Fotoğraf 18 Fetihten sonra kurulan ve restorasyon aşamasındaki tersane tesislerinden 142
Fotoğraf 19 Salt Galata- Eski Osmanlı Bankası Binası 143
Fotoğraf 20 Galataport Liman Yapımı 149
Fotoğraf 21 Tarihi Paket Postası Binası 150
Fotoğraf 22 Galataport Limanının Konumu ve Çevresi 151
Fotoğraf 23 Kamer Hatun Camii 156
Fotoğraf 24 Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Ortodoks Kilisesi 158
Fotoğraf 25 Dolapdere Panayia Avangelistria Rum Ortodoks Kilisesi 159

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 Maksimum Sıcaklık 10
Grafik 2 Yağış Miktarları 11
Grafik 3 Rüzgâr Hızı 12
Grafik 4 Rüzgâr Gülü 13

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Beyoğlu'nun Nüfus Değişimi (1935-2020)..... 47
Tablo 2 Beyoğlu 2008 ve 2020 Yıllarındaki Cinsiyet Nüfusunun Eğitim Durumu .. 58
Tablo 3 2020 Yılında Beyoğlu'nun Mahalle Bazlı Nüfusu..... 60
Tablo 4 Beyoğlu Parkları 153
Tablo 5 Beyoğlu Hastaneleri..... 154
Tablo 6 Beyoğlu Semt Poliklinikleri..... 155
Tablo 7 Beyoğlu Sağlık Ocakları (Aile Sağlığı Merkezi)..... 155
Tablo 8 Beyoğlu Kiliseleri..... 157
Tablo 9 Beyoğlu Sinagogları 157
Tablo 10 Beyoğlu Okulları..... 161
Tablo 11 Beyoğlu'ndaki Özel Okullar 161
Tablo 12 Otobüs Güzergahları..... 178
Tablo 13 Beyoğlu Camileri..... 182

GİRİŞ

Şehir, kolektif yaşamın sistemlerini barındıran yapay oluşumlardır. Disiplinlerin kendine özgü bazı temel kavram, terim ve teorileri bulunmaktadır. Bazı kavramlar ise farklı disiplinlere geçiş yapabilmektedir (Özey, Bilgili, Kocalar, 2018). Şehir kavramı da bunlardan biridir. Birbirini destekleyen ve oluşumlara bütüncül bakılabilmesini sağlayan aynı zamanda birbirinden farklı pek çok tanımı vardır. Tanımların değişkenliği ise şehrin dinamik yapısını ortaya koymakta ve sahip olduğu fonksiyonlar sebebiyle farklı değerlendirilmektedir. Coğrafyacılar, tüm ana ve alt disiplinleriyle birlikte şehri ele almış; kuruluş sahasının morfolojik özelliklerine, nüfusuna, ekonomik faaliyetlerinden ulaşım elemanlarına kadar pek çok açıdan değerlendirmişlerdir.

Şehirlerin kurulup gelişmesinde öne çıkan faktörler; insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek fonksiyonların yerleşimde bulunup bulunmamasına göre değişkenlik göstermektedir. Bu fonksiyonlar başta güvenlik ve suyun varlığıyla birlikte sürdürülebilecek ekonomik, sosyal faaliyetlere göre değişebilir.

Çalışmanın amacı, Beyoğlu'ndaki şehirsel gelişimi ve şehirleşmeyi coğrafi prensipler içerisinde ele alarak burada gerçekleşen yerleşme özelliklerini; fiziki coğrafya, nüfus coğrafyası, şehir coğrafyası özellikleriyle birlikte mekânsal gelişim bakımından değerlendirmektir.

Çalışmamızda şehir coğrafyası bağlamında geçmişten günümüze barındırdığı potansiyel bakımından gelişim sürecine etki eden faktörler ele alınmıştır. Tüm bu süreçler özellikle beşerî faaliyetler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tezde yöntem olarak nitel ve nicel yöntemler kullanılmıştır. Bu minvalde, yerli ve yabancı kaynaklar taranmış, Yöktez, Dergipark, Türkiye İstatistik Kurumu ve arama platformlarının akademik tarama yapılmasını sağlayan özellikleri kullanılarak pek çok kaynağa ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı

ve Salt Galata'da yer alan çok sayıda esere ulaşma imkânı bulunmuştur. Resmî kurumlardan Beyoğlu'na dair veriler elde edilerek değerlendirilmeye dahil edilmiştir. Elde edilen tüm kaynaklar (Kitaplar, Tezler, Raporlar, Gazete haberleri, Seyyah hatıratları vb.) ile birlikte literatür taraması sırasında ve sonrasındaki süreçlerde pek çok kez saha çalışması da yapılarak bahsedilen şehir gelişimi-yüzlerce yıllık süreçlerden bahsedildiği için köklü değişimler gerçekleşmiştir- anlaşılmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma 5 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şehrin fiziki coğrafya özellikleri değerlendirilmiştir. Fiziki şartlarından doğan özelliklerinin şehirde kuruluşa etkisi gösterilmeye çalışılmıştır.

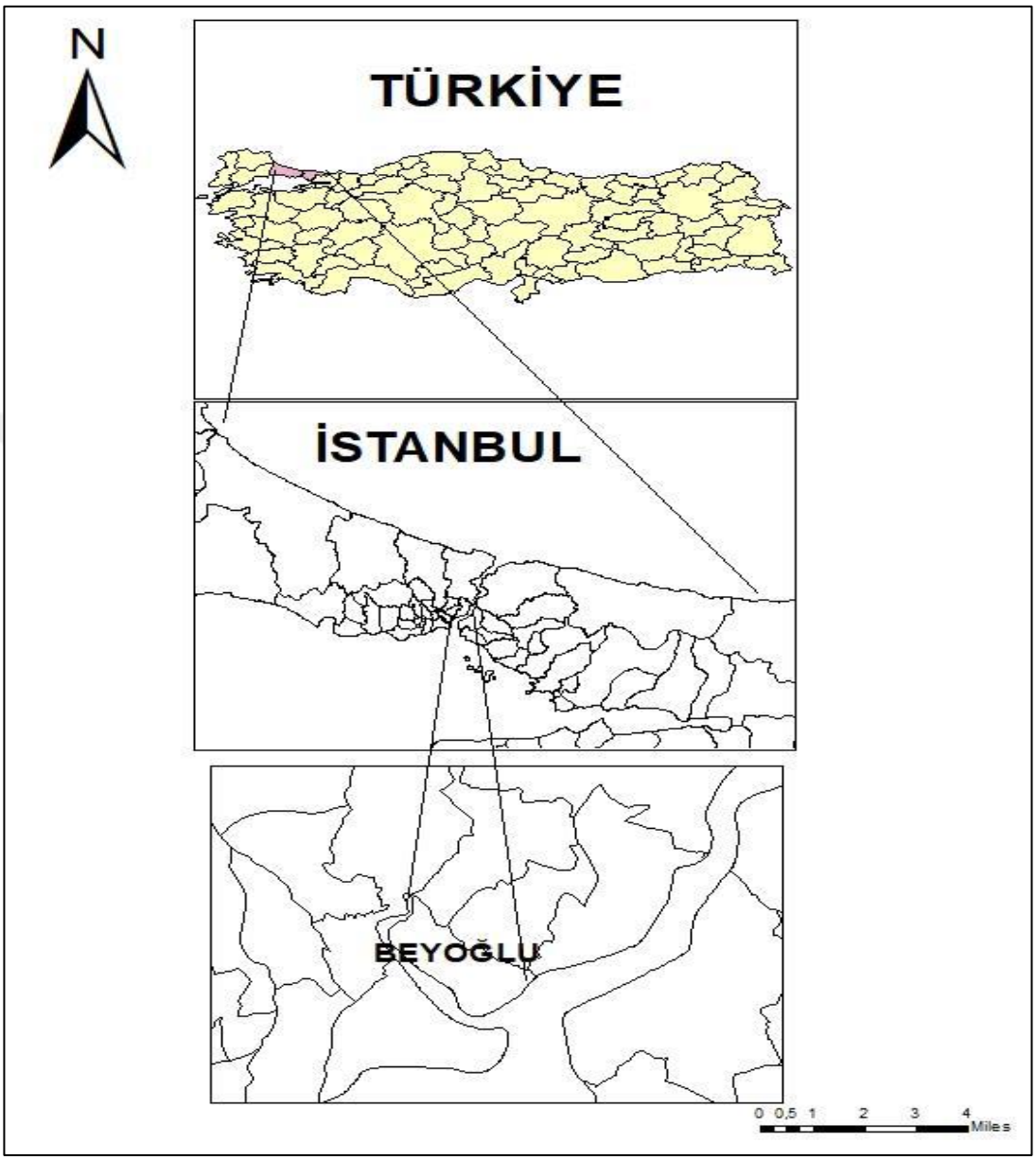
İkinci bölümde, şehrin aldığı isimler ve kuruluş dönemleri etkili olan olaylar ve durumlarla birlikte mekân ve zaman bağlamında ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde şehrin geçmişten bugüne farklı dönemlerde barındırdığı nüfus; miktar ve oranlarıyla karşılaştırmalı olarak çeşitli gösterimlerle açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde yerleşme özellikleri ele alınmıştır. Beyoğlu'nun yerleşim sahasıyla olan ilişkisi açıklanarak, bu yerleşmenin hangi durumlar sonucu geliştiğini ve gelişmenin mekâna olan etkileri değerlendirilmiştir.
Son bölümde mekânın sahip olduğu şehirsel fonksiyonlar ele alınmıştır. Fonksiyonlar ve saha arasındaki ilişki ortaya konmuş ve şehrin gelişimdeki etkileri anlatılmaya çalışılmıştır.

Sonuç ve öneriler kısmında da şehrin içinde bulunduğu durum değerlendirilmiş buna göre çeşitli öneriler sunulmuştur.

Beyoğlu'nun Coğrafi Konumu

Harita 1 İnceleme Sahasının Konumu

Beyoğlu; Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara bölgesinde bulunan İstanbul ilinin Avrupa yakası kısmında yer alır. 41° 0371' Kuzey enlem ve 28° 9774' Doğu boylam dereceleri ile konumlanmıştır. Güneybatısında Haliç, kuzeyinde Şişli, kuzeybatısında Kağıthane, doğusunda Beşiktaş ve İstanbul Boğazı ile çevrelenmiştir. Yüzölçümü bakımından 8.76 km^2'dir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. BEYOĞLU'NUN JEOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Beyoğlu'nda*;* bulunduğu konum itibariyle, İstanbul'da geniş bir yayılıma sahip olan Trakya Formasyonu'nun (Ct) jeolojik birimleri ve kayaç yapıları görülmektedir. Trakya Formasyonu İstanbul Paleozoiği'nin üst birimini oluşturur (Bozkurtoğlu, Yazıcı, İş, 2010). Formasyonun, farklı zamanlarda yapılmış çalışmalar ve incelenen fosillere dayanarak; Yalçınlar (1954), Baykal ve Kaya (1963), Abdüsselamoğlu (1963) (Keskin, 2011) ve daha pek çok araştırıcı tarafından Karbonifer (Vizeen) yaşında olduğu belirlenmiştir. Trakya formasyonu yoğun tektonizma olaylarından etkilenmiş, birkaç metrede bir değişik doğrultulu fay, kıvrım, kırık ve eklem sistemlerine sahiptir. Bölgesel verilere göre Trakya formasyonun kalınlığı 1000 metreden fazladır (Dalgıç vd.,2009). Litolojik olarak, "Trakya formasyonu büyük kısmıyla şeyl ve az olarak da polijenik konglomera, kalkerli şeyl, kireçtaşı, kuvars konglomera ve kuvars-kumtaşından yapılmıştır. Formasyonun büyük kısmını meydana getiren şeyller, genellikle koyu gri ve yeşilimsi gri; sarımsı gri, yersel olarak soluk kırmızı pembe ayrışma renklidir. Şeyl içinde çok ince laminalı silttaşından çok kaba konglomeralara kadar türbidik oluşuklar bulunur. Aynı zamanda birim içinde orta, iyi arası boylanmış ve çok kötü boylanmış iki grovak çeşidi yer alır. En çok görülen, birinci tip grovaklar, yeşilimsi gri, sıkı; yarı yuvarlaklaşmış kuvars, koyu renkli çört, taş kırıntıları, mika ve feldispattan yapılıdır. Ayrışmış örnekleri grimsi sarı ile soluk kahverengi arasında, gözenekli, demirle boyanmış, bol mikalı ve dirençsizdir (Kaya,1972)." Daha alt kesimlerde ise gri-mavi renkli ayrışmamış kaya özelliğindedir (Dalgıç vd.,2009)."

Trakya Formasyonu materyallerin yer yer değişkenlik göstermesiyle birlikte 5 üyeden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Balıklıhavuz Çakıltaşı Üyesi
2. Küçükköy Kumtaşı Üyesi
3. Çamurluhan Şeyl Üyesi

4. Cebeciköy Kireçtaşı Üyesi
5. Gümüşdere Silisli Şeyl -Grovak Üyesi'dir.

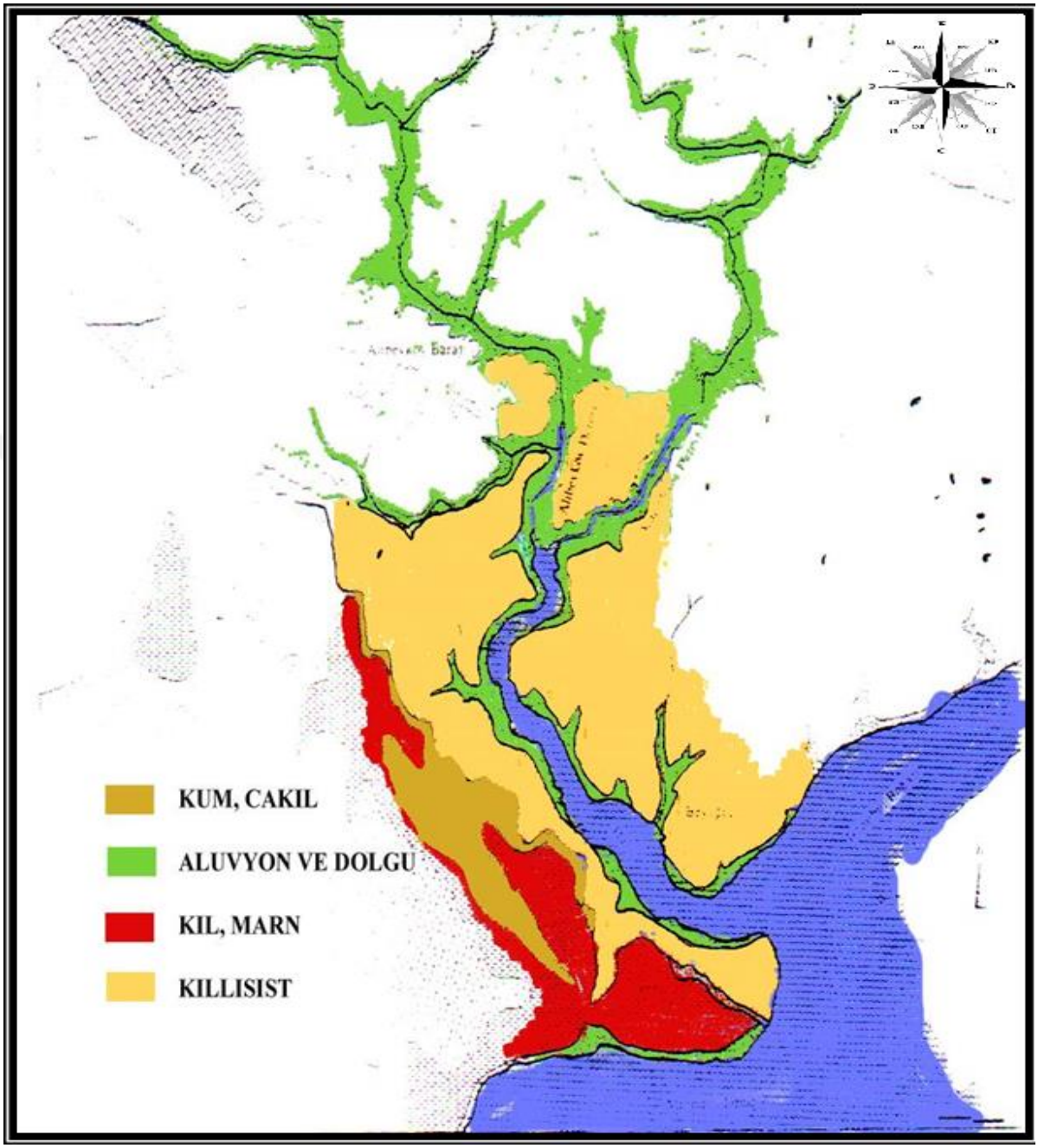
Çalışma sahamızda Trakya formasyonuna ait genel yapının dışında ağırlıklı olarak Balıklıhavuz Çakıltaşı ve Küçükköy Kumtaşı üyelerine ait yapılar görülmektedir.

Balıklıhavuz Üyesi

Beyoğlu'nun semtlerinden Kasımpaşa ve Hasköy sırtlarında yüzeylenen yapı "beyaz, gri, sarı ve açık kahve renkli kanal dolgusu çakıltaşlarını içerir. Bu birim merceksel olup 20-30 m kalınlık gösterir. Balıklıhavuz Çakıltaşı, Trakya Formasyonu içinde fluxtürbidit seviyesindedir. Beyaz, gri, sarı ve kahve renkli polijenik çakıllı çakıltaşlarıdır. Birim 1,5-4 cm arasında değişen heterojen boyutlu kuvars minerallerinden feldspat ve kaya kırıntılarından oluşur. Birim ilk kez Kaya (1971) tarafından tanımlanmıştır. (http://kadioglumuhendislik.com.tr, Erişim Tarihi: 12.04.2020)

Küçükköy Üyesi (Ctk)

Küçükköy üyesi Trakya Formasyonunun Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Eyüp, Kemerburgaz, Alibeyköy, Gaziosmanpaşa ve daha birçok sahasında yayılım göstermektedir. Beyoğlu'nda özellikle Kasımpaşa ve Okmeydanı semtleri civarlarında yüzeylenmektedir. Birimin sahip olduğu kayaç yapısı Trakya formasyonunun büyük bir kesimini meydana getiren şeyl, grovak, kumtaşı ardalanmasından oluşur (http://kadioglumuhendislik.com.tr). Trakya formasyonu içinde, yüksek kumtaşı oranıyla ayırt edilen Küçükköy kumtaşı üyesi devamlı kumtaşı-şeyl ardalanması ve masif kumtaşı tabakalarıyla (Kaya, O., 1971'den aktaran Gözübol ve Aysal, 2008) göze çarpar. Litolojik kesitin devamında alttan üste doğru türbidit, kumtaşı, silttaşı, şeyl, kiltaşı, çamurtaşı, iri kumtaşı tabakaları bulunmaktadır. Grovak tabakaları genelde masif görünümlü, yüzeysel ayrışmaya uğramış, genellikle kalsit dolguludur. Benzer şekilde kumtaşı silttaşı ardalanması da laminalı bir yapıdadır. Az çatlaklı bu birimde de çatlaklar kalsit dolguludur (Karagöz, 2007).

Şekil 1 Haliç ve Çevresinin Jeolojik Yapısı
Kaynak: İmar Planı Raporu, 2008

1.2. BEYOĞLU'NUN JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ

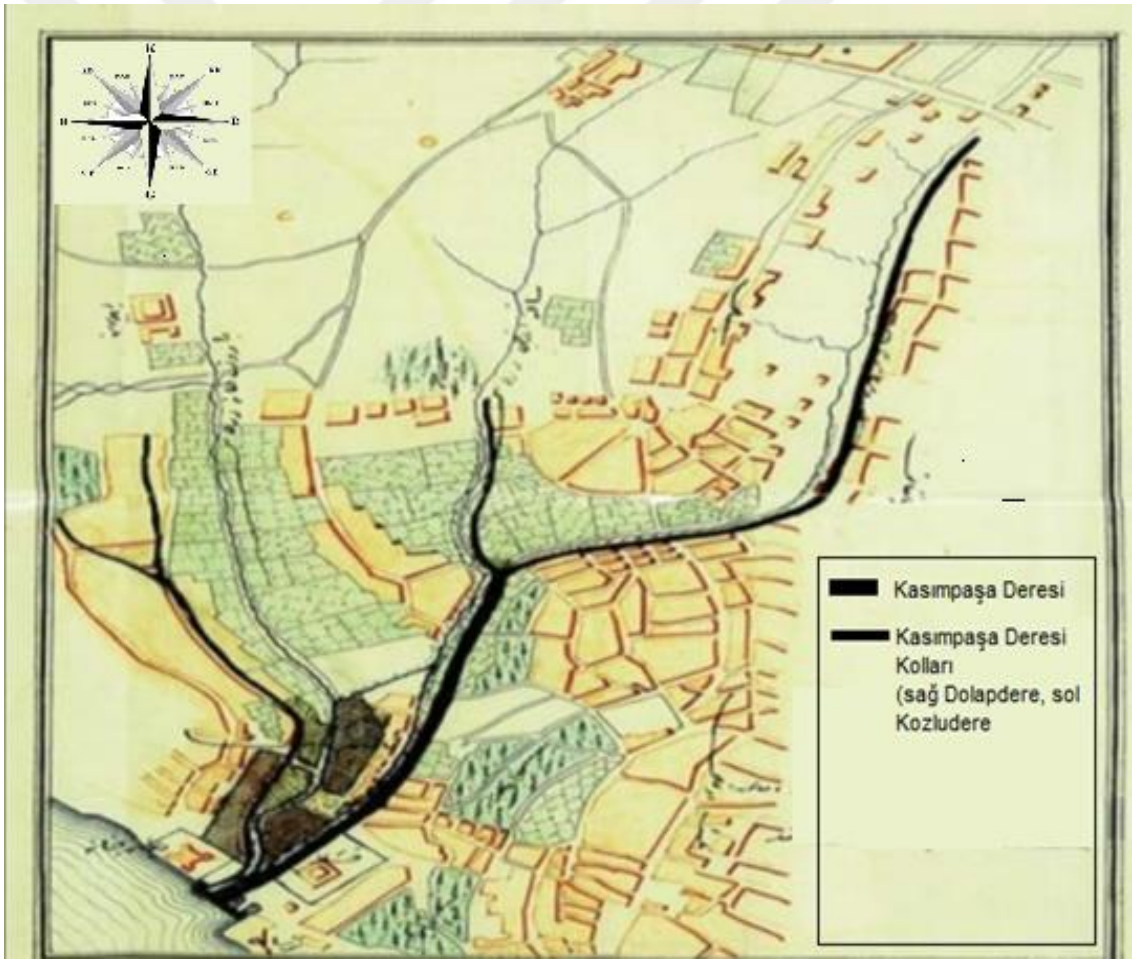
Beyoğlu, Marmara Havzasının Trakya/Kocaeli penepleni üzerinde bulunmaktadır. Güneydoğu-Kuzeybatı yönlü olarak bir gelişim göstermektedir. Beyoğlu'nun da en belirgin topografik özelliğini hem Haliç'e hem de Marmara'ya doğru inen dik yamaçlar ve vadi ile sırtlardan oluşan kıvrımlı yüzeyler oluşturmaktadır (İmar Planı Raporu, 2008). Oldukça geniş yayılıma sahip sırtlar İstanbul'un önemli yol güzergahlarını belirlemektedir. Ayrıca bu sırt devamında Cumhuriyet caddesi, Halaskargazi caddesi ve Büyükdere caddeleriyle birleşerek Beyoğlu'nun su bölümü çizgisini oluşturmaktadır. Tünel'den Taksim'e kadar uzanan sırt boyunca ve Taksim Meydanı çevresinde Talimhane, Gezi Parkı ve Gümüşsuyu'nun bir bölümünü içine alan büyük bir tepe düzlüğü yer almaktadır (İmar Planı Raporu, 2008).

Platonun bu günkü durumu aşınım sonucu meydana gelmiş ve Tünel'den başlayarak Tepebaşı, Taksim'i de içine alarak Okmeydanı'na kadar uzanmıştır. Beyoğlu platosu yükselti bakımından, Tünel Meydanı'nda 66 metreye (Durudoğan, 1998) Taksim'de 70-80 metreye ve Okmeydanı'nda 80-100 metrelere ulaşmaktadır.

Beyoğlu; topografik olarak % 32.5'i 0-15 m yüksekliğinde, % 28'i 15-30 m yüksekliğinde, % 19.5'i 30-45 m. yüksekliğinde, % 14'ü 45-60 m. yüksekliğinde, % 5'i 60-75 m. yüksekliğinde, % 1'i ise 75 m'nin üstünde yükseltiye sahip olduğu görülmektedir (Emiralioğlu,2005). Platonun güneye bakan kesimleri yer yer küçük dereler tarafından yarılmıştır. Geçmişte dere kenarları yerleşim alanı ve tarımsal amaçlarla kullanılırken günümüzde bu vadiler tamamıyla kurutularak veya kapalı kesit bir sistemle kontrol edilerek yerleşim alanına dönüştürülmüştür. Bu derelerden biri Kasımpaşa deresi idi ve 2 koldan oluşmaktaydı. Bu iki kolun ismi Kozludere ve Dolabdere'dir (Han ve Shopov, 2015). 1565-1574 yılları arasında Mimar Sinan tarafından inşa edilen Piyale Paşa Camii'nin önünden Kozludere akmakta idi. Günümüzde dere tonozlarla örtülerek üzerinden Piyale Paşa Bulvarı geçirilmiştir. Bir diğer kol olan Dolabdere ise Kurtuluş dolaylarından akarak İplikçi Hamamı civarında

Kozludere ile birleşip Kasımpaşa deresini oluşturuyorlardı (Şekil 2) Geçmişte bu dere sularını Haliç'e boşaltmaktaydı. Bütünüyle değerlendirilecek olursa hepsi birlikte Kasımpaşa Vadisini oluşturmaktaydılar.

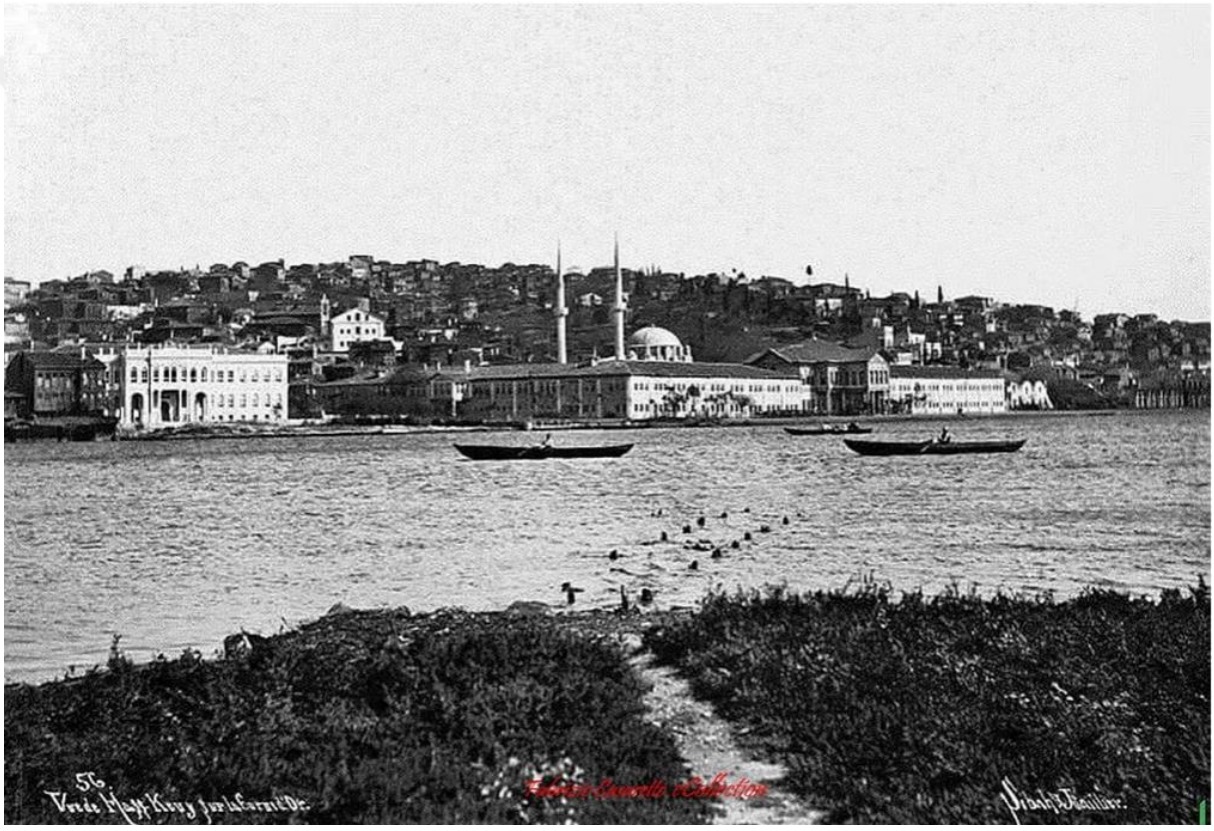
Beyoğlu sahası içerisinde bulunan bir diğer dere ise 20. Yüzyılın başlarına kadar akmakta olan Kalayetbahçe (İliyos Deresi) deresidir. Bizans döneminde Keramaria (çömlekçiler) adıyla geçen Kiremitçiler mevkiinde bulunan Kalaycıbahçe deresi ağzında derenin çamuru ile yapılan seramik ve testilerin imal edildiği atölyeler bulunmaktaydı (Göncüoğlu, 1997).

Şekil 2 1863 Mimar Yezmud'a ait bir çizim-Kasımpaşa Deresi ve Kolları

Kaynak: (Soyer, 2008)

Günümüzde bu saha Hasköy semti sınırlarında bulunmakta ve tamamen yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Yine bazı kaynaklarda tarih öncesi dönemlerde Kyboi\ Kanopos veya Krenides adı ile anılan Hasköy semtinin bulunduğu vadi içerisinde Cison (Meizon) adı ile bilinen bir derenin akmakta olduğu ve buradaki koya da adını verdiği yazılmaktadır. Beyoğlu'nun batısında bulunan Sütlüce semtinin bulunduğu bölge için kaynaklarda Auleon ya da Aulon adı ile anılmakta olan bir vadi ve koydan oluştuğu yazılmaktadır (Genim, 2004).

Fotoğraf 1 Hasköy - Sütlüce/ Sebah Joailier - 1903
Kaynak: www.sebahjoaillier.com

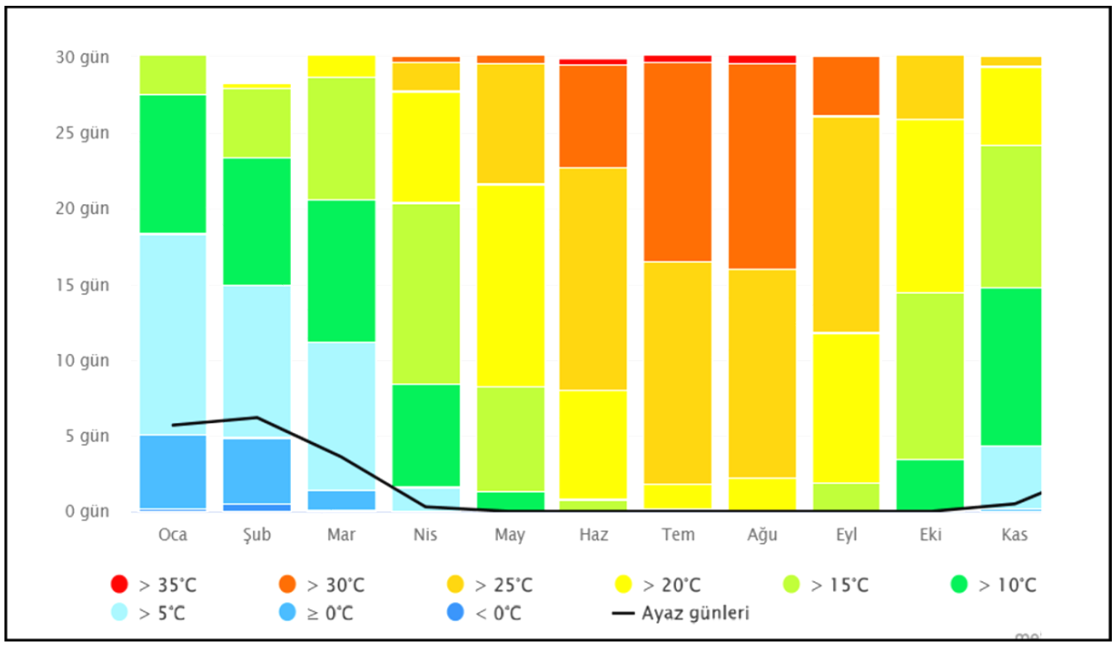
1.3. BEYOĞLU'NUN İKLİM ÖZELLİKLERİ

Beyoğlu, coğrafi konumu hasebiyle Marmara bölgesinde bulunmaktadır. Marmara bölgesi ise Akdeniz, Karadeniz ve karasal iklim özelliklerinin birlikte görüldüğü Marmara (geçiş) iklimi etkisi altındadır. Bu sebepten dolayı kısa zaman aralıklarında

değişiklikler göstermektedir. İklim çeşidi, özellikleri itibariyle kışları Akdeniz iklimi kadar ılık, yazları Karadeniz iklimi kadar yağışlı değildir. Karasal iklim kadar kışı soğuk, yazı da kurak geçmemektedir. Bu özelliklerden dolayı Marmara iklimi, karasal Karadeniz ve Akdeniz iklimleri arasında bir geçiş özelliği göstermektedir (Sensoy, vd., Erişim Tarihi: 27.03.2020).

1.3.1. Sıcaklık

Marmara geçiş ikliminin Ocak ayı ortalama sıcaklığı 4.9°C, Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 23.7°C, yıllık ortalama sıcaklık 14.0°C dir (Sensoy, vd., ty.). Sahaya Beyoğlu özelinde bakmak gerekirse grafikten de anlaşılacağı üzere sıcaklık değerlerinin en düşük seyrettiği Ocak ayında sıcaklık ağırlıklı olarak gün sayısının çokluğu bakımından 5°C'lerde gözlenmiştir. En yüksek sıcaklığın oluştuğu Ağustos ayında yaklaşık olarak 15 gün 30°C'lerde seyrettiğini söylemek mümkündür. Ayaz günler ise Beyoğlu için peak yaptığı Şubat ayında yaklaşık 6-7 gün olarak tespit edilmiştir.

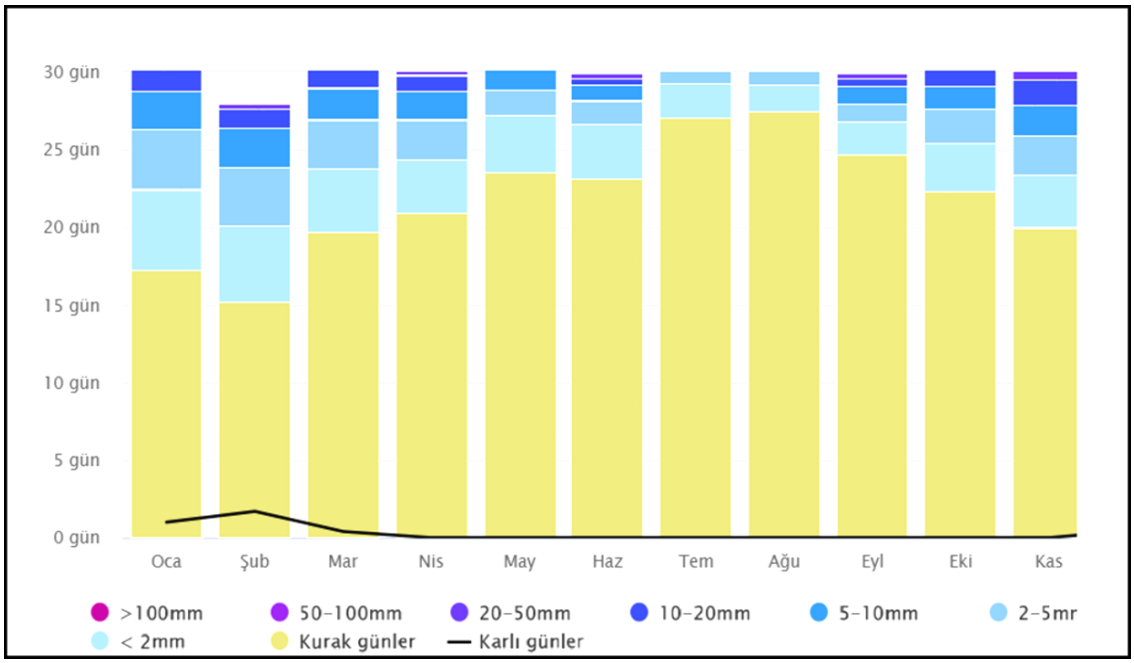
Grafik 1 Maksimum Sıcaklık
Kaynak: Meteoblue

www.meteoblue.com/tr Erişim Tarihi: 27.03 2020

1.3.2. Yağış

Marmara geçiş iklimi karakteristiğinin ortalama yıllık toplam yağışı 595.2 mm'dir. Yağışların çoğu kış mevsimindedir. Yaz yağışlarının yıllık toplam içindeki payı %11.7'dir. Yıllık ortalama nispi nem %73'tür (Sensoy, vd., ty). "Yıllık yağışın %40'ı kışın, %21'ilkbaharda, %11'i yazın, %28'i ise sonbaharda düşmektedir" (Emiralioğlu, 2005).

Çalışma sahası ile ilgili verilere bakılacak olursa yağışların yağmur şeklinde olduğu görülmektedir. Ocak ve şubat aylarında en fazla yağışın olduğu ve bunun da metrekareye 2-5 mm olduğu görülmektedir. En düşük yağışlar ise Temmuz ve Ağustos aylarında yaşanmakta, birkaç günü geçmeyen bu yağışların ortalama 2-10 mm. olduğu görülmektedir. Mevsimsel olarak bakarsak yaz ayları kurak geçmekte; kış aylarında da kuraklığın yaz aylarına göre düşerek yağışların arttığı görülmektedir. Karlı gün sayısı ise ocak ve şubat aylarında görülmekte bu günler birkaç günle sınırlı kalmaktadır.

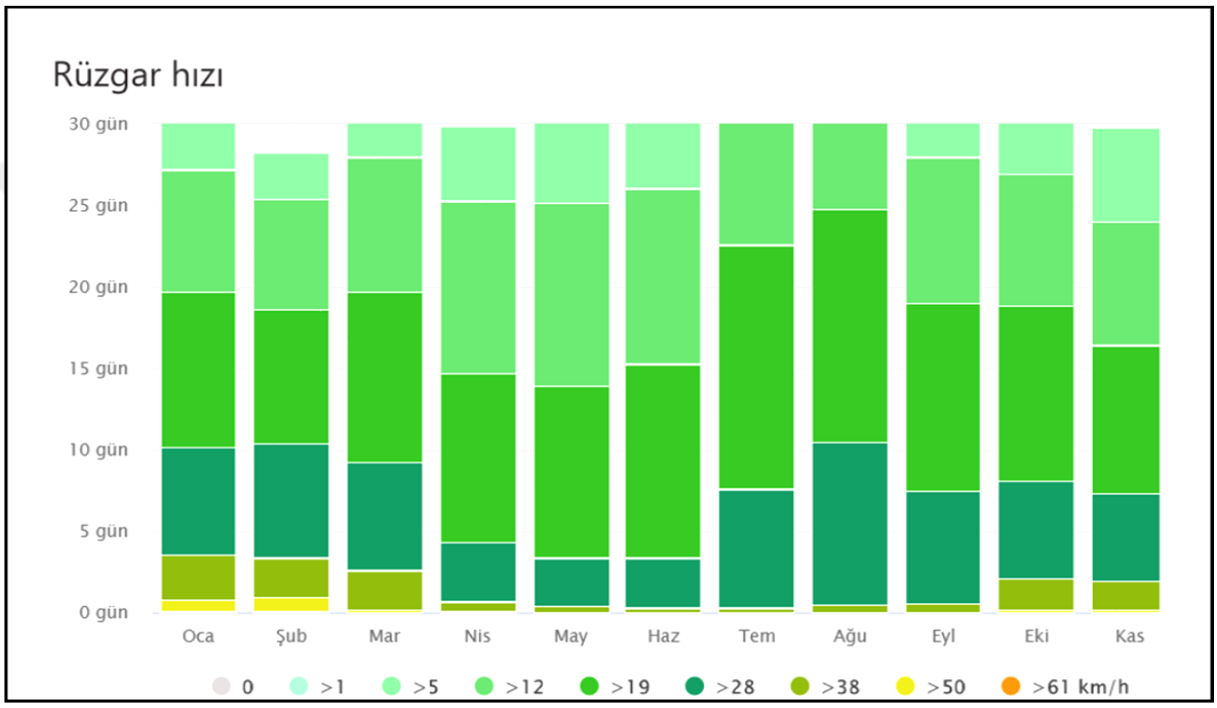

Grafik 2 Yağış Miktarları
Kaynak: Meteoblue

www.meteoblue.com/tr Erişim Tarihi: 27.03 2020

1.3.3. Rüzgâr

Beyoğlu'nun rüzgâr hızının verildiği grafikte kış aylarında 50km/h hıza ulaştığı, ağırlıklı olarak ise 12-19 km/h hızla seyrettiğini görmekteyiz. Bu hızın ilkbahar ve yaz aylarında ise 12-28 km/h'lere düştüğü görülmektedir.

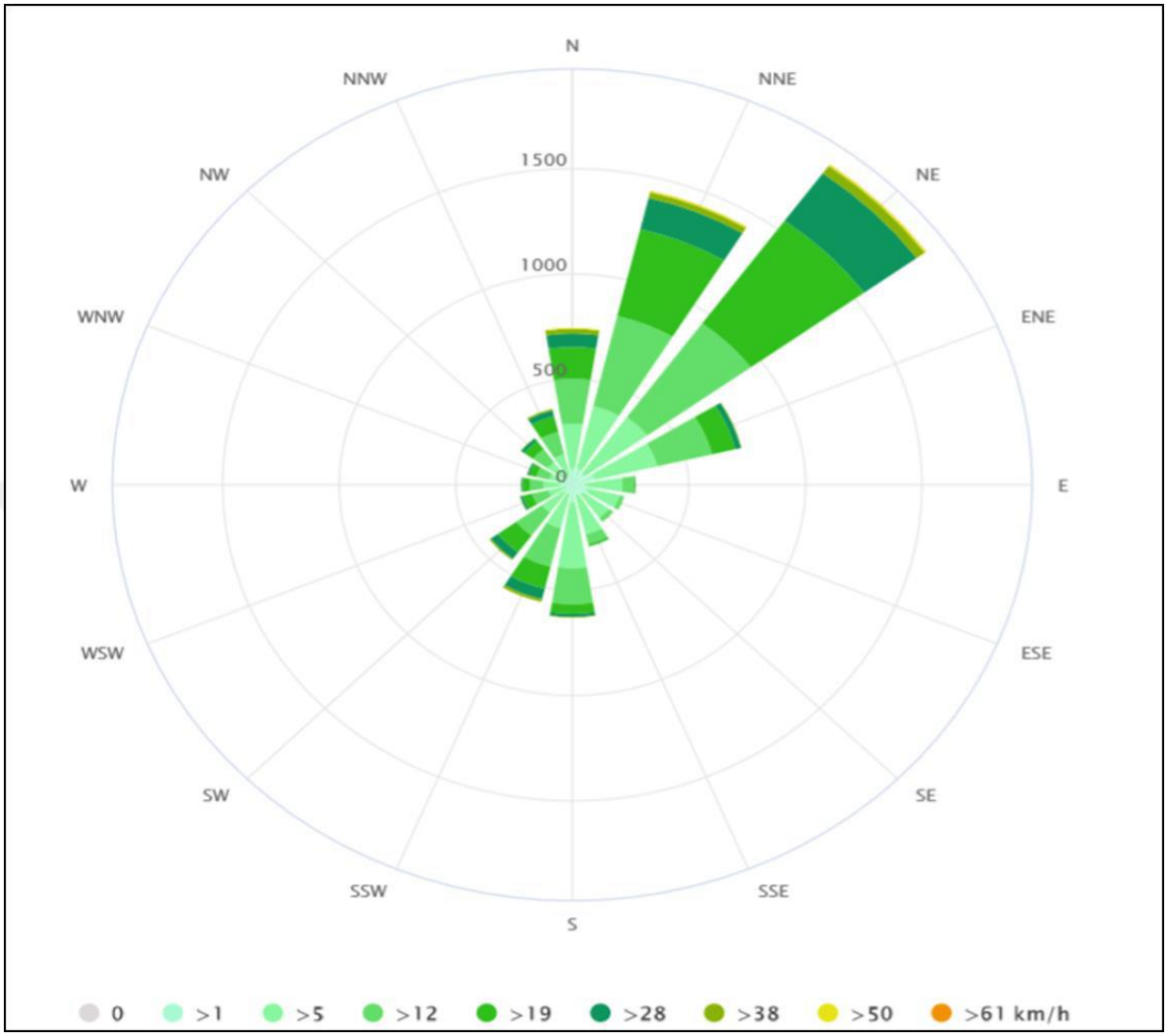

Grafik 3 Rüzgâr Hızı
Kaynak: Meteoblue

www.meteoblue.com/tr Erişim Tarihi: 27.03 2020

Rüzgâr Gülü

Rüzgâr frekans gülleri diyagramına bakılarak Beyoğlu'nda rüzgar'ın esme yönünün güneybatı-kuzeydoğu yönlü olduğu söylenebilir. Bu yönde bir rüzgârın ise Haliç istikametinden estiğini söylemek mümkündür. En az esme sayısının güneydoğu-kuzeybatı yönünde olduğu da ayrıca görülmektedir. (508) Beyoğlu'nun hakim rüzgarları; %33 kuzeydoğudan poyraz, %29 kuzeyden yıldız, %15 güneybatıdan lodos, %10 kuzeybatıdan karayeldir (Emiralioğlu, 2005).

Grafik 4 Rüzgâr Gülü
Kaynak: Meteoblue

www.meteoblue.com/tr Erişim Tarihi: 27.03 2020

İKİNCİ BÖLÜM
2. BEŞERÎ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. BEYOĞLU'NUN İSMİ

Beyoğlu gelişim sürecinde her dönem farklı isimlerle anılmıştır. İncirler anlamına gelen Sykai, süt anlamına gelen Galaktos, karşı yaka-öte anlamına gelen Pera ve burada yaşamış Gritti ailesinin oğulları için söylenmiş olan Bey oğlu isimleri bölgenin kendine has özellikleri hakkında ip uçları barındırmaktadır.

Beyoğlu'nun bilinen ve kullanılan ilk isminin bölgede geçmişte var olan incir ağaçlarının çokluğu sebebiyle Strabon'nun bahsettiği (Eyice 1968'den aktaran Genim, 2004) ve Hellen dilinde "İncirler" manasına gelen Sykai'den geldiği tarihi pek çok kaynakta mevcuttur.

Sykai'den sonra bölgeye verilen ve günümüzde halen belirli bir alan için kullanılan diğer bir isim de Galata'dır. Galata isminin kökenini Evliya Çelebi eserinde şöyle izah etmektedir: "Kostantiniyye kalesinin ilk yapıldığı zaman Galata tarafları çayırlık, havadar, mahsuldar, gönül açıcı köylerle dolu idi. Köylüler, koyunlarını, sığırlarını bu Galata toprağında otlatarak sütünü sağıp krala takdim ederlerdi. Bol mahsül veren bu yerdeki bitkilerin bereketleri eseri olarak süt son derece lezzetli olduğundan, bu yerin adına Galate dediler. Çünkü Yunan lisanında süte Galate derler." (Kaya, 2018) Galate'nin yanı sıra Grekçe'de süt "Gala", "Galaktos" anlamlarında da kullanılmaktadır (Acar, 2020).

Bunun yanı sıra İtalya'da limanlarda gemilerin yükleme-boşaltma yaptıkları eğimli alanlara verilen İtalyanca "calata" kelimesinden geldiği düşünülmektedir (Kılıç,2009).

Bir başka görüş ise bu bölgede yaşamış olan Galatialı bir kişi sebebiyle "Galatialı'nın yeri" anlamında "tou Galatia" denmiş ve zamanla bu isim değişikliğe uğrayarak Galata denmiştir.

Galata bölgesine 520'li yıllarda Bizans İmparatoru Justinianos tarafından yaptırılan ve tamir ettirilen yapılar sebebiyle "İustiniana" veya "İustinianapolis" dendiği de olmuş (Eskenazi, 2012) fakat bu isim günümüze kadar ulaşamamıştır.

Yine bölgeye Beyoğlu isminden önce "Karşı yaka" anlamına gelen "Pera" denildiği bilinmektedir. Hatta (Acar, 2020) ilk çağda "karşıdaki Sykai'da" anlamına gelen "Peran en Sykais" denilirken, burada "karşıda" anlamına gelen Peran ve iskele anlamına gelen Perama kelimeleri kullanılmıştır (Eyice, 1994). Pera olarak adlandırılan saha bugünkü Tünel ile Galatasaray Lisesinin bulunduğu alanı kapsamaktaydı.

Yerleşim sahasına verilen son isim olan Beyoğlu ismi fetihten sonra Türkler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. İsmin bölgede yaşayan bir Bey"in oğlunun bölgedeki konağından kaynaklandığı ileri sürülür. **(**Cezar,1991'dan akt. Kılıç,2009). Bununla ilgili olarak iki farklı olaydan bahsedilir. Kimi araştırmacılara göre Fatih Sultan Mehmet Trabzon Rum Devletini ortadan kaldırdıktan sonra son Trabzon İmparatoru olan David Komnenos'u Galata surlarının dışındaki bölgeye yerleştirdi (Koçu, 1994). Bu bölge daha sonra, aynı aileden Aleksios Komnenos adlı bir prensin Müslüman olmasından dolayı Beyoğlu diye anılmaya başlamıştır.

Bir diğer rivayete göre ise Kanuni zamanında İstanbul'da doğmuş, padişahın ve sadrazam İbrahim Paşa'nın çok yakın bir dostu olarak siyasi işlere karışmış olan Venedik elçisi Aloisio Gritti'nin (1454-1538) oğlu olan Gritti'den geldiğini, Taksim yakınlarında bir konakta yaşayan Gritti'ye Türklerin "Beyoğlu" dediklerini iddia etmektedirler (Kömürcüyan'dan akt. Durudoğan,1998). Gritti siyasi sorumluluklarının yanı sıra ticaretle de iştigal etmiş ve edindiği servetle Taksim'de Rum Kilisesi'nin bulunduğu (Selener, ty) yerde büyükçe bir konak yaptırarak ailesi ile birlikte burada yaşamıştır. (Uzun, 2007)

Osmanlılar, 1490 doğumlu büyük oğul Alvise'yi babasının Doge olmasından sonra "Bey oğlu" olarak tanımışlardır (Uzun, 2007). 15. ve 16. yüzyıl belgelerine "Bey oğlu"

olarak geçen, 1534 yılında Erdel'de öldürülen Alvise Gritti, konağının bulunduğu bütün bölgeye adını vererek İstanbul tarihine. (Uzun, 2007) geçmiştir.

Kurtuluş savaşı sonrası yerleşim isimlerinin Türkçeleştirilmesi sonucu resmi evraklarda da kullanılan Pera vb. isimler kaldırılarak bölge yalnızca Beyoğlu ismi ile anılır olmuştur.

2.2. BEYOĞLU'NUN TARİHÇESİ

Beyoğlu her dönem farklı dillerin konuşulduğu; farklı kültür ögelerinin yan yana yaşatıldığı, bu topraklara dair ilk batılı uygulamaların pilot bölgesi olarak seçilen ve Osmanlı devletinin batıya yüzünü dönmüş kozmopolit bir kentidir. Beyoğlu, geçmişten günümüze kadar sahip olduğu konum ve topografik özellikler sebebiyle hemen hemen her dönem tarih sahnesinde yer almıştır. Ticaret, sanayi, eğlence ve diplomasinin odağı olmuş aynı zamanda farklı etnik, kültürel ve dini inanışa sahip birçok milletin ayak izlerini günümüze değin taşımıştır. Beyoğlu'nun şehirsel gelişiminde pek çok ölçüt söz konusudur. Öncelikle Haliç gibi sakin bir liman özelliği gösteren kıyı bölgesinde yer alması ticari olarak gelişmesine ve dünya çapında her dönem önde gelen şehirlerle birlikte anılmasına olanak sağlamıştır. Bir diğer gelişim süreci İstanbul'un fethi ile getirilen iskân politikaları sebebiyle olmuştur. Fetihle başlayan iskân hareketleri Beyoğlu'nun suya kavuşturulmasıyla hız kazanmıştır. Daha sonraları Osmanlı devletinin yabancı devletlerle karşılıklı imtiyazlar sağlamaları, daimî elçilik bulundurma, kamu ve askeri tesislerin inşası gibi sayılabilecek pek çok faktör Beyoğlu'nun şehir gelişiminde rol oynamıştır.

2.2.1. Bizans İmparatorluğu Öncesi

Beyoğlu'nun geçmişini İ.Ö. 1200'lü yıllara kadar götürmek mümkündür. Burada "LYGOS" denilen kavimler tarafından küçük köyler ve köycükler kurulduğu (Turhanlı, 1988) bilinmektedir. Yerleşim süreci İ.Ö 750 ile 550 arasında tarihte "Yunan kolonileştirme hareketi" diye adlandırlan göçler (Turhanlı, 1988) ile birlikte

devam etmiştir. Bizans İmparatorluğu öncesi İ.Ö. 278 ve 277 yıllarında, daha önce Avrupa'nın batısında yaşayan Kelt Kavimleri'nden Galatlar'ın (Kaptan, 1988) hüküm sürdüğü de bilinmektedir. M.Ö.146 yılında bölgeye Romalılar hâkim olmuş ve bölge "Sycena" olarak anılmıştır. Burada bulunan liman, bölgenin, önemli bir yerleşim merkezi olmasında büyük etken olmuştur. (Tandaçgüneş, 2014)

2. yüzyılda Galata ve çevresinde Megerialılar adında bir topluluğun yaşadığı ve tapınaklar yapıldığından söz edilmektedir (Eroğlu, 2015). Yine bu Yüzyıl'dan Dionysius'un bahsettiği, Haliç sahillerinde yer alan bir anıt mezar, üç tapınak, iki kutsal alan (Altunbaş, 2006) olduğu tarihi dokümanlarda yer almaktadır.

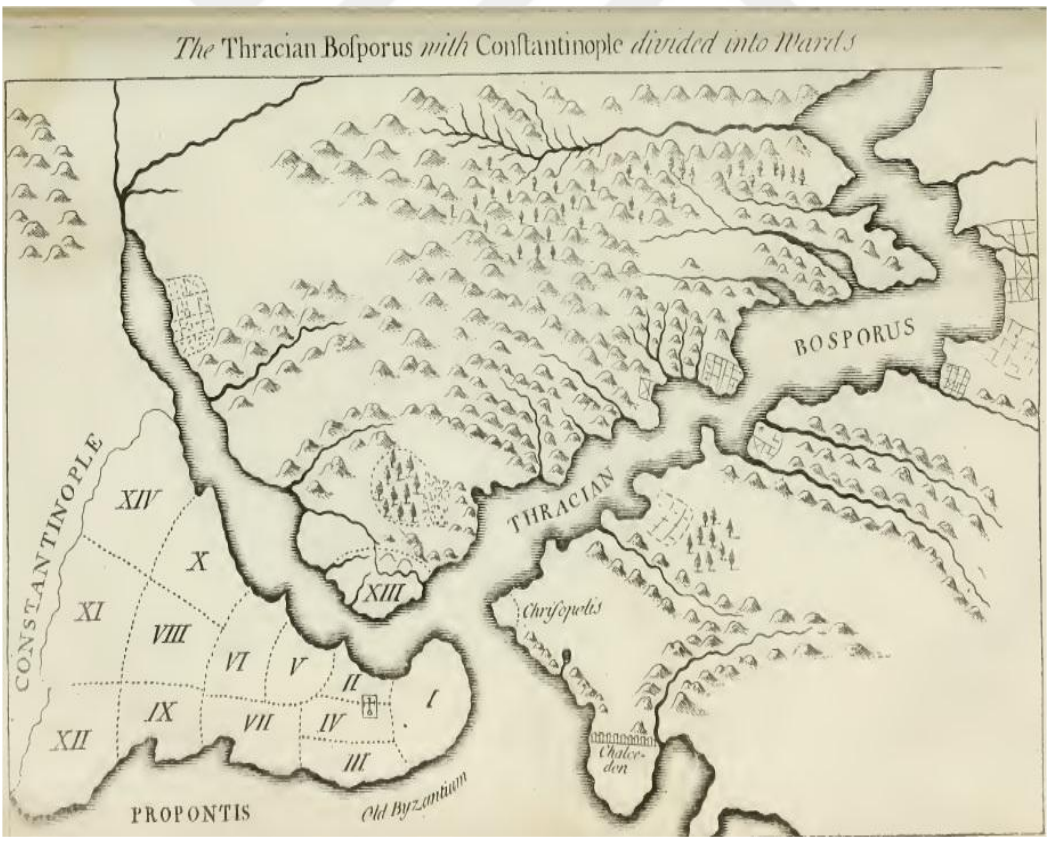
2.2.2. Bizans İmparatorluğu Dönemi

Şekil 3 Matrakçı Nasuh'un 16.yy. İstanbul Minyatürü
Kaynak: Azeri, 2017

Eski gravürlerde de (Şekil 3) görüldüğü gibi Beyoğlu'nun nüvesi sayılabilecek Galata etrafı surlarla ve kulelerle çevrili bir yerleşim alanıdır. Özerk bir yönetime sahip, doğu ile batı arasında ticaret yollarının kesişim noktasında bulunmaktadır. Bizans döneminde genel itibariyle ticaret yapan kimselerin konakladığı küçük bir yerleşim alanı olarak rağbet görmüştür.

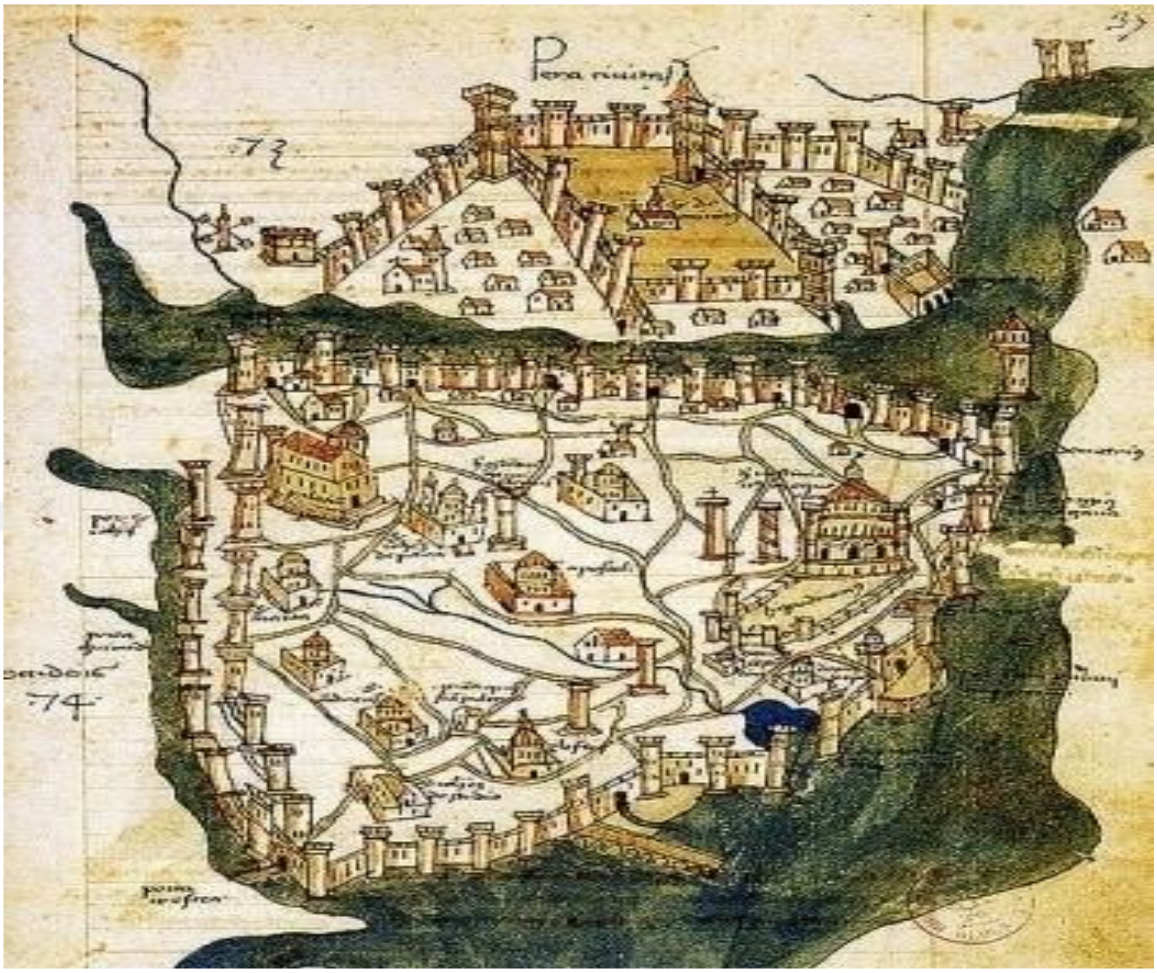
Bizans döneminde İstanbul nam-ı diğer Bizantion 14 idare bölgesine ayrıldığı bilinmektedir. Beyoğlu'nun çekirdeğini oluşturan Galata bölgesi 14 bölgenin 13.sü olarak "Regio Sycena" ismiyle anılmakta idi (Şekil 5). Özellikle yabancı tüccarların ve şehrin içine girerek asayişi bozma ihtimali olan sakıncalı kimselerin sürgün edildiği yer olan Galata, zamanla bu dezavantajını avantaja çevirerek ticari hacmini ve bilinirliliğini artırmıştır.

Şekil 4 Bizans Döneminde 13. Bölge (Beyoğlu)
Kaynak: İpek, 2019

I. Constantinus döneminde (324-337) yapıldığı varsayılan Galata surları içinde kilise, forum, hamamlar, tiyatro ve bir de liman ile 431 büyük ev (Eyice, 1994) bulunan bir yerleşim alanıydı. Galata surları Haliç ve Boğaz ağzı kıyılarında şehri çeviriyor. Ve karadan gelecek tehlikeye karşı da Azapkapı, Şişhane ve Tophane'yi kuşatan bir kara tarafı suru, kıyıdaki duvarlar ile birleşiyordu. Ayrıca kıyı kesiminde "Kastellion ton Galatou" adı verilen bir hisarın varlığından bahsedilmektedir. Hisarın I. Tiberios zamanında (578-582) yapıldığı sanılmaktadır (Güler, 2004) Beyoğlu'nun henüz Galata olduğu dönemlerde bölge olan yerleşim statüsü 528 yılında I. İustinianos (527–565) tarafından (Kuban, 2004'ten akt Sulamacı, 2018) kent statüsüne yükseltilerek kendi dönemi içinde şehirleşme anlamında önemli bir eşik aşılmıştır. Bu gelişme ticari fonksiyonun şehrin genel uğraşı haline gelmesiyle artarak devam etmiş nitekim 1112 yılında Venediklilerin, 1142 yılında da Cenevizliler'in ticaret bölgelerini Galata'ya (Uzun, 2007) kaydırmalarıyla Doğu ve Batı arasında gözde bir liman haline gelmesine sebep olmuştur. Yine aynı eserde geçen ifadeler Galata nezdinde Beyoğlu'nun gittikçe güçlenen yapısını gözler önüne sermektedir. "Bizans Bilimcisi Profesör M. Vasileviç Levçenko'nun "Bizans" adlı eserinde Bünyamin Tudela'nın anlattığı ticari canlılığı şöyle yazmaktadır: "Buraya Babil'den, İran'dan, Hindistan'dan, Mısır'dan, Filistin'den, Rusya'dan, Macaristan'dan, Peçenekler ve Hazarlar ülkesinden, Lombardiya'dan ve İspanya'dan her türlü tacirler gelir. Burası, dünyanın bütün ülkelerinden tacirlerin, karayoluyla ve deniz yoluyla geldikleri, büyük bir ticaret kentidir" (Uzun, 2007) denmektedir.

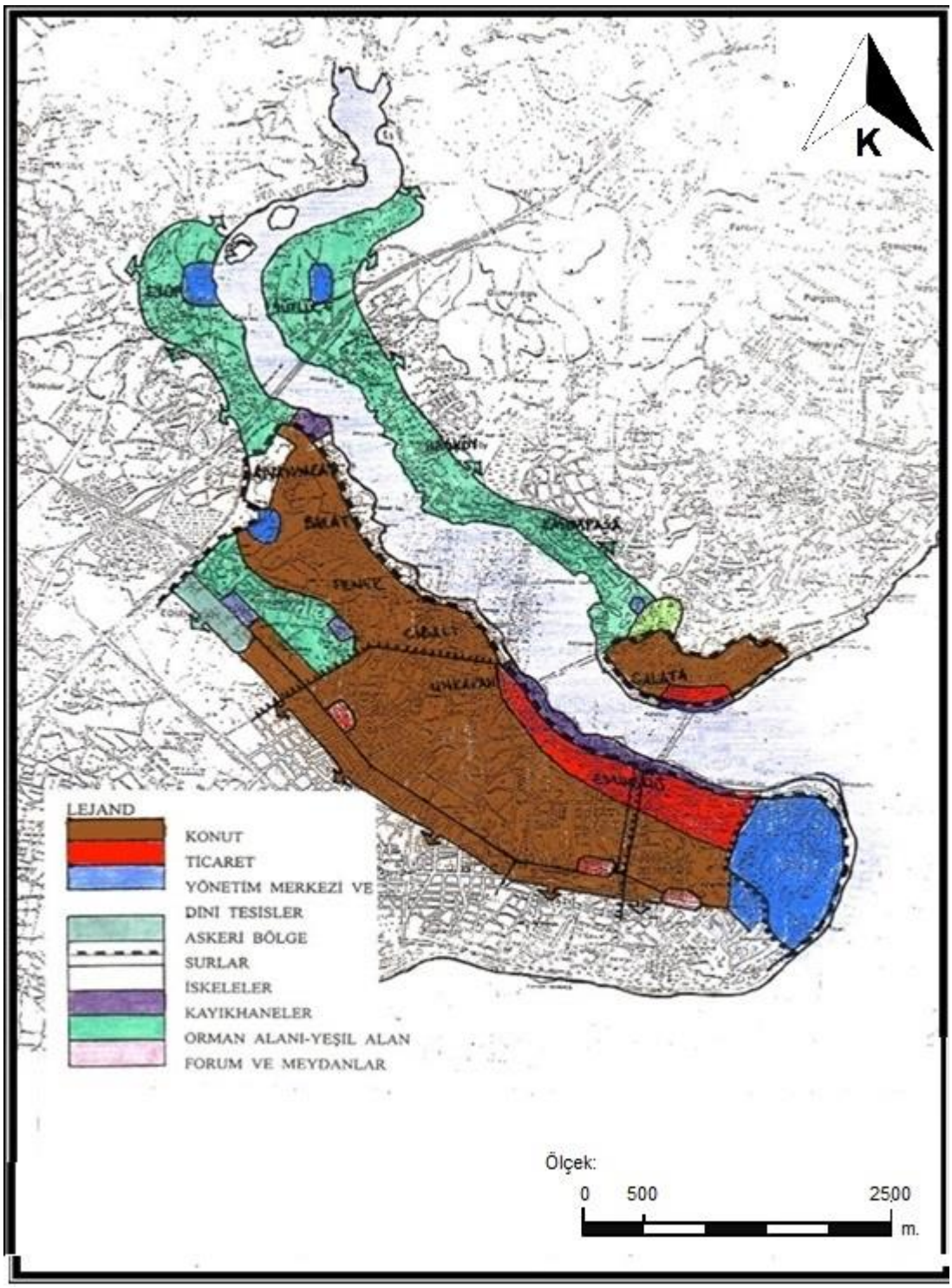
Cenevizlilerin Bizans ve Latin çekişmeleri sırasında Bizans'a yardım etmesi sonucu elde ettiği ayrıcalıklarla Galata bölgesi tümüyle Ceneviz kolonisi haline gelmiştir. Cenevizliler 1304 yılında, Galata duvarlarını genişlettiler, yükselttiler; bazı yerlerdeki evleri duvarlarla birleştirerek güçlü surlar ortaya çıkardılar (Uzun, 2007). Kolonilerini "podesta" denilen bir yönetici ile idare ediyorlardı (Eyice, 1994). Elde ettikleri imtiyazlarla başta 7 hektarlık bir alanda yerleşim gösteren Cenevizliler sonraları Bizans'ın yer yer zayıflıklarından yararlanarak bu alanı 37 hektara çıkardılar.

Şekil 5 1420 İstanbul Gravürü Buendelmonti
Kaynak: Tandaşgüneş, 2014

Bizans gün geçtikçe zayıflamakta, buna karşılık Cenova kolonisi ticaret ve gümrük gelirinden elde ettiği gelirle kuvvetlenmektedir. Bu sayede de sınırlarını yavaş yavaş genişletmeye başlamıştır (Türk, 2012). Cenevizliler kentin sınırlarını Azapkapı-Şişhane-Kule-Bitpazarı-Tophane çevresine kadar genişletmişlerdir (Türk, 2012). Tanınan ikinci bir imtiyazla 1348-49'da bölgenin sınırları, St.Paulus-San Domenico Kilisesi (Arap Camii) doğusundaki alanı da içerecek şekilde Galata Kulesi'ne dek uzanmıştır (Akın, 1998'den akt Türk, 2012). Bu kuleden, Bizanslılar "Megalos Prygos (Büyük Burç)", Cenevizliler "Christtea Turris (İsa Kulesi)", Türkler ise "Galata Kulesi" olarak söz eder (Eroğlu, 2015). Sınırları zaman zaman değişse de her daim Avrupai bir görünüm sergileyerek ve bu görüntüsünü koruyarak ekonomik, kültürel

gelişimini fetih dönemine kadar sürdürmüştür. Fetih sonrası Cenevizliler ve Galata için farklı bir süreç başlamış bu tarihi olay kentin gelişimi içinde milat olmuştur.

Harita 2 Fetih öncesi Beyoğlu ve Çevresinin Mekânsal Kullanımı
Kaynak: İmar Planı Raporu, 2008

2.2.3. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

29 Mayıs 1453 tarihinde Fatih Sultan Mehmet gemileri kızaklar üzerinde Tophane ve Cihangir semtleri arasında bulunan Boğazkesen caddesi üzerinden Galata sırtlarına oradan da Kasımpaşa deresi vasıtasıyla Haliç'e indirerek İstanbul'u kuşatmış ve fethetmiştir. Böylece Fatih Sultan Mehmet, Beyoğlu'nun sahip olduğu topoğrafyayı avantaj olarak kullanmış ve şehri almıştır. Fetihten sonra Beyoğlu'nun akıbeti ise şöyle olmuştur: Konstantinopolis'in düştüğü kesinleşir kesinleşmez Galata'daki Cenevizliler hisar kentlerinin kapılarını Zağanos Paşa'ya açtılar ve Sultan'ı kutlayıp saygılarını sunmak üzere ulaklar gönderdiler. Aynı gün Galata'nın anahtarlarını sultana teslim ettiler.

Fotoğraf 2 Galata Kulesi-1348-1349

Fatih Sultan Mehmet 1 Haziran 1453'te Galata'nın varlığını sürdürmesi için belirlenen kuralları ve koşulları içeren bir ferman çıkardı (Nicol, 2003'ten akt. Arslan, 2013). Ferman'da surlarını yıkmaları ve silahlarını teslim etmeleri gerekiyordu. Galata tahrip edilmeyecekti. Burada yaşayan Ceneviz tüccarları emniyet ve serbestlikle ticaretlerini sürdürebileceklerdi. II. Mehmet'in bu fermanı 1613, 1617, 1624, 1652 yıllarında tekrar yenilendi (Arslan, 2013).

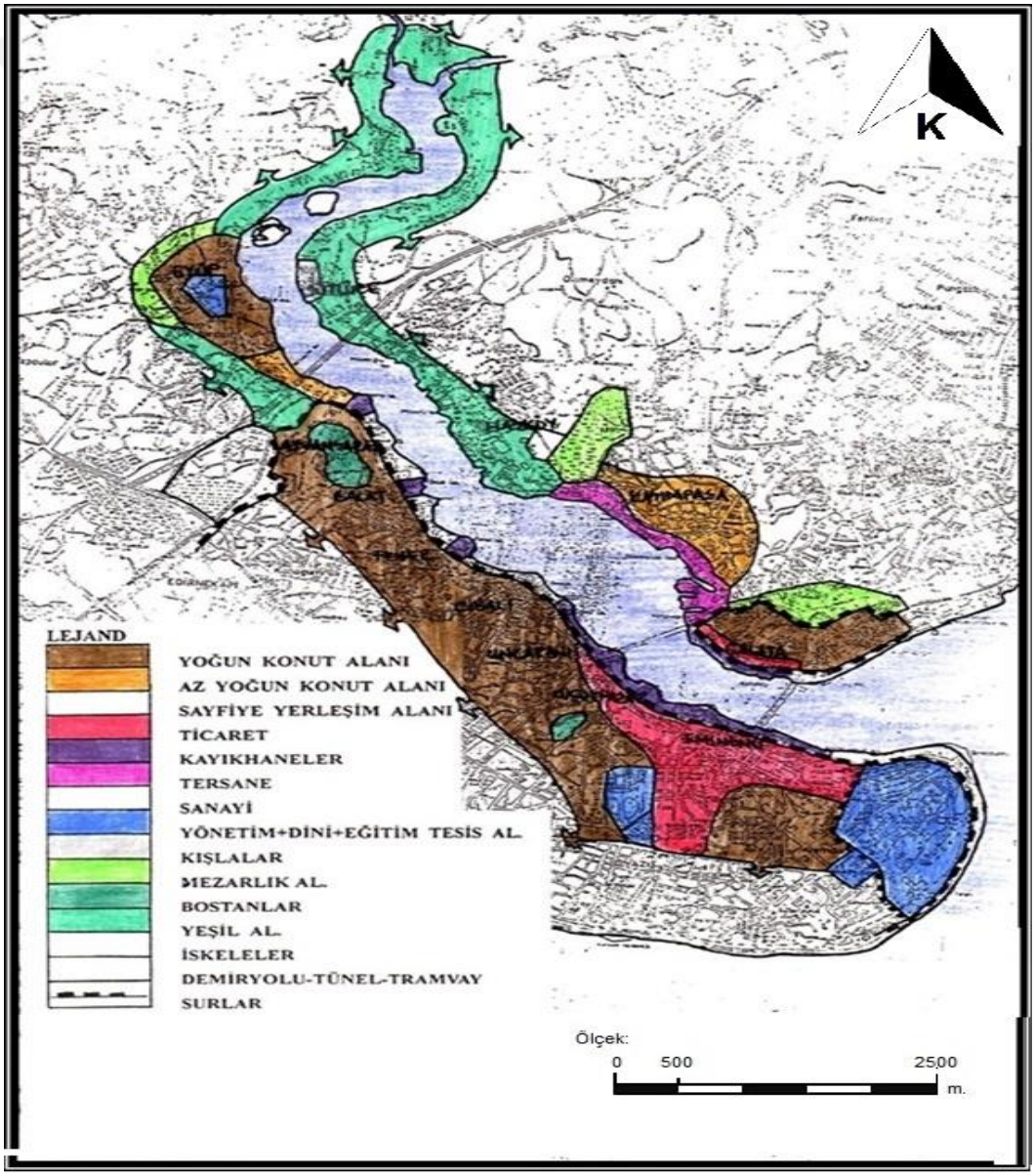

DİLEK ALAN

Fotoğraf 3 Tarihi Galata Sur Kalıntıları

2.2.3.1. 15. Yüzyıl

Fethin ardından Haliç'in kuzey kesiminde, hala kısmen 15. Yüzyıl surları içinde yaşayan, bir zamanların Ceneviz kenti Galata, sokak örüntüsünün işaret ettiği gibi, en yoğun yerleşmeydi. Eski surlar Galata'nın batı ve kuzey sınırlarını belirliyordu, ancak kuzeydoğuda Boğaz sahili boyunca, Tophane ve Fındıklı mahalleleri ortaya çıkmıştı (Çelik, 2016).

Harita 3 : 15 ve 16. Yüzyıllarda Beyoğlu ve Çevresinin Mekânsal Kullanımı
Kaynak: İmar Planı Raporu, 2008

2. Bayezit döneminde (1482) inşa ettirilen Galata Sarayı şehrin surlar dışına taşarak ilerlemesine ön ayak olmuştur. Galata Sarayı Osmanlı saraylarına acem oğulları yetiştirmek için kurulan bir kurum olarak yıllarca hizmet etmiştir. Günümüzde ise eğitim kurumu olarak kullanılmaktadır. Ardından 2. Bayezıt'ın Osmanlı ordu komutanlarından İskender Paşa'ya Galata sırtlarında hediye ettiği araziye 1492 yılında kurulan Galata Mevlevihanesi şehrin Galata surlarının kuzeydoğusuna doğru ilerlemesine zemin hazırlamıştır. Devlet teşebbüsleri ve önemli kimseler tarafından kurulan bu kurumlar etrafında sivil yerleşimin öbeklenmesi ve mahalleler kurulması için birer sebep teşkil ederler. 15. yüzyılda bu bölgede 535 Müslüman hane, 592 Rum hane, 62 Ermeni hane, 332 Frenk hanesi ve 260 dükkânın varlığına işaret edilir (Eroğlu, 2015).

2.2.3.2. 16. Yüzyıl

Pek çok eserde Beyoğlu'nun ormanlık ve çalılık bir araziye sahip meskûn yapısından bahsedilir. Taksim'e kadar olan alanda bazı köşkler ve mezarlıkların bulunduğu ve şehrin sayfiye yeri olarak kullanıldığı belirtilmektedir.

15. yüzyıl'dan yerleşim olarak kendini ortaya koyamayan Beyoğlu sırtları 16. yüzyıla gelindiğinde; Galata'nın yoğun, dar ve gürültülü, tamamen ticarete dönük olmasından sıkılanların yeni adresi haline geldi. Bu yüzyıl 'da gerçekleşen ve gerek Osmanlı'nın gerek Beyoğlu yerleşim tarihi açısından dönüm noktası sayılabilecek olaylar olmuştur. Kanuni Sultan Süleyman'ın sağlam ticari ve diplomatik ilişkiler içinde bulunduğu Fransa Kralı 1. François'e Beyoğlu sırtlarında elçilik binası kurmaları için izin vermesiyle hem daimi elçilik uygulamaları başlatılmış, hem de sefaretlerin sur dışına çıkmalarına olanak sağlanmıştır. Böylelikle Peran Bağları diplomasinin merkezi olma yoluna girmiştir. İlk elçilik binasının Fransızlar tarafından kurulmasının ardından İngilizler ve Venedikliler takip etmiştir. 16.yy. sonunda Hollanda ve Polonya elçiliklerinin ve 17.yy. başında da Danimarka Elçiliği'nin bölgeye (Aydın, 2018) taşınmasıyla elçilik binalarıyla beraber yeni yerleşim alanları kuzeydoğuya doğru

ilerlemeye başlamıştır. 16. yüzyıl ’da Ceneviz etkisi Beyoğlu’nda etkinliğini kaybederken Fransız etkisi baş göstermeye başlamıştır.

16. yüzyıl ‘da nüfusun, elçilik yapıları, Galata Sarayı, Galata Mevlevihanesi, Asmalı mescit gibi yapıların etrafında mahalleler oluşturduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Kanuni Sultan Süleyman devrinde devlet ricalinde bulunmuş paşalar tarafından da pek çok mahalle kurulduğu bilinmektedir. Bunları Kasım Paşa, Ayas Paşa, Piri Paşa ve Piyale Paşa olarak sıralayabiliriz. Daha önceleri Galata’da surlar içinde yer alan şehir Kanuni döneminde Tophane’den Kasımpaşa’ya dek yayılım göstermiştir (Çoruk, 1993).

Fotoğraf 4 Günümüzde Kasımpaşa Semti

Yabancı ülkelerle Osmanlı arasında uygulanan Kapitülasyonlar sonucu ticaret hacmi gittikçe artmış kıyı kesiminde yer alan konutlar yerini ticari meskenlere bırakmıştır. Dolayısıyla yeni yerleşim yerlerine ihtiyaç hasıl olmuştur. Böylelikle sahip olduğu ticari faktör de kentin büyüyerek yayılmasına olanak sağlamıştır.

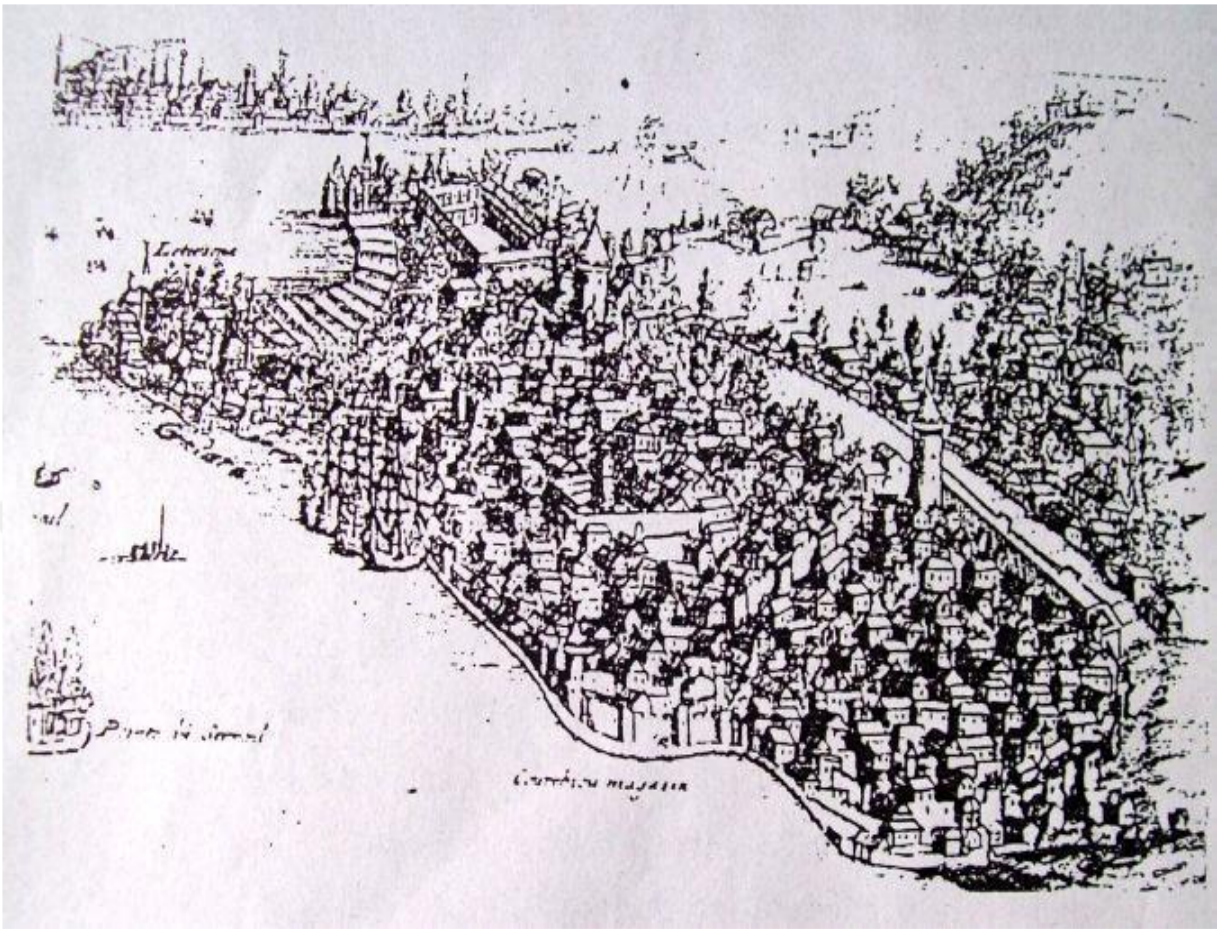
Şehrin gelişiminde rol oynayan bir faktör de Gelibolu’da bulunan Osmanlı tersanesinin Kasımpaşa’ya taşınmış olmasıdır. İmparatorluğun denizcilik alanında merkezi haline gelmeye başlayan Kasımpaşa bünyesinde kurulan tersaneler ve bununla ilintili tesislerle birlikte büyüyerek semt siluetine kavuşmuştur.

2.2.3.3. 17. Yüzyıl

Elçiliklerin 17. yüzyılda da Beyoğlu'na taşınmaya devam etmeleriyle beraber bambaşka bir süreç içine girilmiştir. Şimdilerin İstiklal Caddesi olan ve 17. yüzyılda bölgedeki Fransız etkisiyle "La Grande Rue de Pera" olarak adlandırılan cadde boyunca devam eden yerleşim sebebiyle bölge Avrupai bir kent görünümündeydi. Ayrıca Taksim'deki ilk yapının da Fransızların kurmuş olduğu Veba Hastanesi olduğu bilinmektedir. Daha sonraları Fransız Başkonsolosluğu olarak kullanılan yapı günümüzde ise Fransız enstitüsü olarak işlev görmektedir.

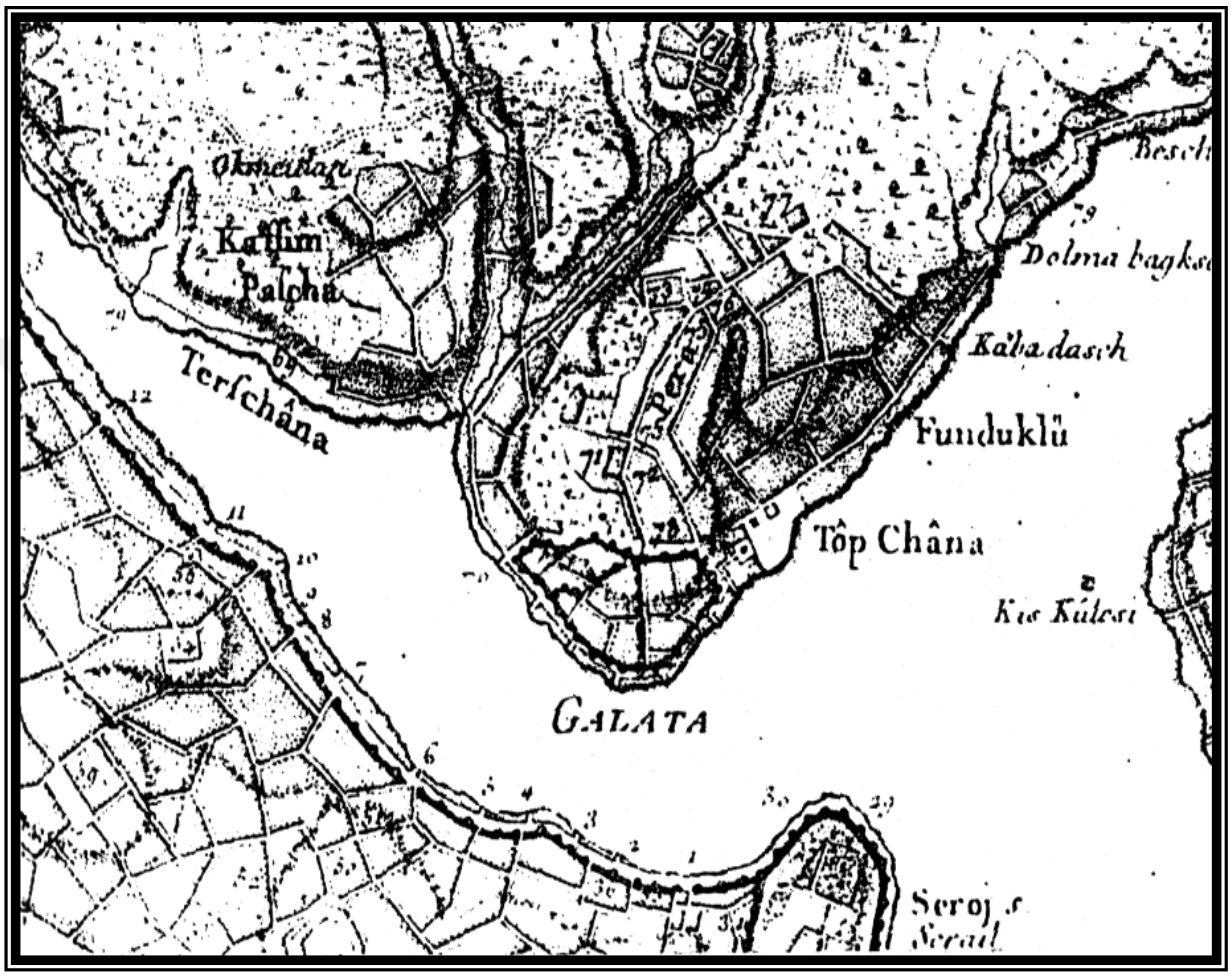
Fotoğraf 5 Günümüzde İstiklal Caddesi (La Grande Rue de Pera)

Şekil 6 17. Yüzyılın Sonunda Pera
Kaynak: Aydın, 2018

Artan nüfusla beraber mahalleler büyümüş Beyoğlu'nun yamaçlı topoğrafyasına doğru yayılım göstermiştir. Kasımpaşa, Hasköy, Piri Paşa ve Sütlüce semtleri aralarındaki alanlar dolarak semtler birbirine bağlanmıştır. Bu semtler büyümelerine karşın Beyoğlu'nda asıl yerleşim alanı olarak kabul gören 5 semt bulunmaktaydı. Bunlar: Galata, Tünel, Dörtyol, Polonya ve Tomtom semtleridir. Buralarda Galata kıyı bölgesinde ticaretle uğraşan Hristiyan tacirlerin ikamet ettiği bilinmektedir. Yine 17. Yüzyıl'da ticaretin bir diğer merkezi Tophane semtidir. Fetihten sonraki süreçlerde 15. yüzyılda burada kurulan top döküm tesisleri ile inşa edilen camiler vasıtasıyla çevresinde Müslüman yerleşimi kurulmuştur. 17. yüzyıl'ın gelişen son yerleşim yerleri Cihangir ve Fındıklı semtleridir. Cihangir semti Kanuni Sultan Süleyman'ın genç yaşta vefat eden oğlu Şehzade Cihangir için yaptırdığı cami sebebiyle bu ismi almış ve etrafında Müslüman yerleşmenin kurulmasına zemin

hazırlamıştır. Pek çok semtin kurulma sebebine bakıldığında dini yapıların önemli bir rol oynadığı açıkça görülmektedir.

Şekil 7 1761 yılında Galata ve Beyoğlu
Kaynak: Balcan, 2012

2.2.3.4. 18. Yüzyıl

Şehirlerin gelişiminde etkili en önemli faktörlerden biri olan suyun varlığı Beyoğlu'nun gelişiminde de etkili olmuştur. Cenevizliler döneminde gerek İstanbul yakasından su taşınıyor gerek açılan kuyularla ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılıyordu. Artan nüfus ve paralelinde mahallelerle birlikte ihtiyaca cevap veremeyecek duruma gelen sarnıç ve kuyular için kesin çözüm yolları aranmaya başlamıştır. 1732'de Sultan I. Mahmut tarafından Bahçeköy dolaylarından getirilen 25 km uzunluğunda olan

Taksim suyu (isale hattı) ve bu suya ait depo, maksem (Taksim Maksemi– Fotoğraf 6) ve dağıtım şebekesi (Fisunoğlu, 2019) ile Kasımpaşa vadisi başta olmak üzere Tophane ve Fındıklı semtleri hayat bulmuştur.

Fotoğraf 6 Taksim Maksemi

Kasımpaşa, Tophane ve Fındıklı semtlerine çok sayıda çeşme yapılmıştır. Çeşmelerin yapımı ve yerleşim alanlarının genişlemesi birbirine paralel olarak gelişme göstermektedir. Suyun getirilmesi ve taksim edilmesi ile birlikte kamu ve özel yapılar çoğalmıştır.

18. yüzyılda Beyoğlu'nda şehirsel gelişim, Taksim yönü ile birlikte kuzeyde bulunan Harbiye ve kuzeydoğu kesimlerinde bulunan Sıraselviler, Kabataş, Firuzağa semtlerini oluşturarak devam etmiştir.

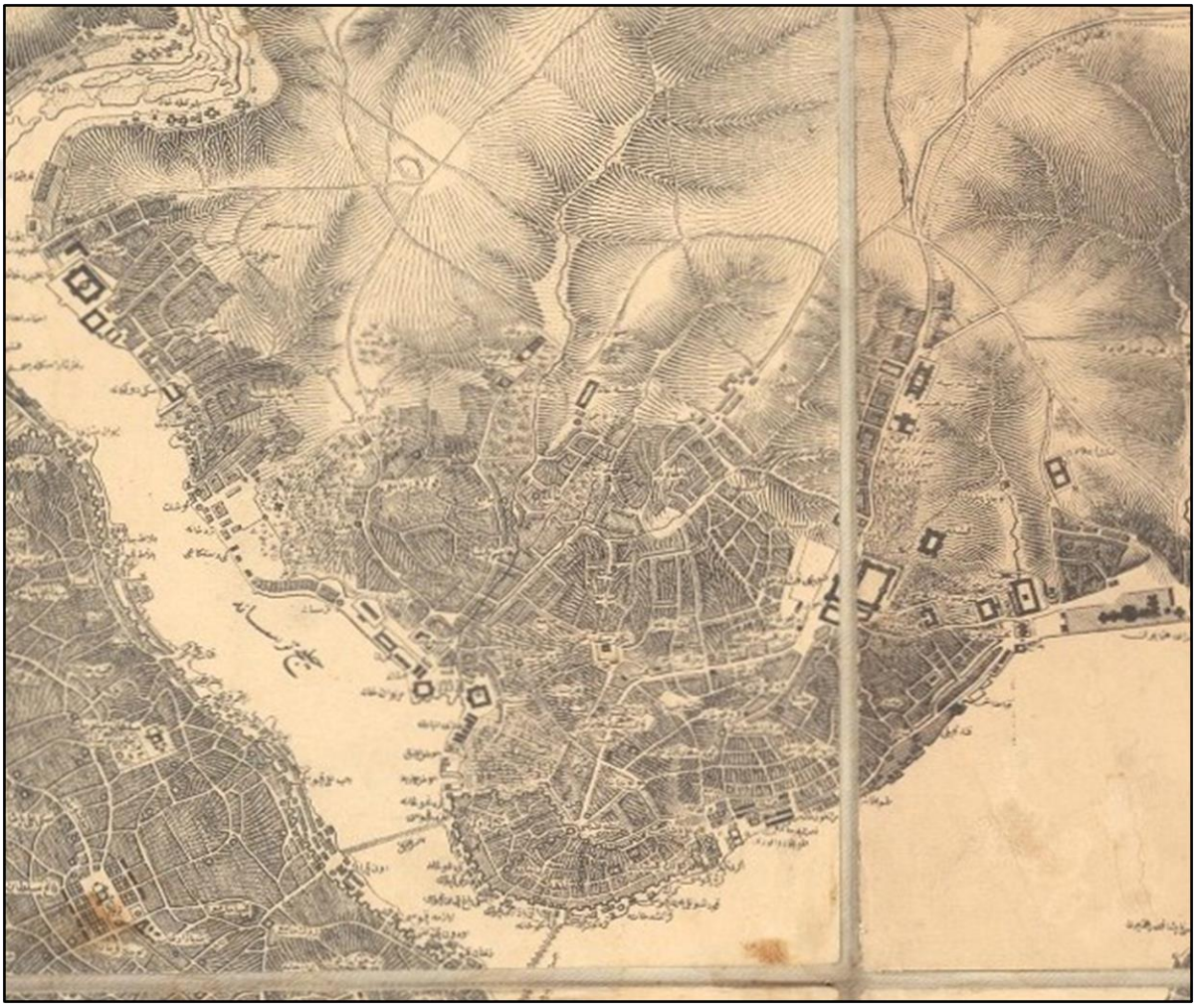
Şehrin güney ve doğu yakasında ise gelişmeler şu şekilde devam etmiştir: Kasımpaşa'da tersane, anıtsal kışlalar ve depolar, büyük bir alanı kaplayarak kentin bu bölgesine, bugüne kadar uzanan büyük bir şantiye havası getirmiştir. Kasımpaşa semt olarak Piyale Paşa Camii'ne kadar uzandığı gibi yamaçlara da çıkmaktadır. Fakat Hasköy'den sonra Kağıthane'ye kadar Aynalıkavak Kasrı'nı ve Hasbahçesi'ni de içeren bir yalıboyu yerleşmesi vardır. 18. yy'ın sonunda Haliç'in bu yakasında yamaç ve tepeler bahçe ve korularla doludur (Kuban, 1994)

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Beyoğlu'ndaki iskân faaliyetleri gerek sanayi tesisleri gerekse askeri tesisler ile okulların yapımı dolayısıyla hız kazanmıştır (Genim, 2004). Beyoğlu, günümüzde kullanılan merkezi iş alanlarının (MİA) önceki yüzyıllardaki muadili olarak ticaretin kalbinin attığı yer olmuştur. Avrupa ile sıkı ticari ilişkiler içinde olması; Akdeniz liman kentlerini aratmayıp tüccarlara yoğun olarak iş yapabilme imkânı sunması sebebiyle gerek kültürel gerekse etnik anlamda dışarıya açık olmuş ve İstanbul'un diğer bölgelerinden her zaman daha farklı bir yerde durmuştur.

2.2.3.5. 19. Yüzyıl

İtalyan yazar Edmondo de Amicis 1874'te İstanbul ziyaretinde Galata ve Pera'yı şöyle anlatmaktadır: …"minareler, kubbeler ve servilerle taçlanmış çok yüksek bir semtti bu; tepelerde anıtsal sefaret binaları ve kocaman Galata Kulesi; eteklerde ise geniş bir

alana yayılan eski Tophane tersanesi ve bir gemi ormanı vardı; sis dağıldıkça şehir hızla Boğaz'a doğru uzuyormuş gibi geliyor ve yüksek tepelerden denize kadar oraya buraya dağılmış, camilerin beyazlığıyla beneklenmiş pek çok köy peş peşe ortaya çıkıyordu; sıra sıra gemiler, küçük limanla, sahilsaraylar, kasırlar, bahçeler, köşkler, korular"… (Edmondo, 2013 Çev.Özdem).

Şekil 8 Helmuth von Moltke-1852
www.davidrumsey.com

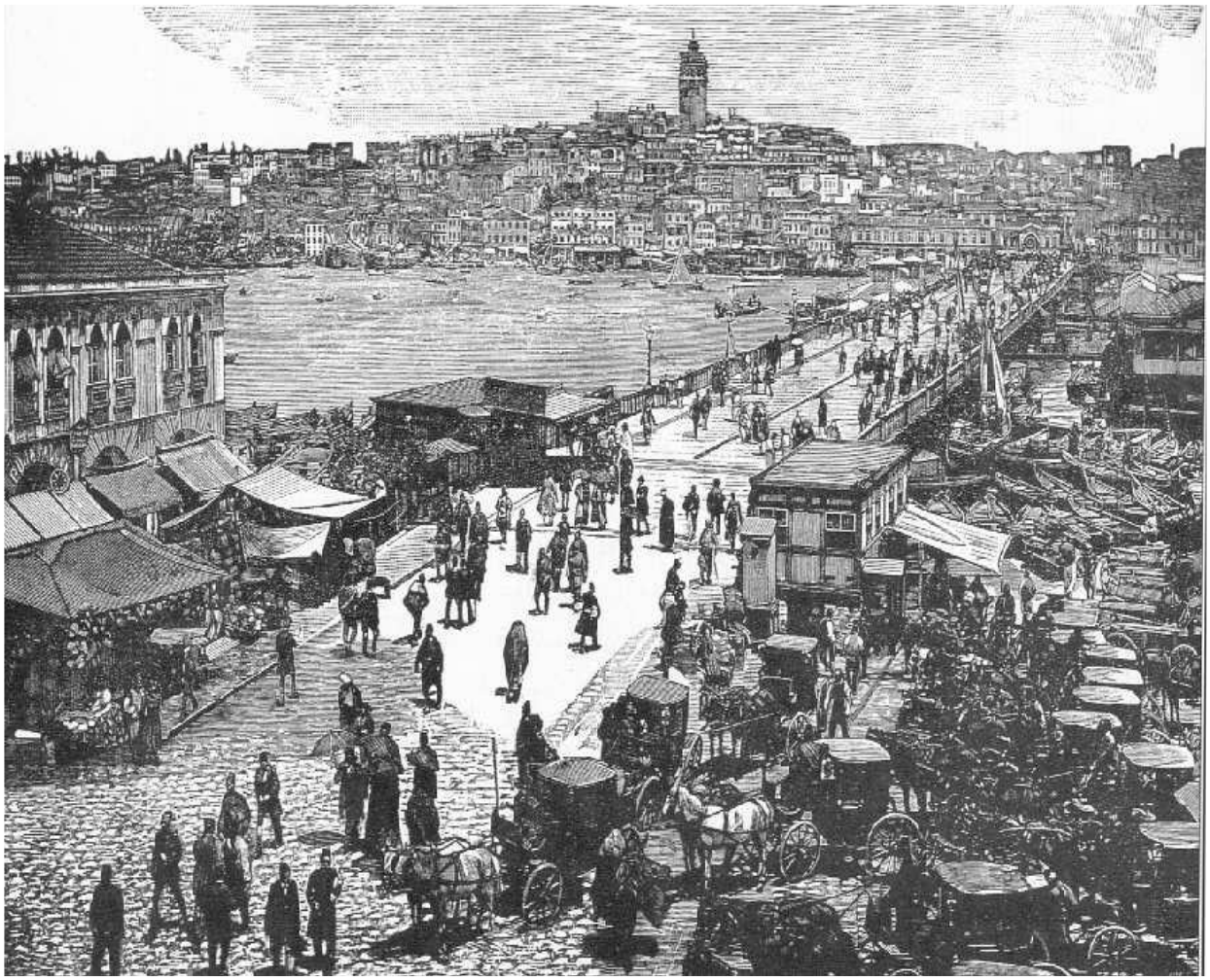
Beyoğlu şehir gelişimini 19. yüzyıl' da da sürdürdü. Bu yüzyılda hem şehir nezdinde hem de İmparatorluk nezdinde daha önce yapılmamış yenilikler karşımıza çıkmaktadır.

Tanzimat fermanıyla (1839) yabancılara pek çok imtiyazlar sağlanmıştır. Bu imtiyazlarla birlikte ticaret daha da canlanarak Beyoğlu özelinde Osmanlı toprakları açık bir pazar haline gelmiş bu da şehre gelen yabancı tüccarlarla birlikte konaklama ve hizmet sektörünün gelişmesinde etkili olmuştur. Ayrıca elde ettikleri mülk edinme hakkı ile Beyoğlu'nda araziler satın alarak köşkler yaptırmışlardır.

Yerleşimin artması ve o dönemler yapı malzemesi olarak ahşabın kullanılması sebebiyle Beyoğlu'nda çok sayıda yangın çıkmış ve mahallelerin kül olmasıyla birlikte çok sayıda can kaybına sebep olmuştur. 1870'te geçirdiği son büyük yangın sonrası Beyoğlu'nda yapısal değişiklikler söz konusu olmuştur. Yangınların olumsuz etkilerini gidermek bir daha böylesi felaketler yaşanmaması için çeşitli kararlar alınmıştır. İstanbul ve Galata bölgesinde yapılacak yapılar taş ve kerpiç gibi malzemelerle yapılması buyrulmuştur.

Beyoğlu'nda çıkan yangınlar sonucu kent sakinleri Taksim'den bugünkü Şişli bölgesine Harbiye, Osmanbey gibi semtlere daha dayanıklı kagir binalar yaptırarak taşınmışlar ve şehrin bu yakaya doğru genişlemesine sebep olmuşlardır. Yangınlarla birlikte düzenli bir itfaiye teşkilatı kurulmuş ve sigortacılık hizmetleri ortaya çıkmıştır.

Bir diğer yenilik ise ulaşım alanında gerçekleşmiştir. Döneminin modern kent sistemlerinin uygulanmaya başladığı bu yüzyılda imparatorluğun merkeziyle Beyoğlu arasındaki ulaşım 1836 yılına kadar kayıklarla sağlanmaktaydı. 2. Mahmut döneminde Azapkapı ile Unkapanı arasına yapılan ahşap bir köprü ile birlikte ulaşım alanında yeni bir dönem açılmıştır. Biri yönetimin, diğeri ticaretin kalbi olan iki merkez arada engel kalmaksızın yaya olarak erişilebilir hale gelmiştir. 1869 yılında Tophane ve Ortaköy tramvay hattı ile Beyoğlu yakasında semtler arasındaki bağlantılar sağlanmaya çalışılmıştır.

Fotoğraf 7 Galata Köprüsü
Kaynak: Akın, 2008

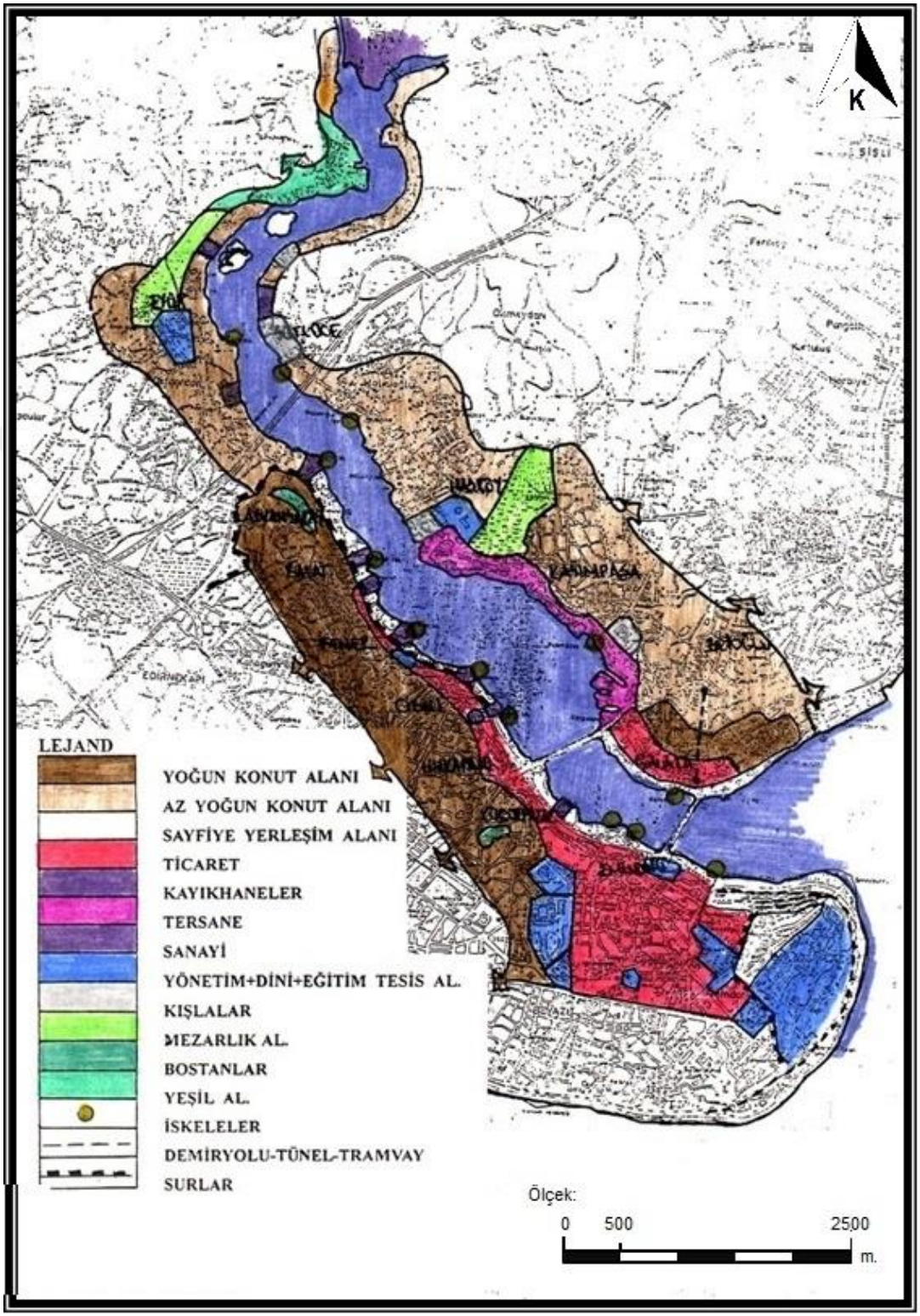
1874'te inşa edilen ve Galata ile Beyoğlu'nu birbirine bağlayan bazı belgelerde dünyanın ikinci metrosu bazı belgelerde ise üçüncü metrosu olarak belirtilen (Üçüncü metro denilen belgelerde ikinci olarak gösterilen metro New York metrosudur. 1863 tarihinde yapımı tamamlanarak test sürüşleri aşamasında atıl bırakıldığı, aktif kullanıma geçilmediği için yapımı tamamlanarak aktif kullanıma geçen ikinci metro olarak Tünel metrosunun gösterilmesinde beis yoktur.) Tünel metrosu inşa edilmiştir. Karaköy'de bulunan Yüksekkaldırım caddesindeki yaya yoğunluğunun (günde 40.000 kişi) dikkatleri çekmesi üzerine burada yapılacak bir yer altı metrosunun gerekli olduğunu düşünen Eugene-Henri Gavand gerekli izinleri ve sermayesini ortaya koyarak burada tünel inşa etmiştir. 1871 yılında inşası başlayan tünel 1874

yılında tamamlanmıştır. Sonradan İstiklal Caddesi adını alacak olan Beyoğlu Caddesinde de, Tünel-Taksim arasında ilk atlı tramvaylar işletilmeye başlanmıştır (Balcan, 2012)

DİLEK ALAN

Fotoğraf 8 Beyoğlu Metro (Tünel) Han

Harita 4 19 ve 20. yüzyıllarda Beyoğlu ve Çevresinin Mekânsal Kullanımı
Kaynak: İmar Planı Raporu, 2008

19. yüzyıl'ın en büyük yeniliklerinden biri de idari açıdan batıdaki uygulamalar örnek alınarak geliştirilen modern belediyecilik hizmetleridir. 1856 yılında kurulan İntizam-i Şehir Komisyonu, şehri 14 yönetim alanına ayırmıştır. Daha sonra kararlaştırılan uygulamaların şehrin tamamından yapılamayacağına karar vererek pilot bölge seçilmiştir. Günümüzdeki uygulamaların temelini oluşturan bu girişimin ilk uygulandığı yer Beyoğlu'dur. Pilot bölge olarak burasının seçilmiş olmasının sebebi ise 1840'lardan sonra en gözde semt olmasından ve Avrupalı nüfusun burada toplanmasından ileri geliyordu. Takvim-i Vekayi'de yayınlanan 1857 tarihli rapor bu noktaya temas eder:

Her şeye yukarıda sözü edilen diğer bölgelerde (Galata'nın dışındaki on üç bölgede) başlamak mugalata olacağından, ayrıca Altıncı Daire'de birçok değerli emlak ve bina bulunduğundan ayrıca bu bölgede ikamet edenler bu gibi düzenlemeleri başka memleketlerde görmüş olup kıymetini bildiklerinden, ıslahat programı önce Altıncı daire'de uygulanacaktır (Çelik, 2016)

1858 yılına gelindiğinde Altıncı Daire adıyla Beyoğlu Belediyesi kurulmuştur (Orha, 2008). Bu adı almasının nedeni, Paris'te "Sixeme arrondıssement" (6. Bölge) diye bilinen Belediye biriminin kentin en mamur bölgesi olmasıydı. 6. Dairenin amaçları ticareti düzenlemek ve Avrupai kent hizmetlerini getirmekti (Öz, 2010). 6. Daire belediyesi yetki alanı bakımından sınırları oldukça geniş bir sahayı içermekteydi. 6. Daire kurulunca başına Mehmet Kâmil Bey getirildi (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994). Yapılan ilk hizmetlerden biri Beyoğlu ve Galata'nın kadastro haritaları çizilmesidir. Taksim ve Tepebaşı'nda civarında halk bahçeleri yapılmıştır (Güler, 2004). Belediye hastane kurulmuş, sokaklar gazyağıyla çalışan fenerlerle aydınlatılmıştır. Bu uygulama ilk olarak İstiklal Caddesi'nde (Cadde-i Kebir'de) başlatılmıştır (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994). Devamında sokakların temizlenmesi, düzenlenmesi, lağım ve su yollarının yapılması ve diğer bazı hizmetlerin getirilmesi kararı uygulamaya konuldu.

Fotoğraf 9 Günümüzde Beyoğlu Belediye Başkanlığı (6.Daire)

Bu Yüzyıl'dan Tarihi Galata surları yıkılmış, 1860'lı yıllarda geniş bir sahayı kaplayan mezarlıklar kaldırılmış kazanılan alanların bir kısmı satışa çıkarılarak yeni

yerleşim yerleri kurulmuş, kalan kısımlarında da yeni yollar ve caddeler açılarak şehrin büyümesi sağlanmıştır.

Şekil 9 Necip Bey Haritası
Kaynak: İmar Planı Raporu, 2008
(1918 yılında İstanbul Şehremaneti Harita Müdürü Necip Bey tarafından çizilen 1/5000 ölçekli topoğrafik şehir haritasıdır)

2.2.4. CUMHURİYET DÖNEMİ

1913 yılında ilk elektrikli tramvay Beyoğlu ile Şişli arasında seferlere başlamıştır. Ulaşım alanında devam eden gelişmeler şehrin gerek kendi içinde gerekse İstanbul'un diğer bölgeleriyle arasında ulaşılabilirliğini artırmıştır. 20. yüzyılda şehrin sınırları oldukça genişlemiş ve günümüzde her biri farklı bir ilçe olan yerleşim alanlarını da içine alarak büyüme sağlamıştır (Uzun, 2007). Beyoğlu'nun kaza olarak idari yapıya dahil olması 1926 yılına rastlar. Kasımpaşa, Galata, Hasköy, Taksim ve Beyoğlu merkez nahiyeleridir.(Uzun, 2007). 1923'ten İkinci Dünya Savaşı'na kadar kültür, sanat ve eğlencenin merkezi olma misyonunu devam ettirmiştir. 1923 Lozan Antlaşmasıyla beraber kapitülasyonların kaldırılması özellikle Pera bölgesinde bulunan ağırlıklı olarak yabancı kökenli yurttaşların ve tüccarların şehirden zamanla ayrılmalarına sebep olmuştur. 1924'te Beyoğlu Belediyesi kurulmuş; 1930'da Beşiktaş'ın ayrılması, 1936'da Kemerburgaz'ın Eyüp'e bağlanması, 1954'te Şişli ilçesinin kurulmasıyla bugünkü haline zemin oluşturuldu (Beyoğlu Belediyesi Faaliyet Raporu, 1996-97)

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte elçiliklerin Beyoğlu'ndan devletin başkenti Ankara'ya taşınmasıyla beraber 16. Yüzyıl'da başlayan bir serüven ve diplomasi merkezi olma özelliğini kaybetmiştir. Ayrıca 1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu ile azınlıkların Beyoğlu'nu terk etmeleri hız kazanmış bu yüzyıl' da Beyoğlu sosyal çehre bakımından da değişime uğramıştır.

1950'lere kadar bölgede yaşayan yabancılardan ve onlar için çalışan azınlıklardan boşalan yerleri, yeni yetişen Türk iş adamları ve Beyoğlu yakasım kentin çağdaş semti bilen aydın Türkler doldurmuştu. Bölge sinema, tiyatro, lokanta, pastane, sanat galerileri ve lüks mağazaları ile hala kentin en seçkin semti idi (Emiralioğlu,2005). 1950'lerden sonra yaşanan tarımda makineleşme ile başlayan süreçte; kırsaldan şehirlere doğru göç hareketi Beyoğlu'nun ticari, kültürel, toplumsal ve sanatsal daha

birçok alanda büyük değişim yaşamasına sebep olmuştur. Kontrolsüz gelişen bu göç hareketleri ile gerçekleşen nüfus devinimi sonucu Beyoğlu'nun bazı kesimleri eski değerini yitirerek uzunca bir süre âtıl bırakılmıştır.

1984 yılında çıkarılan "Yerel Yönetimler Kanunu" ile birlikte 45 mahalleden oluşturulmuş bir yönetim haline gelmiştir. 1986 yılında Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'ın Tarlabaşı'nda gerçekleştirdiği yıkımlarla birlikte Beyoğlu dönüm noktalarından birini yaşamıştır. Yeni açılan Tarlabaşı Bulvarı ile İstiklal Caddesi paralelinde bulunan ve çok sayıda yapı yıkılmıştır. Pek çok tartışmayı beraberinde getirmiştir.

Fotoğraf 10 1980'ler Tarlabaşı Yıkımları

Kaynak: Uysal, 2019

Trafiğin Tarlabaşı bulvarına aktarılarak yayalaştırılmasına çalışılan İstiklal caddesinde 19. Yüzyıl canlılığını aratmayacak kültürel ve sosyal canlılık görülmeye başlanmıştır. İstiklal Caddesinde günlük ortalama yaya trafiği, hafta içi 1.5 milyon, hafta sonu da bu rakamın 3 milyonu (Çakmak, 2013) bulmasıyla sadece Beyoğlu'nun değil İstanbul'unda buluşma noktası haline gelmiştir. Yeme-içme, sinema filmleri, tiyatro oyunları, sergiler ve festivallerle birlikte Beyoğlu, şehrin kalbinin attığı yer olmuştur.

Fotoğraf 11 İstiklal Caddesi

1950'lerden sonra başlayan süreçte yıkıma uğrayan Beyoğlu'nda son yıllarda pek çok iyileştirme gerçekleştirilerek eski canlılığına kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Uzun yıllar etrafına yaydığı kötü kokular sebebiyle kıyılarında yürümenin dahi zor olduğu Haliç, temizlenerek etrafı park, yürüyüş ve çeşitli etkinliklerin yapıldığı bir alan olarak düzenlenmiştir. Yine uzun yıllar atölye olarak kullanılan veya çöp yığınları altında kaybolmuş pek çok tarihi yapı restore edilerek sanat merkezi, kongre merkezi, müze ve kafe olarak kullanıma sunulmuştur. Bunlardan biri olan Koç Müzesi 2001 yılında restorasyonu tamamlanarak ziyaretlere açılmıştır.

Fotoğraf 12 Koç Müzesi Lengerhane Binası

Sütlüce dolaylarında bulunan eski mezbaha olarak kullanılan yapı 2009 yılında Kongre merkezine dönüştürülerek çeşitli organizasyonlara ev sahipliği yapmaktadır.

Fotoğraf 13 Haliç Kongre Merkezi (Eski Mezbaha)

Kentin çıkış noktasını oluşturan eski adıyla *"Pera"* olarak bilinen alanda ise yeme-içme kültürünün çeşitli örneklerinin sunulduğu restoranlar, 5 yıldızlı oteller, sanat galerileri, eğlence mekânları, lüks mağazalar ve rekreatif pek çok etkinliğin uygulanabileceği mekânlarla birlikte eski neşesine kavuştuğunu söylemek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
3. NÜFUS ÖZELLİKLERİ

3.1. BEYOĞLU'NUN NÜFUS GELİŞİMİ

Nüfus; bir yerleşim sahasını şehir, köy ve kasaba vb. olarak tanımak için en önemli kriterlerden biridir. Tek başına yeterli olmasa da bir sahada gerçekleştirilen sanayi, ticaret, tarım ve hizmet gibi faaliyetlerin çeşitliliğini ve yoğunluğunu nüfusun miktarı ve niteliği belirlemektedir. "Yer yüzünde sınırları belirli alanlarda (kıta, ülke, bölge, bölüm, yöre, kesim, alan veya idari ünitelerde) yaşayan insanların belirli zamanda tespit edilen sayıları o alanların veya yerlerin o zaman dilimlerindeki nüfusunu ortaya koymaktadır"(Özçağlar, 2000). Nüfus, rakamsal ve niteliksel olarak sürekli bir değişim halindedir. Bu değişim çevresinde gerçekleşen siyasal, sosyal, ekonomik durumlar neticesinde gerçekleşmektedir. Aynı zamanda doğum, ölüm ve göç gibi faktörlerde nüfusun sahadaki durumunda değişiklikler meydana getirir. Nüfusun dışında bir sahada yerleşmeyi etkileyen diğer faktörlerde fiziki oluşumlardır. Yerleşmelerin kurulmasında etkili olan suya ve kaynaklara yakınlık, güvenli olma gibi etkenler nüfusun bir yerde yığılması ve orada yaşamsal faaliyetlerini sürdürmelerine olanak tanımıştır.

Beyoğlu'nun yerleşimini İ.Ö. 1200'lü yıllara dayandırmak mümkündür. (Turhanlı, 1988). Bunda en önemli etkinin İstanbul Boğazı ve Haliç kıyılarında bulunuyor olmasıdır. Kısıtlı ölçüde bulunan suyun gelişmenin sahil kanadında yoğunlaşmasında etkili olduğu; nüfusun artması, yerleşmenin genişlemesi ve yeni mahallelerin kurulmasının fetihten sonra 1732 yılında getirilen su ile birlikte olduğu belirtilmektedir. Bizans döneminde Cenevizlilerin bu yakaya gönderilmeleriyle nüfus artışı olduğu tahmin edilmektedir. Burada yürütülen ticari faaliyetlere bakıldığında günlük olarak nüfus miktarında ve yoğunluğunda değişiklikler olabileceği aşikardır. Beyoğlu ilk olarak Galata ve çevresi ile Karaköy sahil şeridinde nüfuslanmaya başlamıştır. Topografyanın ve suyun her alanda eşit bulunmadığından en uygun yer

olan buralarda yerleşildiği anlaşılmaktadır. Zaman içerisinde çeşitli sosyal ve siyasal olayların etkisiyle Pera ve Taksim civarına yeni yerleşim alanları kurularak nüfus buralara kaymıştır.

İstanbul'un fethinin ardından "15. yüzyılda Galata'nın nüfusunun hane, etnik ve dini inanış bakımından dağılımı şu şekildedir: Müslümanlar 535 hane ile %35.2, Rumlar (Ortodokslar) 592 hane ile %38.9, Avrupalılar (Katolikler) 332 hane ile %21.8, Ermeniler (Gregoryenler) 62 hane ile %4.1 olmak üzere toplam 1521 hane mevcuttur (Uzun, 2007). Hanelerden yola çıkarak bir hesaplama yapılmak istenirse ve her bir hane de 4 kişinin yaşadığı varsayılarak; 2.140 Müslüman'ın, 2.368 Rum'un, 1.328 Avrupalı'nın ve 248 Ermeni'nin Galata ve çevresinde bulunduğu tahmin edilebilir.

1492 yılında İspanya'da Endülüs Devleti'nin yıkılmasıyla Galata Arap Camii çevresine göç hareketleri olmuştur. Caminin isminin de buradan geldiği anlatılmaktadır. 17. Yüzyıl Galata'sındaki nüfus ile ilgili bilgiler dönemin ünlü seyyahı Evliya Çelebi tarafından günümüze ulaştırılmıştır. Evliya Çelebi "Galata'da o dönem 18 Müslüman, 70 Rum, 3 Frenk, 1 Yahudi, 2 Ermeni mahallesinden" bahsetmektedir. Buna göre 200 bin Gayrimüslim ve 60 bin Müslümanın yaşadığı varsayılmaktadır (İpek, 2019).

19. yüzyılda yabancı devletlere tanınan imtiyazlar neticesinde vergilerde yapılan değişikliklerle "1840 ile 1900 yılları arasında İstanbul'a gelen gayrimüslimler genellikle Beyoğlu bölgesine yerleşmiştir (Tandaçgüneş, 2014). 19.yüzyılda Pera, Galata ve Tophane mahallelerinin nüfusunun % 47'sini yabancılar, % 32'sini Osmanlı gayrimüslim ve % 21'ni Müslümanlar oluşturmaktadır (Çelik, 1986'den akt Aydın, 2018).

Cumhuriyetten önce gelişen nüfus hareketleri farklı pek çok olay neticesinde gerçekleşmiştir. Bizans'ın Cenevizlileri Galata bölgesine yerleştirmesi; Cenevizlilerin ticari olarak Galata'yı imar etmeleri, İstanbul'un fethi, Osmanlı saraylarının tarihi yarımadadan Beyoğlu yakasına taşınması, Beyoğlu'nun suya kavuşturulması, uygulanan iskan politikaları, devlet adamlarına farklı bölgelerde mahalleler

kurulmasına yönelik müsaadeler, dünyada gelişen siyasi istikrarsızlıklarla beraber oluşan göçler, yabancı devletlere tanınan imtiyazlar gibi pek çok olay neticesinde Beyoğlu'nun nüfusunda artış ve demografik yapısında zaman zaman değişimler yaşanmıştır.

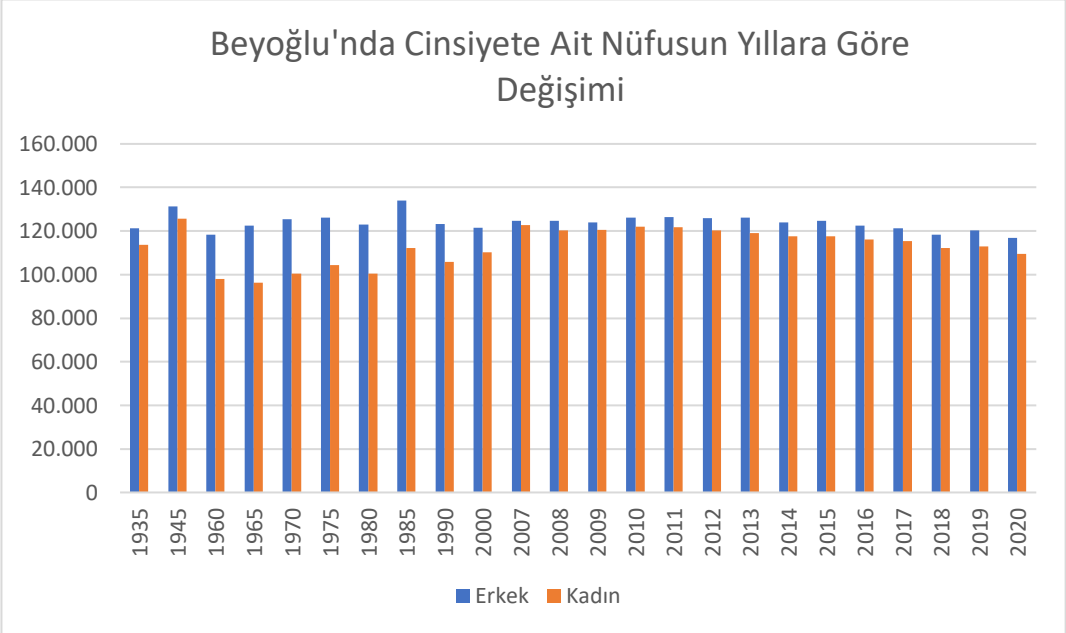
Tablo 1 Beyoğlu'nun Nüfus Değişimi (1935-2020)

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	121.319	113.732	235.051
1945	131. 305	125.786	253.588
1960	118.337	98.088	216.425
1965	122.589	96.396	218.985
1970	125.421	100.429	225.850
1975	126.134	104.398	230.532
1980	122.959	100.401	223.360
1985	133.907	112.092	245.999
1990	123.198	105.802	229.000
2000	121.597	110.303	231.900
2007	124.580	122.676	247.256
2008	124.701	120.363	245.064
2009	124.038	120.478	244.516
2010	126.074	122.010	248.084
2011	126.468	121.738	248.206
2012	125.983	120.169	246.152
2013	126.062	119.157	245.219
2014	123.863	117.657	241.520
2015	124.594	117.656	242.250
2016	122.559	116.203	238.762
2017	121.328	115.278	236.606
2018	118.273	112.253	230.526
2019	120.368	112.955	233.323
2020	116.771	109.625	226.396

TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1925’te Cumhuriyet döneminde Galata ile Beyoğlu’nun nüfus toplamı 343.605 olup bunun 145.202 İslam, 124.874’ü Rum, 39.270’i Ermeni, 34.259’u Musevi idi (Ziyaoğlu, 1989).

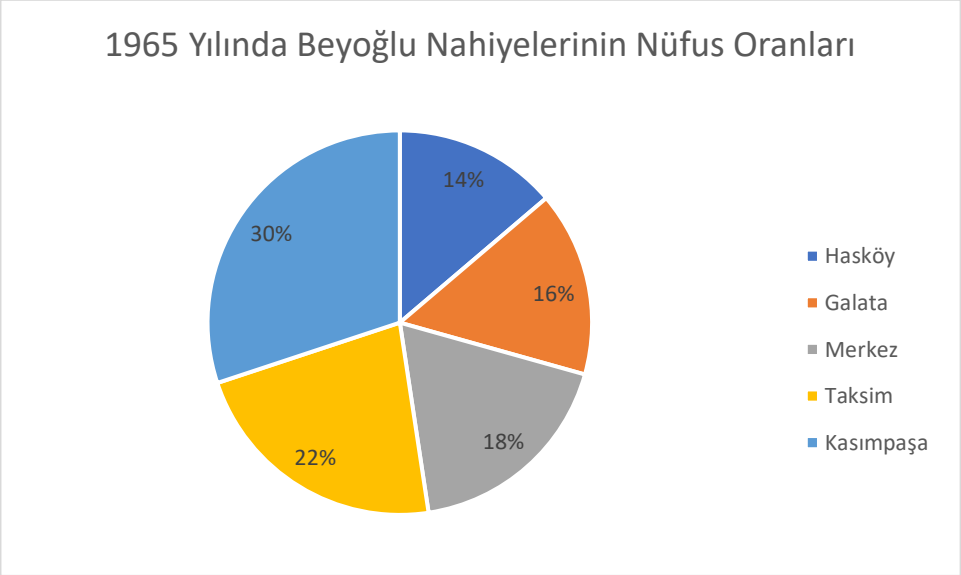
1858 yılında 6. Daire ismiyle pilot bölge olarak seçilen Beyoğlu, 20 Nisan 1924 yılında yönetim statüsü değişerek Beyoğlu Belediyesi ismiyle yeniden kurulmuştur. Bu süreçte Kemerburgaz, Şişli ve Beşiktaş’ında dahil olduğu bir sahaya hizmet etmekteydi. 1930’ta Beşiktaş’ın, 1936’da Kemerburgaz’ın, 1954’te Şişli’nin ayrılmasıyla yüzölçümü bakımından daralmaya gitmiştir.

Şekil 10 Beyoğlu'nda Cinsiyete Ait Nüfusun Yıllara Göre Değişimi
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

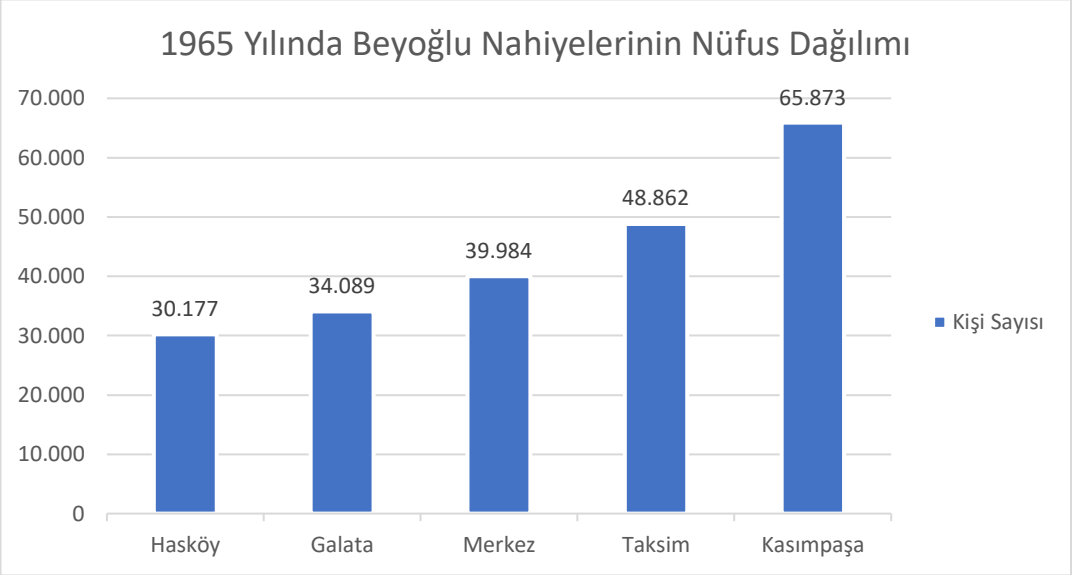
Beyoğlu cumhuriyet öncesi ve sonrası süreçlerde günümüzdekinin aksine farklı yerleşim birimlerini de kapsamaktaydı. Bu birimler zaman içerisinde Beyoğlu’ndan ayrılarak farklı kimlikler kazanmışlardır. Beyoğlu’nda ise nüfus miktarı ve yoğunluğu bakımından farklılıklar gözlenmiştir. Bu farklılıklar yalnızca azalma yönünde bir etkiye sahip olmamıştır. 1930 yılı öncesine ait sağlıklı bir veriye ulaşamadığımız için Beşiktaş ilçesinin Beyoğlu nüfusu üzerindeki etkisini bilememekteyiz. Fakat 1935 ve 1945 verilerine bakıldığında bu süreç zarfında 1936 yılında Beyoğlu’ndan ayrılan

Kemerburgaz için büyük ölçekli bir etkinin olmadığını açıkça görmekteyiz. Elbette bu süreçte yaşanan göçlerin de bu artışta payı olduğu için buradaki nüfus azalışını absorbe ettiği şeklinde de düşünülebilir. Aynı şeyi Şişli'nin ayrılması için söyleyememekteyiz. 1954 yılında ayrı bir ilçe kimliğine kavuşan Şişli'nin Beyoğlu'ndan ayrılmasından sonra gerçekleşen sayımda nüfus miktarı Tabloda yer aldığı üzere 1945'te 253.051 kişi iken 1960'ta 216.425 kişiye düştüğü gözlenmektedir. "1965'te Beyoğlu'nun Şahkulu, Çukur, Koloğlu, Tomtom, Hüseyin ağa, Firuz ağa, Asmalı mescit, Kalyoncu Kulluk, Kamer Hatun, Evliya Çelebi, Bostan, Bülbül, Şehit Muhtar, Cihangir, Katip Mustafa Çelebi, Kocatepe, Sururi mahallelerinin kesafetlerinin yüksek olduğu" (Göçen, 1967) ve buraların şehrin ilk kurulduğu ve yayılmaya başlandığı alanlar olduğu dikkatleri çekmektedir.

Şekil 11 1965 Yılında Beyoğlu Nahiyelerinin Nüfus Oranları
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1945-1965 yıllarına arasına bakıldığında nüfusun düşüşe geçtiği Tablo 1 ve Şekil 10 de görülmektedir. Bu düşüşe sebep olan tek meselenin Beyoğlu'nun içinden farklı ilçeler çıkarılmasıyla ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. 1945- 1965 yılları arasındaki nüfus değişimine bu süreçte yaşanan bir takım siyasi meseleler dolayısıyla Tarlabaşı semtinde yoğun olarak bulunan Rum vatandaşların göç etmesi büyük etkendir. Zamanla terk edilen yerler çöküntü alanına dönüşmüştür.

Şekil 12 1965 Yılında Beyoğlu Nahiyelerinin Nüfus Dağılımı
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1965-1975 yılları arasında yeni ekonomik uygulamalar, kırsaldan şehirlere göç faktörleriyle nüfusta artışa geçilmiştir. Özellikle Karadeniz ve İç Anadolu'dan gelen yeni nesil tüccarlar ve köylerde makineleşmeyle birlikte gelişen insana duyulan ihtiyacın azalması büyük şehirlere göçü hızlandırmıştır.

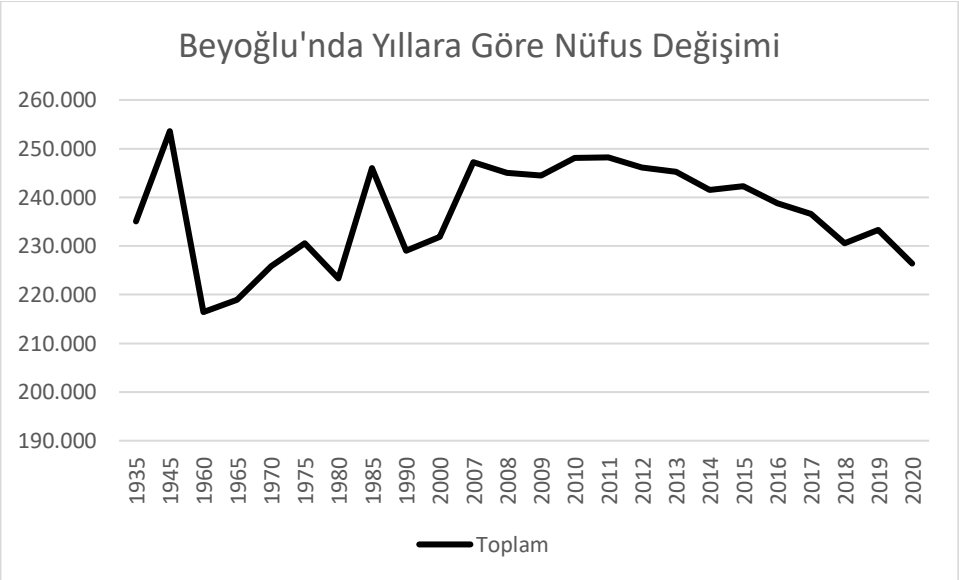
1986 yılında tescilli pek çok eserin yıkılması, özellikle Taksim ve Tarlabaşı bölgesinin birbirinden koparılmasıyla birlikte gerek yapılarda bir azalma gerekse sahanın yerleşim fonksiyonunun eğlence ve ticari fonksiyonlara kaymasıyla 1985 ve 1990 yılları arasında nüfusta yine bir azalmaya sebep olmuştur.

1990 ile 2007 yılları arasında ciddi bir miktarda artış söz konusu olmuştur. Şekil 10 da de görüldüğü gibi özellikle kadın nüfus miktarı önemli ölçüde artmıştır. "Beyoğlu ilçesi, 2000 Yılı Nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam 231.900 kişilik nüfusuyla İstanbul ili toplam nüfusunun %2.33'ünü, Türkiye toplam nüfusunun %0.34'ünü barındırmakta ve nüfus sayımına göre nüfus artış hızı %1.26 olmuştur. İstanbul Metropolü'nün merkezinde yer alan 8.76 km²'lik Beyoğlu ilçesinde km² ye 26472 kişi düşmektedir. Yoğunluk bakımından ülke ortalamasının üzerindedir" (Şenkaynak, 2010).

2007-2009 sürecinde de özellikle kadın nüfus bakımından azalmalar görülmektedir. 2009-2011 yılları arasında da önceki süreçlerdeki kadar hızlı bir göç almasa da az miktarda bir artış söz konusudur. Nüfus artışlarının sebebi, Beyoğlu'nun turizm ve eğlence sektörünün merkezinde yer alması dolayısıyla buralarda çalışan hizmet sektörüne mensup kişilerin barınması maksatlı olduğu açıkça görülmektedir. Düşüşlerdeki etkinin ise günümüzde de yaşandığı üzere ekonomik istikrarsızlıklar ve geçim sıkıntısı ile baş edememekten kaynaklı göç hareketleri olarak yorumlayabiliriz.

Beyoğlu 1954'ten sonra günümüzdeki sınırlarına çekilmiş ve bu süreçten sonra çeşitli sebeplerle belirli dönemlerde nüfusunda artış ve azalış gözlenmiştir. Bu süreçlerden sonra farklı zaman dilimlerinde mahalleler eklenmesi, çıkarılması veya kırsaldan şehre dahil olması gibi faktörler söz konusu olmadığından artış ve azalmalar genel itibariyle ekonomik ve siyasi durumlar sebebiyle gerçekleşmiştir.

2011-2014 yıllarında yine bir düşüş yaşanan Beyoğlu'nda kısa periyotta 2015 yılında kadın nüfusunda 1 kişilik bir düşüş yaşanmasına karşın erkek nüfusunun arttığı Tablo 1 de de görülmektedir.

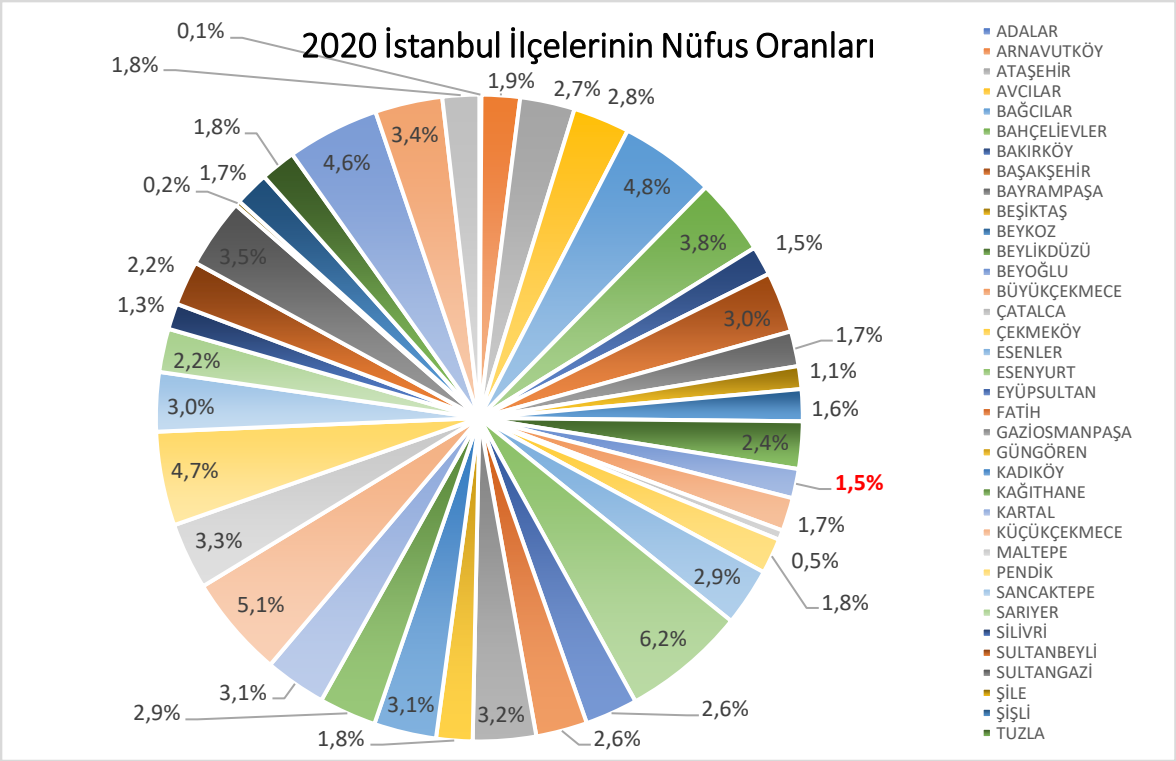

Şekil 13 Beyoğlu'nda Yıllara Göre Nüfus Değişimi
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

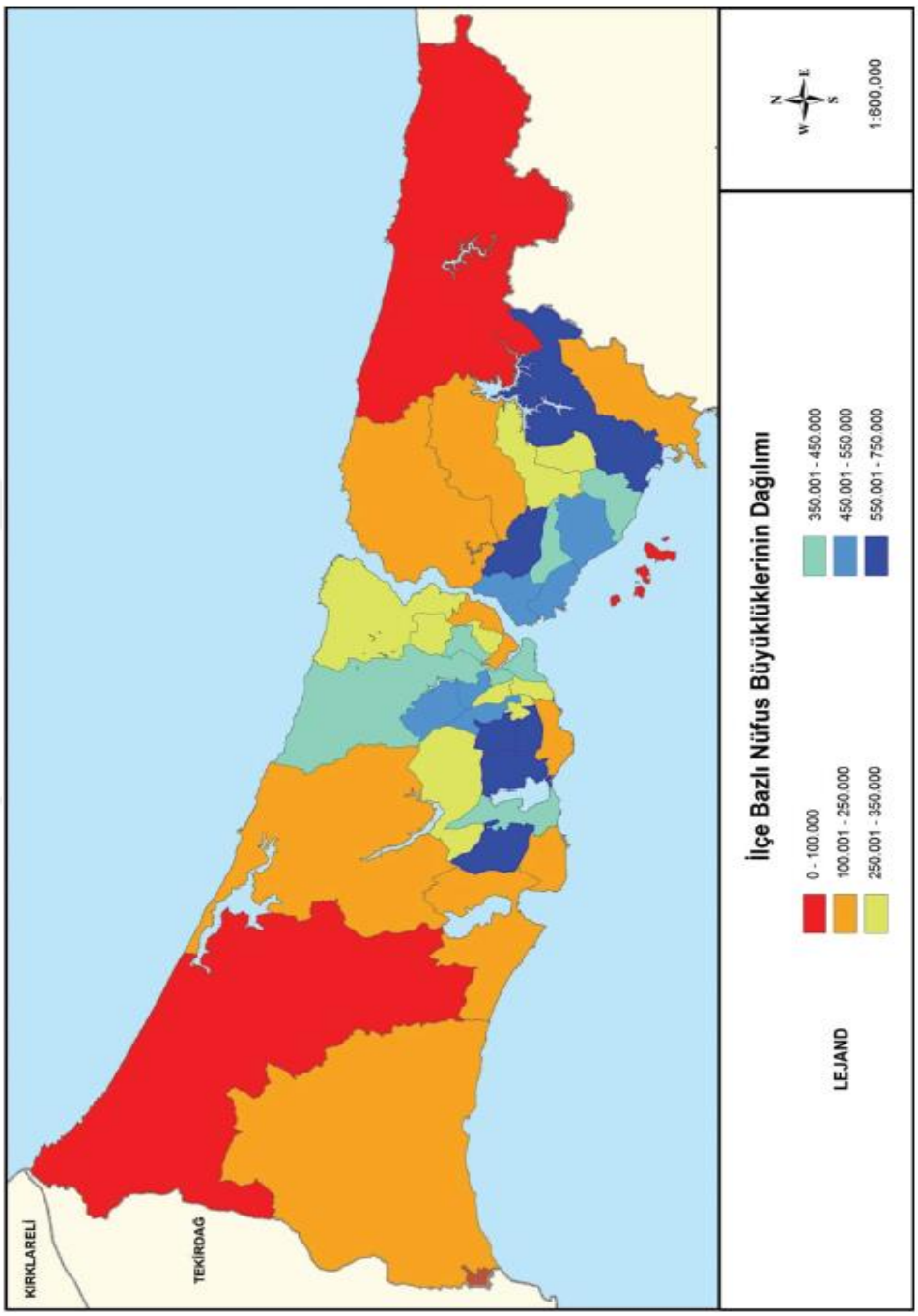
2014 sonrası ertesi yıla devren artış gösterse de 2018 yılına kadar hızlı bir düşüş eğilimine geçmiştir. 2019 yılında da artış trendi yakalasa da 2020 yılına gelindiğinde içinde bulunduğumuz ve halen süregelen pandemi koşulları, ticaret ve üretimin sekteye uğraması, iş yeri ve ev kiralarındaki artış gibi yaşanılan küresel ölçekteki sıkıntılar sebebiyle geri göçler baş göstermiştir.

3.2. BEYOĞLU'NUN İSTANBUL İLÇELERİNE GÖRE NÜFUSU

Beyoğlu İstanbul'un 39 ilçesi içerisinde yüzölçümü bakımından 38. sırada yer alır ve oldukça küçük bir yerleşim alanına sahiptir. Şekil 14'de Beyoğlu'nun İstanbul'un diğer ilçelerine göre sahip olduğu dilim oransal olarak ifade edilmiştir. 2020 yılı İstanbul nüfusu 15.462.452 kişi olarak belirlenmiştir (tuik.gov.tr/Bulten/) Beyoğlu'nun ise 2020 yılı nüfusunun 226.396 kişi olması hasebiyle İstanbul nüfusu içerisinde %1.5'lik bir dilime sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 14 2020 İstanbul İlçeleri Nüfus Oranları
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

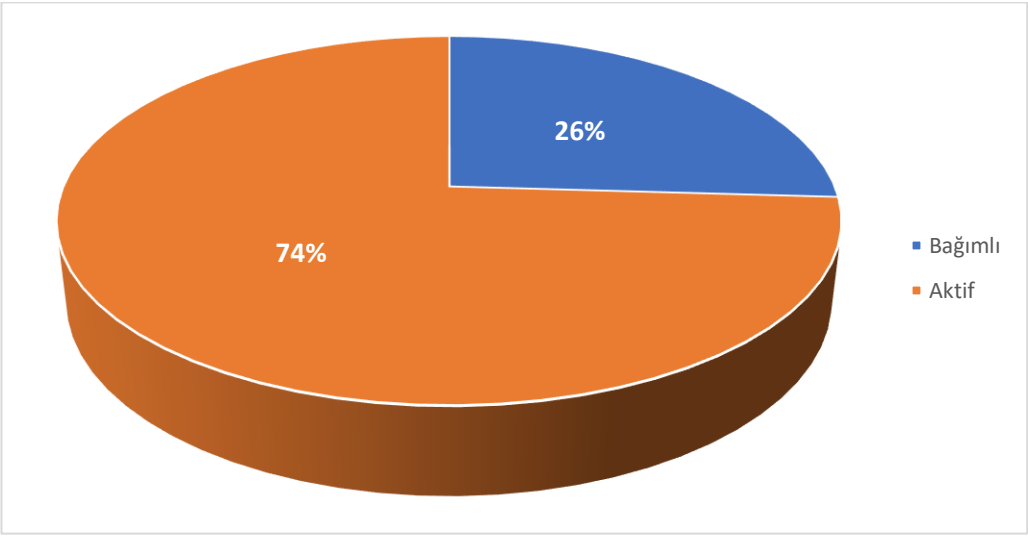
Şekil 15 İlçe Bazlı Nüfus Büyüklüklerinin Dağılımı
İ.B.B. Ulaşım Planlama Müdürlüğü

3.3. BEYOĞLU'NUN NÜFUS YOĞUNLUĞU

Beyoğlu'nun 2019 yılı nüfus miktarı 233.323 bin kişi olması sebebiyle nüfus yoğunluğunun km^2 başına 25.925 kişi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye genelinde bu rakam 108 kişi olarak, İstanbul'da ise 2 bin 987 kişi olarak belirlenmiştir. (https://data.tuik.gov.tr/) Böylelikle Beyoğlu'nun nüfus yoğunluğunun gerek Türkiye gerek İstanbul genelinde ortalamanın üzerinde seyrettiği anlaşılmaktadır.

2020 yılında Türkiye'nin nüfusu 83 milyon 614 bin 362 kişi olarak; İstanbul'da ise bu rakam 15.462. 452 kişi olarak tespit edilmiştir. Nüfus yoğunluğu ülke genelinde 109 kişi, İstanbul'da ise 2.976 kişi olarak belirlenmiştir. (data.tuik.gov.tr/Bulten) Beyoğlu'nda ise nüfus 2020 yılında 226.396 bin kişi ile sınırlandığından yoğunluk 25.155 kişi olarak düşüş göstermiştir. Buna rağmen Türkiye ve İstanbul geneli ile birlikte değerlendirildiğinde yoğunluğun oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir.

3.4. BEYOĞLU'NUN AKTİF VE BAĞIMLI NÜFUS ORANLARI

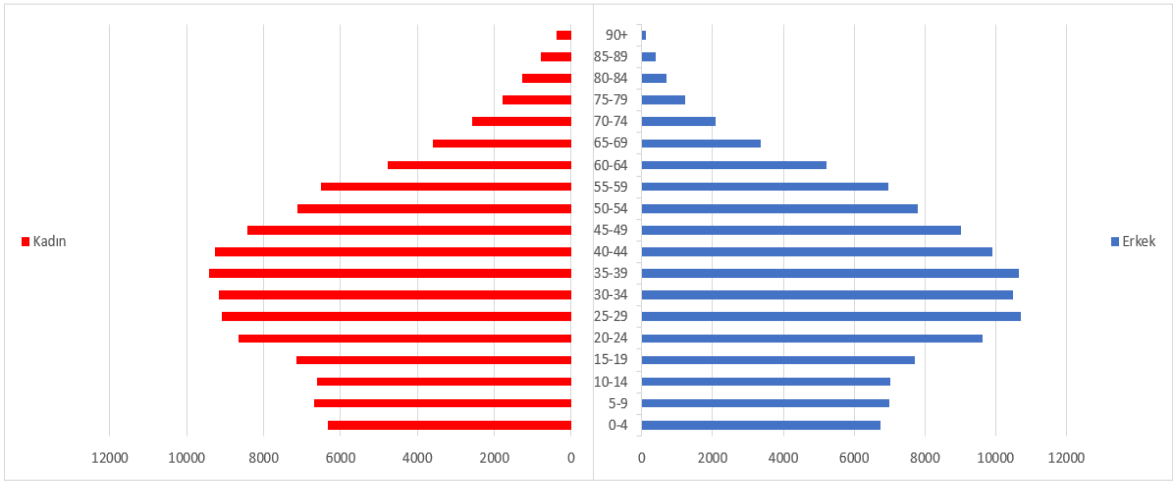

Şekil 16 2020 Yılı Beyoğlu Aktif-Bağımlı Nüfus Oranı
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Beyoğlu 2020 yılı bağımlı nüfus oranlarına bakıldığında (Şekil 16) aktif nüfus oranının fazlalığı dikkat çekmektedir. Toplam nüfusun %74'ünü oluşturan aktif nüfus Beyoğlu'nun ne denli genç ve dinamik olduğunu göstermektedir. Şekil 17'de ki nüfus piramidiyle birlikte değerlendirilecek olursa bağımlı nüfus miktarını oluşturan kitlenin 0-14 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. %24'lük bağımlı nüfus dilimine göre ve Şekil 16 de görüldüğü üzere genç ve çocuk nüfusu dikkati çekmektedir. Beyoğlu'nda bulunan eğitim kurumlarının ilçenin yüzölçümüne göre yoğun oluşu da özellikle 0-14 yaş aralığının fazlalığına işaret etmektedir.

3.5. BEYOĞLU NÜFUSUNUN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIŞI

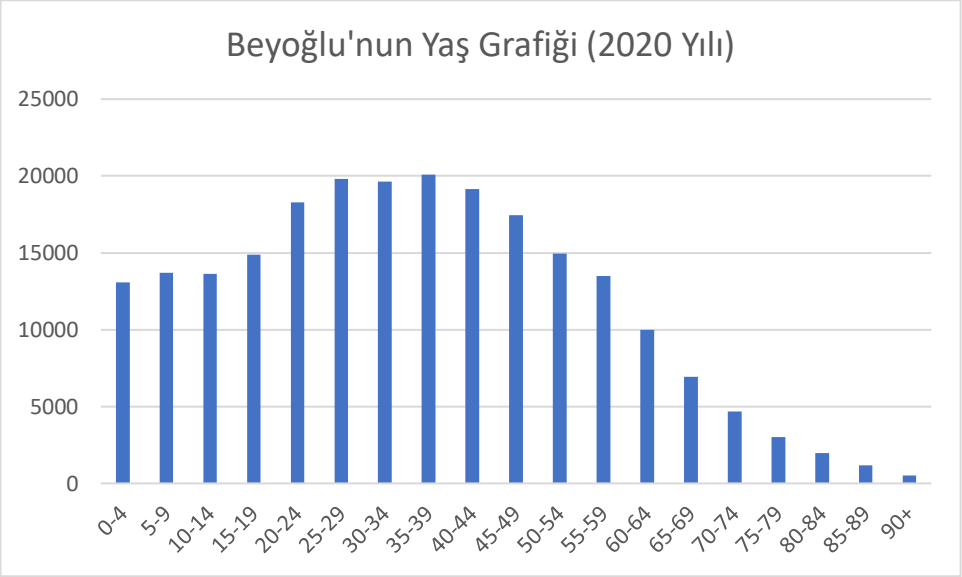
Beyoğlu nüfusunun cinsiyete göre durumuna bakıldığında kadın ve erkek nüfuslarının bağımlı nüfus olan 0-14 yaşlarında birbirine yakın yine bağımlı nüfus olan 65+ diliminde erkek nüfusunun fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 17 2020 Yılı Beyoğlu Nüfus Piramidi
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Özellikle bağımlı nüfus olan 65+ yaş diliminde ilçeye 1950 sonrası göç etmiş kimseler olduğu ve genel itibariyle İstanbul ve Beyoğlu'nun yoğunluğu sebebiyle bu yaşlardan sonra geri göç hareketleriyle memleketlerine döndüklerini söyleyebiliriz Aktif nüfus olarak bakıldığında ise erkek nüfusunun fazla olduğu anlaşılmaktadır. (Şekil 17) Bu

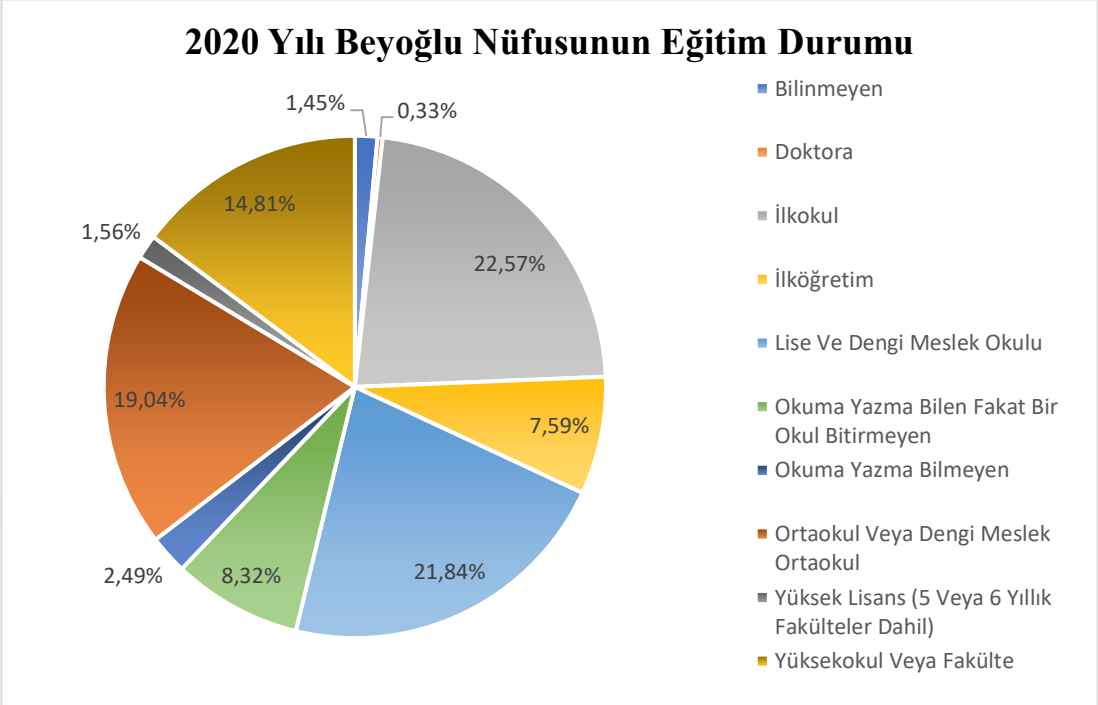
nüfus kitlesinin de çalışan kesim olduğu anlaşılmaktadır. 2020 yılı toplam nüfusunun 226.396 kişi olduğu Beyoğlu'nda 12 binleri aşan doğum miktarıyla yüksek bir doğum oranına sahiptir.

Şekil 18 Beyoğlu'nun Yaş Grafiği
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

3.6. BEYOĞLU NÜFUSUNUN EĞİTİM DURUMU

Beyoğlu 2020 toplam nüfusu 226.396 bin kişidir. Eğitim durumuna 6 yaş ve üzeri incelenmiştir. 0-5 yaş grubu çıkarılmış 2020 yılı Beyoğlu nüfusu 203.535'tir. Şekil 19 da görüldüğü gibi nüfusun %2'si okuma yazma bilmemektedir. Toplam nüfusun %23'ü ilkokul, %8'i ilköğretim okulu ve %8'i okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş olanlardan oluşmaktadır. Nüfusun %22'si lise ve dengi okullardan mezundur. %19 gibi yüksek bir orana sahip kitle ise orta okul ve dengi okullardan mezun olmuştur. %15'i yüksek okul ve fakülte mezunlarını oluştururken, %2'lik bir dilim yüksek lisans mezunudur. Nüfusun %1'lik kesiminin ise eğitim durumu bilinmemektedir.

Şekil 19 2020 Yılı Beyoğlu Nüfusunun Eğitim Durumu
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Eğitim incelemesi için 6 yaşına kadar olan kişilerin çıkarıldığı nüfus olan 203.525 kişi (2020 için) değerlendirildiğinde 45.645 kişinin ilkokul, 15.451 kişinin ilköğretim okulu mezunu olduğu görülmektedir. İlkokul ve İlköğretim okulu arasındaki fark ise 1997 yılında uygulanmaya başlanan 8 yıllık kesintisiz eğitim kararından kaynaklanmaktadır. 2020 yılı okuma yazma bilmeyenlerin sayısı ise 5.069 kişi ile nüfus içinde az bir alanı kapsamış olsa da genel olarak yüksek bir rakamdır. Bunun sebebi ise geçmişten bu yana kozmopolit bir imaja sahip Beyoğlu'nun yerleşik nüfusundan ziyade kırsaldan göçle gelenler sebebiyle olduğu açıktır. Okuma yazma bildiği halde herhangi bir okul mezunu olmayanlar (2020) ise toplamda 16.939 kişidir. Bu da okuma yazma bilmeyenler gibi oldukça yüksek bir rakamdır. Ortaokul veya dengi mezuniyeti olanlar (2020) 38.741 kişi iken Lise ve dengi meslek okullarından (2020) mezun olanların sayısı ise 44.445 kişidir. Üniversite mezunlar ilçe nüfusu içinde 30.141 kişi, Yüksek lisans mezunları da 3.177 kişi olarak kaydedilmiştir. Doktora mezunu kişi sayısı 667 ile en düşük rakamı vermektedir. İlçede 2.950 kişinin ise eğitim durumu bilinmemektedir. Tüm bu rakamlar 2020 yılı için değerlendirilmiş olup 2008 yılı ile Tablo 2 yardımı ile karşılaştırıldığında İlkokul; ilköğretim, okuma

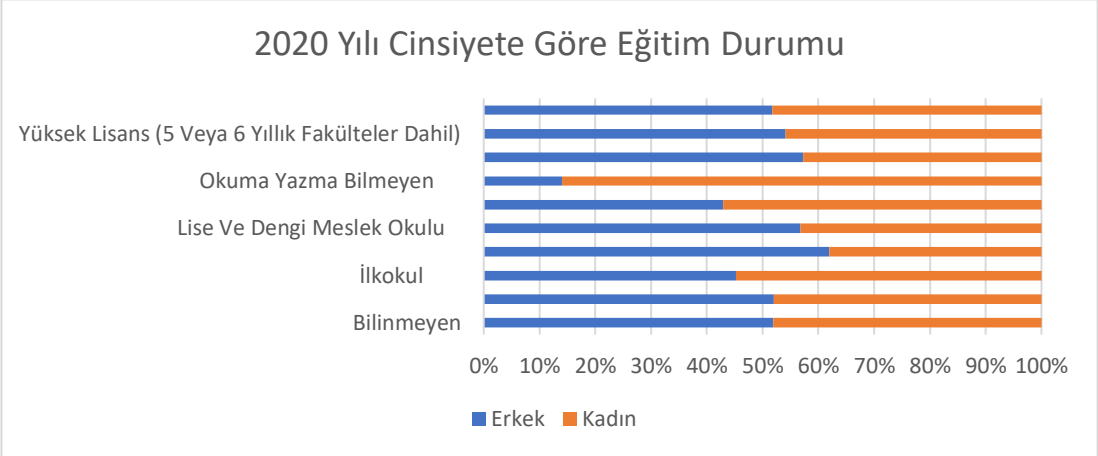
yazma bilen fakat okul bitirmeyen, okuma yazma bilmeyen ve herhangi bir okul mezunu olup olmadığı bilinmeyenlerin sayısında 2020 yılına gelindiğinde düşüşler gözlenmiştir. 2008 ve 2020 yılı arasında artan eğitim kademeleri ise Doktora, yüksek lisans, yüksek okul ve fakülte lise ve orta okuldur. Düşüş yaşanan eğitim kademeleriyle artışa geçenler değerlendirildiğinde Beyoğlu'nda okur yazarlık ve eğitim düzeyi artmıştır diyebiliriz.

Tablo 2 Beyoğlu 2008 ve 2020 Yıllarındaki Cinsiyet Nüfusunun Eğitim Durumu

	2008			2020		
Eğitim Durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Bilinmeyen	12765	10118	22883	1531	1419	2950
Doktora	192	129	321	347	320	667
İlkokul	33756	33014	66770	20766	25179	45945
İlköğretim	11472	10200	21672	9572	5879	15451
Lise ve Dengi Meslek Okulu	18706	15353	34059	25263	19182	44445
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	20946	22172	43118	7278	9661	16939
Okuma Yazma Bilmeyen	2331	9555	11886	713	4356	5069
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	6969	4171	11140	22181	16560	38741
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	612	497	1109	1718	1459	3177
Yüksekokul veya Fakülte	5338	4171	9509	15578	14563	30141
Genel Toplam	**113087**	**109380**	**222467**	**104947**	**98578**	**203525**

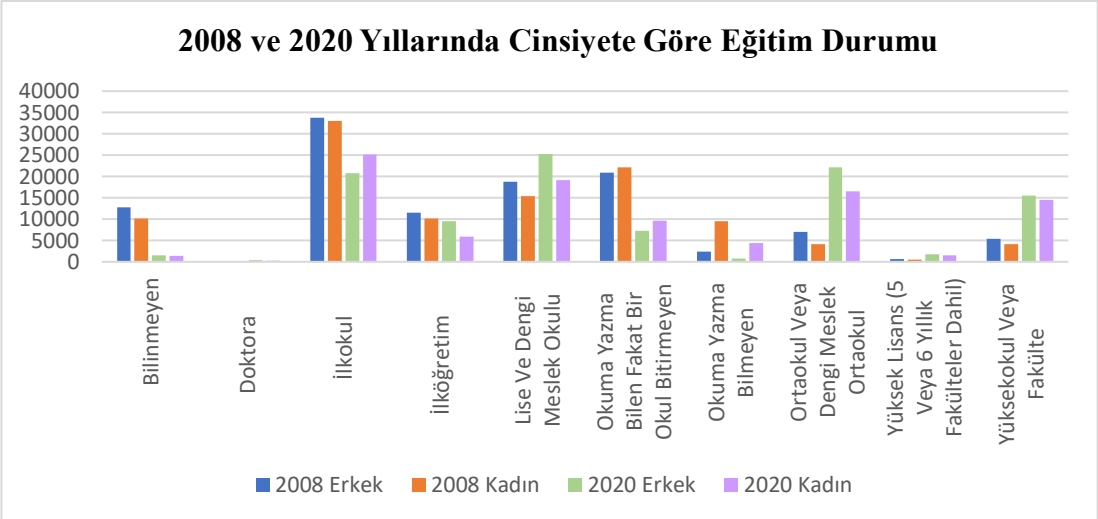
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 20 2020 yılı eğitim düzeyine cinsiyet açısından incelenmektedir. Erkek nüfusunun kadın nüfusuna oranla ilkokul, okuma yazma bilen-okul bitirmemiş, okuma yazma bilmeyen gibi eğitim düzeylerinin dışındaki kademelerde fazla olduğu, bu kademelerde kadın nüfusunun fazla olduğu görülmektedir. Kadın nüfusunun "okuma yazma bilmeyen" kısmında daha baskın olması ülkemizde kız çocuklarına ve yetişkin kadınlarımıza karşı geliştirilen bağnaz bakış açısıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 2 incelendiğinde ise 2008 ve 2020 yıllarında eğitim durumu "Okuma yazma bilmeyen" ve "Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen" olan nüfustaki özellikle kadınlardaki azalış devlet politikası olan zorunlu eğitim ve orta yaşlı kesimin eski nesillere göre daha bilinçli olmasından kaynaklanmaktadır. Yanı sıra kadınların erkeklere oranla fazla olduğu eğitim kademeleri ise ilkokul ve okuma yazma bildiği halde herhangi bir okul bitirmemiş olma düzeyleridir.

Şekil 20 2020 Yılı Eğitim Durumunun Cinsiyet Oranları
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 21'de 2008 ve 2020 yılı cinsiyete göre eğitim durumları rakamsal olarak görselleştirilmeye çalışılmıştır. Buna göre 2008-2020 yılları arasında özellikle erkek nüfusta ilkokul düzeyinde ciddi bir düşme eğilimi vardır. Benzer bir düşüş kadın içinde söz konusudur. Aksi bir durum ortaokul ve dengi okullar kademesi için geçerlidir. Erkek nüfusun eğitim durumu ortaokul ve dengi düzeyi 2008-2020 yılları arasında artış trendindedir. Kadın nüfusta ise en dikkat geçen ölçüm yüksek okul ve fakülte düzeyinde artış göstererek olumlu bir gelişme yaşanmıştır.

Şekil 21 2008 ve 2020 Yıllarında Cinsiyete Göre Eğitim Durumu
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

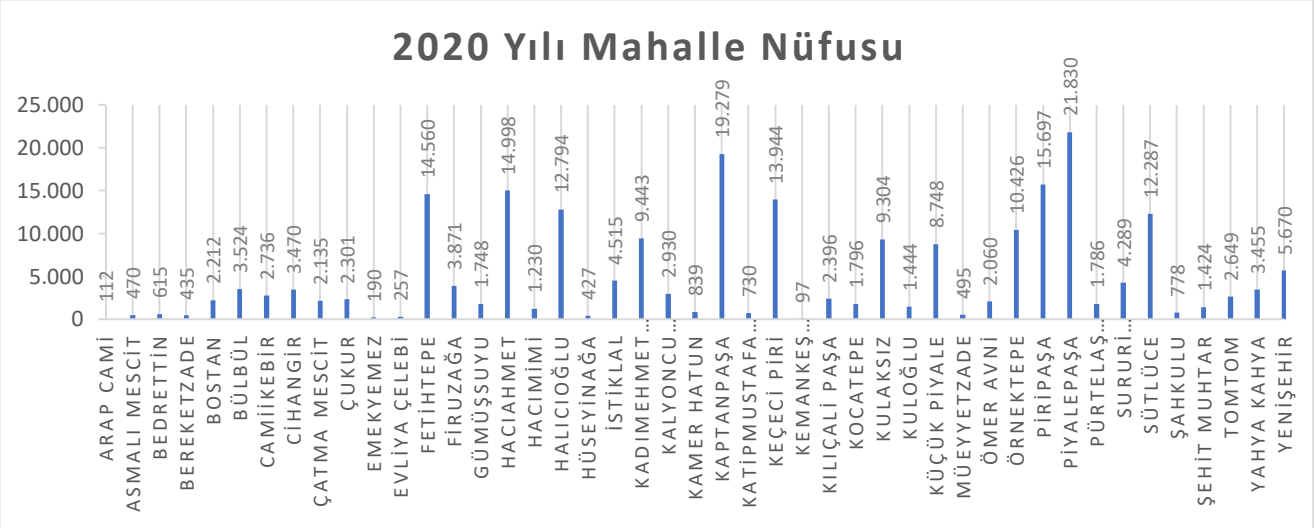
3.7. BEYOĞLU'NUN MAHALLE BAZLI 2020 NÜFUS MİKTARLARI

Tablo 3 2020 Yılında Beyoğlu'nun Mahalle Bazlı Nüfusu

MAHALLE ADI	TOPLAM	ERKEK	KADIN
ARAP CAMİ	112	81	31
ASMALI MESCİT	470	326	144
BEDRETTİN	615	351	264
BEREKETZADE	435	252	183
BOSTAN	2.212	1.182	1.030
BÜLBÜL	3.524	1.988	1.536
CAMİİKEBİR	2.736	1.603	1.133
CİHANGİR	3.470	1.726	1.744
ÇATMA MESCİT	2.135	1.057	1.078
ÇUKUR	2.301	1.348	953
EMEKYEMEZ	190	151	39
EVLİYA ÇELEBİ	257	145	112
FETİHTEPE	14.560	7.421	7.139
FİRUZAĞA	3.871	1.938	1.933
GÜMÜŞSUYU	1.748	894	854
HACIAHMET	14.998	7.684	7.314
HACIMİMİ	1.230	700	530
HALICIOĞLU	12.794	6.343	6.451
HÜSEYİNAĞA	427	354	73
İSTİKLAL	4.515	2.321	2.194
KADIMEHMET EFENDİ	9.443	4.680	4.763
KALYONCU KULLUĞU	2.930	1.676	1.254
KAMER HATUN	839	497	342
KAPTANPAŞA	19.279	9.764	9.515
KATİPMUSTAFA ÇELEBİ	730	472	258
KEÇECİ PİRİ	13.944	7.138	6.806
KEMANKEŞ KARAMUSTAFAPAŞA	97	64	33
KILIÇALİ PAŞA	2.396	1.100	1.296
KOCATEPE	1.796	1.096	700
KULAKSIZ	9.304	4.752	4.552
KULOĞLU	1.444	764	680
KÜÇÜK PİYALE	8.748	4.358	4.390
MÜEYYETZADE	495	288	207
ÖMER AVNİ	2.060	963	1.097
ÖRNEKTEPE	10.426	5.333	5.093
PİRİPAŞA	15.697	7.940	7.757
PİYALEPAŞA	21.830	11.136	10.694
PÜRTELAŞ HASAN EFENDİ	1.786	844	942
SURURİ MEHMET EFENDİ	4.289	2.329	1.960
SÜTLÜCE	12.287	6.257	6.030
ŞAHKULU	778	420	358
ŞEHİT MUHTAR	1.424	914	510
TOMTOM	2.649	1.419	1.230
YAHYA KAHYA	3.455	1.767	1.688
YENİŞEHİR	5.670	2.935	2.735

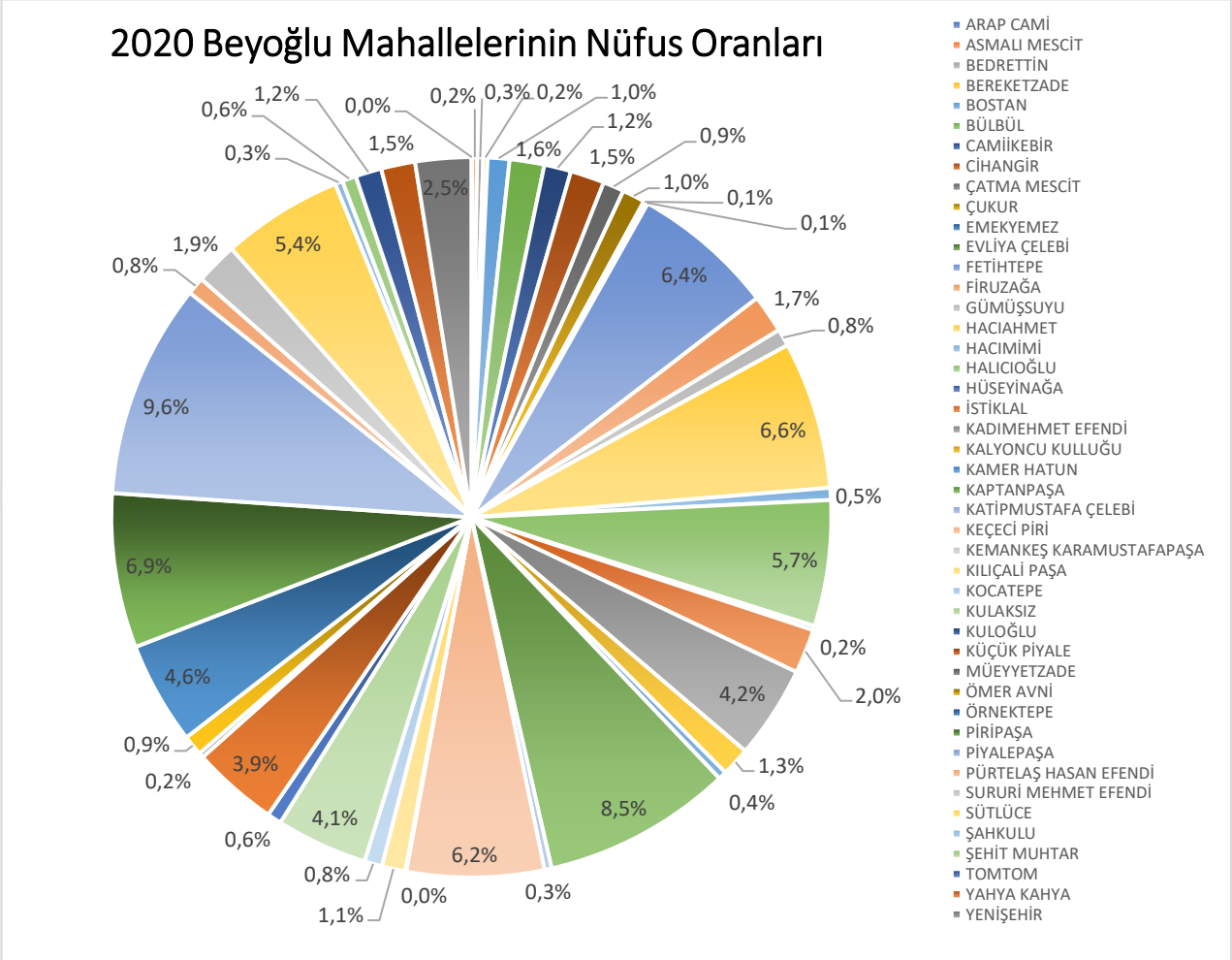
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 3 ve Şekil 22'de de görüldüğü gibi Beyoğlu'nun 45 mahallesinin birbiri arasında uçurum denilebilecek kadar bir nüfus farkı söz konusudur. Bunun en temel sebebi yerleşim yerlerinin kendi içinde turistik yaşam ve barınma alanı olarak ayrılmasıdır. Taksim, Galata, Karaköy ve çevresi turizm faaliyetleri dolayısıyla yapılar sürekli ikamet için değil konaklama ve beraberindeki faaliyet için kullanılmaktadır. Böylece bu mahalleler gündüz ne kadar yoğun ve kalabalık olsa da kayıtlı nüfus miktarı bakımından diğer yerleşim yerlerine göre yaşayan kişi sayısı azdır. Örneğin Piyale Paşa, Örnektepe, Keçeci Piri, Kaptan Paşa mahalleleri gibi mahallelerde gerek küçük işletmeler yer almakta gerekse barınma alanları iç içe bulunmaktadır.

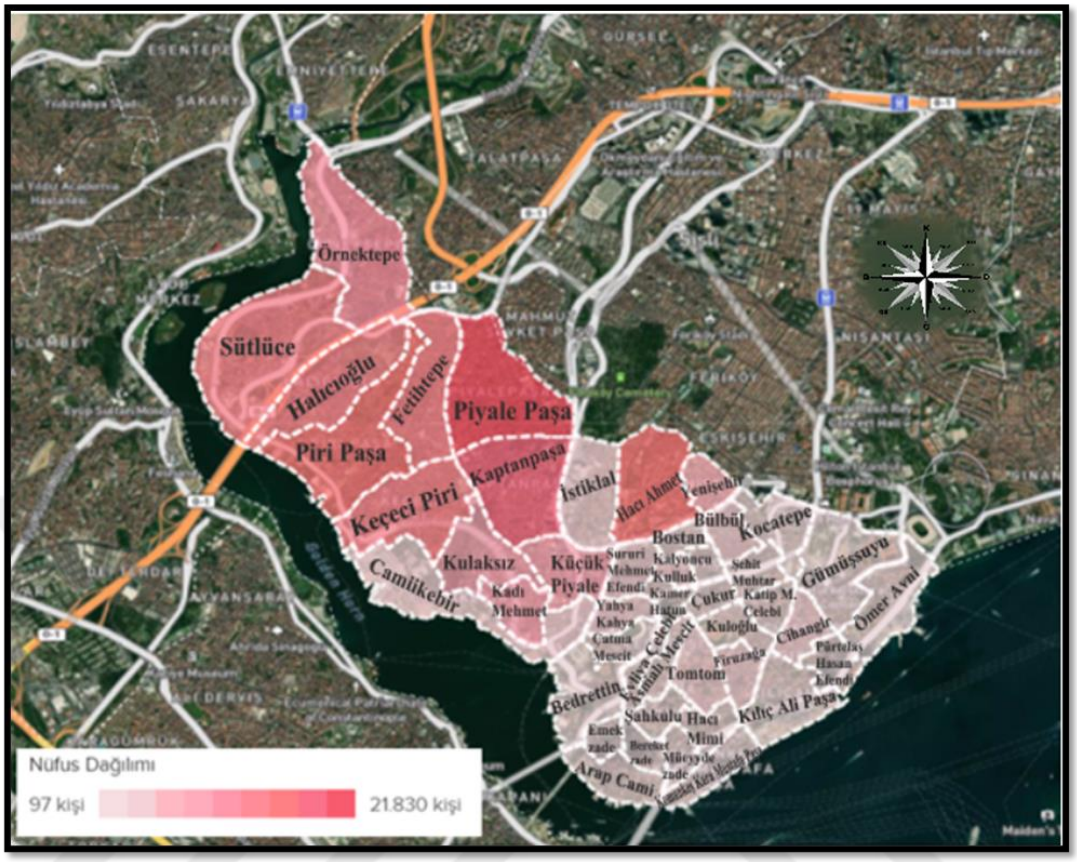
Şekil 22 2020 Yılı Beyoğlu Mahalle Nüfus Dağılımı

TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 23 2020 Beyoğlu Mahallelerinin Nüfus Oranları
TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 23'de ise Beyoğlu'nda bulunan 45 mahallenin birbirlerine göre oranları yer almaktadır. 2020 yılı verileriyle hazırlanan şekilde yer alan en büyük dilim %9.6'lık bir pay ile Piyale Paşa mahallesine aittir. Yüzdelik olarak mahallenin en az nüfuslu yerleşim alanı ise 97 kişilik nüfusuyla neredeyse 0.01'lik payı ile Kemankeş mahallesidir. Bunun sebebi ise Kemankeş mahallesinin Karaköy sahilinde yer almasıyla yeme-içme, eğlence mekânları, çeşitli kuruluşlar ve Galataport sahasına sahip olması gösterilebilir.

Harita 5 2020 Yılı Beyoğlu Mahalle Bazlı Nüfus Dağılımı
Kaynak: www.endeksa.com/tr

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
4. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

4.1. YERLEŞME YERİ ÖZELLİKLERİ VE YERLEŞME SAHA İLİŞKİSİ

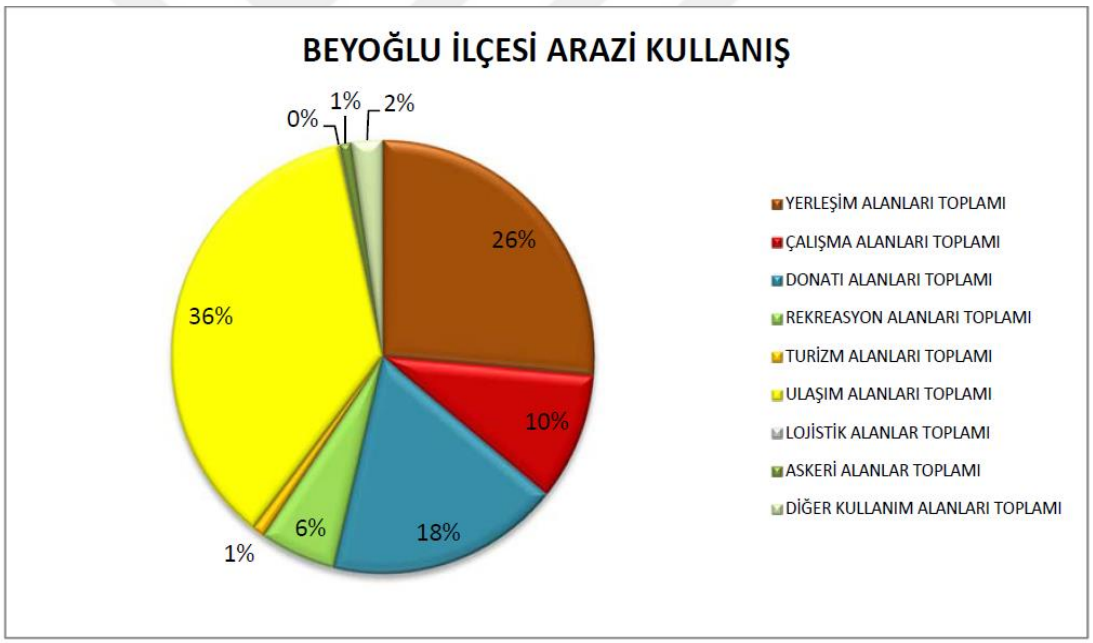
Yerleşme yeri belirlemelerinde öne çıkan koşulları doğal ve beşerî koşullar olmak üzere ikiye ayırırız. Özellikle doğal koşulların el verdiği ölçüde insanlar yaşamlarını kurmuş ve beşerî faktörler geliştirerek yaşadıkları yerleri mamur etmişlerdir. "*Yeryüzü şekilleri, toplumsal karakter ve diğer oluşumların etkisiyle ortaya çıkan yerleşme olgusu, birçok faktörün bir araya gelmesiyle oluşur. Bu da zaman-mekân-insan senteziyle izah edilebilir"* (Bayartan, 2014). Zaman ve mekânı sentezleyebilecek donatılara sahip insanoğlu böylelikle yaşamsal her ihtiyacını karşılayabileceği şehirleri imar etmiştir.

Beyoğlu liman kenti özelliği göstermesi sebebiyle her dönem farklı milletler tarafından yerleşime uygun bulunmuştur. Eğimli morfolojik yapısının getirdiği zorluklar burada yerleşim kurmaya engel olmamış sadece yukarı kesimlere yayılmasının zamanını geciktirerek nüfusun kıyı alanlarında birikmesine sebep olmuştur. Nüfusun yayılım gösterememesinin bir diğer sebebi de su faktörüdür. Galata'da kuyulardan -ki bu kuyuların sularının acı olduğu anlatılır- ve İstanbul tarafından kayıklarla su taşınarak ihtiyacın giderildiği bilinmektedir.

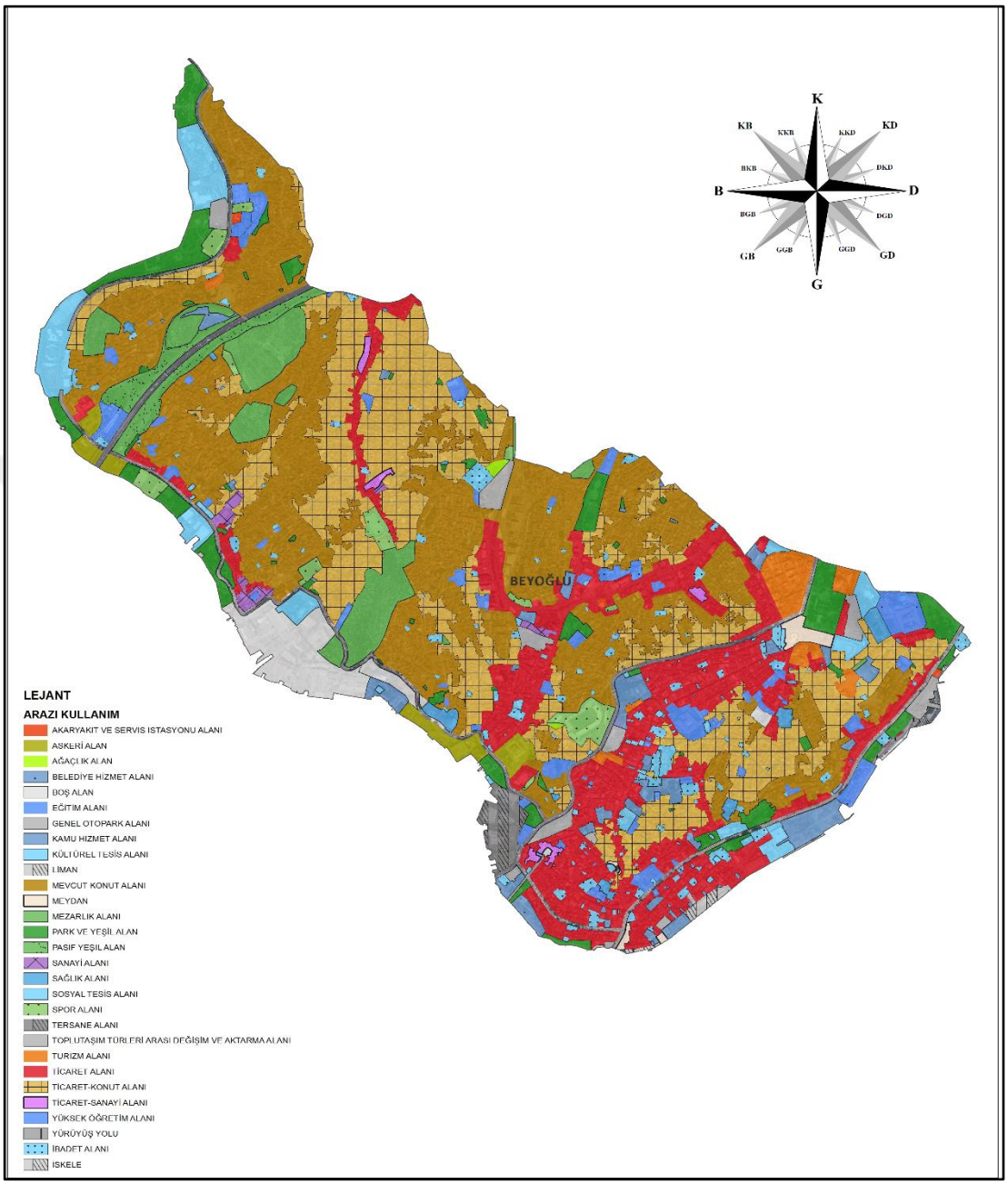
Beyoğlu'nun ilk yerleşim alanları kıyı ve kıyıdan kuzeye, Galata'nın bulunduğu tepeye doğru yayılım göstermiştir. Şehrin gelişmesindeki en büyük pay iki kıta arasında doğu-batı ve kuzey-güney ekseninin merkezinde, geçmişteki ticari yolların kesişiminde olmasıdır. Zamanla nüfusun artması kıyılarda sadece ticaretin hâkim olması ve bu durumdan sıkılan insanların daha az yoğunlukta olan Peran bağlarında konaklar kurmasıyla yerleşim sahası kuzeye doğru genişlemiştir. Öyle ki bu gelişme bugünkü Taksim meydanına değin devam etmiş ve Taksim'in ismini aldığı suyun

taksim edildiği maksemden Boğaz yönüne doğru Tophane, batı yönünde ise Kasımpaşa semtlerinde yeni mahalleler kurulmuştur. Önceleri sanayi ve askeri amaçlarla kullanılan kıyı kesimlerinin ardında yükselen ve eğimin azaldığı Taksim düzlüğüne ulaşılana kadar zamanla buralar dolmuş ve yerleşim sahası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Zamanla nüfus artmış, ulaşım sistemleri gelişmiş, ticaretin yanı sıra turizm, bankacılık -sigortacılık ve eğlence sektörleri de gelişmiştir Birbirini tetikleyen nüfus ve şehir fonksiyonlarının gelişimiyle saha ve insan etkileşimi şehirleşmeyi sürekli hale getirmiştir.

Şekil 24 Beyoğlu İlçesi Arazi Kullanımı
Kaynak: Şehir Planlama Müdürlüğü, İBB

Şekil 25 Beyoğlu Arazi Kullanımı
Kaynak: https://sehirplanlama.ibb.istanbul

4.2. Beyoğlu'nda Konut Tipleri

Beyoğlu kendine has cumbalı evleriyle nam salmıştır. Özellikle 1870 Harik-i Kebir yani büyük yangından sonra yapılarda değişikliğe gidilmiş ve öncelerde daha ucuz

olduğu için tercih edilen ahşap evler yerine kanunlarla zorunlu hale getirilen – çeşitli şartlara bağlanarak- kagir yapılar yapılmıştır(Tandaçgüneş, 2014).

DİLEK ALAN

Fotoğraf 14 Beyoğlu Evleri

Geneli 3-4 katlı olan bu yapıların çoğu günümüzde (sonradan eklenen katlarıyla) otel, ofis ve sanat galerisi gibi amaçlarla kullanılmaktadır.

Fotoğraf 15 Büyük Hendek Caddesi- Kagir Yapı

İstanbul'daki ilk apartman örnekleri de yine pek çok yeniliğin görülüp uygulandığı Beyoğlu'nda yapılmıştır. Son derece estetik bir duruş ve çeşitli mimari tarzlar (Barok,

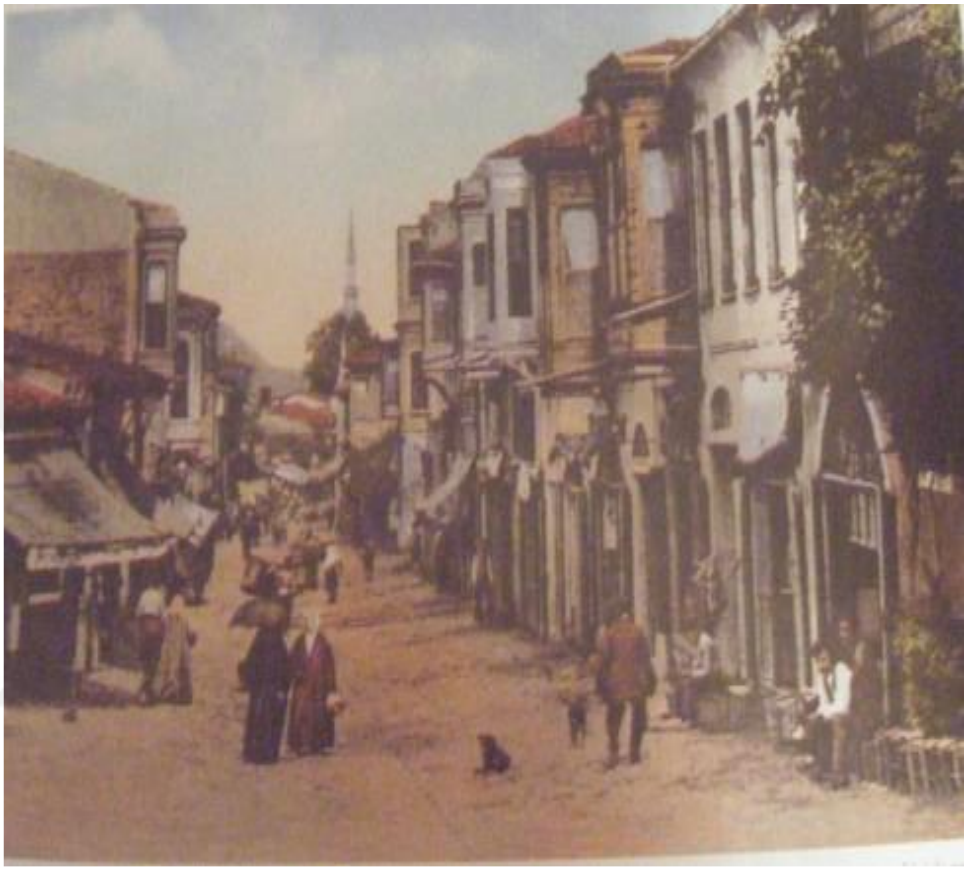
Art Nouveau gibi) uygulanan yapılar bugün de şehrin sembolü durumundadırlar. Mısır apartmanı, Doğan apartmanı, Fregie apartmanı, Kamondo apartmanı günümüze kadar ulaşan tarihi yapılardır.

Fotoğraf 16 Tarihi Frej Apartmanı

Kagir yapı tiplerini özellikle Taksim, Cihangir, Tarlabaşı, Tepebaşı ve Hasköy semtlerinde görmek mümkündür. Diğer yapı türleri ortalama yaşları 15-25 olan

apartman bloklarıdır. Beyoğlu'nun özellikle Keçeci Piri, Kaptan Paşa, Piri Paşa ve Fetihtepe gibi mahallelerde yoğun gecekondu kullanımı da bulunmaktadır.

Fotoğraf 17 Geleneksel Mahalle Dokusu
Kaynak: Tandaçgüneş, 2014

4.3. Beyoğlu'nda Plan Özellikleri

Beyoğlu şehir planlaması bakımından dar ve dolambaçlı sokaklara sahiptir. Geçirdiği birçok yangın sonrası karmaşıklığa düzen getirilmeye çalışılsa da günümüzde sahayı ziyaret eden pek çok insanın fark edeceği gibi hala dar ve dolambaçlı sokaklar mevcuttur.

Arazinin kolayca parsellenebilmesi ve gayri menkullerin satılabilmesine imkân verdiği için tercih edilen bir plan olan gridal planda, savunma için düz sıralanmış caddelerin sağlamış olduğu avantajlar Aristoteles'den beri bilinmektedir (Lawrence,

1996'dan akt. Akova, 2019)". Beyoğlu'nda grid sistemli mahalle oluşumları daha çok Kocatepe Mahallesi Yenişehir mahallesi ve Bülbül Mahallesinde görülmektedir.

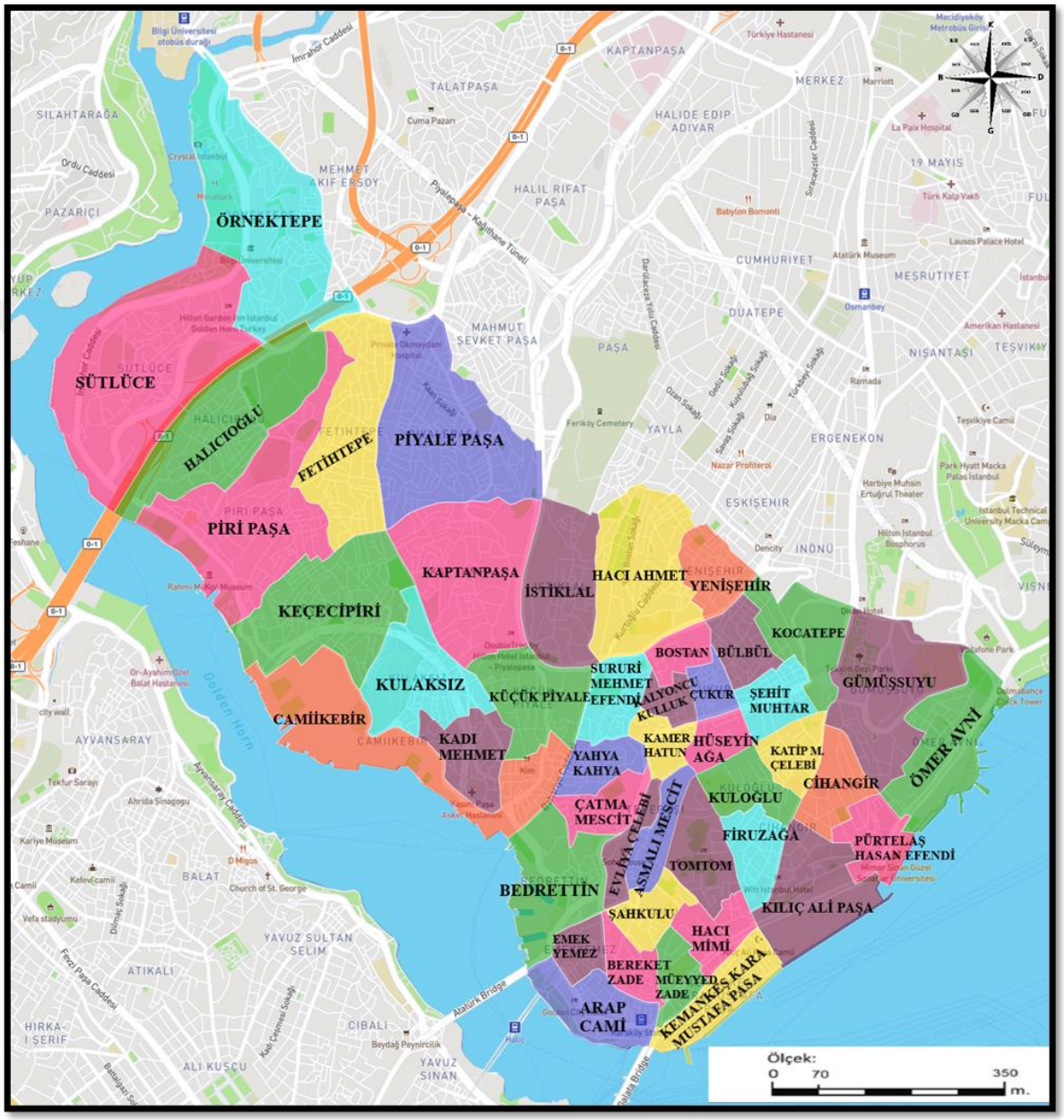
Şehir planlarında hayli yaygın olarak kullanılan bir diğer tasarım da ışınsal sistemdir. Bu sistemde dörtgen şeklinde tasarlanan bir yerleşim sahasında, dörtgenin bir kenarında ve daha ziyade ortasında tasarlanan bir merkezden çevreye doğru dörtgenin diğer kısımlarına uzanan ışınsal yol şebekesidir (Akova, 2019). Şehirde; Taksim meydanı bu plana uygun olarak merkeze yerleştirilmiş, Cumhuriyet anıtı merkezde olmak üzere Cumhuriyet Caddesi, Sıraselviler Caddesi, İstiklal Caddesi ve Tarlabaşı bulvarıyla ışınsal olarak uzanan caddelere sahiptir.

Topoğrafyanın da müsaade ettiği ölçüde lineer bir düzenle kurulan ve bugün üzerinde ticari faaliyetler yürütülerek bulundukları mahallelerde merkezi olma özelliği gösteren aynı zamanda bağlantı noktaları ile önemli caddelerle tali yollar arasında bağlantı sağlayan cadde ve sokaklarda bulunmaktadır. Fatih Sultan Caddesi, Boğazkesen Caddesi, Etibank Caddesi, Üst Baruthane Caddesi, Piyalepaşa Caddesi, Kumbaracı Yokuşu, Defterdar Yokuşu bu plana örnek gösterilebilir. Caddeler birbirini dik kesen tali yollar ve sokaklarla birleşerek şehir içindeki ulaşım sirkülasyonunu sağlamaktadır. Çoğu kıvrımlı ve dolambaçlı yol ve sokak sitemlerine sahip Beyoğlu, bu benzerliğinin yanında birbirinden kültürel ve sosyal açıdan farklı mahallelere sahiptir.

4.4. Beyoğlu Şehri'nin Mahalleleri

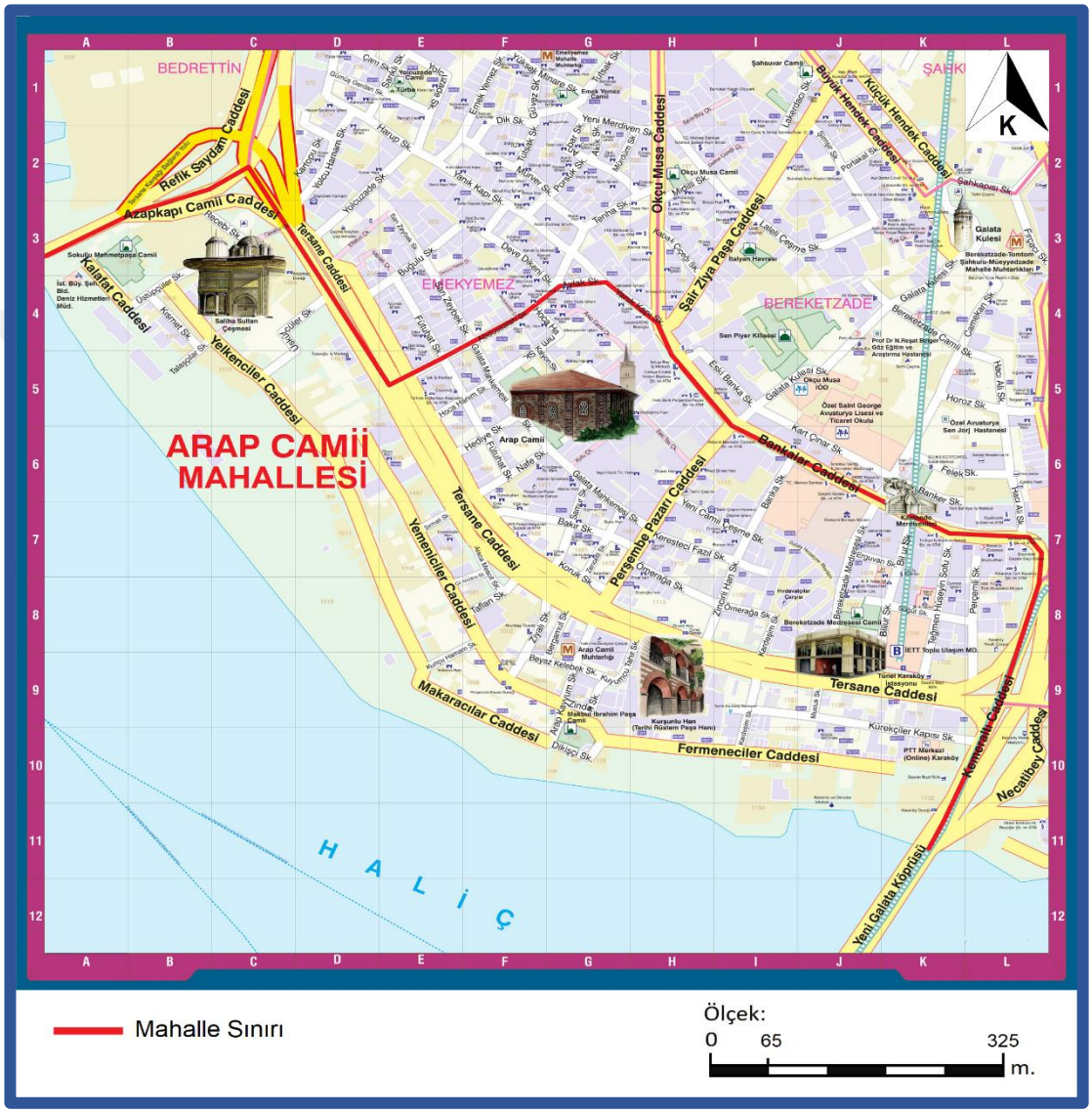
Genel olarak Osmanlı'dan günümüze kadar şehirlerin en küçük idari birimini teşkil eden mahalleler, aynı zamanda şehrin idari mekanizmasının işleyişinde büyük rolü ve önemi olan birimlerdir (Bayartan, 2005). Mahalleler kendilerine has yapılarıyla çeşitli faktörlerle gelişim göstermektedir. Özellikle Türk şehir sisteminin önemli bir göstergesi olarak günümüze kadar varlığını devam ettiren, her biri şehri karakterize eden fakat kendi içinde farklı özelliklere sahip birimlerdir (Bayartan, 2009). Beyoğlu dar bir sahada aralarında oldukça derin kültürel farklılıklar barındıran mahallelere sahiptir. Bir mozaikte olduğu gibi, her mahalle veya semt bir rengi ve figürü temsil ederken, aynı zamanda objenin

bütünlüğüne de katkıda bulunmakta ve onun ayrılmaz bir parçası niteliğini taşımaktadır (Göney, 2009'dan akt. Bayartan, 2009).

Şekil 26 Beyoğlu Mahalle Dağılımı
Kaynak: www.atlasbig.com.tr

4.4.1. Arap Camii Mahallesi

Şekil 27 Arap Cami Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Arap Camii mahallesi Beyoğlu'nun güney yakasında Haliç'in kıyısında yer alır. Kuzeyinde Bankalar caddesi ile Bereketzade ve Emekyemez mahalleleri; doğusunda Kemeraltı caddesi ile Kemankeş Karamustafa Paşa mahallesi, batısında ise Azapkapı Camii caddesi ile sınırlandırılmış şekilde Bedrettin mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,156 km^2'dir. Arap Camii mahallesi Atatürk Köprüsü ile Galata Köprüsü

arasında bulunmaktadır. Osmanlı Devleti döneminde hanların yoğun olarak bulunduğu ve haliç kıyılarında yer alması hasebiyle ticaretin merkezinde bulunan mahalle günümüzde de aynı amaca hizmet etmektedir. Günümüze kadar ulaşan tarihi yapılarda elektrik- elektronik malzemeler, denizcilik malzemeleri satan dükkanlar, hırdavatçılar bulunmaktadır. Bankalar caddesinin sınırlarını çizdiği sokakta bankalar, sanat merkezleri, kütüphane, otel gibi farklı amaçlara hizmet eden çok sayıda eski yapı stoğu bulunmaktadır. Tersane Caddesinin mahalleyi kavisli bir biçimde doğu- batı yönlü kestiği de ayrıca belirtilebilir. Cadde üzerinde yer alan elektrik-elektronik malzeme satan çok sayıda iş yerleri 1989 yılında Şişli Halil Rıfat Paşa mahallesinde kurulan PERPA'ya (Perşembe Pazarı) taşınarak bölgedeki yoğunluk azaltılmaya, bölgenin turizm merkezi haline getirilmesine ve bu sektörde çalışanları tek bir çatı altında toparlamayı amaç edinmiştir.

Mahallede yapıların konut olarak kullanımı yok denecek kadar azdır. Azapkapı taraflarında Sokullu Mehmet Paşa cami, Makbul İbrahim Paşa camii ve Arap camii gibi tarihi camiler yine bu mahallededir. Kıyıda Balık Pazarı ile birlikte çok sayıda restaurant da hizmet vermektedir. 1874 yılında yapılan dünyanın ikinci metrosu olan tünelin başlangıç noktası Arap Camii mahallesindedir. Yakın zamanda düzenlenen sahil şeridiyle rekreatif faaliyet alanı kazandırılmıştır.

4.4.2. Asmalı Mescit Mahallesi

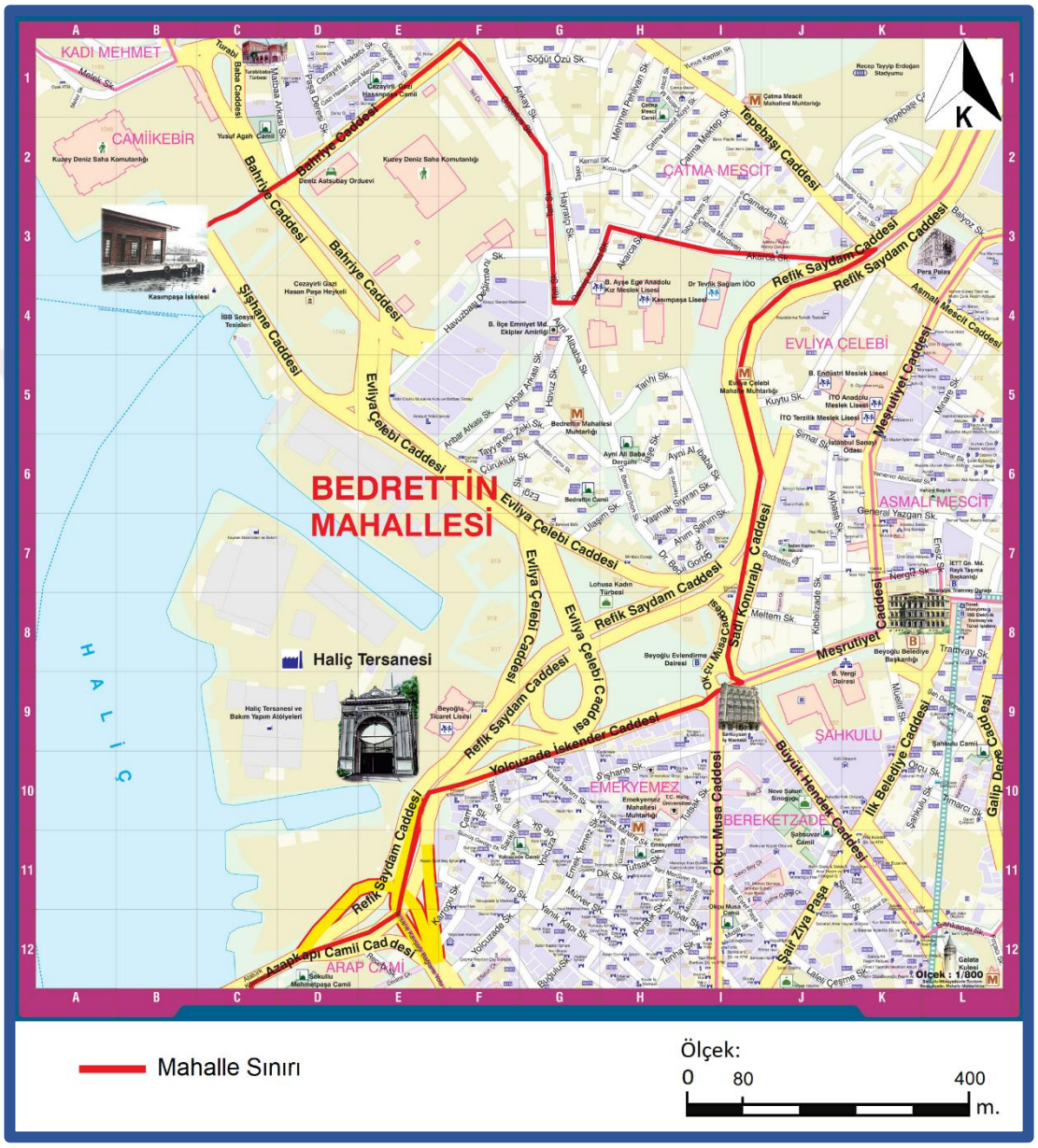
Asmalı Mescit ismini II. Bayezit döneminde (15.yy) Kalafatçıbaşı Yunus Ağa tarafından yaptırılan mescitten almıştır. Fakat mescit burada 1831'de meydana gelen yangında yanmış ve günümüze kadar gelememiştir. Güney sınırlarını Beyoğlu Belediye Başkanlığının çizdiği Bereketzade mahallesi, doğusunda İstiklal caddesinin sınırlarını belirlediği Tomtom mahallesi, batısında Meşrutiyet caddesi ile birlikte Evliya Çelebi mahallesi ile kuzeyinde Kamer Hatun ve Hüseyin Ağa mahalleleri bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,086 km2'dir. Şehrin güney kısmında Asmalı Mescit caddesi ile Refik Saydam ana arter ile İstiklal Caddesi arasında bağlantı sağlanmaktadır. 19. yüzyılda Levantenler bölgede yoğun olarak ikamet etmişlerdir.

Sonraki dönemlerde sanat çevresinden kimselerin yaşadığı bir sosyal çevreye sahip olmuştur. 20. Yüzyılda Beyaz Rusların akınına uğramış, çok sayıda restaurant, meyhane ve eğlence sektörünün merkezi konumuna gelmiştir. 1960'lı yıllarda eski canlılığını kaybetmeye başlamış günümüzde ise otel, restaurant, kitapçılar ile tekrardan eğlence yerlerinin yoğun olduğu bir mahalle haline gelmiştir. İstanbul Modern Sanat Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Barosu gibi önemli kurum ve kuruluşları bünyesinde bulundurmaktadır.

Şekil 28 Asmalı Mescit Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.3. Bedrettin Mahallesi

Şekil 29 Bedrettin Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Bedrettin mahallesi kuzeyinde Çatma Mescit; güneyinde Haliç, doğusunda Refik Saydam caddesi ve Sadi Konuralp caddeleriyle birlikte Evliya Çelebi ve Emekyemez mahalleleri ile batısında Bahriye caddesiyle birlikte Camii Kebir mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,242 km^2'dir. Bedrettin mahallesi Haliç Tersanesi, Kuzey

Deniz Saha Komutanlığı gibi özellikle Osmanlı Devleti ordusunun bel kemiği kurumlarının yer aldığı bir mahalledir. Mahalle fetihten sonra denizcilik faaliyetlerinin Gelibolu'dan Kasımpaşa'ya taşınmasıyla birlikte gelişim göstermeye başlamıştır. Mahallede yoğun yerleşim alanları ve nüfus bulunmamasına karşın oldukça merkezi bir konumda olması sebebiyle Tersane-i Amire Lisesi, Ayşe Ege Kız Teknik Meslek Lisesi, Kasımpaşa Lisesi ve Dr. Tevfik Sağlam İlkokulu ile çevresindeki yerleşim alanlarına hizmet vermektedir. Yine mahallede Türk Kanser Derneği, Beyoğlu Evlendirme Dairesi, Sosyal Tesisler gibi kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Mahalleden geçmekte olan Refik Saydam Caddesi kuzeyden Şişli güneyde ise Fatih ilçeleriyle bağlantı sağlamaktadır.

4.4.4. Bereketzade Mahallesi

Bereketzade mahallesi; kuzeyinde Büyük Hendek Caddesi ile Şahkulu mahallesi, güneyinde Bankalar Caddesi ile Arap camii mahallesi, doğusunda Yüksek Kaldırım Caddesi ile Müeyyetzade mahallesi ve batısında Okçu Musa caddesi ile Emekyemez mahalleleri tarafından sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,073 km^2'dir. Bereketzade ismi mahallede bulunan camii ve çeşmeden gelmektedir. Fetihten sonra yapılan ilk camiidir. Camii ve çeşme Osmanlı valisi Bereketzade Hacı Ali Bin Hasan tarafından yaptırılmıştır. Cenevizliler döneminde Galata surları içerisinde kalan mahalle yüzlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Düzensiz yapılaşmanın olduğu mahallede yapılar konut olmaktan ziyade otel; büro, kafe, turistik dükkanlar, avize vb. ürünlerin satıldığı mağazalarla birlikte yapılar ağırlıklı olarak ticari amaçlarla kullanılmaktadır. Tarihi Galata Kulesi de Bereketzade mahallesinde bulunmaktadır.

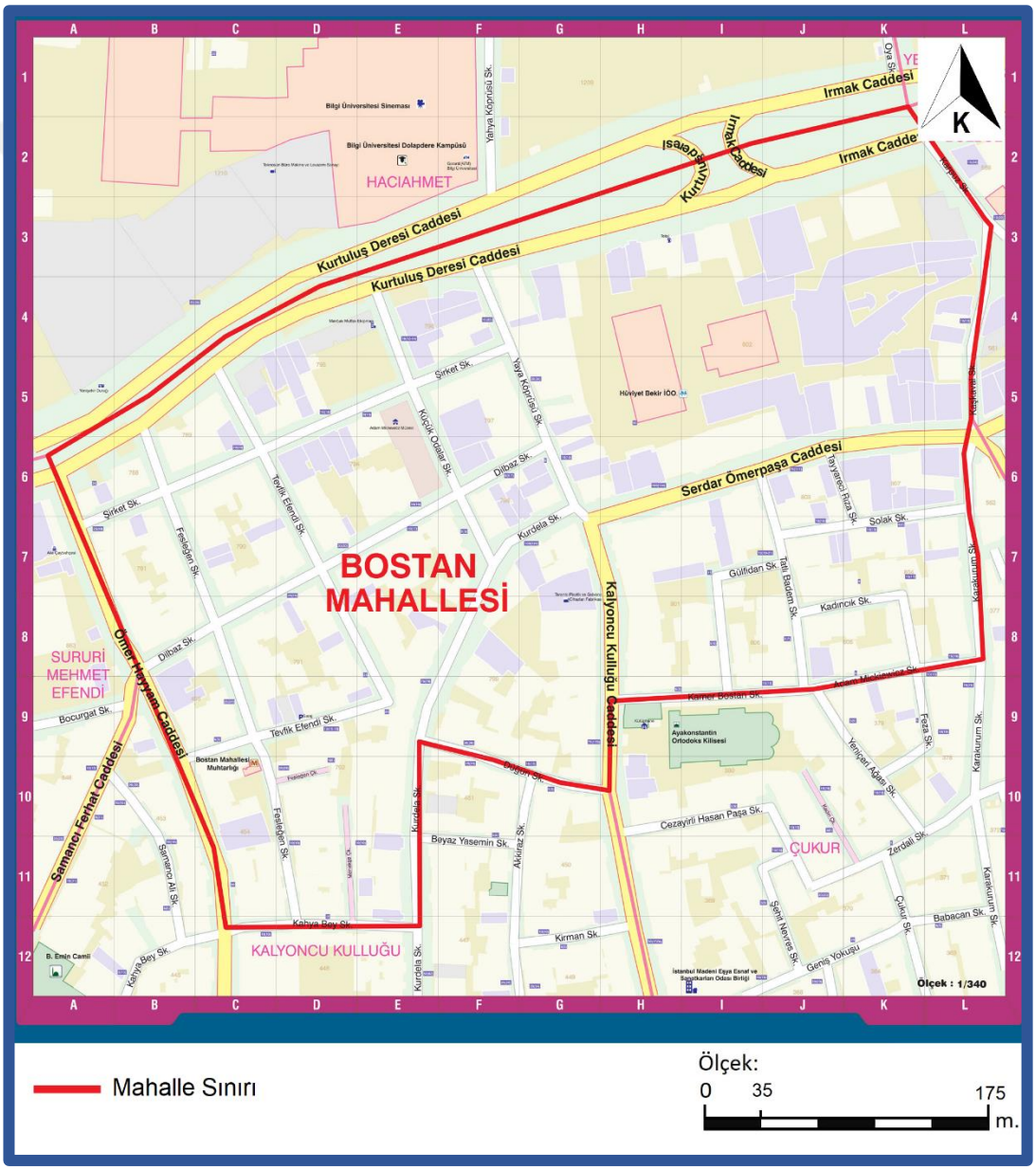

Şekil 30 Bereketzade Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.5. Bostan Mahallesi

Bostan mahallesi kuzeyde Kurtuluş Deresi Caddesinin sınırladığı Hacı Ahmet mahallesi; güneyinde Kalyoncu Kulluğu ve Çukur mahalleleri, doğusunda Bülbül mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,062 km^2 'dir. Dolapdere ve Tarlabaşı semtleri arasında kalmaktadır. Mahallenin kuzey ve kuzeybatısında otomotiv sanayiye

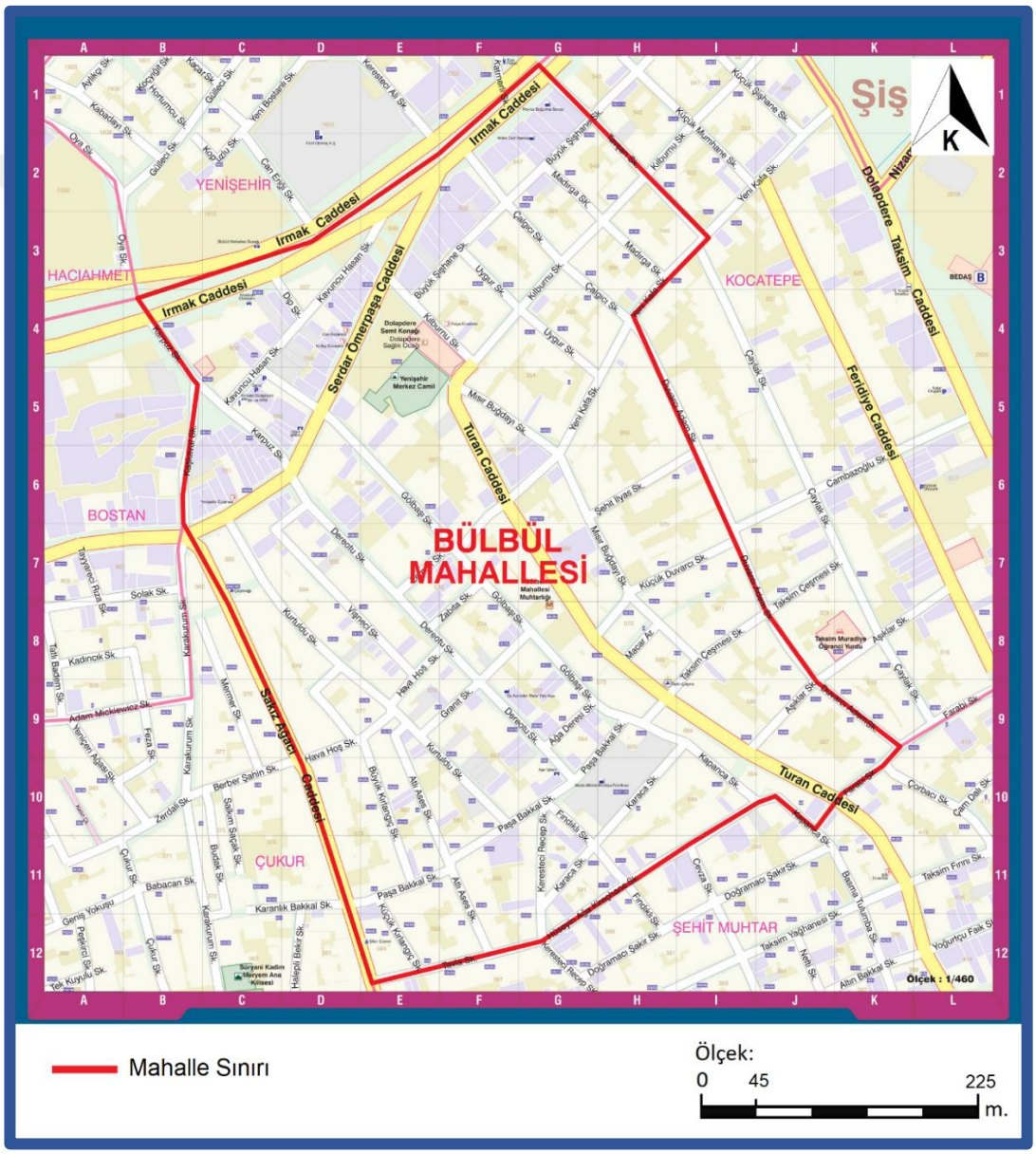
ait iş yerlerinin yoğunluğu gözlenmiştir. Mahallede yalnızca bir Hüviyet Bekir İlkokulu bulunmaktadır. Kurtuluş Deresi Caddesi mahallenin hem sınırını hem de ana aksını oluşturmaktadır. Sosyal yapı itibariyle yerli halk diyebileceğimiz bir kesim söz konusu olmamakla beraber tamamen göç ile oluşmuş bir yapıya sahip olduğunu belirtebiliriz.

Şekil 31 Bostan Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.6. Bülbül Mahallesi

Bülbül mahallesinin kuzeyinde Yenişehir mahallesi; güneyinde Şehit Muhtar mahallesi, doğusunda Kocatepe mahallesi ve batısında Bostan mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,094 km^2'dir.

Şekil 32 Bülbül Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Dolapdere semti sınırları içerisindedir. Yanı başında bulunan Talimhane bölgesinin oteller bölgesi olmasından nasibini alan mahallenin doğu ve güney yakasında oteller bulunmaktadır. Farklı sektörlere ait pek çok işletme konut alanlarıyla iç içe bulunmaktadır. Güney-Kuzey yönlü uzanan Turan Caddesi mahallenin ana akslarından birini oluşturmakta ve kavis çizerek kuzeydoğu yönünde devam etmektedir. Kavis çizdiği yerde ise küçük bir meydan ile birlikte Yenişehir Camii ve Dolapdere Aile Sağlığı merkezi bulunmaktadır.

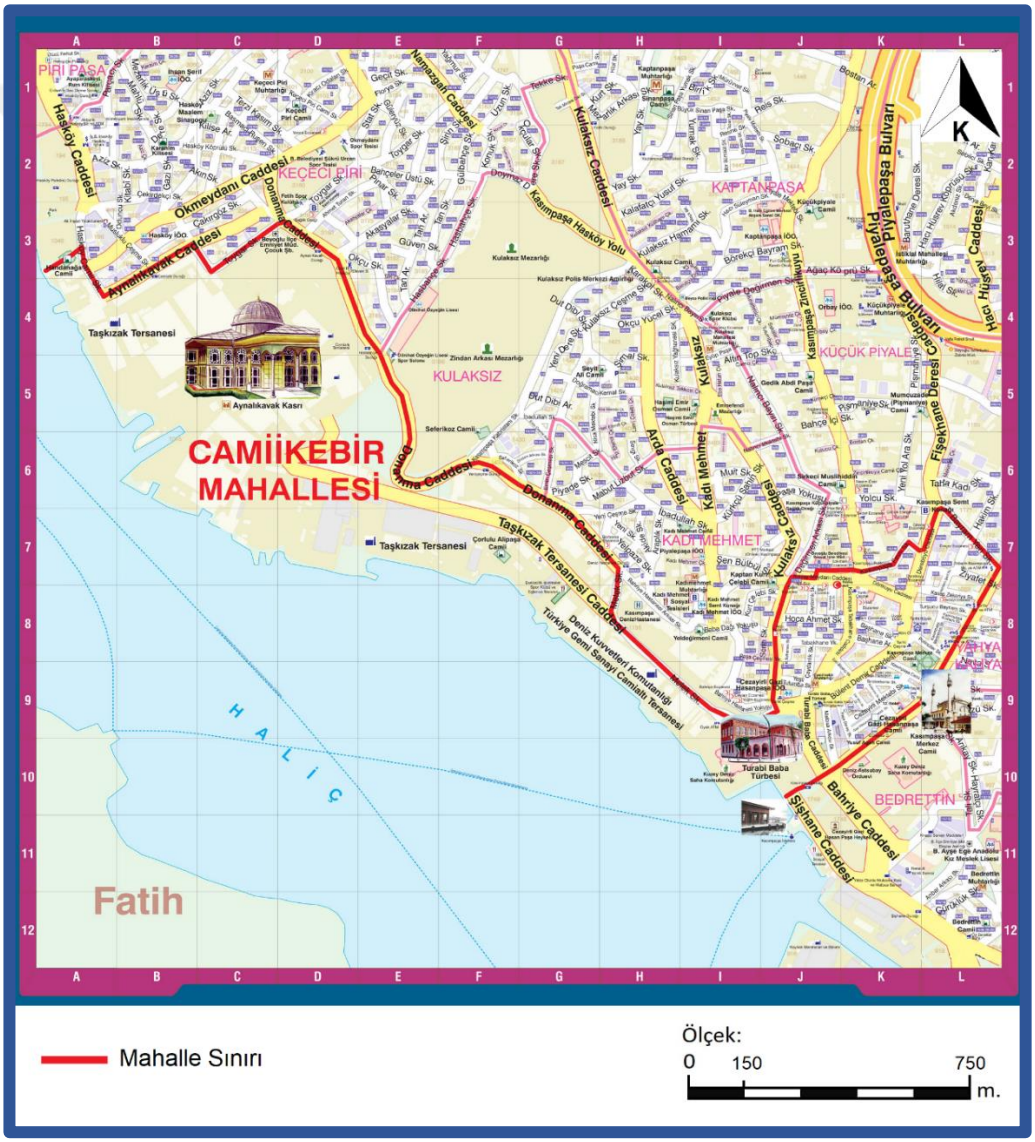
4.4.7. Camiikebir Mahallesi

Camiikebir Mahallesi Haliç kıyılarında yer alır. Kuzeyinde Donanma caddesinin sınırladığı Kulaksız ve Kadı Mehmet, Küçük Piyale mahalleleri, Kuzeybatı ve batısında Aynalıkavak caddesinin sınırlarını çizdiği Keçeci Piri mahallesi ile doğusunda Bahriye caddesinin ayırdığı Bedrettin mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,423 km^2'dir.

Osmanlı dönemi tersanelerinden Haliç tersanesinin Kasımpaşa-Hasköy yönüne doğru uzanan yapıları Camiikebir mahallesinde bulunmaktadır. Ayrıca Deniz Kuzey Saha Komutanlığı, sahil sarayı olarak anılan Aynalı Kavak Kasrı, Turabi Baba Türbe ve Kütüphanesi, Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlkokulu, Kasımpaşa Büyük Camii, Kızılay Meydan Hamamı gibi çok sayıda tarihi yapı ve kurum da Camiikebir'de bulunmaktadır. Nüfus, mahallenin kuzeydoğu-doğu kesiminde yoğunlaşmaktadır. Aynalıkavak Kasrı günümüzde Musiki Müzesi olarak hizmet vermektedir. Tersane bölgesi ise Haliçport ve Tersane İstanbul adıyla yenilenmekte ve bilim, kültür ve rekreasyon alanı olarak düzenlenmektedir.

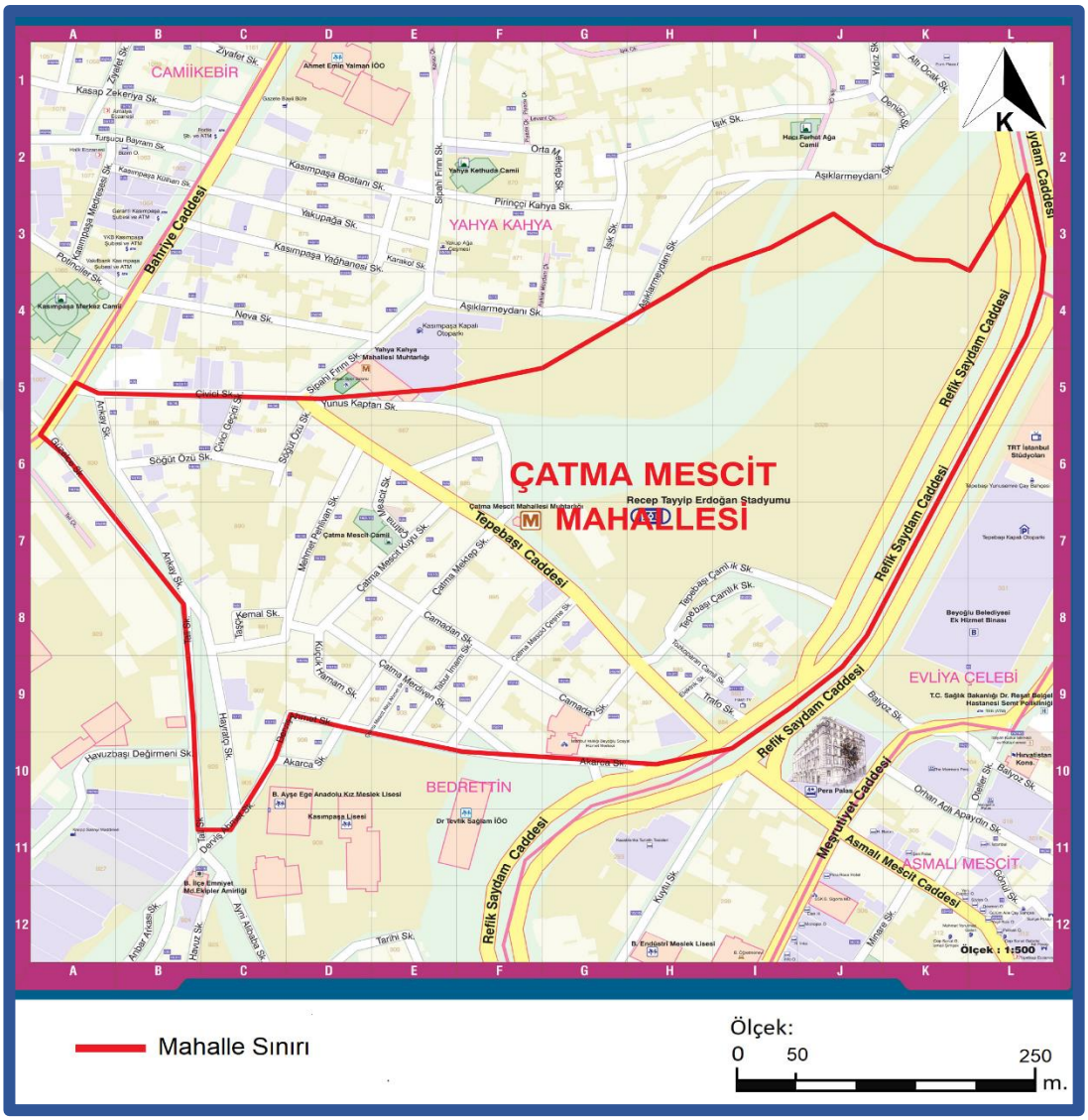
Bahriye Caddesi boyunca özellikle endüstriyel mutfak gereçleri satan mağazalar yer almaktadır. Cadde üzerinde pek çok bankanın şubesi bulunmaktadır. Yine bu caddeden bir dere aktığı; kuzeydoğuda Dolapdere kurtuluş yönünden gelen ve kuzeybatı yönünden baruthane kesiminden gelen suları toplayarak Kasımpaşa Deresi vasıtasıyla Haliç'e ulaştırmaktaydı. Derenin üzeri tonozlarla örtülerek kapatılmış ve

üzerinden bugünkü Bahriye Caddesi inşa edilmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in fetih sırasında kadırgaları bu dere vasıtasıyla Haliç'e indirdiği varsayılmaktadır. Mahallenin özellikle doğu kanadı Kasımpaşa semtinin nüvesini oluşturmakta burada bulunan Kasımpaşa Büyük Camii etrafında ticari ve konut yapıları yoğunlaşmaktadır Eski adıyla Tabakhane meydanı olan ve günümüzde Kızılay Meydanı olarak anılan meydan mahallenin buluşma noktasını teşkil eder.

Şekil 33 Camiikebir Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.8. Çatma Mescit Mahallesi

Şekil 34 Çatma Mescit Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

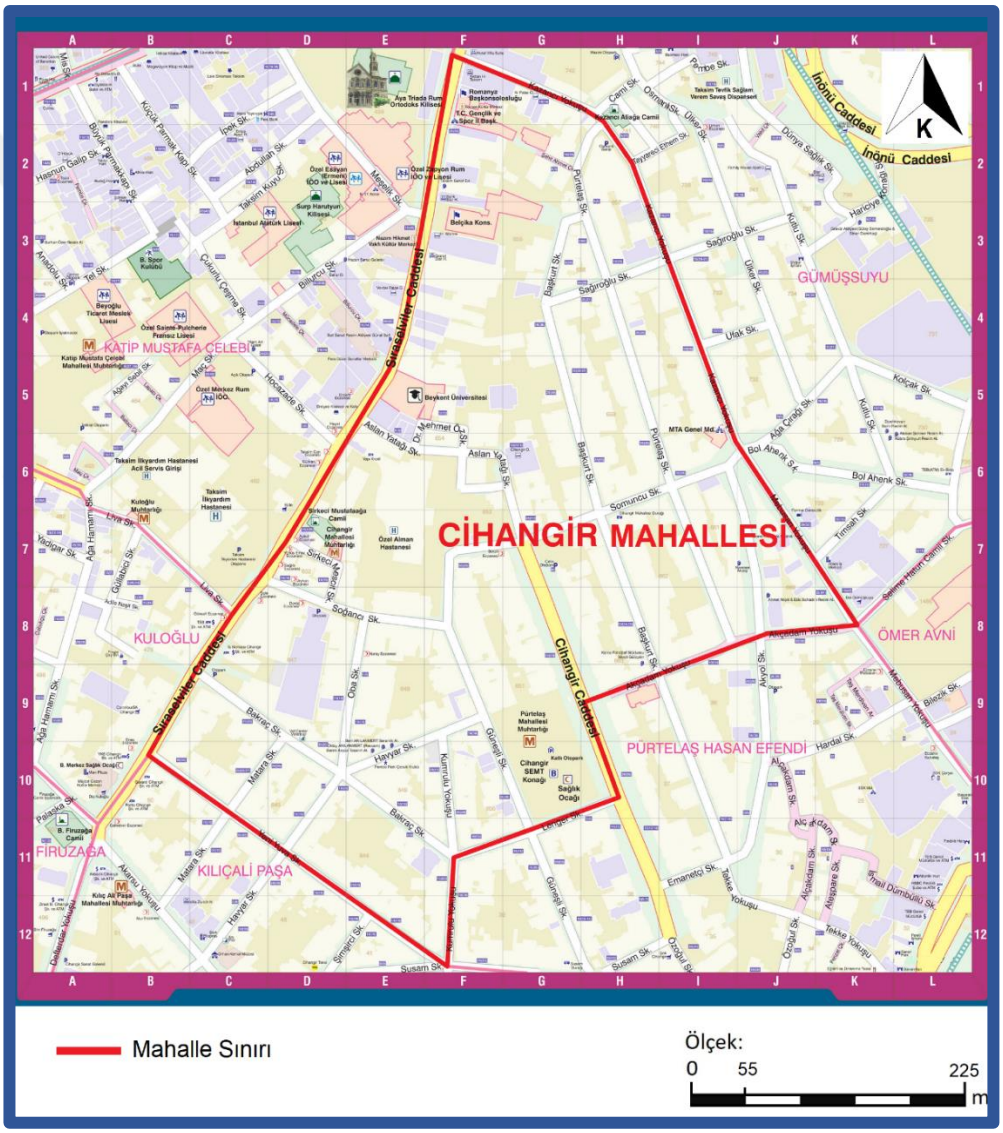
Çatma Mescit mahallesinin; kuzeyinde Yahya Kahya mahallesi, güneyinde Bedrettin mahallesi, doğusunda Evliya Çelebi mahallesi son olarak batısında Camiikebir mahallesiyle komşudur. Yüzölçümü 0,093 km^2'dir. Mahalle, Tepebaşı ve Kasımpaşa semtleri arasında kalmaktadır. Osmanlı devrinde mezarlık alanı olarak bilinen saha 18-19. yüzyıllarda mezarlıkların kaldırılmasıyla yerleşime açılmıştır. Mahalle ismini kuzeyde bulunan Çatma Mescidinden almaktadır. Rivayet odur ki; Güzelce Kasım

Paşa tarafından yaptırılan Kasımpaşa Büyük Camii inşasından arta kalan malzemelerle kızı derme çatmada olsa bir camii yapılmasını rica etmiş böylelikle ismi Çatma Mescit olmuştur. Mahallenin genişçe bir kısmını Kasımpaşa Stadı kaplamaktadır. Mahallede çok sayıda otel yer almaktadır. İstanbul Valiliğine bağlı Sosyal Hizmet Kurumu ve birde TV kanalı merkezi Çatma Mescitte bulunmaktadır. Tepebaşı Refik Saydam caddesinden Kasımpaşa yönüne doğru doğu-batı yönlü uzanan Tepebaşı caddesi mahallenin ana arterini oluşturmaktadır

4.4.9. Cihangir Mahallesi

Cihangir mahallesi ismini Kanuni Sultan Süleyman'ın genç yaşta kaybettiği oğlu Şehzade Cihangir adına 1559-1560 yıllarında yaptırdığı camiden almıştır. Mahalle, 16. yüzyılda cami ile birlikte paralel olarak gelişim göstermiştir. Kuzeyinde Gümüşsuyu mahallesi, güneydoğusunda Pürtelaş Hasan Efendi, doğusunda Ömer Avni mahallesi ve batısında Sıraselviler caddesinin sınırlarını belirlediği Kuloğlu ve Katip Mustafa Çelebi mahalleleri bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,112 km^2'dir. Mahalleye yapılan arazi çalışmaları sırasında eğimli bir arazi üzerine kurulu olduğu ve sokak yapılarının ızgara planlı olduğu dikkatleri çekmiştir. Bulunduğu konum ve topoğrafyası sebebiyle oldukça panoramik bir görüntüye sahip olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Mahallede Üstündiken'in Evliya Çelebiden aktardığına göre erken Bizans manastırına ait kalıntılara rastlanıldığı yazılmaktadır (Üstündiken, 1994) Sonraki dönemlerde caminin yapılmasıyla bilhassa Müslüman nüfusun bölgede ikamet ettiği bilinmektedir. 19. yüzyıldan sonra sosyal yapısında önemli değişiklikler gözlenmiştir. Müslüman nüfusun yerini ağırlıklı olarak Levanten denilen Avrupalı gayrimüslimler almıştır. Nüfus arttıkça mahallede yapılar çoğalmış fakat yapıların ahşap olması sebebiyle yangınlarla karşı karşıya kalınmıştır. 1868, 1869, 1874, 1875 ve 1890 yıllarında da Cihangir küçük yangınlar geçirmiştir (Türkoğulları, 2014). Bu sebeple mahalle de çok sayıda çeşme yapılarak daha hızlı şekilde oluşabilecek olumsuzluklara müdahale etmek amaçlanmıştır. 18. yüzyılda devlet ricalinde bulunan kimselerin konaklarının yer aldığı bir mahalledir. Sonraki yüzyıllarda apartmanlaşmanın ilk örneklerinin görüldüğü Beyoğlu'nda Cihangir mahallesi de nasibini alarak apartmanlaşma yoluna

girmiştir. Günümüzde ise bu yapılar genel itibariyle konut, ofis, muayenehane ve eğlence-dinlence mekânları olarak kullanılmaktadır. Sıraselviler caddesi mahallenin ana arterlerinden birini oluşturmaktadır. 1846 tarihinde Alman Hayır Cemiyeti'nin katkılarıyla (Türkoğulları, 2014) kurulmuş olan Alman Hastanesi, Kent Üniversitesi gibi kurumlar da Cihangir mahallesinde yer almaktadır. Sosyal yapısı itibariyle gelir düzeyi yüksek kimselerin ikamet ettiği bir yerleşim alanı olduğunu belirtebiliriz.

Şekil 35 Cihangir Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.10. Çukur Mahallesi

Çukur mahallesi güney ve güneydoğusunda Tarlabaşı bulvarının kestiği Hüseyin Ağa mahallesi, kuzeyinde bostan mahallesi, doğusunda Sakız Ağacı caddesinin sınırladığı Şehit Muhtar mahallesi, batısında ise Kalyoncu Kulluğu caddesinin sınırladığı Kalyoncu Kulluğu mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,053 km^2'dir.

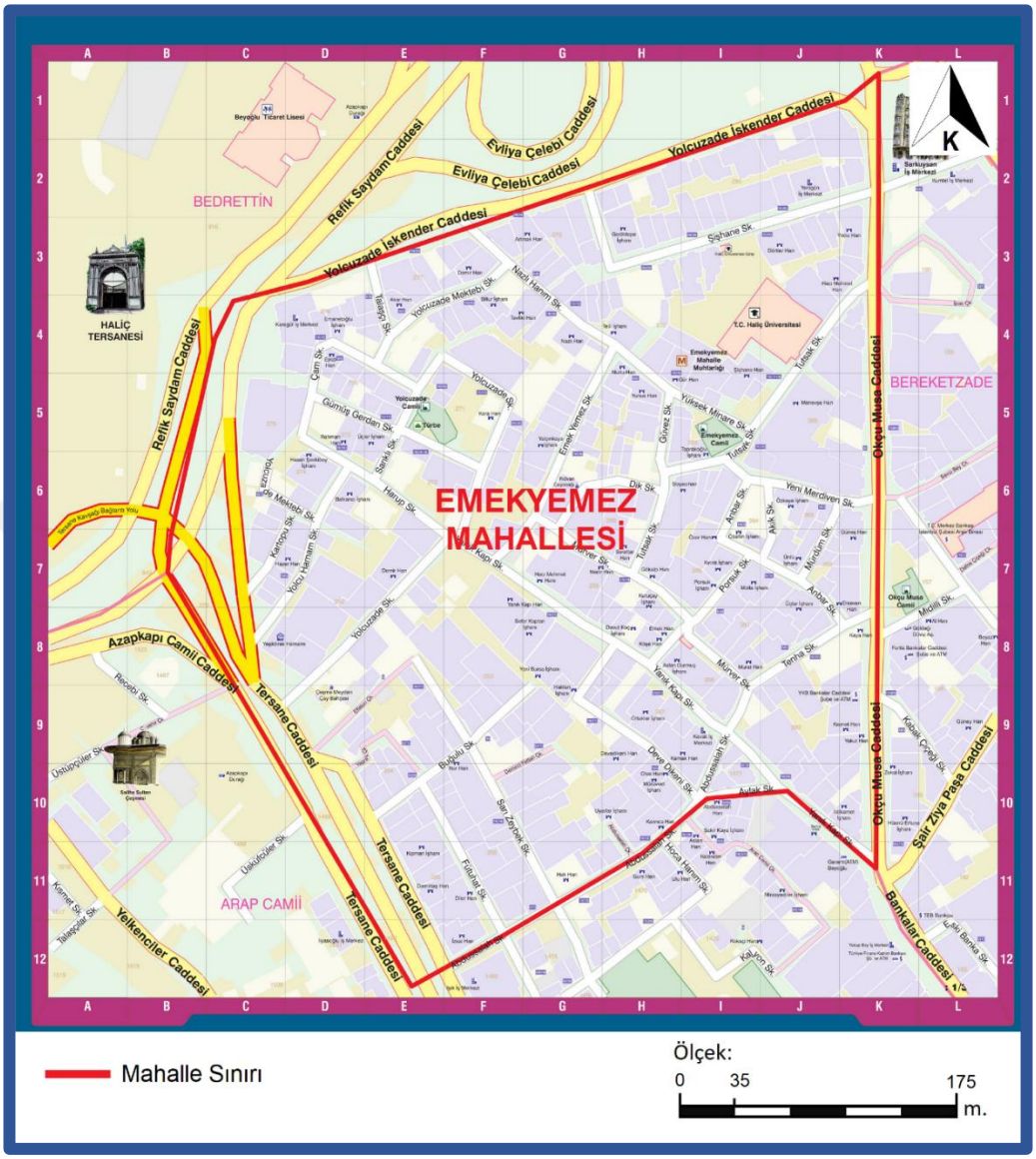

Şekil 36 Çukur Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları gibi politik durumlar ve kırsal kesimden aldığı göç ile zamanla sosyal yapısı değişen Tarlabaşı'nın çöküntü haline gelen mahallelerinden biridir. Kentin merkezinde çöküntü alanlarına son vermek için kentsel dönüşüm projesi hayata geçirilmiştir. Kentsel dönüşüm yöntemlerinden olan gentrification (soylulaştırma) yöntemi Çukur mahallesinin de içerisinde yer alan Tarlabaşı kentsel dönüşüm projesiyle birlikte mahalledeki yapılarda uygulanmaktadır. Mart 2007'de ihalesi yapılan proje, Ağustos 2010'da başlamış ve halen devam etmektedir. Yerleşim alanlarının yanı sıra Taksim bölgesine yakınlığı sebebiyle çok sayıda otelin varlığı dikkatleri çekmektedir. Aya Kostantin Rum Ortodoks Kilisesi, Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Çukur mahallesinde bulunmaktadır.

4.4.11. Emekyemez Mahallesi

Emekyemez mahallesi Beyoğlu'nun güneyinde bulunmaktadır. Doğusunda Okçu Musa caddesinin sınırlarını çizdiği Bereketzade mahallesi, kuzey ve batısında Bedrettin mahallesi, güneyinde Arap Camii mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,062 km^2'dir. Emekyemez mahallesi ismini Yüksek Minare sokakta yapılan Emekyemez camisinden almaktadır. Cami ise ismini 1590 yılında yapımı sırasında işçilerin alın teri kurumadan ücretleri ödendiği ve emeklerinin karşılığını derhal aldıkları için bu isim uygun görülmüştür. Mahallenin Bereketzade mahallesiyle sınırlarını belirlediği Okçu Musa caddesinde elektrik-elektronik ve aydınlatma malzemeleri satan mağazaların yoğun olduğu görülmektedir. Yapılar genel itibariyle iş merkezi, ofis, otel gibi amaçlara hizmet etmektedir. Haliç Üniversitesi Şişhane Kampüsü ve İşletme Fakültesi de Emekyemez mahallesinde bulunmaktadır. Konut alanlarının azlığı sebebiyle mahallede ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitim kurumu bulunmamaktadır. Yanıkkapı olarak bilinen Cenevizliler döneminden kalan Galata surlarına ait kapı Emekyemez mahallesinde günümüze kadar ulaşmıştır.

Şekil 37 Emekyemez Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.12. Evliya Çelebi Mahallesi

Evliya Çelebi mahallesi doğusunda Meşrutiyet caddesinin kestiği Asmalı Mescit, batısında Refik Saydam caddesinin sınırlarını oluşturduğu Çatma Mescit ve Bedrettin mahalleleri, güneyinde Şahkulu mahallesi, kuzeyinde ise Kamer Hatun mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,064 km^2'dir.

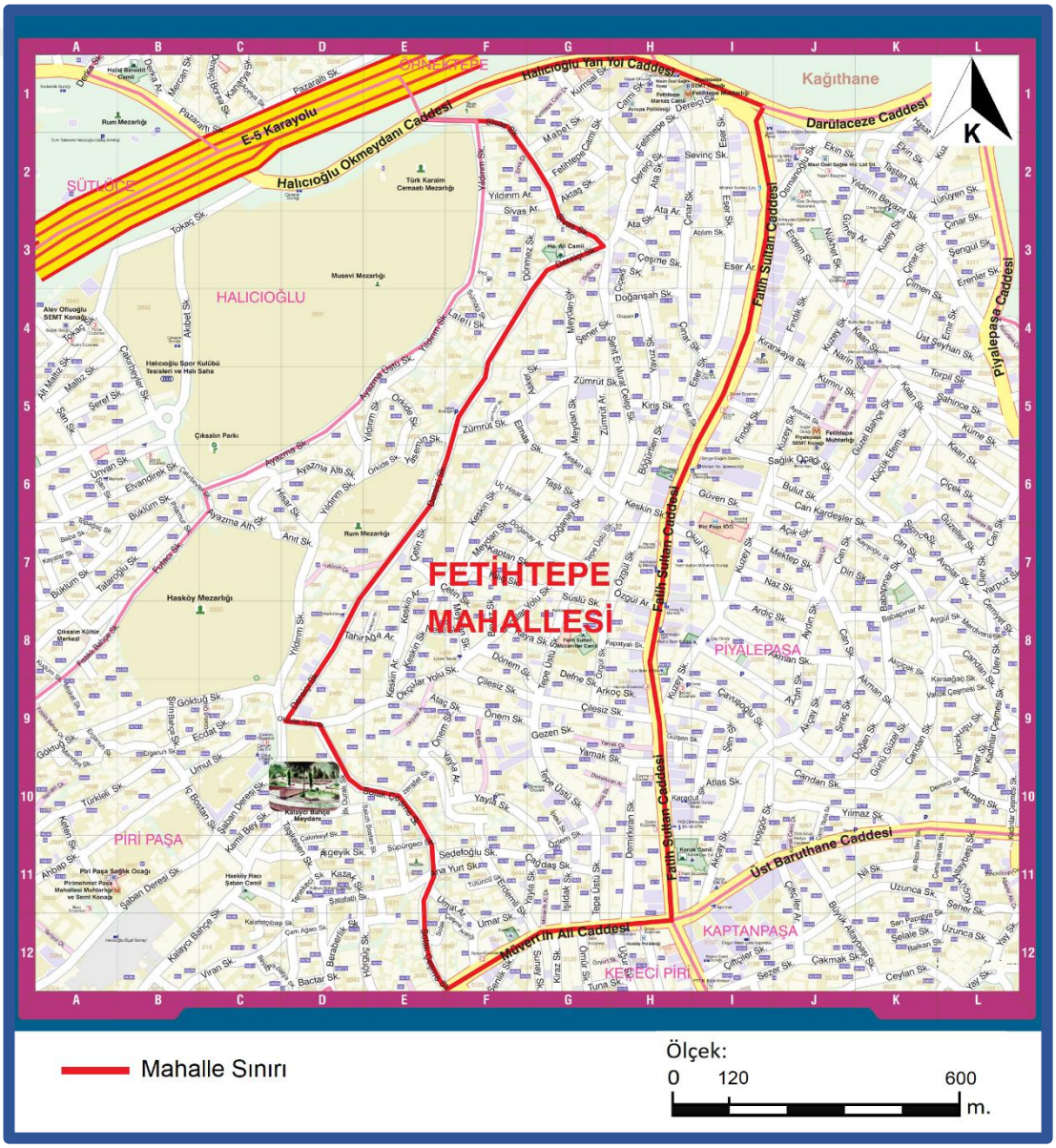

Şekil 38 Evliya Çelebi Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

1850'li yıllardan önce mahallenin bulunduğu yerde Fransızların deyimiyle "Petits Champs des Mort (Küçük Mezarlık) adında Müslüman mezarlığı olduğu bilinmektedir. Şehrin nüfusunun artması, mahallelerin çoğalması ve 1856'da 6. Daire'nin kurulmasıyla mezarlar yavaş yavaş kaldırılarak yerine Tepebaşı Bahçesi adında bir bahçe yapılmıştır. Bu alan günümüzde TRT Taksim Stüdyoları ve otopark alanının yer aldığı kısımda yer almaktadır. Galata Üniversitesi, Galata Mesleki Teknik

Lisesi, İstanbul Ticaret Odası Mesleki ve Teknik Lisesi Evliya Çelebi mahallesinde bulunan eğitim kurumlarıdır. Osmanlı'nın ilk modern oteli olan Pera Palas oteli mahalle sınırları içerisindedir. Mahalle, İstiklal Caddesi ile bağlantıyı Asmalı Mescit caddesiyle sağlamaktadır. İstiklal caddesine yakınlığı sebebiyle bölgede çok sayıda otel ve restaurant bulunmaktadır.

4.4.13. Fetihtepe Mahallesi

Şekil 39 Fetihtepe Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

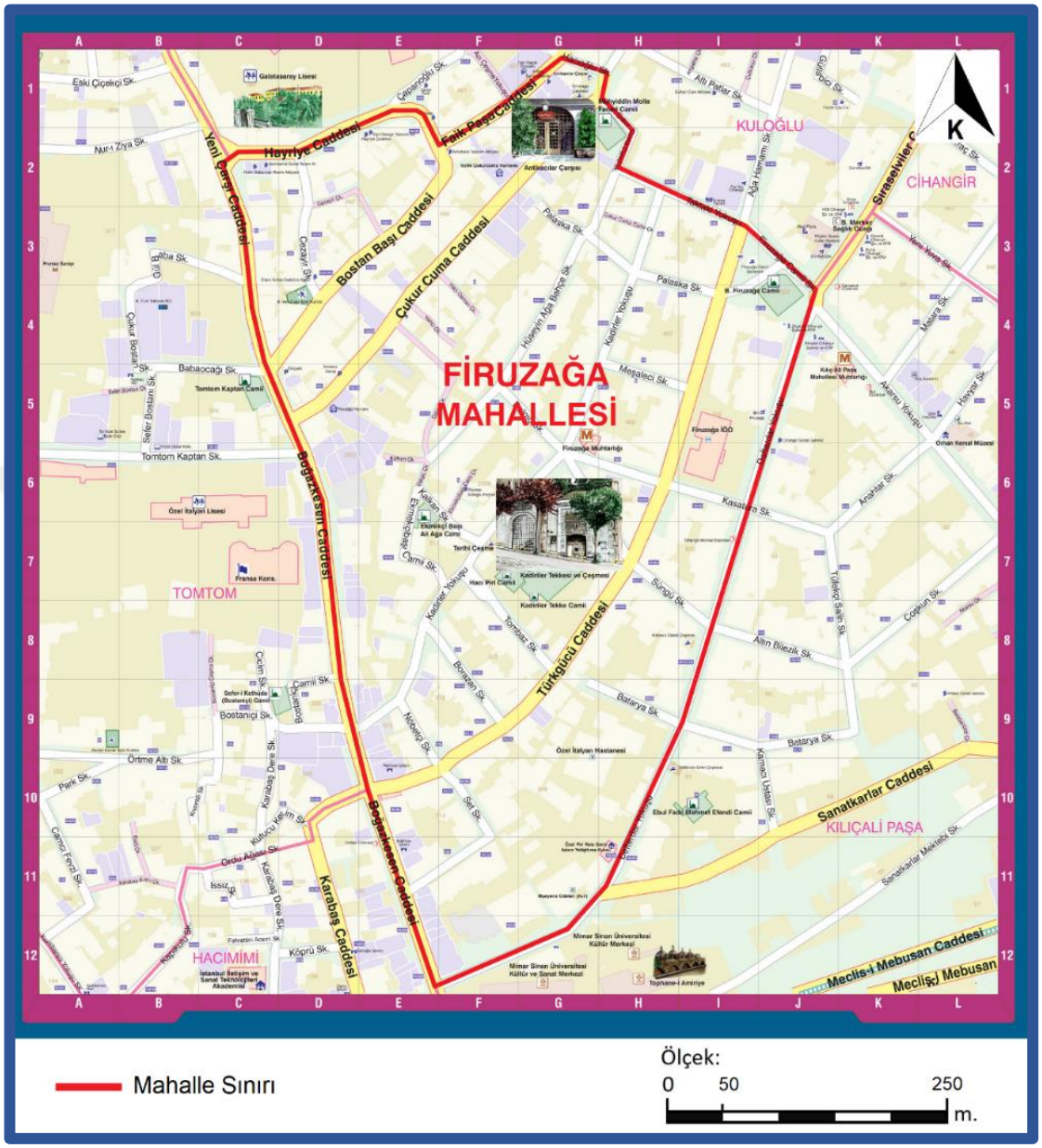
Fetihtepe mahallesi kuzeyinde E-5 Çevre yolu ile sınırlandırılmış olan Örnektepe mahallesi, güneyinde Müverrih Ali Caddesi ile birlikte Keçeci Piri mahallesi, doğusunda Fatih Sultan caddesi ile Piyale Paşa mahallesi ve batısında ise Piri Paşa mahallesi ile komşudur. Yüzölçümü 0.328 km^2'dir.

Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi sınırlarında yer almaktadır. Mahallede konut kullanımı oldukça yoğundur. Konutların yanı sıra yapıların üretim amaçlı kullanımı da azımsanmayacak kadar çoktur. Genellikle tekstil ürünü atölyelerinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Mahallede konut kullanımı ve nüfus yoğun olmasına karşın eğitim kurumu bulunmamaktadır. Çevresinde bulunan mahallelerde çok sayıda okul bulunmakta ve ihtiyaca cevap vermektedir.

4.4.14. Firuzağa Mahallesi

Firuzağa mahallesi batıda Boğazkesen caddesi ile kesilmiş olan Tomtom mahallesi, kuzeyde Kuloğlu mahallesi, doğuda Cihangir mahallesi ile konumlanmıştır. Yüzölçümü 0,102 km^2'dir.

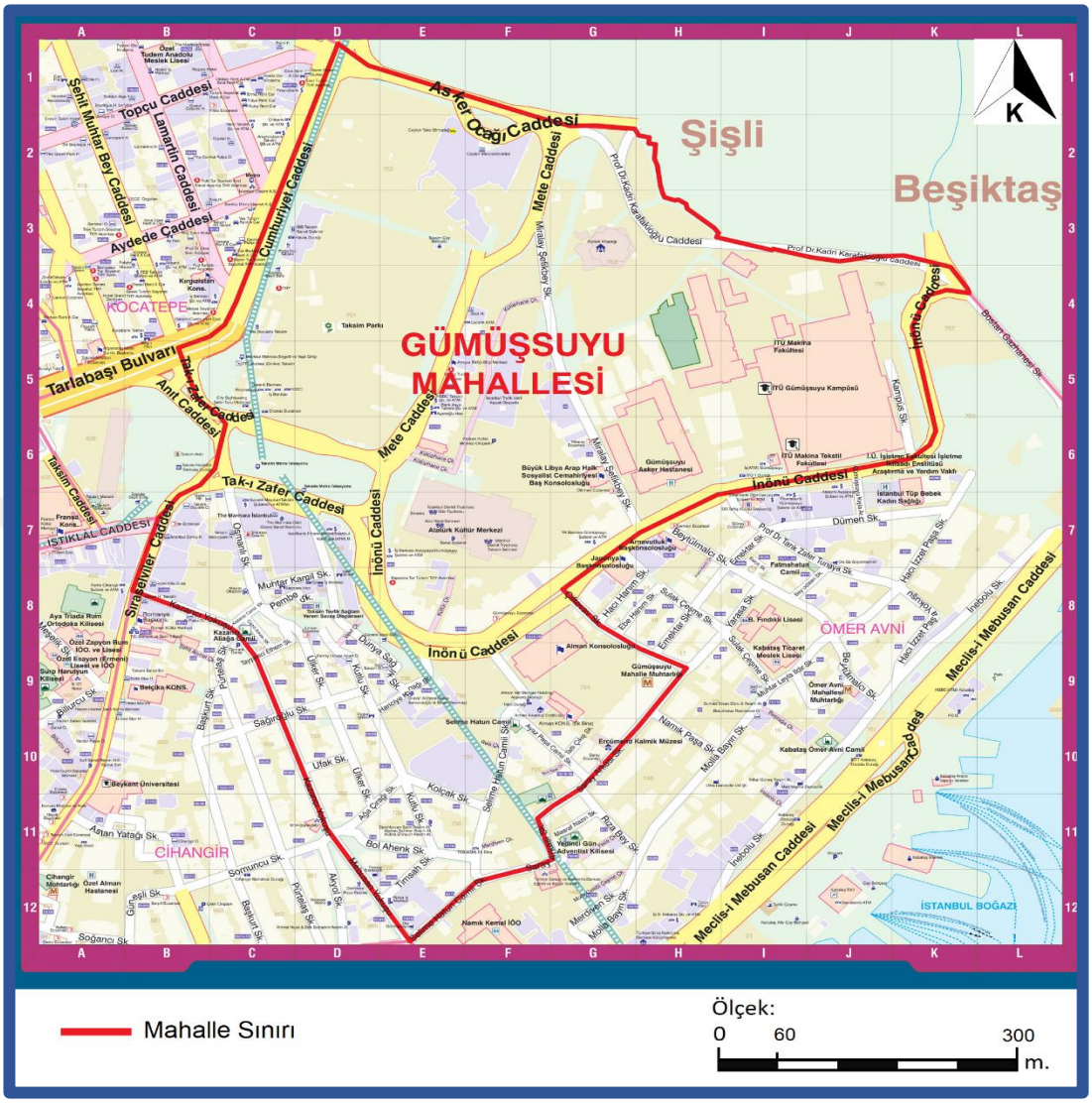
Beyoğlu'nun Çukurcuma semti sınırlarında bulunmaktadır. Galatasaray Lisesinin güneyinden başlayıp Boğazkesen Caddesini takip ederek Tophane semtine kadar inmektedir. Mahalle merkezinde Kadiriler Tekke Camisi (Hacı Piri Camii-17.yy) ve çeşmesi yer almaktadır. Kuzeyinde Antikacılar Çarşısı ile birlikte mahallede kitap ve dergi satan dükkanlar, yeme-içme mekânları, oteller ve konut alanları bulunmaktadır. 1876 yılında yapılan İtalyan Hastanesi (günümüzde faal olarak kullanılmamaktadır), Çukurcuma Hamamı (1831) ile birlikte tarihi 147 adet tescilli (Kınacı, 2014) yapıya da ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 40 Firuzağa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.15. Gümüşsuyu Mahallesi

Gümüşsuyu mahallesi Beyoğlu'nun doğusunda yer alır. Batısında Cumhuriyet caddesiyle Kocatepe mahallesi, güneyinde Cihangir ve Pürtelaş Hasan Efendi mahalleleriyle, doğusunda Ömer Avni mahallesi ile sınırdır. Kuzeyde ise Şişli ilçesiyle komşudur. Yüzölçümü 0,339 km^2'dir.

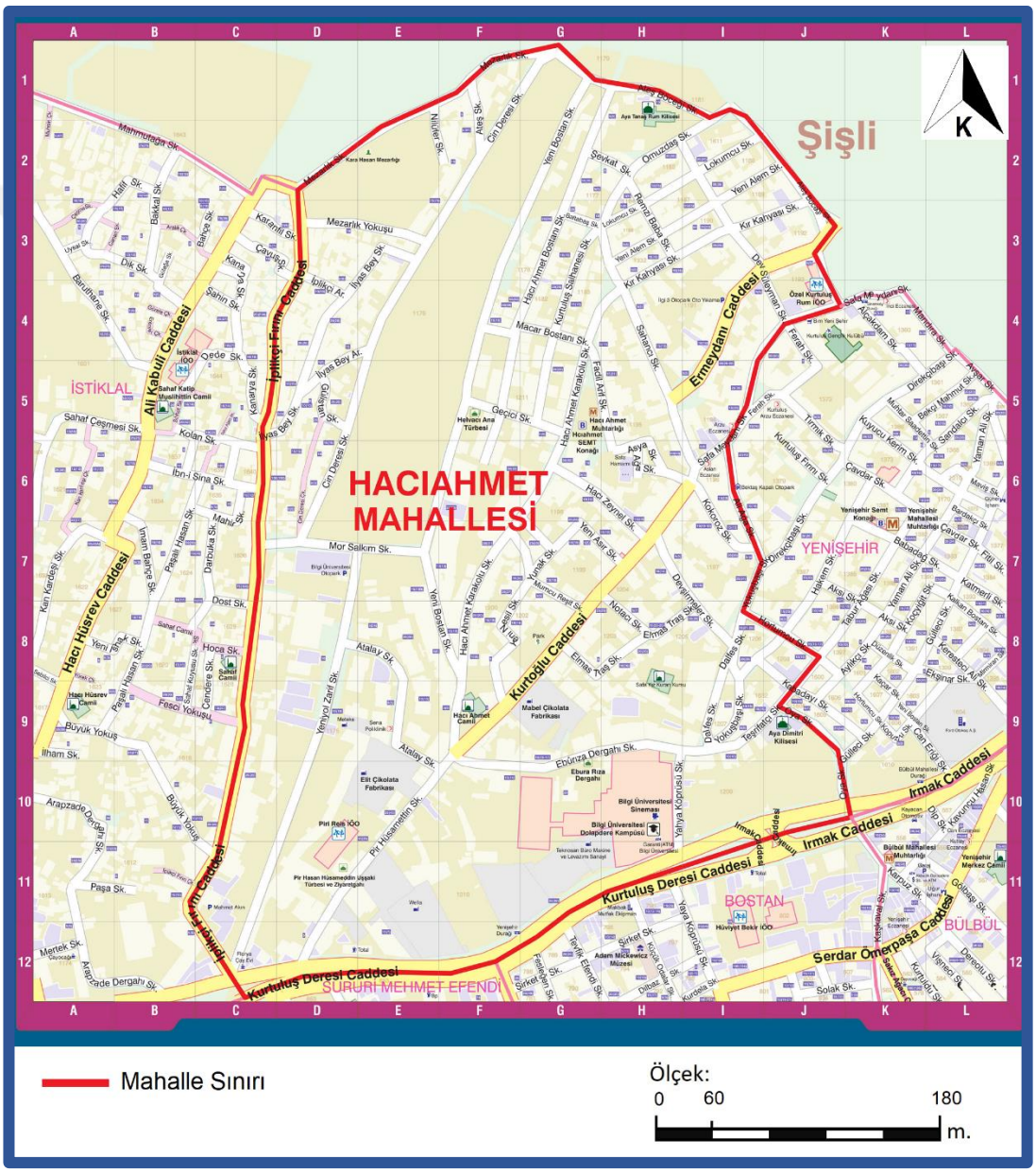

Şekil 41 Gümüşsuyu Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Gümüşsuyu mahallesi Beyoğlu'nun Ayaş Paşa semti dahilindedir Ayaş Paşa ismini Kanuni Sultan Süleyman döneminde sadrazamlık yapmış olan bir paşadan almış ve mahallenin 33kuruluşu aynı zamanda semt ile paraleldir. 18. Yüzyıla kadar merkezinde Grand Champs mezarlığının var olduğu, Galata'dan Beyoğlu'nun sakin kesimlerine taşınan şehrin kalburüstü kesiminin semti haline gelmiştir. Taksim meydanından İstanbul Boğazı kıyılarına doğru merdivenli dar sokaklar ve dik yokuşların hâkim olduğu bir mahalledir. İstanbul Teknik Üniversitesi Gümüşsuyu

Kampüsü, Libya Konsolosluğu, Atatürk Kitaplığı ve çok sayıda gözde otel mahalle sınırları içerisinde yer almaktadır.

4.4.16. Hacı Ahmet Mahallesi

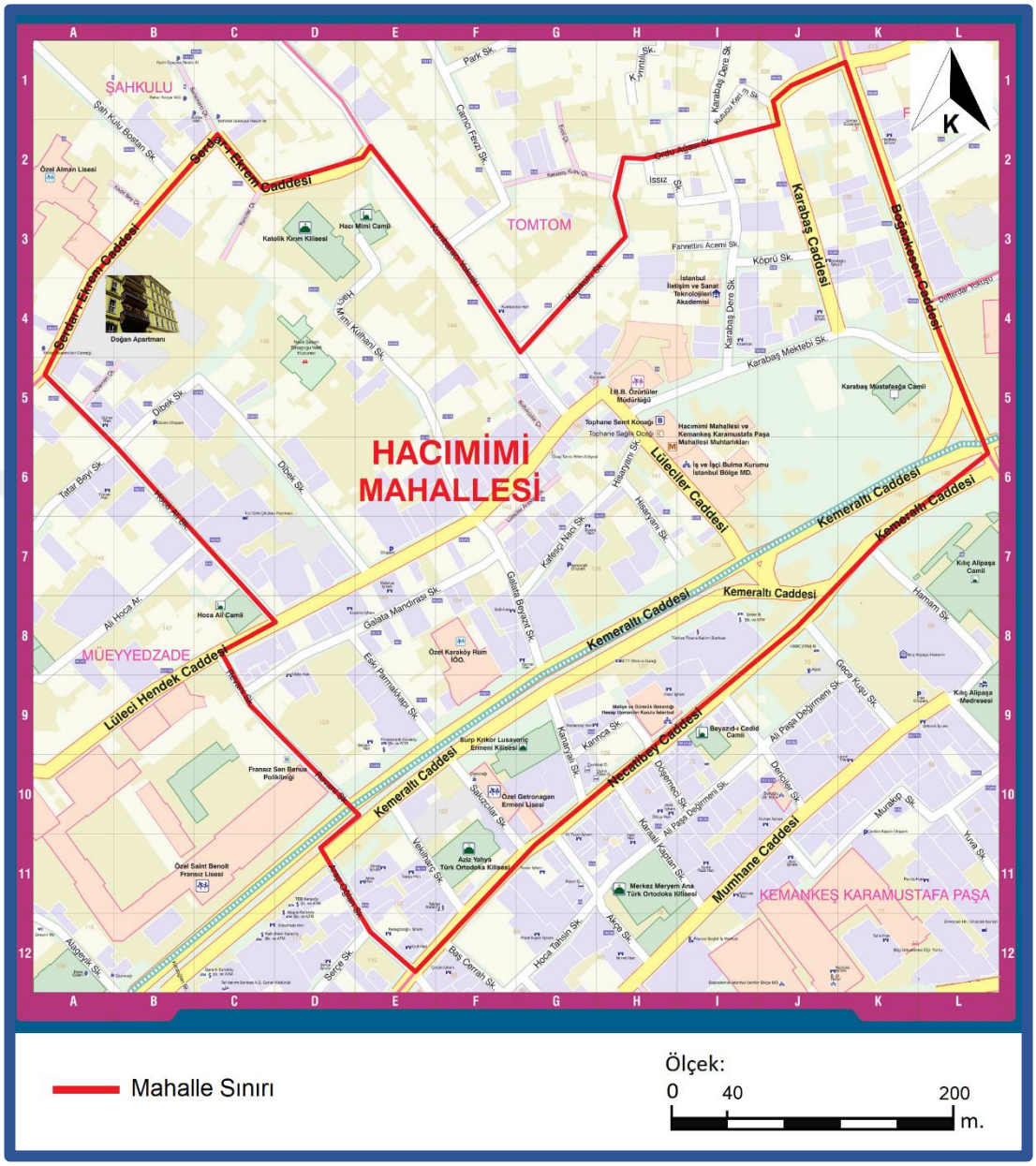
Şekil 42 Hacı Ahmet Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Hacı Ahmet mahallesi Beyoğlu'nun Şişli ilçesi ile sınırında bulunan mahallelerinden biridir. Doğusunda Yenişehir mahallesi, batısında İstiklal mahallesi, güneyinde ise Sururi Mehmet Efendi ve Bostan mahalleleriyle çevrilidir. Yüzölçümü 0,336 km^2'dir. Aya Tanaş Rum Kilisesi, Aya Dimitri Kilisesi (16. yy.) gibi kiliseler mahalledeki ibadethanelerdendir. Mehmet Akif Ersoy İlkokulu, Piri Reis Ortaokulu, Özel kurtuluş Rum İlköğretim okulu mahallenin eğitim kurumlarıdır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Kasımpaşa Ek Hizmet Binası-Beyaz Masa, İBB Turizm müdürlüğü, Kültürel Etkinliler Müdürlüğü, Sağlık Daire Başkanlığı, İBB Engelliler Müdürlüğü gibi kurumlar Hacı Ahmet mahallesindedir. Hacı Ahmet Cinderesi Parkı mahalledeki rekreatif alanı oluşturmaktadır.

4.4.17. Hacı Mimi Mahallesi

Hacı Mimi mahallesi kuzeyde Tomtom mahallesi güneydoğusunda Kemankeş Karamustafa Paşa mahallesi, güneybatısında Müeyyetzade mahallesi, kuzeydoğusunda Firuzağa, kuzeybatısında ise Şahkulu mahalleleriyle sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,092 km^2'dir. Mahallenin ana arterleri; kuzey-kuzeybatı sınırlarını belirleyen Serdar-ı Ekrem Caddesi, kuzeyden güneydoğuya doğru uzanan Kumbaracı Yokuşu, güneydoğu-güneybatı yönlü uzanan ve mahalle sınırlarını çizen Necatibey caddesi kuzeyinde paralel uzanan Kemeraltı caddesi ile birleşerek devam etmekte doğuda Boğazkesen caddesi Boğazkesen ile kesişerek mahalle sınırlarını ve ana yollarını oluşturmaktadır. Mahalle Tophane semti sınırları dahilindedir. Tophane semti Fetih öncesi Galata surlarının dışında kalan kırlarla kaplı bahçelik bir alana tekabül etmekteydi. Fetih sonrası burada kurulan top dökümhaneleri ile birlikte şehirsel gelişim göstermiştir.

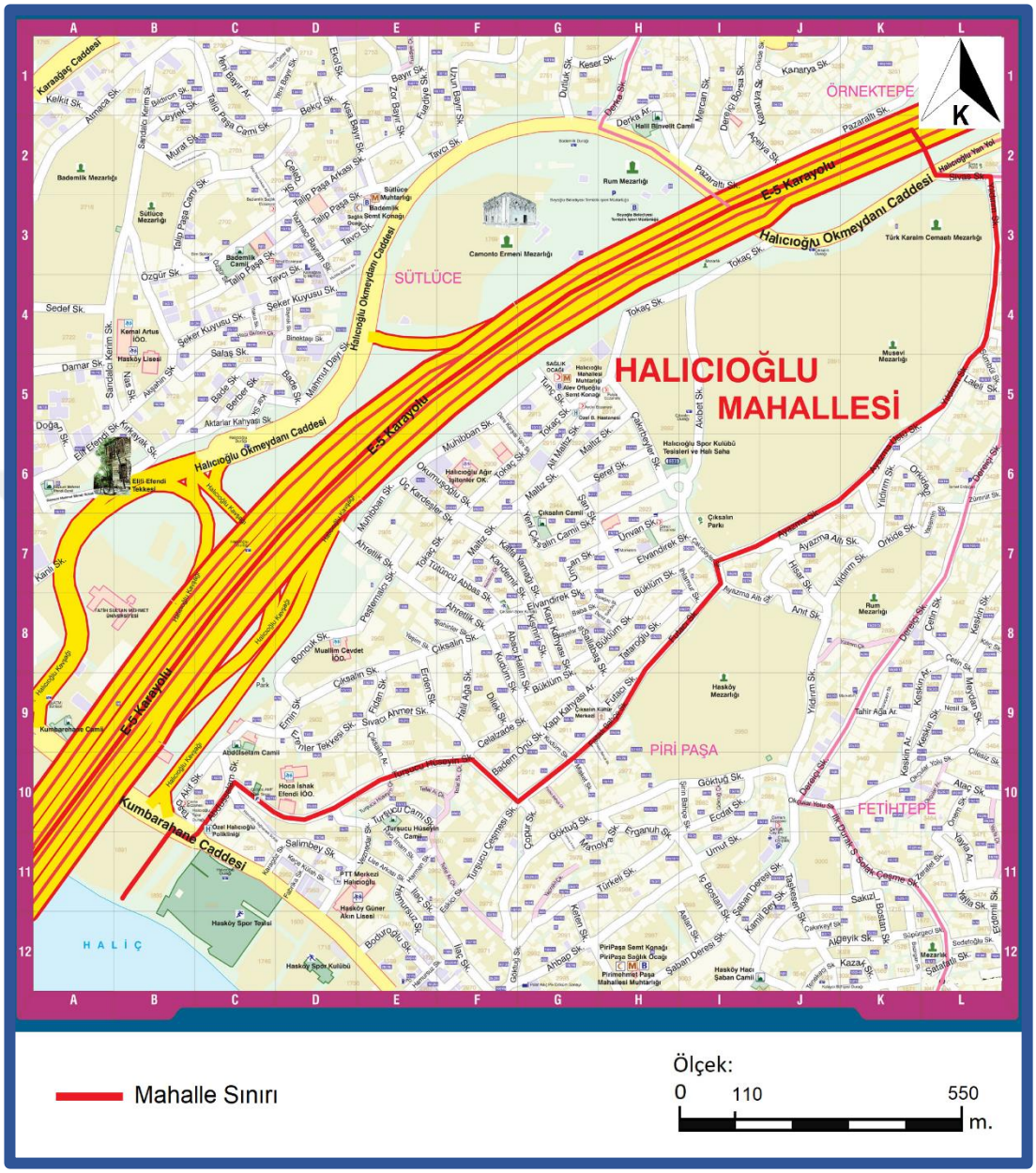
İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, Galata Özel Rum İlköğretim Okulu ve Özel gereksinimli bireyler eğitim merkezi gibi kuruluşlar mahalledeki eğitim kurumlarıdır. Kırım Kilisesi, Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Ortodoks Kilisesi, Getronagan Kilisesi ve Karabaş Mustafa Ağa Camii mahallede yer alan ibadethanelerdir.

Şekil 43 Hacı Mimi Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.18. Halıcıoğlu Mahallesi

Halıcıoğlu mahallesi kuzeybatı ve batısında E-5 Karayolu ile çevrilidir. Doğu-güney ve güneydoğu kesiminde ise boydan boya Piri Paşa mahallesiyle sınırlanmıştır. Yüzölçümü 0,399 km^2'dir.

Şekil 44 Halıcıoğlu Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Mahalle ismini Haldun Hürel'e (2008) göre, Sultan İbrahim zamanında 17. yy.da burada Halıcılıkla uğraşan Halıcızade Mustafa Paşa'dan (Özservet, 2014) almaktadır. Bizans döneminde 5. Yüzyılda İmparator Mavrikios tarafından bölgede bir cüzzamhane kurulduğu bilinmektedir. 13. yüzyıla kadar faal biçimde varlığını devam ettiren cüzzamhanenin günümüze ulaşan son kalıntıları Haliç köprüsü (1972) inşası sırasında kaldırılmıştır. 6. ve 7. yüzyıllarda bölgede manastır ve kilise gibi yapılar inşa

edilmiş olsa da asıl yerleşim 17. yüzyılda Erzincan'ın Kemah ilçesinden göç eden Ermeni ailelerle birlikte başlamıştır. Fetihten sonraki dönemlerde yanı başında bulunan Sütlüce Semtini mesire yeri olarak kullanılan Halıcıoğlu mevkii kendi hüviyetini kazanmış, düzenli yerleşme bölgesi haline gelmiştir. Tokaç ve Akıbet sokaklarının bulunduğu noktada Musevi Mezarlığı ve Türk Karaim Cemaati Kabristanı bulunmaktadır. Yine kabristan içerisinde Osmanlı bankerlerinden ve önde gelen kişilerinden Abraham Salomon Kamondo'nun anıt mezarı da yer almaktadır. Abraham Salomon özellikle Beyoğlu'nda çok sayıda eser bırakmıştır. Bunlardan en bilinenleri: Karaköy'de bulunan Kamondo merdivenleri, Gül han, Kamondo Han ve Kasımpaşa Kuzey Saha Komutanlığı'dır. Mahalledeki Müslüman yerleşimi Erenler sokakta bulunan Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde de bahsettiği "Tekke-i Abdüsselam Bahçesi" diye anılan Abdüsselam cami çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Edmondo de Amicis "İstanbul" isimli eserinde Halıcıoğlu'ndan da bahsetmektedir. "buranın ahalisi karışık; her köşe başında farklı bir ırktan, farklı bir dinden insanlar çıkar karşınıza. İnilir, çıkılır, tırmanılır ve mezarların, camilerin, kiliselerin, sinagogların arasından geçilir". Ve son olarak mahallenin etnik yapısıyla ilgili sözleri söylemektedir: "Rumca, Ermenice, İspanyolca-Ladino-konuşmalar işitilir" (Edmondo, Çev.Özdem, 2013)

Haliç köprüsünün altında yer alan günümüzde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi olarak kullanılan yapı Osmanlı'da modern kışla yapılarının ilk örneklerinden birini sunmaktadır. 3. Selim tarafından 1794-95 yılları arasında yaptırılan Humbaracı Kışlası ve günümüzde cadde üzerinde kalan camisi ile birlikte birden fazla yapıdan oluşmaktadır. Halıcıoğlu mahallesi bünyesinde bulunan yapı Hendesehane yapısı olarak hizmet vermiş 2000'li yılların başından sonra Beyoğlu Adliyesi olarak kullanılmıştır. 2011-12 yıllarında restorasyon yapılarak eğitim kurumuna dönüştürülmüştür. Yanı sıra mahallede ilk ve orta öğretim kurumları da bulunmaktadır. Halıcıoğlu, Osmanlı'nın ilk tiyatrosu olan Şark Tiyatrosu da ev sahipliği yapmıştır.

4.4.19. Hüseyin Ağa Mahallesi

Şekil 45 Hüseyin Ağa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Hüseyin Ağa mahallesi kuzeydoğusunda Şehit Muhtar; kuzeyinde Çukur mahallesi, güneydoğusunda Kuloğlu, güneybatısında Asmalı Mescit ile batısında Kamer Hatun ve Kalyoncu Kulluğu mahalleleriyle çevrilidir. Yüzölçümü 0,064 km^2'dir. Balo sokak mahalleyi ortadan ikiye boydan boya bölerek Tarlabaşı Bulvarı ile İstiklal caddesini birbirine bağlamaktadır. Mahallenin güney sınırını belirleyen İstiklal caddesinin hareketliliği Hüseyin Ağa mahallesinin canlılığının kaynağını oluşturmaktadır.

Mahallede çok sayıda otel bulunmaktadır. İstiklal caddesi üzerinde bulunan Çiçek Pasajı (Hristaki Pasajı-1876), Halep Pasajı (1885), Meşrutiyet caddesi üzerinde bulunan Avrupa Pasajı (Aynalı Pasaj 1840-Beyoğlu'nun ilk pasajı) gibi yapılar tarihi dokusunu korumakta ve mahallede halen ticari faaliyetler için kullanılmaktadır. Mahalledeki yapılar genel itibariyle otel, alışveriş ve yeme-içme mekânları olarak kullanılmaktadır. Konut alanı oldukça azdır. Mahallede eğitim kurumu bulunmamaktadır. Asvazoni Kilisesi (1866), Üç Horan Kilisesi Hüseyin Ağa mahallesinin ibadethaneleridir. Mahalleye ismini veren ve Galata Sarayı ağalarından Hüseyin ağa tarafından yapılan Hüseyin Ağa camii mahalle sınırları dahilinde değildir. Mahallenin doğu sınırlarını çizen Atıf Yılmaz caddesi ile İstiklal caddesinin kesiştiği köşede bulunmaktadır. Mahallede Yunanistan Konsolosluğu, Türk Kızılay Derneği İstiklal şubesi gibi kurumlarda bulunmaktadır. Sinema, tiyatro, müze, alışveriş merkezi ve eğlence sektörüne ait çok sayıda işletme bulunmaktadır.

4.4.20. İstiklal Mahallesi

İstiklal mahallesi Beyoğlu'nun kuzeyinde bulunmakta ve Şişli ilçesi ile komşu olmaktadır. Güneyinde Küçük Piyale mahallesi, doğusunda Hacıahmet mahallesi ve batısında Piyale Paşa bulvarının kestiği Kaptan Paşa mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,257 km^2'dir. Mahalle ismini burada bulunan Hacı Hüsrev camisinden almıştır. Hacı Hüsrev'in 4. Murat döneminde yaşamış bir zat olduğu sanılmaktadır. Mahallenin tarihine bakıldığında 11. yüzyıldan itibaren İstanbul'a gelmeye başlayan Romanların ilk yerleşim merkezlerinden olduğunu görürüz (Yentürk, 2006). Mahalle zamanla yankesicilik, uyuşturucu satıcılığı gibi suç ve suçlularla anılınca kötü imajını düzeltmek için 1991 yılından sonra İstiklal mahallesi denmiştir. Mahalledeki tek okul İstiklal ilkokuludur. Sahaf Muslihiddin cami ve Sahaf Muhittin cami mahalledeki ibadethanelerdendir. Konut kullanımı açısından gecekondu mahallesi olarak anılmakta ve nüfus yoğunluğu oldukça fazladır.

Şekil 46 İstiklal Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.21. Kadı Mehmet Mahallesi

Kadı Mehmet mahallesi kuzeyinde Kulaksız mahallesi, Kuzeydoğusunda Küçük Piyale mahallesi, güneyinde Camii Kebir mahallesi ve yine batısında Camii Kebir mahallesi ile Kulaksız mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,14 km^2'dir.

Şekil 47 Kadı Mehmet Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Mahalle ismini İstanbul'un fethine katılan bir asker olan Mehmet Efendi'den almıştır. Mehmet Efendi aynı zamanda Galata'nın ilk kadısıdır. Kadı Mehmet mahallesinde eski ismiyle Kasımpaşa Deniz Hastanesi şimdilerde Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ek Hizmet Binası olarak hizmet vermektedir.

Beyoğlu Müftülüğü Yeldeğirmeni, Kadı Mehmet ve Kurt Çelebi gibi camiler mahallenin ibadethaneleridir. Beyoğlu Kadı Mehmet Ortaokulu ile Piyalepaşa İlkokulu mahallenin okullarını teşkil eder. Kadı Mehmet caddesi kuzey-güney yönlü uzanarak mahallenin ana arterini oluşturmaktadır.

4.4.22. Kalyoncu Kulluğu Mahallesi

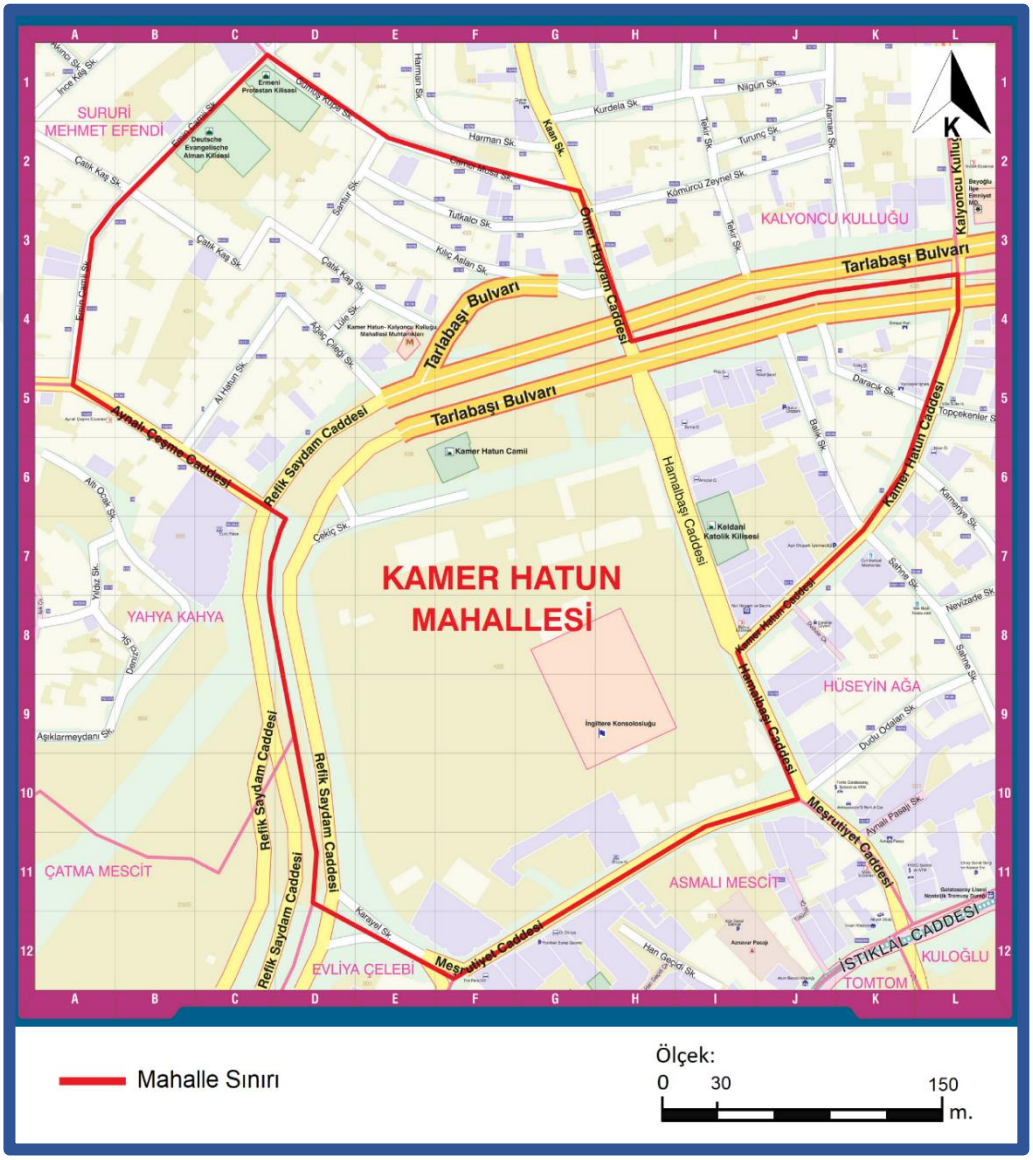
Şekil 48 Kalyoncu Kulluğu Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Kalyoncu Kulluğu mahallesi kuzeyinde Bostan mahallesi, güneyinde Tarlabaşı caddesinin sınırladığı Kamer Hatun mahallesi, doğusunda Çukur mahallesi ve batısında Sururi Mehmet Efendi mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,049 km^2'dir. Mahalle ismini Osmanlı döneminde denizcilerin yönetimi altında bulunan karakollarda görev alan askerler olan Kalyoncular dan (Deniz Eri) almaktadır. Bölgede Kalyoncu Kulluklarının bulunma sebebi ise Osmanlı devletinin denizcilik semti olan Kasımpaşa'ya yakınlığından dolayıdır. 1986 yılında olaylı bir biçimde açılan Tarlabaşı Bulvarının sınırlarını belirlediği mahallede Taksim'e yakınlığı sebebiyle çok sayıda otel bulunmakta ve bunlarda bulvarın üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ömer Hayyam caddesi mahalleyi Tarlabaşı Bulvarından Dolapdere semtine dek güney-kuzey yönlü olarak kesmekte ve iki semt arasında bir geçiş sağlamaktadır. Mahallede eğitim kurumu ve resmi herhangi bir kuruluş bulunmamaktadır. Tek bir ibadethanesi - Beyoğlu Emin Cami- bulunan mahallede farklı sektörlere ait işletmeler dağınık biçimde bulunmaktadır.

4.4.23. Kamer Hatun Mahallesi

Kamer Hatun mahallesi doğusu Kalyoncu Kulluğu ve Hüseyin Ağa mahalleleri; batısında Çatma mescit ve Yahya Kahya mahalleleri, kuzey batısında Sururi Mehmet Efendi mahallesi ve son olarak güneyinde Asmalı Mescit ile Evliya Çelebi mahalleleriyle sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,065 km2'dir. Mahalle ismini burada bulunan Kamer Hatun Camisinden almıştır. Kamer Hatun ise Yavuz Sultan Selim'in süt annesidir. Cami 1514 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından süt annesi için yaptırılmış fakat günümüze kadar ilk yapım haliyle ulaşamamıştır. Günümüzde bulunan yapı ise 1911 yılında Mimar Kemalettin Bey'e yaptırılmıştır. Tarlabaşı bulvarı ve Refik Saydam caddesi mahalleyi doğu-batı yönlü olarak ayırmaktadır. Mahallenin doğu kesiminde konut alanlarından ziyade yapılar yoğunlukla otel olarak kullanılmaktadır. Yerleşim alanları ise mahallenin kuzey kesiminde yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda burada da çok sayıda otel bulunmaktadır. Güneyinde ise İngiltere Konsolosluğu yer almaktadır. Yine güney kesiminde yer alan Meşrutiyet caddesi üzerinde oteller ve eğlence mekânları yer almaktadır. Mahalleye

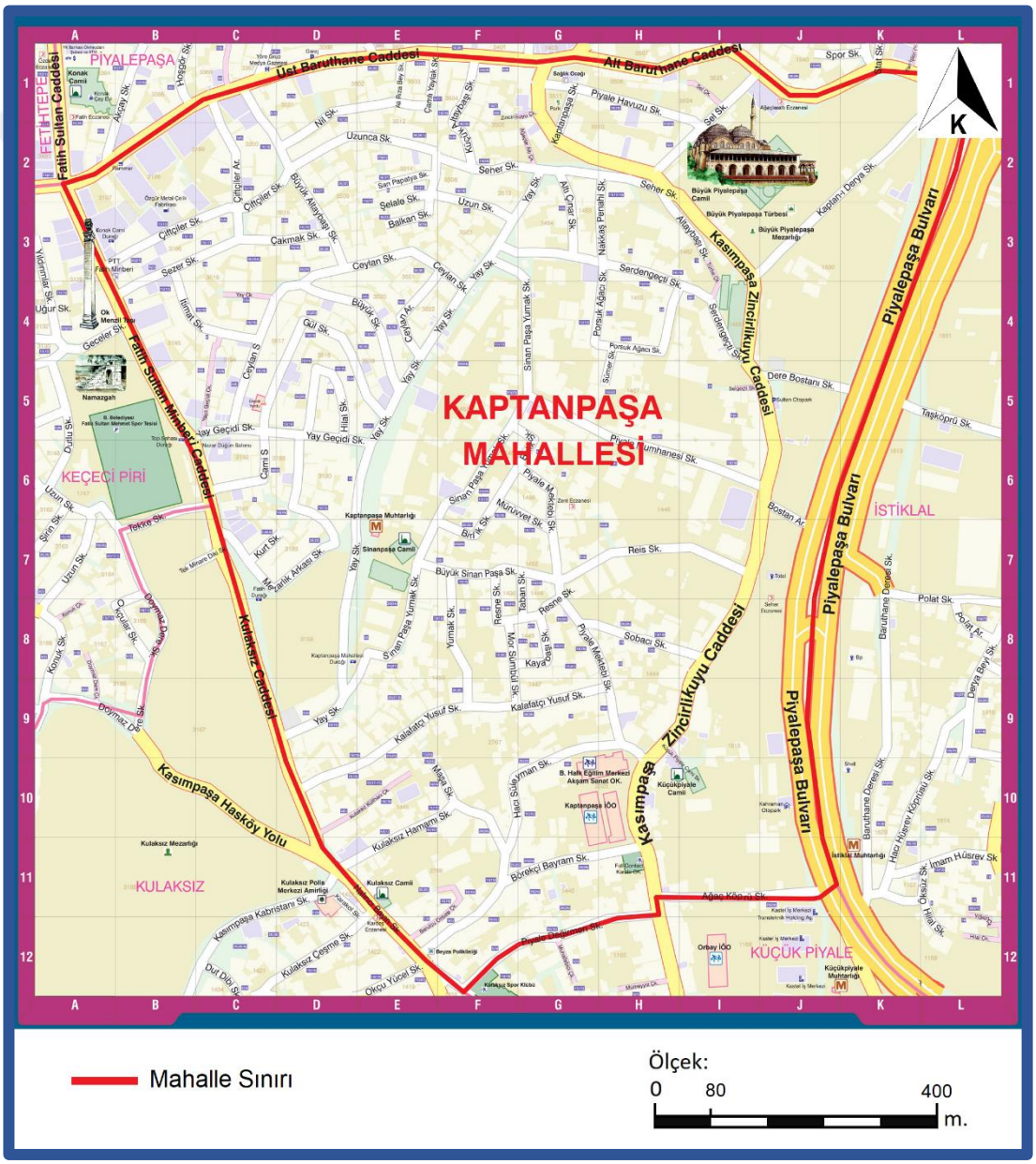
ismini veren ibadethane dışında Alman Protestan Kilisesi ve Beyoğlu Aynalıçeşme Protestan Kiliseleri de bulunmaktadır. Mahallede eğitim kurumu bulunmamaktadır.

Şekil 49 Kamer Hatun Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.24. Kaptan Paşa Mahallesi

Kaptan Paşa mahallesi kuzeyinde Piyale Paşa mahallesi, güneyinde Küçük Piyale mahallesi, batısında Keçeci Piri ve Kulaksız mahalleleri ile doğusunda Piyale Paşa bulvarının sınırlarını belirlediği İstiklal mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,411 km^2'dir.

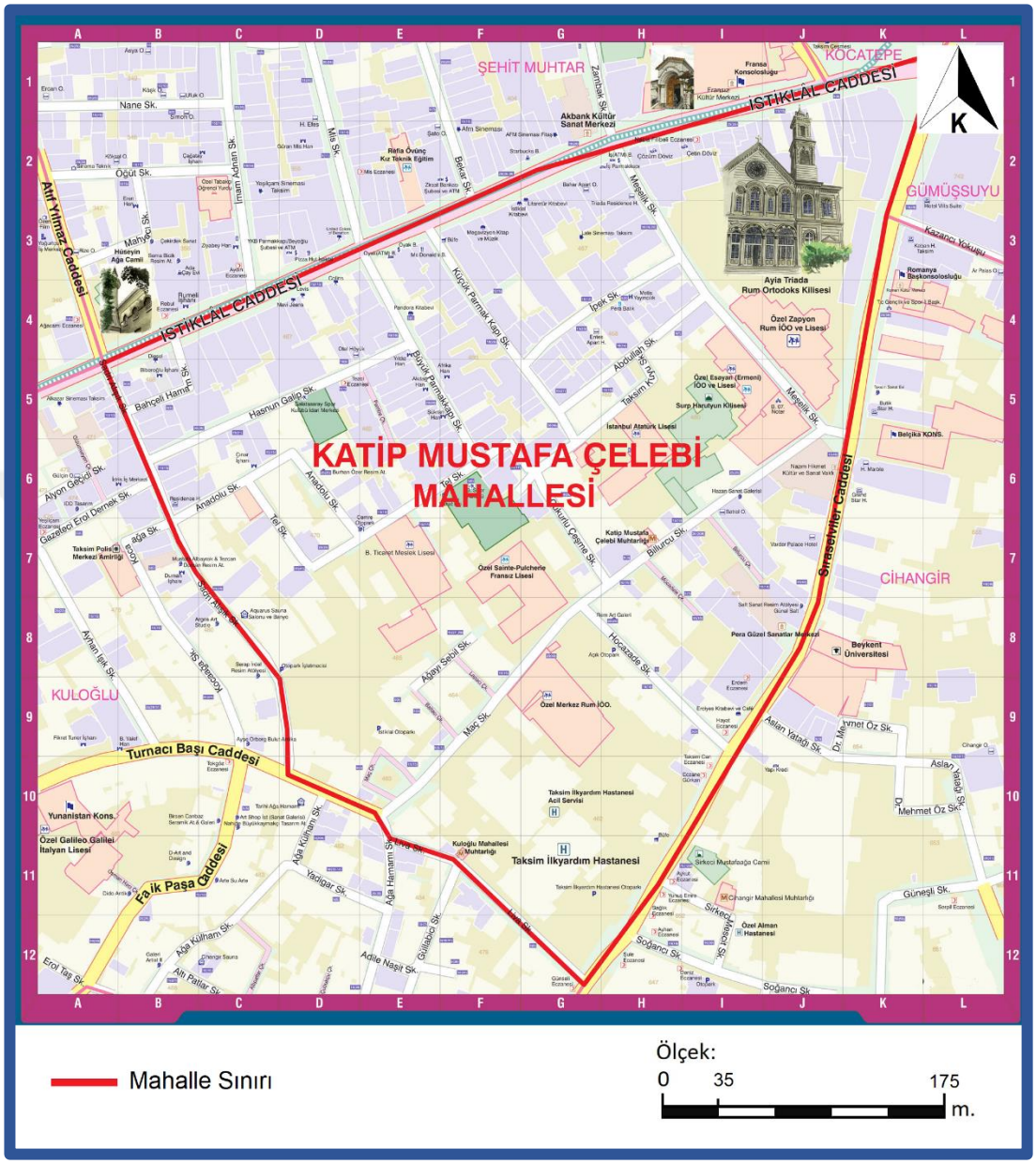

Şekil 50 Kaptan Paşa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Mahallede oldukça yoğun bir konut kullanımı söz konusudur. Konut alanlarıyla birlikte çok sayıda işletme, kurum ve kuruluş mahalleye dağılmış biçimde bulunmaktadır. Doğusunda yer alan Piyalepaşa bulvarı, kuzeyinde yer alan Üst baruthane ve Alt baruthane caddeleri ile batısında yer alan Fatih Sultan Minberi caddesi devamında Kulaksız caddesi ile birleşerek mahallenin ana arterlerini oluşturmaktadır. Mahallenin kuzeydoğusunda Osmanlı kaptanlarından ve vezirlerinden biri olan Piyale Paşa tarafından 1573 senesinde Mimar Sinan'a yaptırılan Piyale Paşa camii bulunmaktadır. Sinan Paşa cami ve Kulaksız Çarşı camii mahallenin diğer ibadethaneleridir. Tarihi Kulaksız Mezarlığının bir kısmı mahalle sınırları içerisinde kalmaktadır. Kaptanpaşa İmam Hatip Ortaokulu, İTÜ ETA Vakfı Doğa Koleji mahallede bulunan eğitim kurumlarıdır. Mahallede çok sayıda tekstil atölyesi, otomotiv sektörüne ait işletmeler ile çok sayıda iş merkezleri mevcuttur.

4.4.25. Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi

Kâtip Mustafa Çelebi mahallesi güneydoğusu ve doğusunda Cihangir mahallesi; güneybatı ve batısında Kuloğlu mahallesi, kuzeyinde İstiklal Caddesinin sınırlarını çizdiği Şehit Muhtar ve Kocatepe mahalleleri bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,086 km^2'dir.Mahalle ismini bilim insanı ve Cühannüma'nın yazarı Kâtip Mustafa Çelebi'den almıştır. İstiklal Caddesine sınır olması sebebiyle çok sayıda yeme-içme ve eğlence mekânları mahallede bulunmaktadır. Bunun yanı sıra konaklama alanları da mahallede yoğun olarak bulunmaktadır. Kâtip Mustafa Çelebi Mesleki ve Teknik Lisesi, Taksim Ortaokulu, İstanbul Atatürk Anadolu Lisesi, Sainte Pulcherie High School ve Özel Esayan Ermeni Lisesi mahallenin eğitim kurumlarıdır. Paşababa Tekkesi Cami (1806), Surp Harutyun Ermeni Kilisesi ve Taksim'in simgelerinden biri olan İstiklal caddesinin başlangıç noktasında yer alan Aya Triada Rum Ortodoks Kilisesi (1880) mahallenin ibadethaneleridir. Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi de mahalle sınırları dahilindedir.

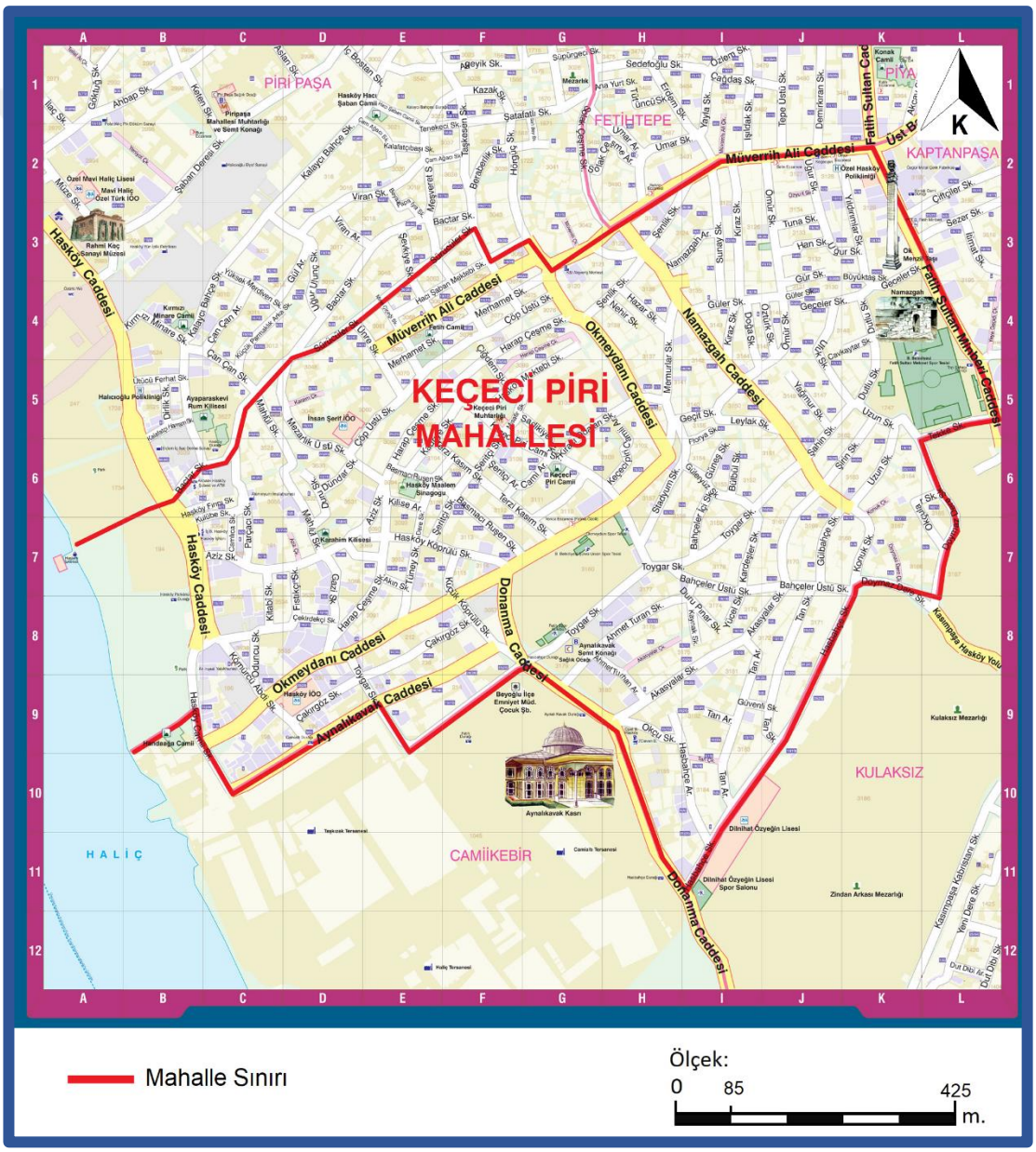

Şekil 51 Katip Mustafa Çelebi Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.26. Keçeci Piri Mahallesi

Keçeci Piri mahallesi Beyoğlu'nun güneydoğusunda Haliç kıyılarında yer alır. Güneyinde Kulaksız ve Camii Kebir mahalleleri, kuzeyinde Fetihtepe ve Piri Paşa mahalleleri, doğusunda Kaptanpaşa mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,385

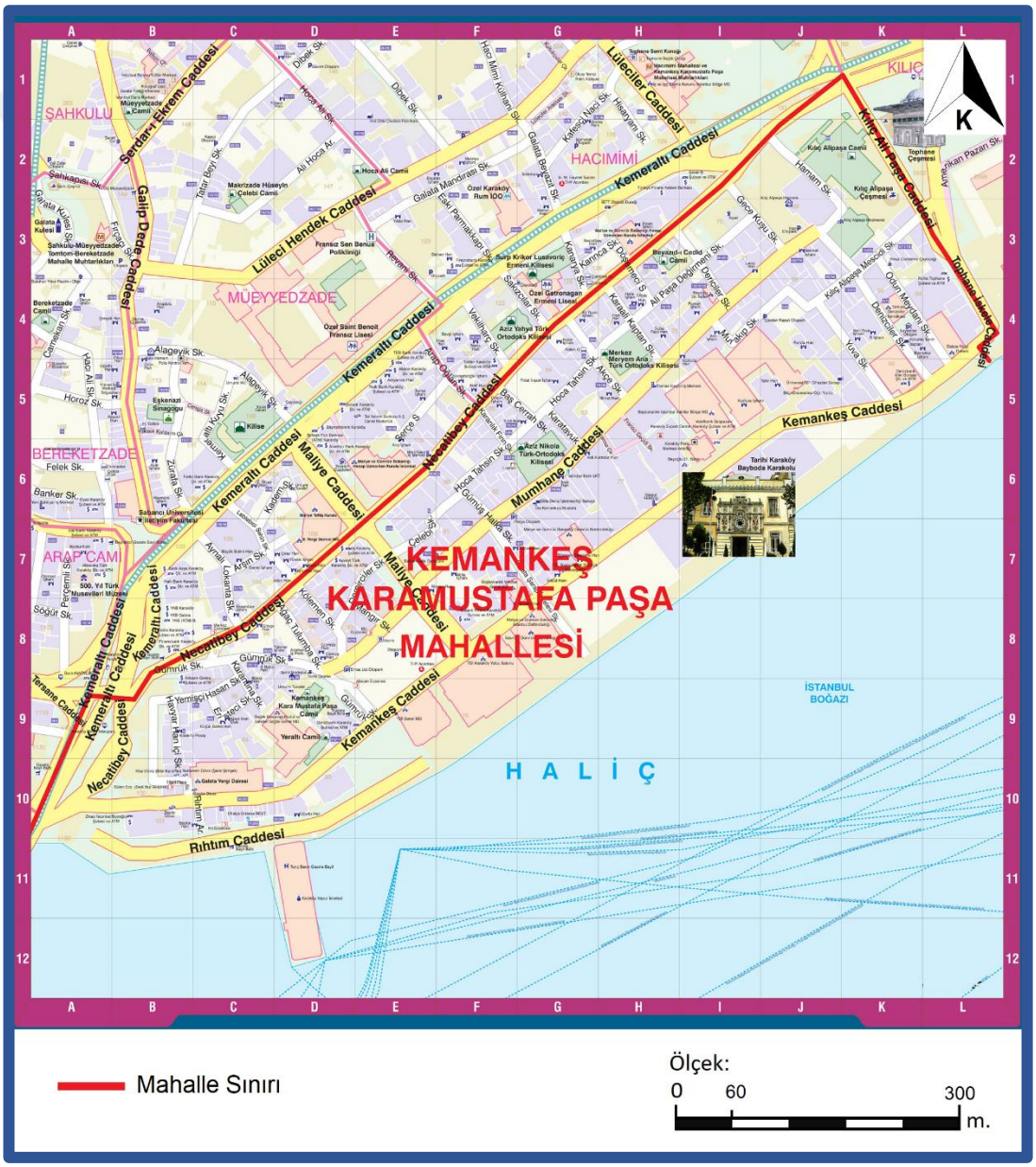
km^2'dir. Yoğun konut ve atölye tipi kullanımın hakim olduğu bir mahalledir. Hasköy Sahil yolu ve çevresinde irili ufaklı fabrikalar, Fatih Sultan Caddesi üzerinde ve ara sokaklarında çok sayıda tekstil vb. üretim atölyeleri bulunmaktadır. Osmanlı dönemi sahil sarayı olarak kullanılan Aynalıkavak kasrı günümüze ulaşan yapısıyla Musiki Müzesi olarak hizmet vermektedir. Genel itibariyle düzensiz yapılaşmanın görüldüğü mahallede Fatih Sultan Caddesi, Okmeydanı Caddesi, Hasköy Caddesi gibi önemli bağlantı yolları bulunmaktadır.

Şekil 52 Keçeci Piri Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.27. Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi

Kemankeş Karamustafa Paşa mahallesi güney ve güneydoğusunda Haliç'in kıyısında yer alır. Kuzeyinde Hacı Mimi, Müeyyetzade mahalleleri ve kuzeybatısında Bereketzade ve Arap Camii mahalleleri ile doğusunda Kılıç Ali Paşa Camii bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,144 km2'dir.

Şekil 53 Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Mahalle ismini Osmanlı sadrazamlarından Kemankeş Kara Mustafa'dan almıştır. Mahallede Karamustafa paşa tarafından eski Ceneviz kilise kalıntıları üzerine 1643 yılında yaptırılan aynı isimli bir camii bulunmaktadır. Galata Köprüsünün kuzeydoğu kesiminde, Karaköy ve Tophane semtleri arasında bulunan mahallede çok sayıda otel bulunmakta ve eğlence sektörünün merkezi yerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Mahallenin güneydoğusunda önemli bir ulaşım kaynağı bulunan Kemeraltı caddesi bulunmaktadır.Yine önemli bir arter olan Necatibey caddesi mahallenin güneybatı-kuzeydoğu yönünden ilerlemekte ve mahallenin sınırına yakın bir noktada Kemeraltı caddesiyle birleşmektedir. Yapıların yerleşim olarak kullanımı oldukça azdır. Genellikle ofis, otel, kafe, restaurant ve eğlence mekânı olarak düzenlenmiştir.

Mahalle yerleşim açısından bakıldığında geçmişi Roma dönemine kadar dayandığı bilinmektedir. 320-330'lu yıllarda burada bir köy bulunduğu ve yine burada bulunan Yeraltı Camii'nin olduğu mekânın, Bizans döneminde Haliç girişini kapatmak için gerildiği söylenen zincirin bir ucunun bağlandığı Galata Kulesi ve surlarının cephane bodrumu ya da sarnıcı olduğu sanılmaktadır (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994). Yine bu dönem mahallenin bulunduğu yerleşim alanına "Kiarahori" dendiği zamanla bu ismin Karaköy olarak evirildiği söylenmektedir.

Bir başka rivayete göre ise mahallenin bulunduğu sahada Karai Musevilerinin yaşamasından dolayı "Karai Köyü" dendiği ve zamanla Karaköy olarak günümüze iletildiği düşünülmektedir. Önemli bir liman projesi olan Galataport projesi mahalle sınırlarını da kapsayan alanda gerçekleştirilmektedir. Galataport projesi "Uluslararası düzeyde, çağdaş bir kruvazier limanı, turizm ve ticaret kompleksinin İstanbul'a kazandırılması, Tarihi Tophane Meydanı'nın canlandırılması, deniz ve çevre ile bütünleştirilerek kültür-sanat faaliyet alanına dönüştürülmesi ve çağdaş bir kimlik kazanması, İstanbul içindeki sosyal, ticari ve kültürel merkezler ile bağlantıları güçlendirilmesi" (Ocak, 2006). vb. amaçlara hizmet etmektedir. Liman projesiyle var olan hareketlilik uluslararası boyuta taşınarak gerek imaj gerekse mali açıdan getirisi düşünülmektedir. Mahalle de herhangi bir eğitim kurumu bulunmamaktadır. 19. Yüzyıl'da Ruslar tarafından inşa edilen ve Rus hacıların Kudüs'e giderken ziyaret ettikleri bir kilise olan Aya Panteleymon Kilisesi ve Sultan 2. Selim döneminin önemli

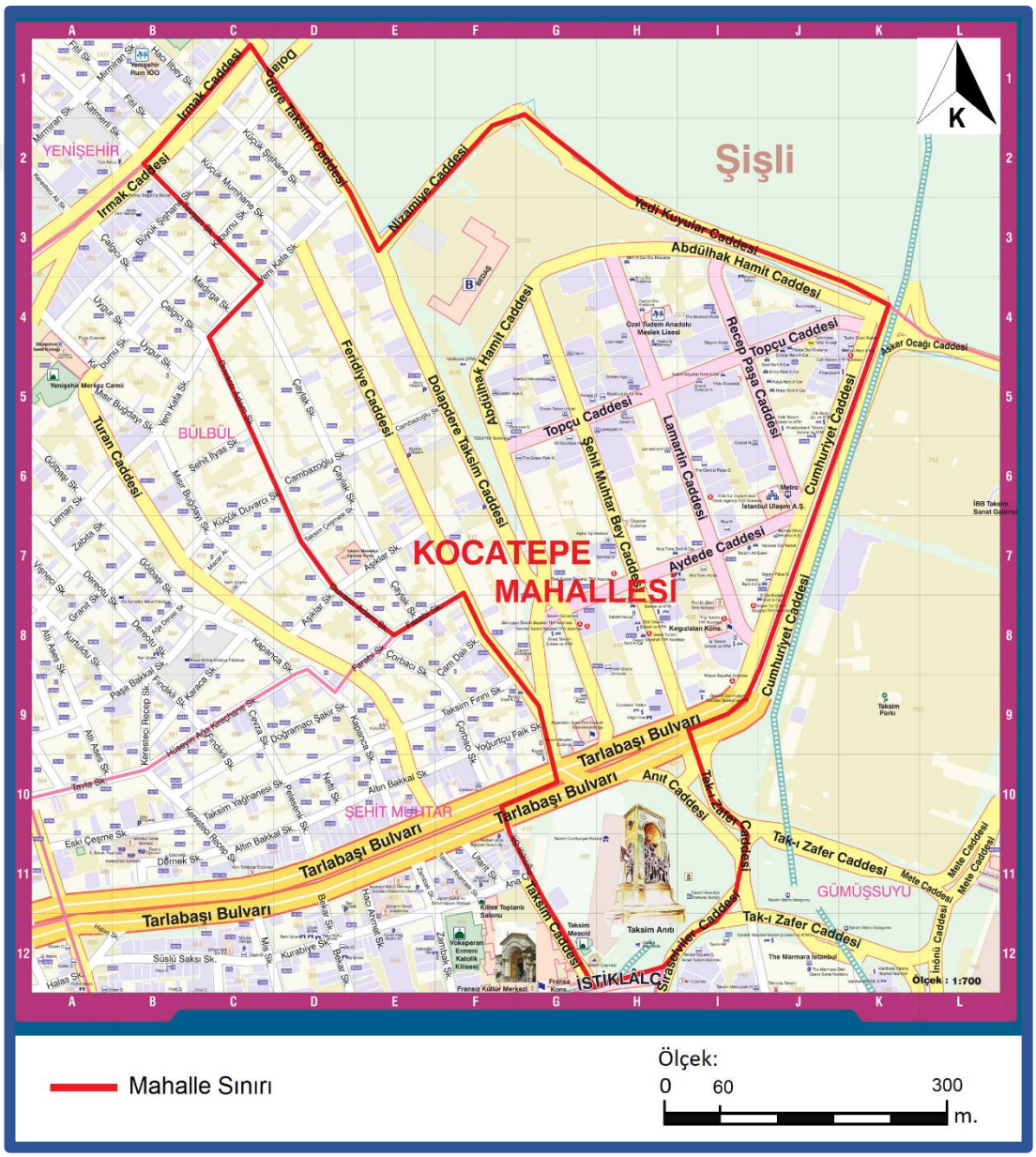
Kaptanı-ı Deryalarında Kılıç Ali Paşa tarafından 1580 yılında Mimar Sinan'a yaptırılan Kılıç Ali Paşa Camii mahallenin diğer ibadethaneleridir. Galata Vergi Dairesi; Beyoğlu 21. Noterlik, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, İstanbul Liman Başkanlığı, Karaköy Sahil Sağlık Denetleme Merkezi gibi resmi kurum ve kuruluşların yanı sıra mahalle de ticari hanlar, holding ve şirket merkezleri ve sanat galeri de bulunmaktadır.

4.4.28. Kılıç Ali Paşa Mahallesi

Kılıç Ali Paşa mahallesi güneydoğusunda İstanbul Boğazına sınırdır. Kuzeyde Kuloğlu mahallesi; doğusunda Pürtelaş Hasan Efendi ve Cihangir mahalleleri, batısında Firuzağa ve Kemankeş Karamustafa Paşa mahalleleriyle konumlanmıştır. Yüzölçümü 0,246 km2'dir. Mahalle ismini Osmanlı döneminin önemli denizcilerinden olan Kılıç Ali Paşa tarafından almıştır. Mahalle Galata şehri dönemi surların dışında kalan bağlık bahçelik bir alanı kapsamaktaydı. Fetih sonrası burada inşa edilen top dökümhaneleri sebebiyle iskan faaliyetleri gelişmiştir. Padişahların askeri kuruluşları ziyareti ve yabancı misafirleri karşılamak için 1851-52 yıllarında Tophane Kasrı inşa edilmiştir. Mahallede 142 adet tescilli, 20 adette anıt eser yer almaktadır (Kınacı, 2014). Tophane Saat Kulesi (1847-48) ve Nusretiye Camii (1826) bunlardan bazılarıdır. Cihangir Münir Özkul ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu mahallede bulunan eğitim kurumlarındandır. Meclis-i Mebusan Caddesi, Kemeraltı caddesinin devamı olarak mahallenin ana arterlerinden birini teşkil etmekte ve doğu-batı yönlü olarak Beşiktaş'a değin uzanmaktadır. Yapılar gerek konut gerekse sosyal ve kültürel faaliyet amaçlı olarak kullanılmaktadır. Kılıç Ali Paşa mahallesinde iki adet rekreasyon alanı bulunmaktadır. Bunlar: Sanatkarlar ve Tophane Parklarıdır. Modern Sanat Müzesi ile Orhan Kemal Müzesi mahallenin kültür ve sanat adreslerindendir. Türkiye Denizcilik İşletmesi de Kılıç Ali Paşa mahallesinde bulunmaktadır. Bizans ve Osmanlı döneminin liman

canlılığını yeniden sağlamak için geliştirilen Galataport liman projesi mahallenin kıyı kesiminde oldukça geniş bir alanda yayılım göstermektedir.

4.4.29. Kocatepe Mahallesi

Şekil 54 Kocatepe Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

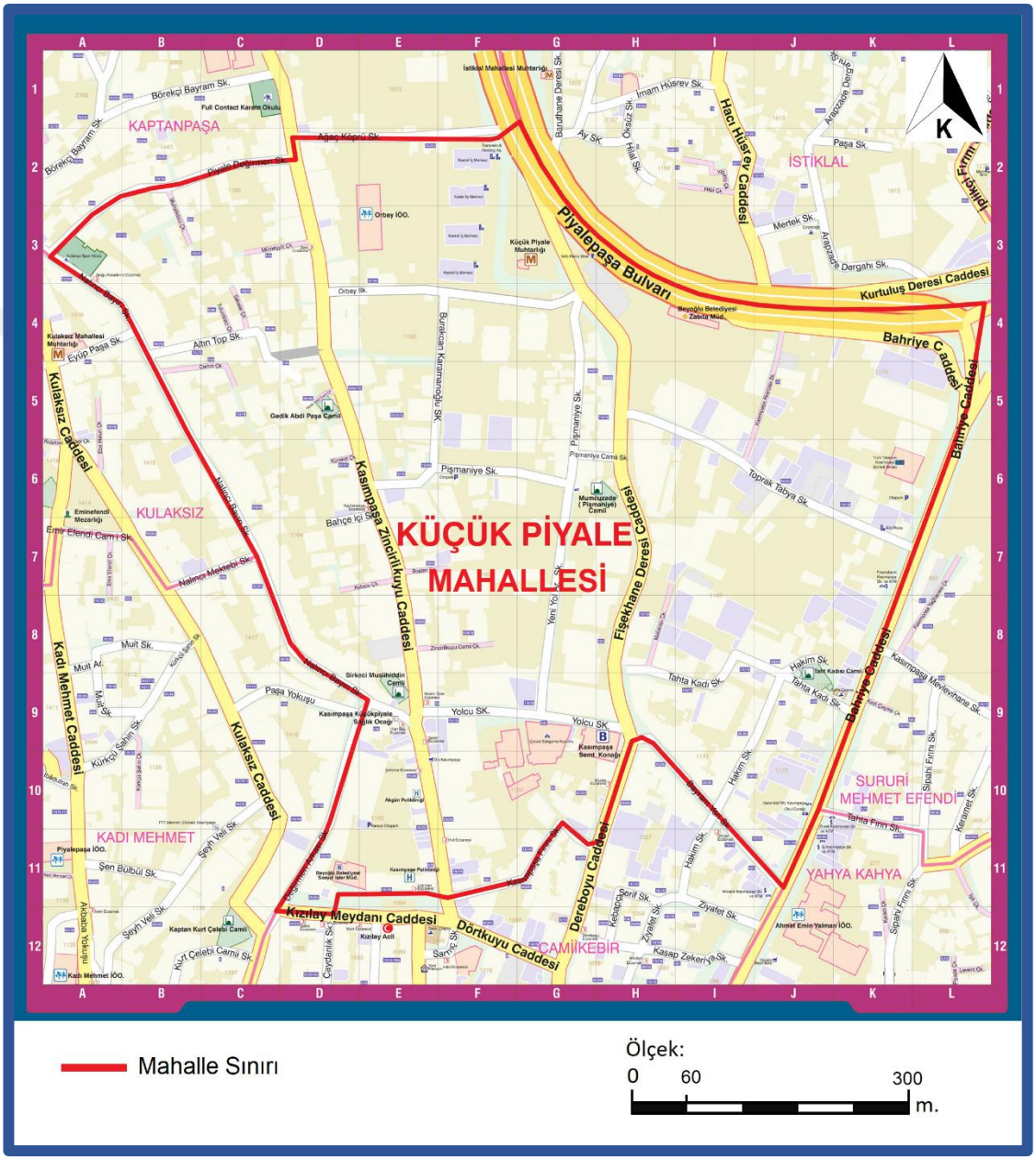
Kocatepe mahallesi kuzeyinde Şişli ilçesi ile komşudur. Güneyinde Şehit Muhtar mahallesi, doğusunda Gümüşsuyu mahallesi, batısında Bülbül ve Yenişehir mahalleleri bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,172 km^2'dir. Kocatepe mahallesi Beyoğlu'nun Talimhane semtinde bulunmaktadır. Talimhane semti ise "1994 yılında "Oteller Bölgesi" olarak Bakanlar Kurulu kararı ile "Turizm Alanı" ilan edilmiştir" (Yıldız, 2008). Taksim Meydanı'nın Kuzeybatı yönünde bulunan mahalle de yapıları pek çoğu konaklama amacıyla kullanılmaktadır. Dolapdere-Taksim caddesi ve Abdülhak Hamit caddesi mahallenin ana caddeleridir. Aynı zamanda Dolapdere-Taksim caddesi kuzeybatı-güneydoğu yönlü olarak uzanarak Tarlabaşı Bulvarıyla kesişmektedir. Mahallede eğitim kurumu ve herhangi bir dine ait ibadethane bulunmamaktadır.

Kocatepe mahallesinde iki özel televizyon kanalının (Show TV-Habertürk TV) merkezi bulunmaktadır. Aynı zamanda Aydede caddesi üzerinde Malta İstanbul Başkonsolosluğu bulunmaktadır.

4.4.30. Küçük Piyale Mahallesi

Küçük Piyale mahallesi güneyinde Camiikebir mahallesi, kuzeyinde İstiklal ve Kaptanpaşa mahalleleri ile çevrilidir. Doğusunda Sururi Mehmet Efendi ve Yahya Kahya mahalleleri, batısında Kadı Mehmet ve Kulaksız mahalleri ile komşudur. Yüzölçümü 0,2 km^2'dir. Mahallenin güneyinde eski ismi Tabakhane meydanı olan şimdilerin Kızılay Meydanı halkın toplandığı ve zaman zaman etkinliklerin sergilendiği bir alan haline getirilmiştir. Batıda Nalıncı Bayırı sokağı boydan boya mahalleyi sınırlamaktadır. Nalıncı Bayırına paralel olarak yine batı yönünde kuzey-güney yönlü olarak Kasımpaşa-Zincirlikuyu caddesi uzanmaktadır. Cadde üzerinde özellikle mahallede ikamet eden halkın ihtiyaçlarını karşılayabileceği çok sayıda işletme bulunmaktadır. Mahallede bulunan ve yine mahalleyi kuzey-güney yönlü kesen Fişekhane Deresi caddesi geçmişte ismiyle müsemma ortasından dere geçen fakat günümüzde üzeri kapatılmış ve ana bir arter haline getirilmiştir. Mahallenin doğu

sınırlarını belirleyen Bahriye caddesi de aynı şekilde içinden akan ve Haliç'e dökülen deresi zamanla üzeri tonozlarla örtülerek önemli bir ulaşım ağı elde edilmiş oldu.

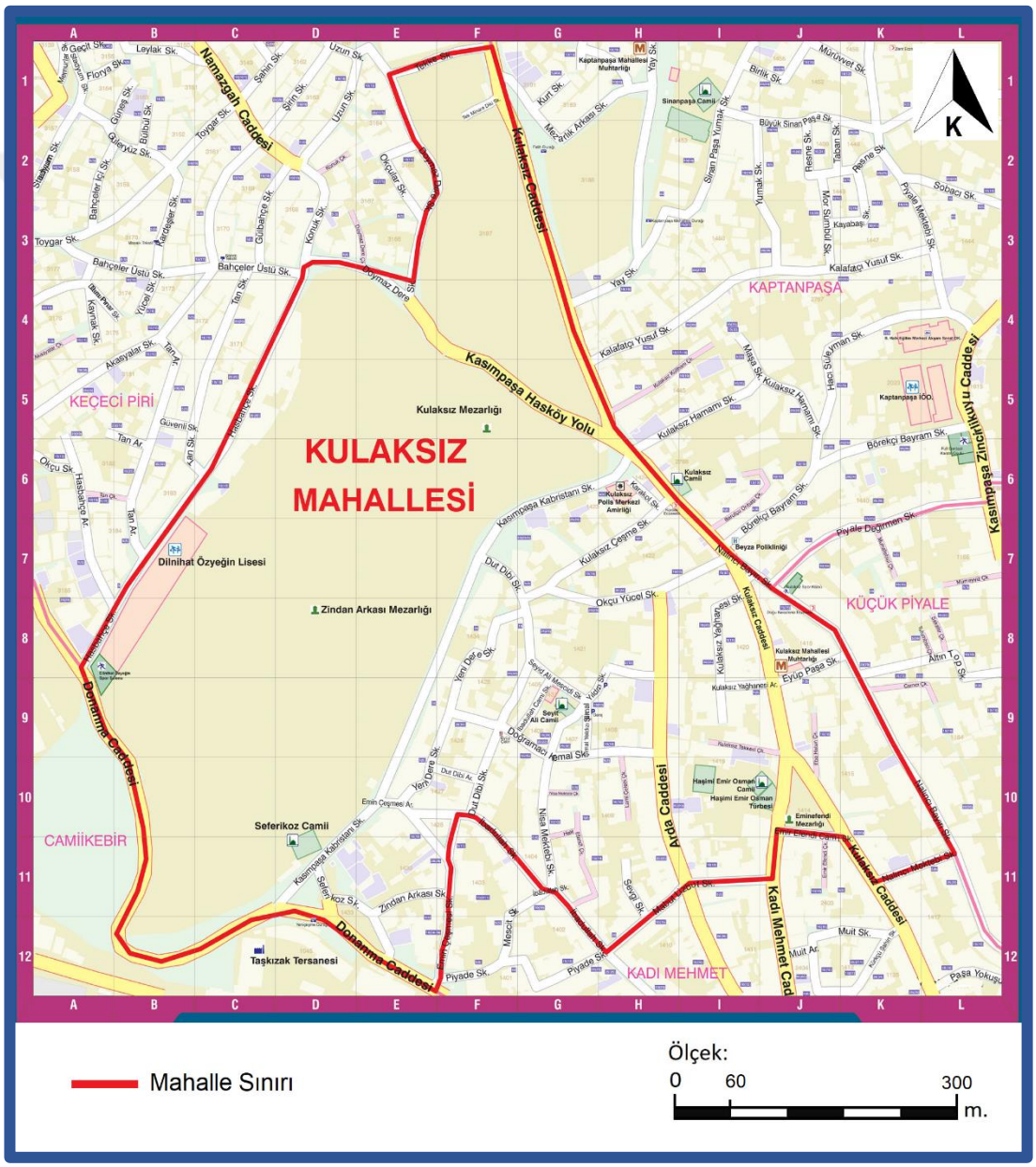

Şekil 55 Küçük Piyale Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Cadde üzerinde banka şubeleri ile Endüstriyel Mutfak Ekipmanları satan mağazalar yoğun biçimde bulunmaktadır. Sirkeci Müsleihiddin cami, Pişmaniye Camii, Taht Kadısı Camii, Gedik Abdi Cami mahallenin ibadethaneleridir. Orbay Ortaokulu ve Beyoğlu Fenerbahçe Basketbol Okulu ise mahallede bulunan eğitim kurumlarıdır.

Mahallede yoğun bir konut kullanımı söz konusudur. Beyoğlu Belediyesi sosyal Market, Beyoğlu Belediyesi İkmal Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü gibi kurumlarda Küçük Piyale mahallesi bünyesinde bulunmaktadır.

4.4.31. Kulaksız Mahallesi

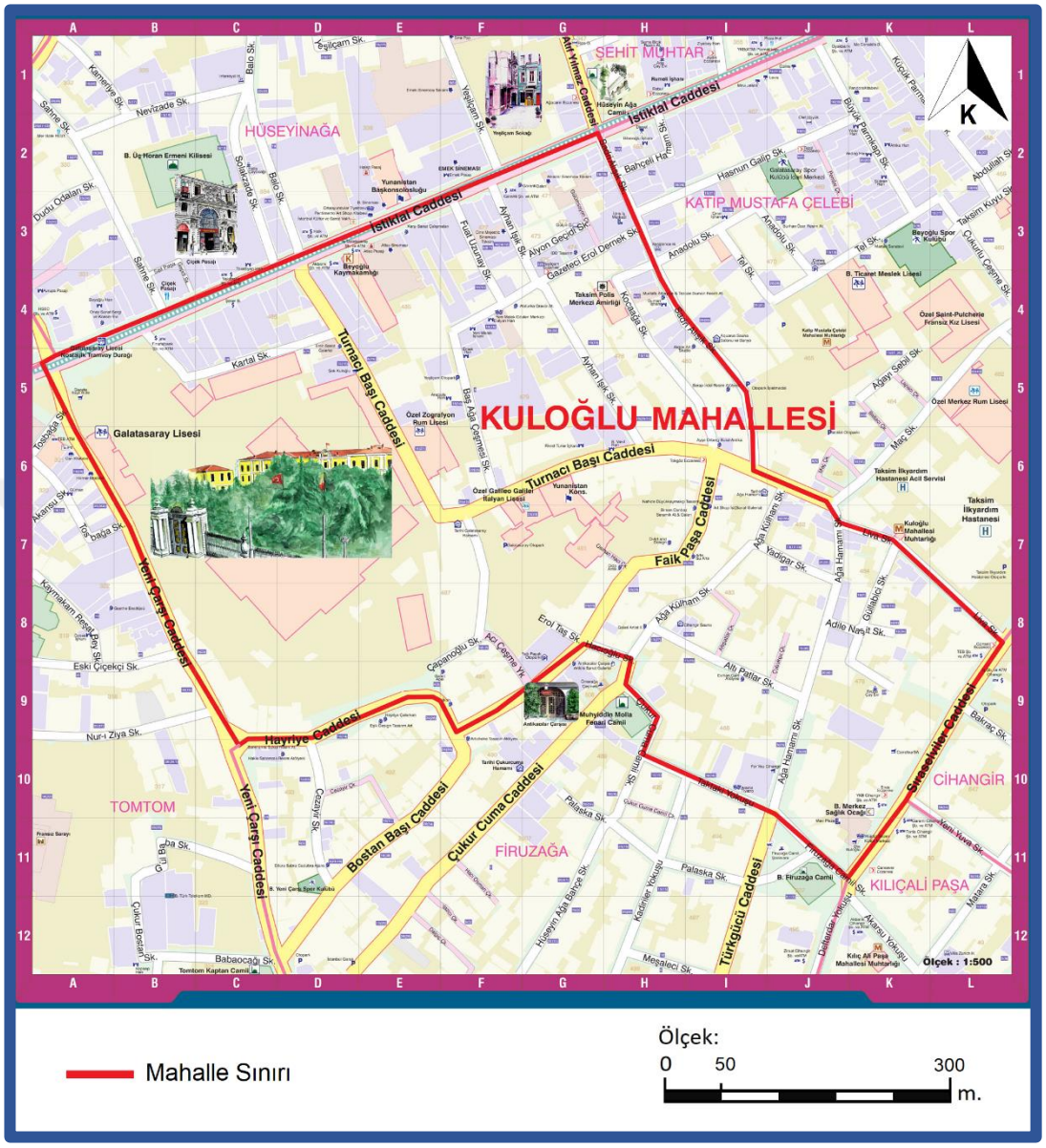

Şekil 56 Kulaksız Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Kulaksız mahallesi kuzeydoğusunda Kaptan Paşa, doğusunda Küçük Piyale mahallesi, güneyinde Kadı Mehmet ve Camii Kebir mahalleleri ile batısında Keçeci Piri mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,234 km^2'dir. Mahalle ismini 16. Yüzyıl'dan gerçekleşen bir savaş esnasında kulağını kaybeden Ahmet Efendi isimli bir askerden almıştır. Savaş sonrası mahallede ikamet ettiğinden dolayı buraya Kulaksız denmiştir. Kasımpaşa Kabristanı Sokak mahalleyi kuzeydoğu-güneybatı yönünde kesmektedir. Tarihi Kulaksız Kabristanı ve Seferikoz mezarlığı mahallenin genişçe bir kısmında yayılım göstermektedir. Doğu sınırlarını çizen Nalıncı Bayırı ile Kasımpaşa Kabristanı sokağı arasında kalan alanda yerleşim alanları yoğunlaşmaktadır. Mahallede iki ibadethane ve iki eğitim kurumu bulunmaktadır.

4.4.32. Kuloğlu Mahallesi

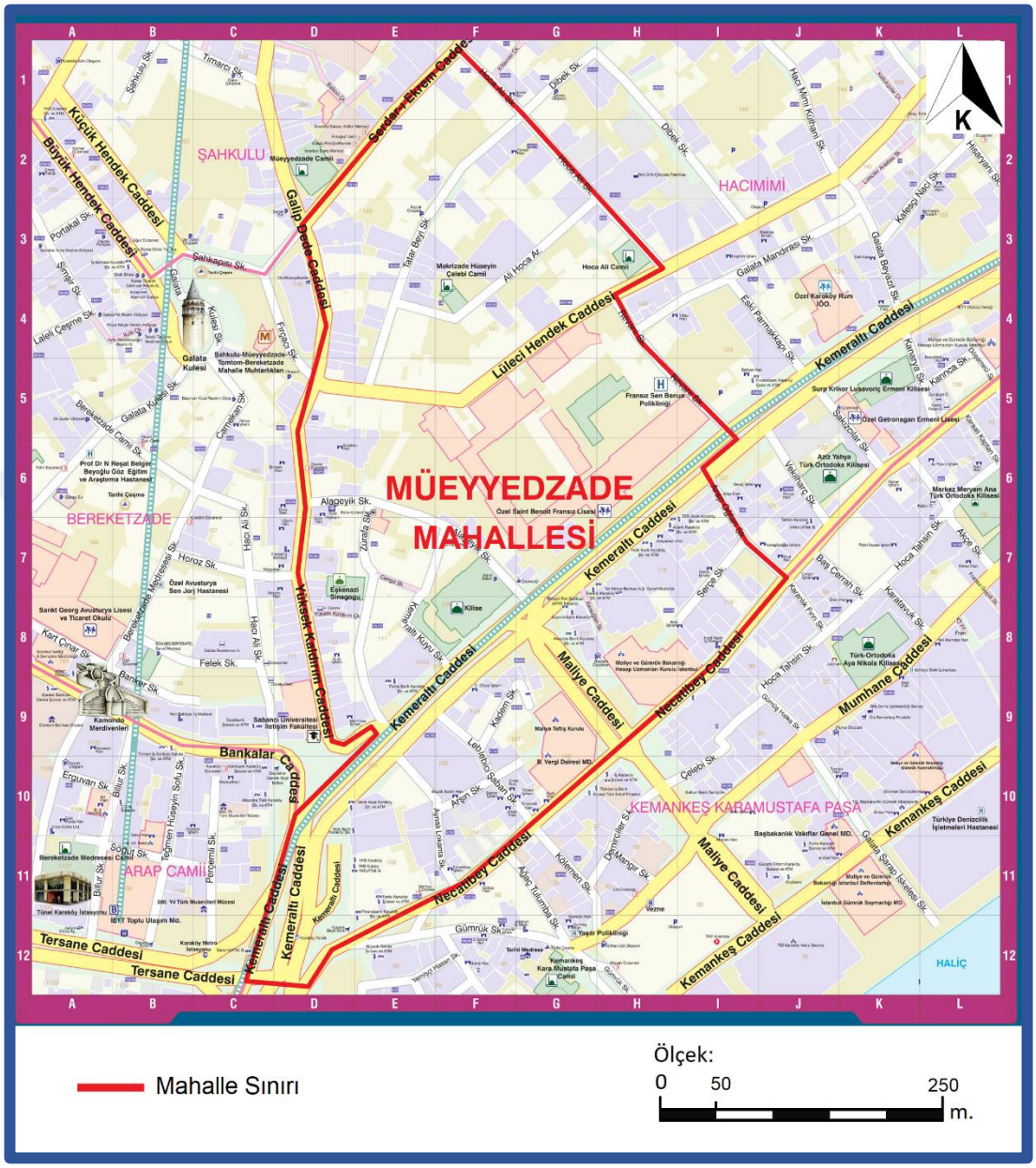
Kuloğlu mahallesi kuzeybatıdan İstiklal caddesi tarafından sınırlandırılmış ve Hüseyin Ağa mahallesiyle komşudur. Kuzeydoğusunda Kâtip Mustafa Çelebi mahallesi, güneyinde Firuzağa mahallesi, batısında Tomtom mahallesi ile çevrilidir. Yüzölçümü 0,106 km^2'dir. Kuloğlu ismi Osmanlı askeri hiyerarşisinde yeniçeri, kapıkulu olarak adlandırılan askerlerin oğullarına verilen addır. Kuloğlu mahallesinin yerleşim tarihçesine bakıldığında Bizans döneminde bağlık bahçelik olarak anılan, fetihle birlikte Galata sırtları ve surları dışına taşan ve burada kurulan Galata Sarayı ile birlikte ilk yerleşmeler görülmüştür. Kuzeydoğu-güneybatı yönlü İstiklal caddesi uzanmakta ve mahallenin ana arterini oluşturmaktadır. Güneydoğu boyunca uzanan Sıraselviler caddesi diğer bir ana yol olarak önemli bağlantı aksını oluşturmaktadır. Mahallede yerleşim alanları ile birlikte alışveriş-turistik ürünler satan dükkanlar, yeme içme mekânları, antikacılar ve sanat galerileri bulunmaktadır. Tarihi Atlas sineması da Kuloğlu'nda bulunmaktadır. Galatasaray Lisesi, Özel Galileo Galilei İtalyan Lisesi mahalledeki eğitim kurumlarıdır. Kuloğlu mahallesinde 202 adet tescilli yapı bulunmakta ve araların da Galatasaray Lisesi ile Ağa Hamamı'nda bulunduğu 9 adet anıt eser yer almaktadır (Kınacı, 2014).

Şekil 57 Kuloğlu Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.33. Müeyyetzade Mahallesi

Müeyyedzade mahallesi batısında Bereketzade ve Arap cami mahalleleriyle; doğusunda Hacı Mimi mahallesi, güney ve güneydoğusunda Kemankeş Kara Mustafa Paşa mahallesiyle çevrilidir. Kuzeybatısında Şahkulu mahallesiyle komşudur. Yüzölçümü 0,073 km^2'dir.

Şekil 58 Müeyyedzade Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Cenevizliler döneminde yerleşim alanı sınırlarına dahildir ve sur kalıntıları halen mahallede mevcuttur. Kemeraltı ve Lüleci Hendek caddeleri mahallenin önemli bağlantı yollarıdır. Özel St. Benoit Fransız Lisesi, Bahçeşehir Üniversitesi Galata yerleşkesi mahallede bulunan eğitim kurumlarıdır. St. Benoit Kilisesi, İstanbul Aşkenaz Sinagogu ve Hoca Ali Camii mahallenin önemli ibadethaneleridir. Mahallede yerleşim alanlarının yanı sıra oteller ve iş hanları bulunmaktadır. Kuzeydoğu-

güneybatı yönlü olarak mahallenin sınırlarını önemli bir ana arter olan Necatibey caddesi çevrelemektedir. Osmanlı döneminde Henri Gavand'ın gözlemleri sonucu günde 40.000 kişinin gelip geçtiği ve ilk metronun yapılmasına sebep teşkil eden Yüksekkaldırım caddesi mahallenin batı sınırında yer almakta ve devamında Serdar-ı Ekrem caddesi ile birleşerek kuzeye yönelmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Kurulu Ek Hizmet Binası, Türkiye Deniz İşletmeleri Liman Müdürlüğü gibi resmi kuruluşlar mahalle bünyesinde yer almaktadır.

4.4.34. Ömer Avni Mahallesi

Ömer Avni mahallesi doğu ve güneydoğu kesiminde İstanbul boğazı kıyısında yer almaktadır. Kuzeyde İnönü caddesinin sınırlandırdığı Beşiktaş ilçesi ile komşudur. Kuzeybatısında Gümüşsuyu mahallesi, güneybatısında ise Pürtelaş Hasan Efendi mahallesiyle sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,255 km^2'dir. Mahalle ismini Osmanlı dışişlerinden sorumlu devlet yetkilisi olan Reis-ül Küttab Ömer Avni Efendiden almıştır. Ayaspaşa semti sınırları dahilinde yer alan mahallelerden biridir. Taraçalı topoğrafyasında yoğun konut yerleşimi bulunmaktadır. Ömer Avni Mahallesi ise, Osmanlı döneminde Müslümanların yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir. Bu yüzden Beyoğlu‟nda (Pera) yaşanan süreçten farklı bir gelişim göstermiştir. Konutların (Gayri-Müslimlerin terki sonucu) boşalması olgusu ile karşı karşıya kalmadığından köhneleşme yaşamamıştır (Han, 2002). Dolmabahçe cami (1853), Molla Çelebi camii, Fatma Hatun camii, Ömer Avni camii ve Emin Ağa Namazgahı önemli ve tarihi ibadethaneleridir. Namık Kemal İlkokulu, Kabataş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Fındıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi mahallenin eğitim kurumlarıdır. Boğaz sınırlarında Meclis-i Mebusan caddesi yer almakta ve önemli bir yol güzergahı oluşturmaktadır. Kabataş Vapur İskelesi de Ömer Avni mahallesindedir. 10 Aralık Şehitleri Parkı ve Fındıklı Parkı mahallenin dinlence alanlarıdır. Oteller genel itibariyle mahallenin doğu yakasında yoğunlaşmaktadır. Norveç Konsolosluğu, Kuzey Makedonya İstanbul Başkonsolosluğu, Yeni Zelanda Başkonsolosluğu da Ömer Avni mahallesinde yer almaktadır.

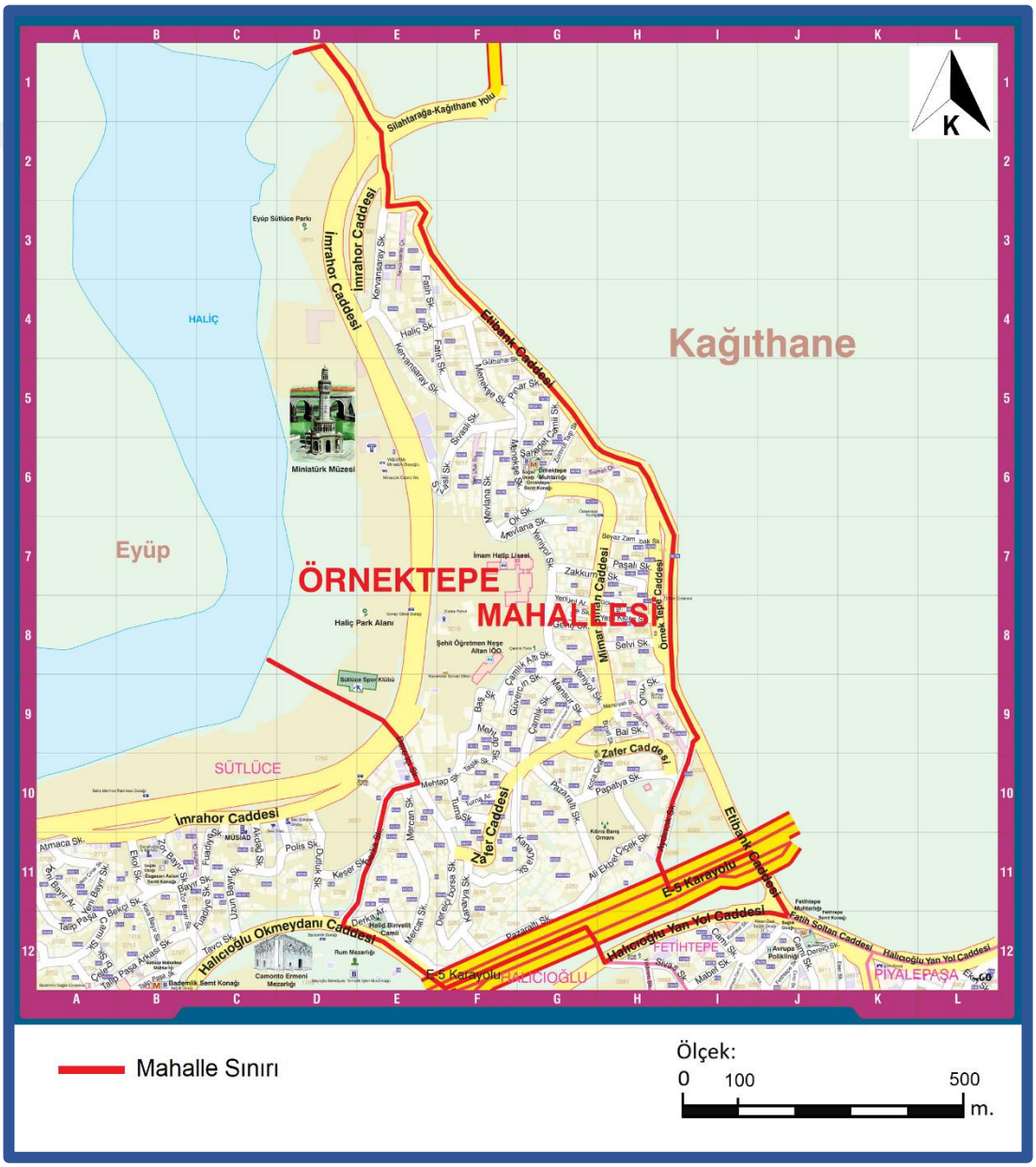

Şekil 59 Ömer Avni Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.35. Örnektepe Mahallesi

Örnektepe mahallesi kuzeydoğu ve doğusunda Kağıthane ilçesi; batısında Haliç, güneyinde Sütlüce mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,552 km^2'dir. Batı sınırlarında İmrahor caddesi yer almaktadır. Güneybatı sınırları Halıcıoğlu Okmeydanı caddesi ve güneyinde D-100 İstanbul Çevre Yolu geçmektedir. Doğu sınırlarında yer alan Etibank caddesi paralelinde bulunan Örnektepe caddesi ve merkezde bulunan

Mimar Sinan caddesi mahallenin önemli caddeleridir. Aynı zamanda Etibank caddesi ile buraya paralel uzanan Örnektepe caddesi üzerlerinde pek çok işletme söz konusu olup mahallede çarşı görevini görmektedir. Nilüfer Parkı, Çamlık Parkı, Beyoğlu Şehit Öğretmen Neşe Alten Parkı, Kıbrıs Barış Parkı, Örnektepe Dereiçi Parkı ve Örnektepe Parkı mahallenin rekreasyon alanlarıdır.

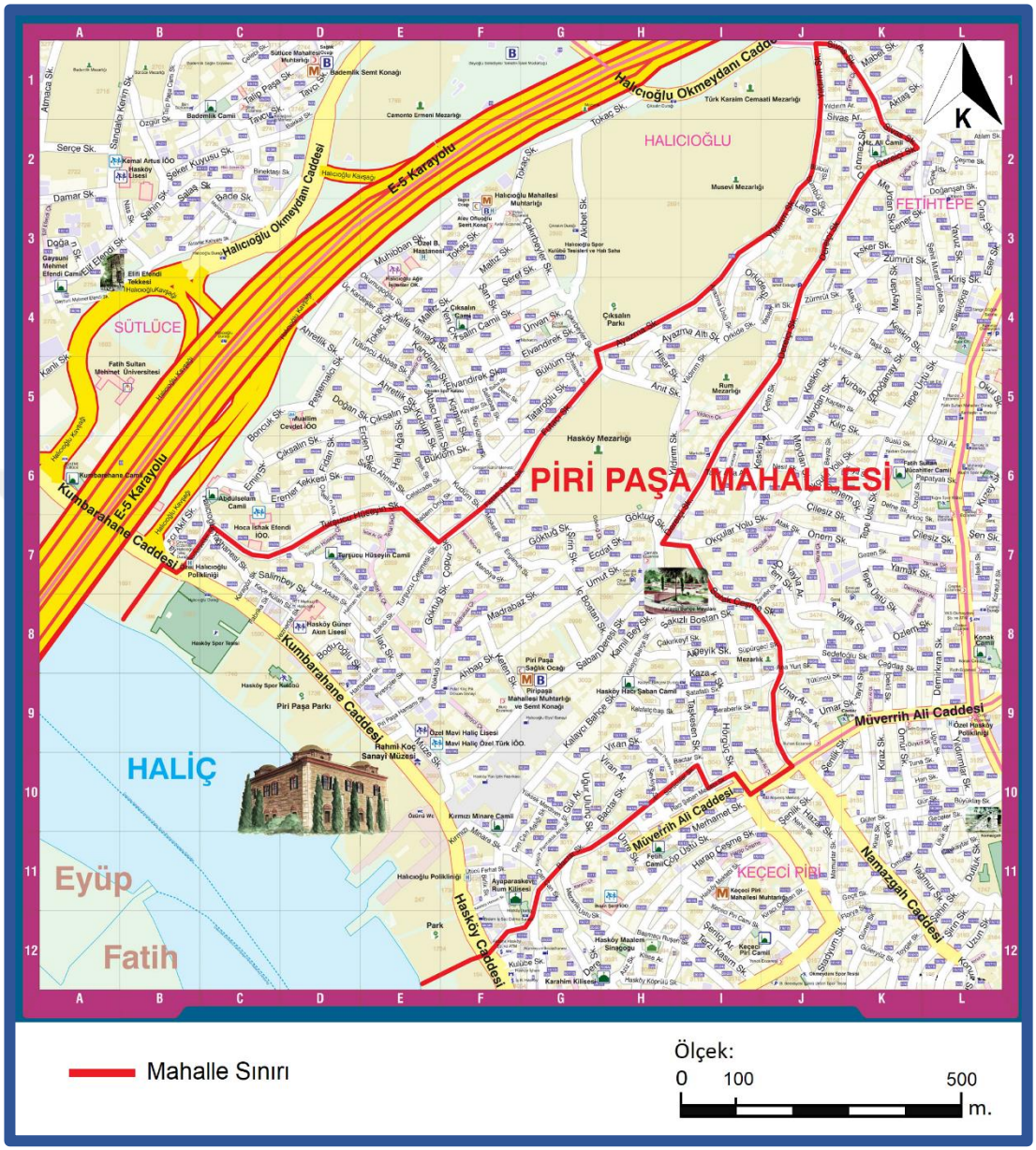
Şekil 60 Örnektepe Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

İstanbul Ticaret Üniversitesi Sütlüce Kampüsü ve Haliç Üniversitesi mahallenin yüksek öğretim kurumlarıdır. Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Şehit Öğretmen Neşe Alten İlkokulu ve Ortaokulu ise mahallenin orta öğretim kurumlarıdır. Mahallede yoğun bir konut kullanımı söz konusudur. Sütlüce semti sınırında yer almaktadır.

4.4.36. Piri Paşa Mahallesi

Piri Paşa mahallesi kuzey ve kuzeybatısında Halıcıoğlu mahallesi; güneyde Keçeci Piri mahallesi, doğuda Fetihtepe mahallesi ve güneybatısında Haliç bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,497 km^2'dir. Mahallenin bulunduğu alan İlk çağda Ton Kromarein adı ile anılmaktadır (Genim, 2004). Ton Kromarein ismi bu sahada üretilen kiremitlerden gelmektedir. Bizans döneminde V. yüzyıldan itibaren asilzadelerin yazlık ikametgahlarını kurmaları (Göncüoğlu, ty) ile bilinir.

Mahalle Hasköy semti sınırlarındadır. Hasköy ise Musevi yerleşkesi olarak bilinmektedir. Bu durum Osmanlı devrinde de devam etmiştir. Mahallede bulunan Kalaycıbahçe sokaktan 20. yüzyıla kadar İliyos Deresi adı verilen bir derenin aktığından ve yerleşimin yoğun olarak bu derenin etrafında kurulduğundan bahsedilir. Günümüzde Rumeli Üniversitesi Haliç Kampüsü olarak kullanılan yapı Osmanlı dönemi Şapka Fabrikası olarak hizmet vermekteydi. Yine günümüzde Koç Müzesi (Ulaştırma ve Teknoloji Müzesi) olarak kullanılan Hasköy Tersanesi, 1861 yılında Şirket-i Hayriye tarafından kendi gemilerinin bakım-onarımı için kurulmuş (www.rmk-museum.org.tr) ve zamanla işlevini kaybederek atıl duruma gelmiştir. 1996 yılında Rahmi Koç Müzecilik Vakfı tarafından satın alınarak restore edilmiştir.

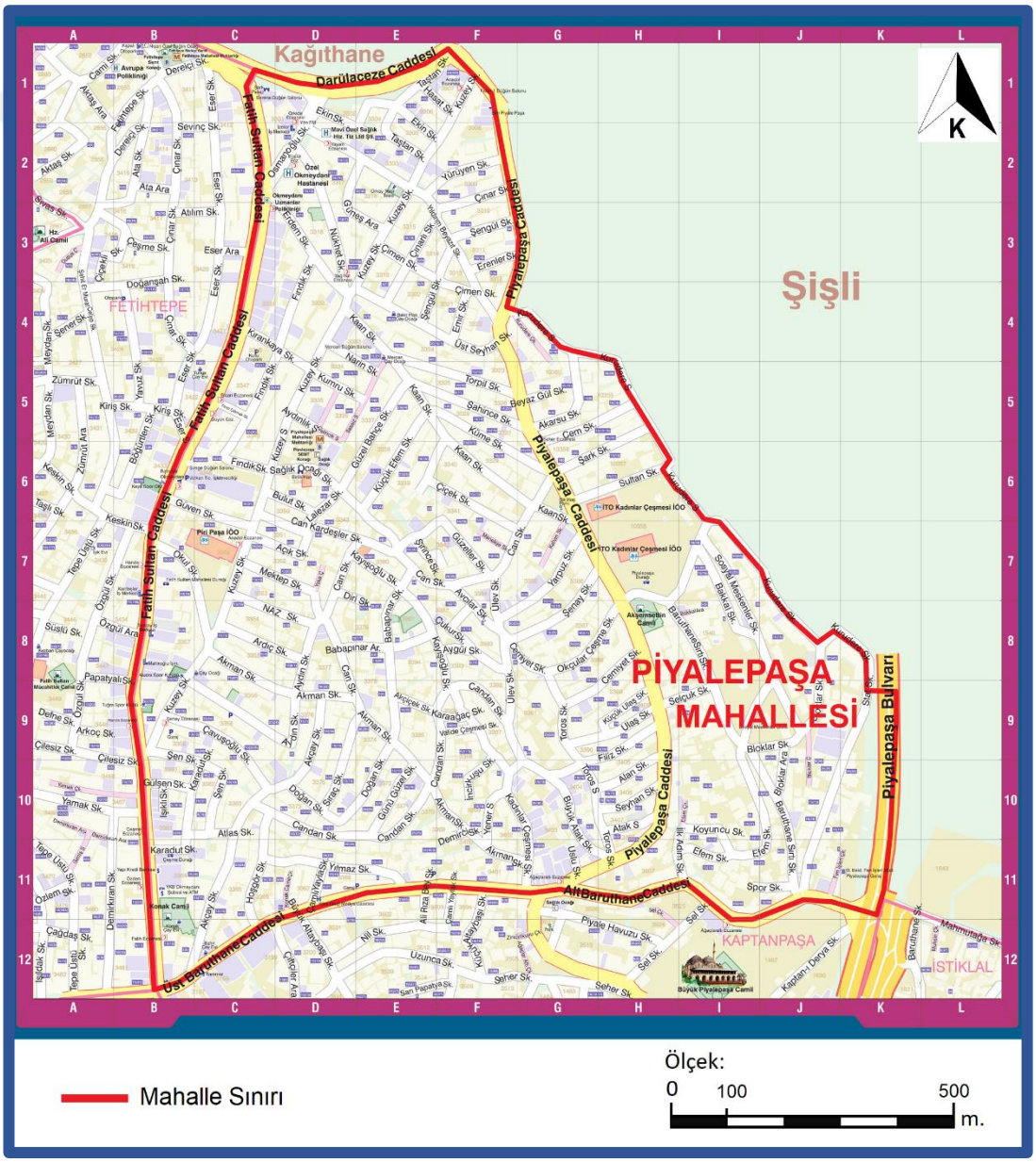

Şekil 61 Piri Paşa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Günümüzde mahalle yoğun bir konut alanına sahip olmakla beraber küçük işletmelerde bulunmaktadır. Mahallenin doğu sınırlarından başlayan Dere İçi Sokak Kalayçıbahçe meydanında Şaban Deresi Sokak ile birleşerek Koç Müzesi kuzeyine son buluyor ve etrafında mahalle sakinlerinin gereksinimlerini karşılayabilecekleri bir çarşı görevi görüyor. Güneydoğu-kuzeybatı yönlü sınırları belirleyen Hasköy Park İçi Yolu-Halıcıoğlu Park İçi Yolu ile Halic'in kıyısında bulunmaktadır. Hasköy Parkı ve

Halıcıoğlu parkı mahallenin önemli rekreatif alanlarıdır. Hasköy Rum Mezarlığı, Biserica Sfanta Mc. Paraskevi ibadethanesi Piri Paşa mahallesinde bulunmaktadır. Kiremitçi Ahmet cami (1591), Turşucu Hüseyin Çelebi camii (17. yy.), Hz. Ali Camii, Hacı Şaban Camii mahallede bulunan diğer ibadethanelerdir.

4.4.37. Piyale Paşa Mahallesi

Şekil 62 Piyale Paşa Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

Piyale Paşa mahallesi doğuda Şişli ilçesi ile komşudur. Batıda Fetihtepe mahallesi, güneyde Kaptanpaşa mahallesi ve kuzeyde Kağıthane ilçesiyle komşudur. Yüzölçümü 0,493 km^2'dir. Batı yönünde Fatih Sultan Minberi caddesi banka şubeleri, atölyeler, alışveriş mağazaları ve kargo şubeleri yer almaktadır.

Güney sınırlarını Üst Baruthane ve Alt Baruthane caddeleri belirlemektedir. Mahallede yoğun konut kullanımı söz konusudur. Konut kullanımıyla beraber mahalle genelinde dağınık biçimde atölyeler yer almaktadır. Fatih Sultan Konak Cami, Hicret Cami, Akşemsettin Camii mahallenin ibadethaneleridir. Piri Paşa İlköğretim ve Orta Okulu, İTO Kadınlar Çeşmesi İlkokulu, Beyoğlu Ortaokulu mahallenin eğitim kurumlarıdır.

4.4.38. Pürtelaş Hasan Efendi Mahallesi

Pürtelaş Hasan Efendi mahallesi İstanbul Boğazı'nın kıyı kesiminde yer almaktadır. Batı ve kuzeybatı kesiminde Cihangir mahallesi, Güneybatısında Kılıç Ali Paşa mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,108 km^2'dir.

Boğaza nazır panoramik bir manzaraya ve eğimli arazi yapısına sahip bir mahalledir. Mahalle Cihangir ve Fındıklı semtleri arasında bulunmaktadır. Mahalledeki ilk yerleşimin 1559-60 yıllarında Mimar Sinan'a yaptırılan Cihangir Camii ile başladığı belirtilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın genç yaşta kaybettiği oğlu Şehzade Cihangir anısına yaptırılan camii ile Müslüman mahallesi olarak kurulan yerleşim alanı günümüzdeki ismini Kılıç Ali Paşa Cami yapımı sırasında katiplik görevini yürüten Pürtelaş Hasan Efendi'den almaktadır.

Mahalle köklü geçmişi ve konumuyla birlikte her dönemin gözde yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Konut kullanımı oldukça yoğun olmakla beraber mahallede çok sayıda otel bulunmaktadır. Bu oteller mahallenin doğu ve güney kesiminde yoğunlaşmaktadır. Fındıklı Parkının bir kısmı mahalle sınırları içerisinde yer almaktadır. Beyoğlu Sosyal Güvenlik Merkezi, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik

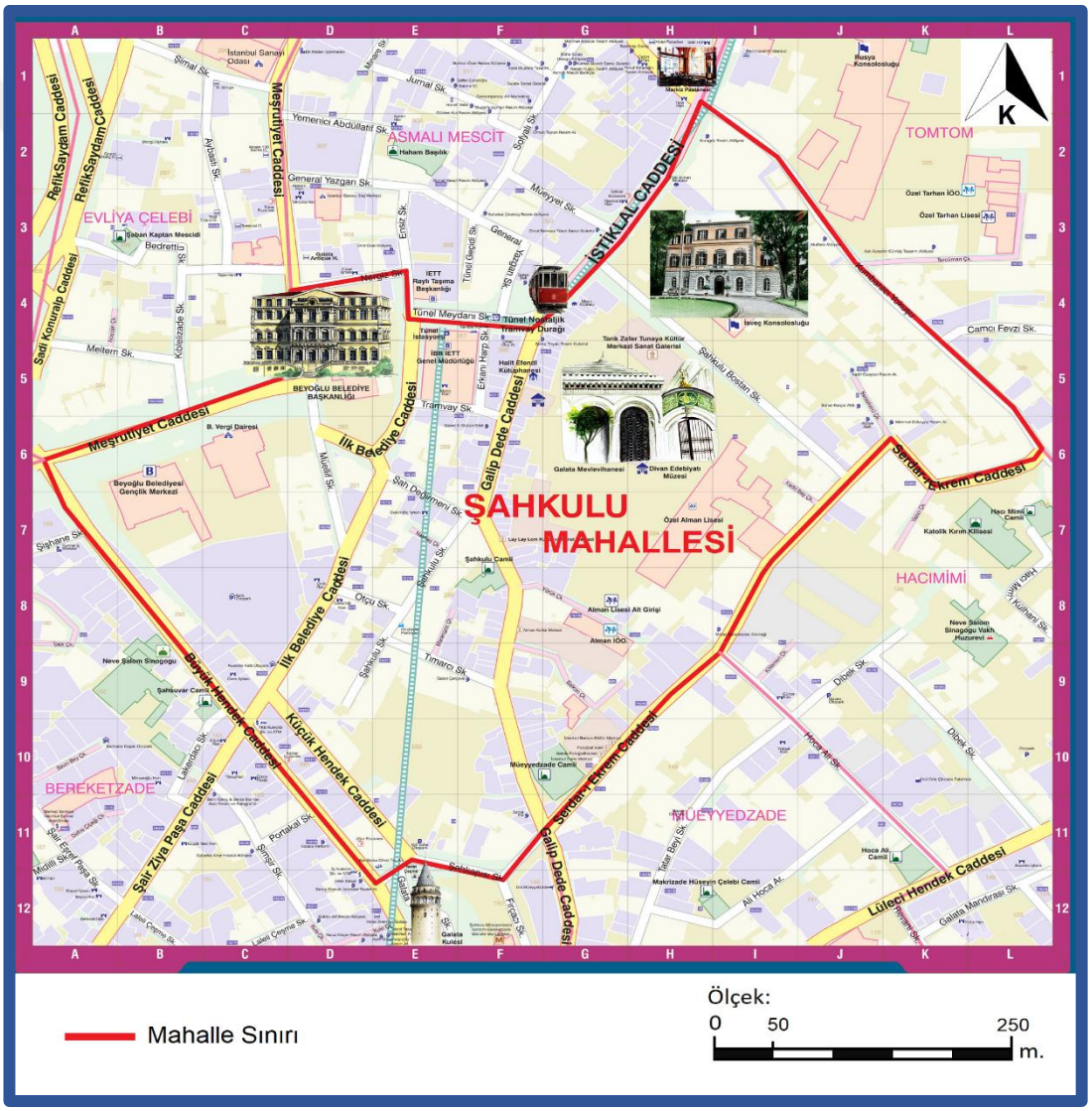
ve Teftiş Başkanlığı, İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü mahalledeki resmi kurumlardır. Sureyil Bey Camii, Cihangir Camii, Süheyl Bey Camii mahalledeki ibadethanelerdir. Aynı zamanda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi de Pürtelaş Hasan Efendi mahallesinde Boğazın kıyısında yer almaktadır.

Şekil 63 Pürtelaş Hasan Efendi Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.39. Şahkulu Mahallesi

Şahkulu mahallesi doğusunda Hacı Mimi, kuzeydoğusunda Tomtom mahallesi ve güneydoğusunda Müeyyedzade mahalleleri ile çevrilidir. Kuzeyinde Asmalı Mescit, kuzeybatısında Evliya Çelebi ve güneybatısında Bereketzade mahalleleri ile sınırlandırılmıştır. Yüzölçümü 0,083 km^2'dir.

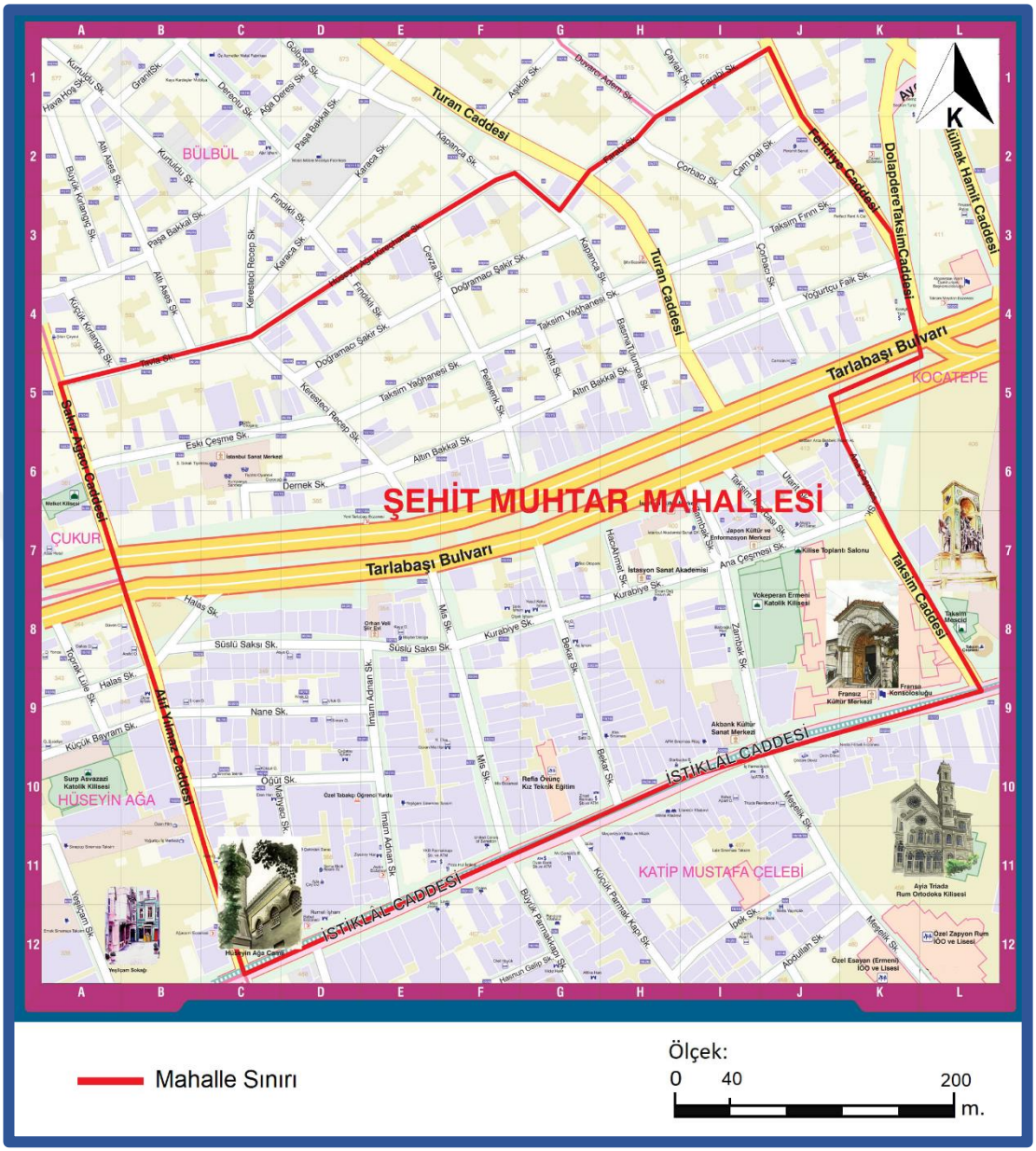

Şekil 64 Şahkulu Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

2. Beyazıt tarafından dönemin komutanlarından İskender Paşa'ya hediye edilen arazide 1491 yılında inşa edilen İstanbul'un ilk mevlevihanesi olan Galata Mevlevihanesi Şahkulu mahallesinin doğu kesiminin yerleşime açılmasına ve burada bir Müslüman mahallesi kurulmasına sebep olmuştur. Güneybatı sınırlarını oluşturan Büyük Hendek caddesi ise Cenevizliler döneminde kentin surlarının dışında ve ismiyle müsemma kuru bir hendek bulunan daha sonraları hendeklerin doldurulmasıyla elde edilen arazinin imara açılması sonucu yerleşim yerleri haline gelmiştir. İstiklal caddesinin bitiminde Tünel Meydanından güneybatı yönüne doğru devam eden Galip Dede Caddesi mahalleyi kuzey-güney yönlü olarak kesmektedir. Mahallede çok sayıda turistik mağazalar, oteller, cafe ve restaurantlar bulunmaktadır. İstanbul'un apartmanlaşma sürecinde örnek olarak gösterilen ve 1894 yılında Helbig ailesi tarafından inşa edilen şimdiki ismiyle Doğan Apartmanı da Şahkulu mahallesinde bulunmaktadır. Ayrıca İsveç Konsolosluğu, Beyoğlu Belediye Başkanlığı, Beyoğlu Vergi Dairesi ve İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü de mahalledeki resmi kurum ve kuruluşlardır.

4.4.40. Şehit Muhtar Mahallesi

Şehit Muhtar mahallesi kuzeyde Bülbül mahallesi, kuzeydoğu ve doğu yönünde Kocatepe mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Güneyde Kâtip Mustafa Çelebi mahallesi, güneybatısında Hüseyin Ağa mahallesi ve batısında Çukur mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,096 km^2'dir. Taksim'deki ilk yerleşim hareketlerinin sebeplerinden biri de 1719 yılında Vebalılar Hastanesi olarak yapılan ve günümüzde Fransa Başkonsolosluğu ve Kültür Merkezi olarak kullanılan yapı ile başladığı pek çok eserde yer almaktadır. Bir diğer sebep ise 1596 yılında inşa edilen Hüseyin Ağa Camisidir. 1986 yılında açılan Tarlabaşı bulvarı mahalleyi doğu-batı yönlü olarak doğrudan doğruya kesmektedir. Güney sınırlarını İstiklal caddesinin belirlediği mahalle Taksim Meydanını da içine almaktadır. Mahalledeki yapılar ağırlıklı olarak otel olarak kullanılmaktadır. Oteller mahallenin doğu ve batı yönünde yoğunlaşmışlardır. Konut alanları yoğunlukla kuzeybatı yönünde yoğunlaşmaktadır. Çok sayıda kafe, restaurant, eğlence mekânları, alışveriş dükkanları ve sanat galerileri mahallede yer almaktadır.

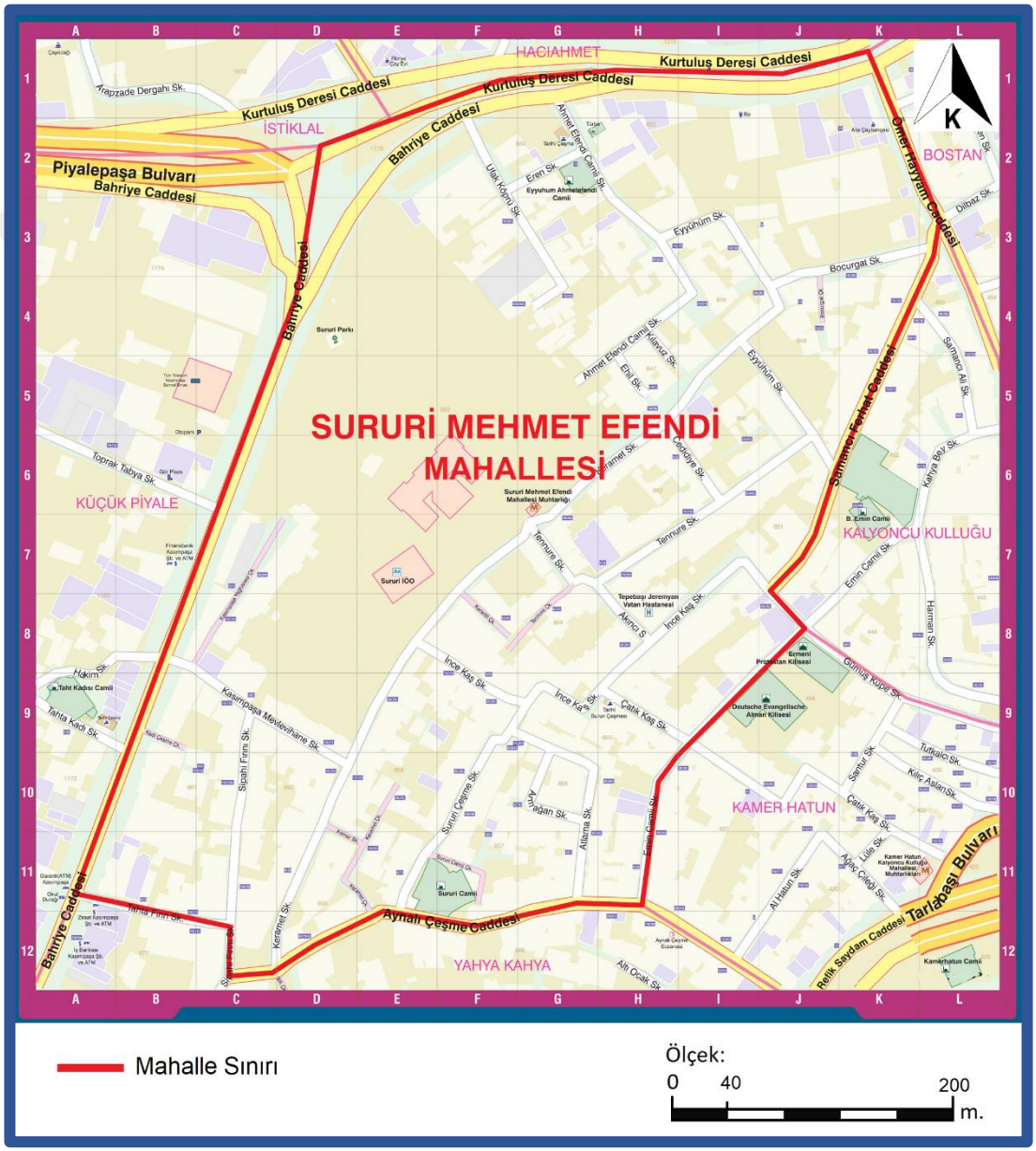

Şekil 65 Şehit Muhtar Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.41. Sururi Mehmet Efendi Mahallesi

Sururi Mehmet Efendi mahallesi doğuda Kalyoncu Kulluğu, güneydoğusunda Kamer Hatun ve kuzeybatı yönünde Bostan mahallesiyle çevrilidir. Kuzeyde Hacı Ahmet mahallesi yer almaktadır. Kuzeybatısında İstiklal mahallesi, batısında ise Bahriye Caddesinin yer aldığı Küçük Piyale mahallesiyle komşudur. Güneyinde ise Yahya

Kahya mahallesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 0,106 km^2'dir. Mahalle ismini Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'ya uzun yıllar hocalık etmiş olan Musluhittin Sururi Efendinden ve tüm varlığı satarak mahallede yaptırdığı Sururi Cami'den almıştır. Mahallede aynı isimle park alanı ve bir de okul bulunmaktadır.

Şekil 66 Sururi Mehmet Efendi Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

İstanbul'un 3. Medresesi olan Kasımpaşa Medresesi se Sururi Mehmet Efendi mahallesinde bulunmaktadır. Mahallenin kuzey kesimi Dolapdere semtine, batı-güneybatı kesimi Kasımpaşa semtine dahildir. Mahallenin batı sınırlarını teşkil eden Bahriye caddesi üzerinde banka şubeleri ve endüstriyel mutfak gereçleri satan çok sayıda mağaza bulunmaktadır. Tepebaşı ve Tarlabaşı'na olan yakınlığı sebebiyle burada bulunan oteller mahallenin güneyinde yoğunlaşmaktadır.

4.4.42. Sütlüce Mahallesi

Sütlüce mahallesi doğusunda E-5 karayolu ile sınırları çizilmiş ve Halıcıoğlu mahallesiyle komşu olmuştur. Kuzeybatı, kuzey ve güneybatı kesimi kavis çizerek Haliç ile sınırları çizilmiştir. Kuzeydoğu yönünde ise Örnektepe mahallesi yer almaktadır. Yüzölçümü 0,678 km^2'dir.

Sütlüce tarihi geçmişi bakımından en az Sykai kadar eskidir. 886-911 yıllarında VI. Leon zamanında burada Galakrines tarafından Süt Manastırı adlı ibadethane inşa ettirilmiş ve Sütlüçeşme adı verilmiştir (Göncüoğlu, 2005). Bizans döneminde ise yazlık saraylar ve manastırlar dışında yerleşim kısır kalmış ve atılım göstermemiştir. Mahallenin gelişimi 16. yüzyılda Osmanlı döneminde gerçekleşmiştir. Sütlüce mahallesi Osmanlı dönemi sahil saraylarından olan Karaağaç sarayına da ev sahipliği yapmıştır. Devlet ricalinde bulunmuş önemli komutan ve paşaların evlerinin bulunduğu saha Osmanlı döneminin mesire alanı olarakta kullanılmış nezih bir semtidir. Evliya Çelebi Sütlüce'yi "Galata kadılığına bağlı, müstakil subaşı ve hakimi olan 200 kadar bakımlı, cennet gibi bahçesi olan saraylar ve diğer yüksek binalarla süslü şirin bir kasaba" olarak tanımlar (Köseoğlu, 2018). Sütlüce sahillerinde 19. yüzyılda inşa edilen Humbarahane Kışlası yapılarının bir kısmı mahalle sınırlarında bulunmakta günümüzde de askeri amaçlarla kullanılmaktadır. Osmanlı döneminde Haliç sahili boyunca kurulan tersane yapılarıyla birlikte sanayi kullanımı da baş göstermiştir. 18. yüzyılda tuğla-kiremit harmanları, değirmenler ve son olarak 20.yüzyılda İstanbul'un et ihtiyacını karşılamak için kurulan Sütlüce Mezbahası

mahalle ile birlikte bölgenin sosyo-ekonomik ve fiziksel yapısını değişime uğratmıştır. Sütlüce Mezbahası 90'lı yılların başına kadar şehre hizmet etmiş fakat Haliç'e verdiği çevresel zarar sonucu zamanla işlevini kaybetmiştir.

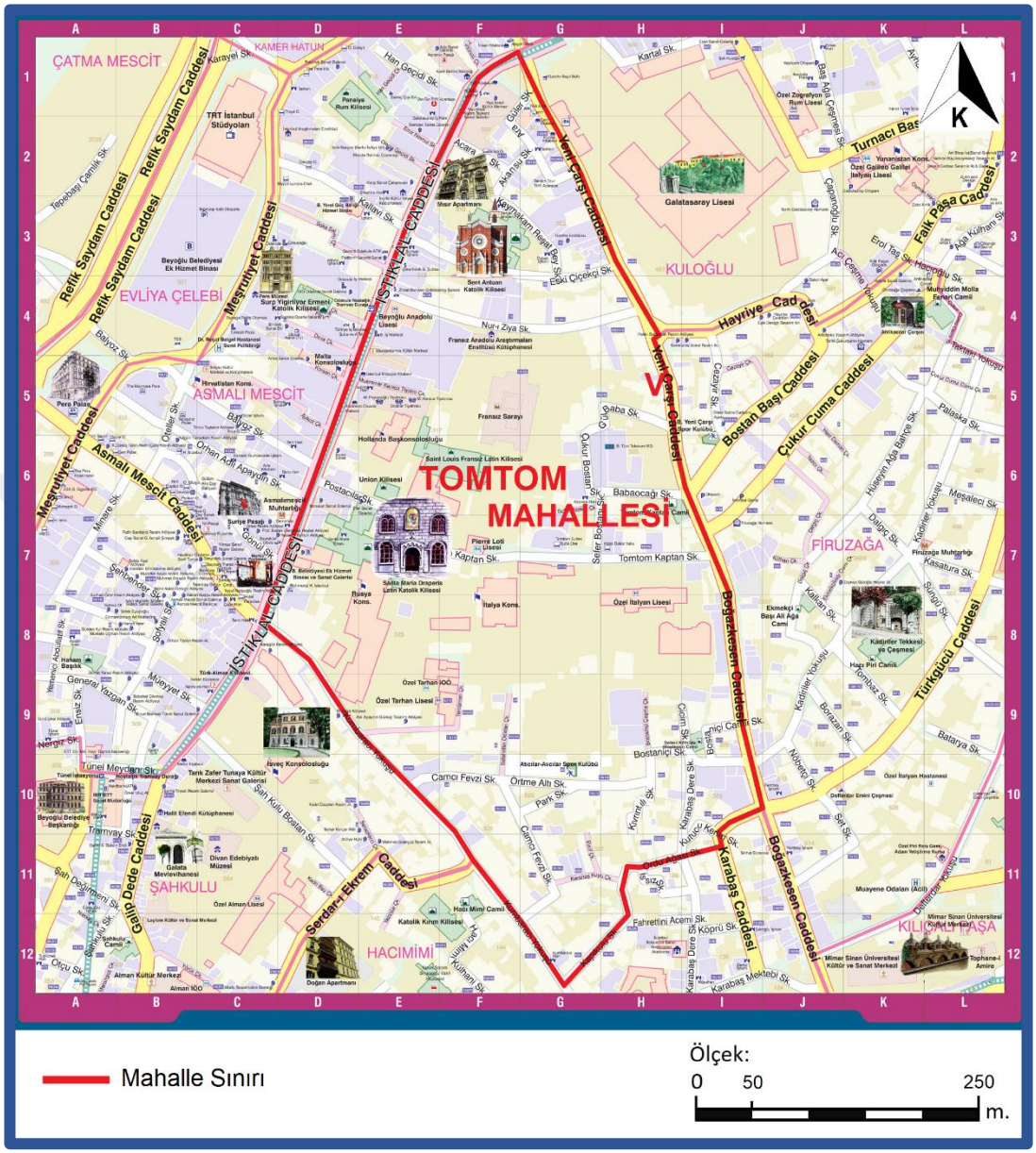
Şekil 67 Sütlüce Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

1998 yılında uygulanmaya başlanan proje ile kongre ve kültür merkezine dönüştürülmüş, 2009 yılından bu yana gerek ulusal gerekse uluslararası pek çok

etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Sütlüce'de bulunan bir diğer önemli merkezde mahallenin kuzeyinde bulunan Miniatürk'tür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. tarafından 2003 yılında tamamlanan ve içerisinde 134 mimari eserin (1/25 oranında küçültülmüş) minyatür hallerinin bulunduğu merkez mahallede bir kültür aksı oluşturmaktadır. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi mahallede bulunan yüksek öğretim kurumlarıdır. Cemal Artüz İmam Hatip Ortaokulu, Haliç İlkokulu da diğer eğitim kurumlarıdır. Mahallede çok sayıda park bulunmaktadır. Bunlar: Nilüfer Parkı, Nuri Kıllıgil Parkı, Haliç Parkı, Bademlik Parkı, Sütlüce Parkı, Cehar Dudayev Parklarıdır.

4.4.43. Tomtom Mahallesi

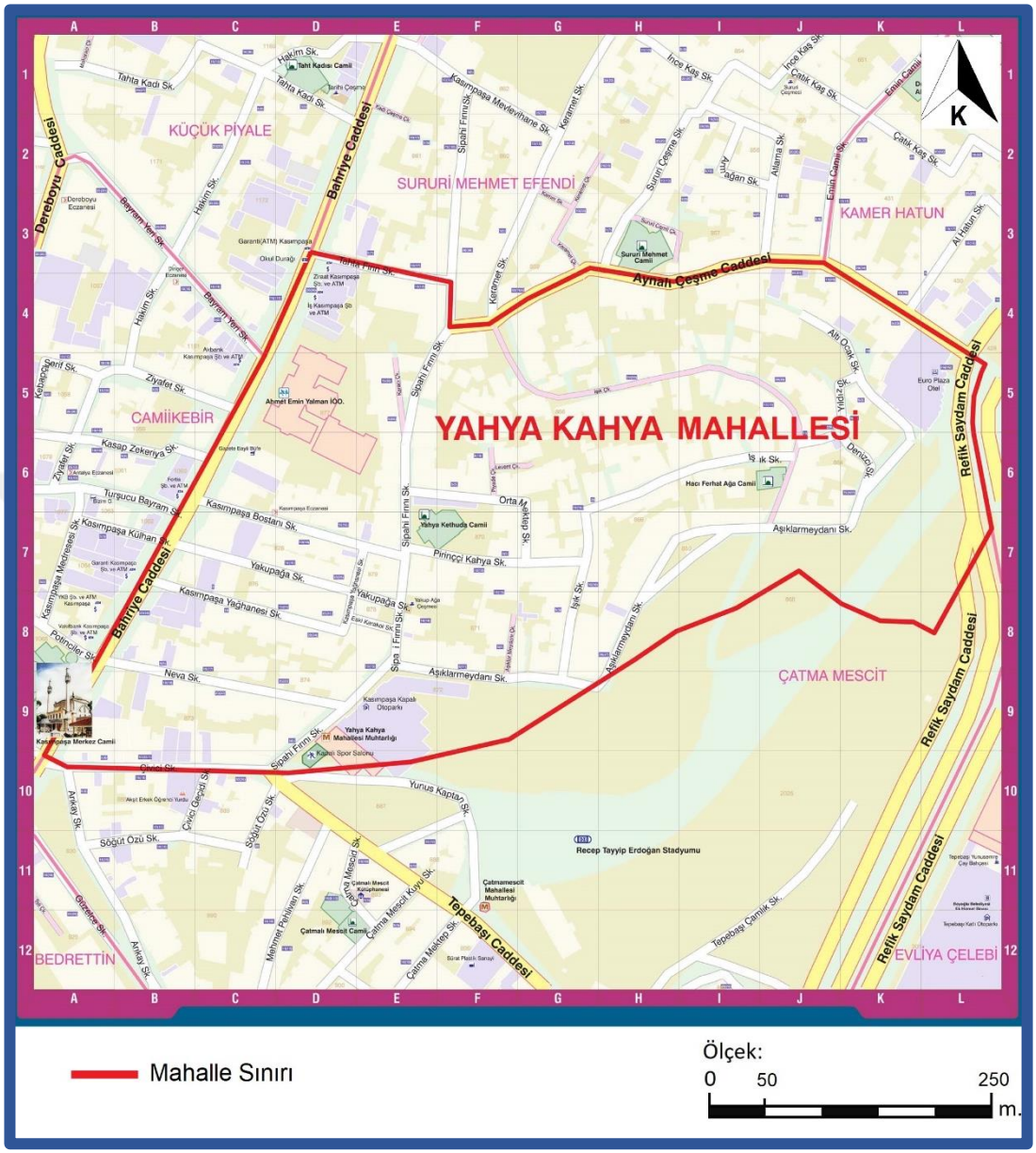
Tomtom mahallesi kuzeybatısında Asmalı Mescit, kuzeydoğusunda ise Kuloğlu mahallesi ile çevrilidir. Doğuda Firuzağa, güneydoğu-batı ve güneyinde Hacı Mimi mahallesi bulunmaktadır. Batısında Asmalı Mescit mahallesi yer almaktadır. Yüzölçümü 0,14 km^2'dir. Mahalle ismini burada bulunan Tomtom Kaptan Camisinden almaktadır. Camii Tomtom Mehmet Kaptan tarafından 1592 yılında yapılmıştır. Mahalle kuzeydoğu-güneybatı yönlü olarak İstiklal Caddesine paralel uzanmaktadır. İstiklal caddesi, Asmalımescit ve Kumbaracı Yokuşu sapağından güneye doğru Kumbaracı Yokuşundan devam etmektedir. Doğu sınırları boyunca Yeni Çarşı ve Boğazkesen Caddeleri uzanmaktadır. Mahallede çok sayıda ibadethane bulunmaktadır. Santa Maria Draperis Kilisesi, Sent Antuan Kilisesi, Capella Hospitium Terrae Sanctae Kilisesi, Sefer Kethüda Bostaniçi Camii ve mahalleye ismini veren Tomtom camisi bunlardandır. Rusya Başkonsolosluğu, Hollanda Başkonsolosluğu Fransız Sarayı da (eski başkonsolosluk tarihi rezidansı) Tomtom mahallesinde yer almaktadır. Konut kullanımının yanı sıra mahallede sanat galerileri, oteller, kültür merkezleri de bulunmaktadır. Türvak Sinema, Tiyatro müzesi ve Sanat Kitaplığı, Goethe-Institut Istanbul Kültür Merkezi ve Muammer Karaca Tiyatrosu ile birlikte Tarihi Mısır Apartmanı, Glavani Apartmanı da Tomtom mahallesindedir. Tarhan Koleji, Ecole Française Pierre Loti Okulu mahallenin eğitim kurumlarıdır.

Şekil 68 Tomtom Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

4.4.44. Yahya Kahya Mahallesi

Yahya Kahya mahallesi güneyde Çatma Mescit, kuzeyde Sururi Mehmet Efendi, doğusunda Kamer Hatun ve batısında Camii Kebir mahallesi yer almaktadır. Yüzölçümü 0,086 km^2'dir.

Şekil 69 Yahya Kahya Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

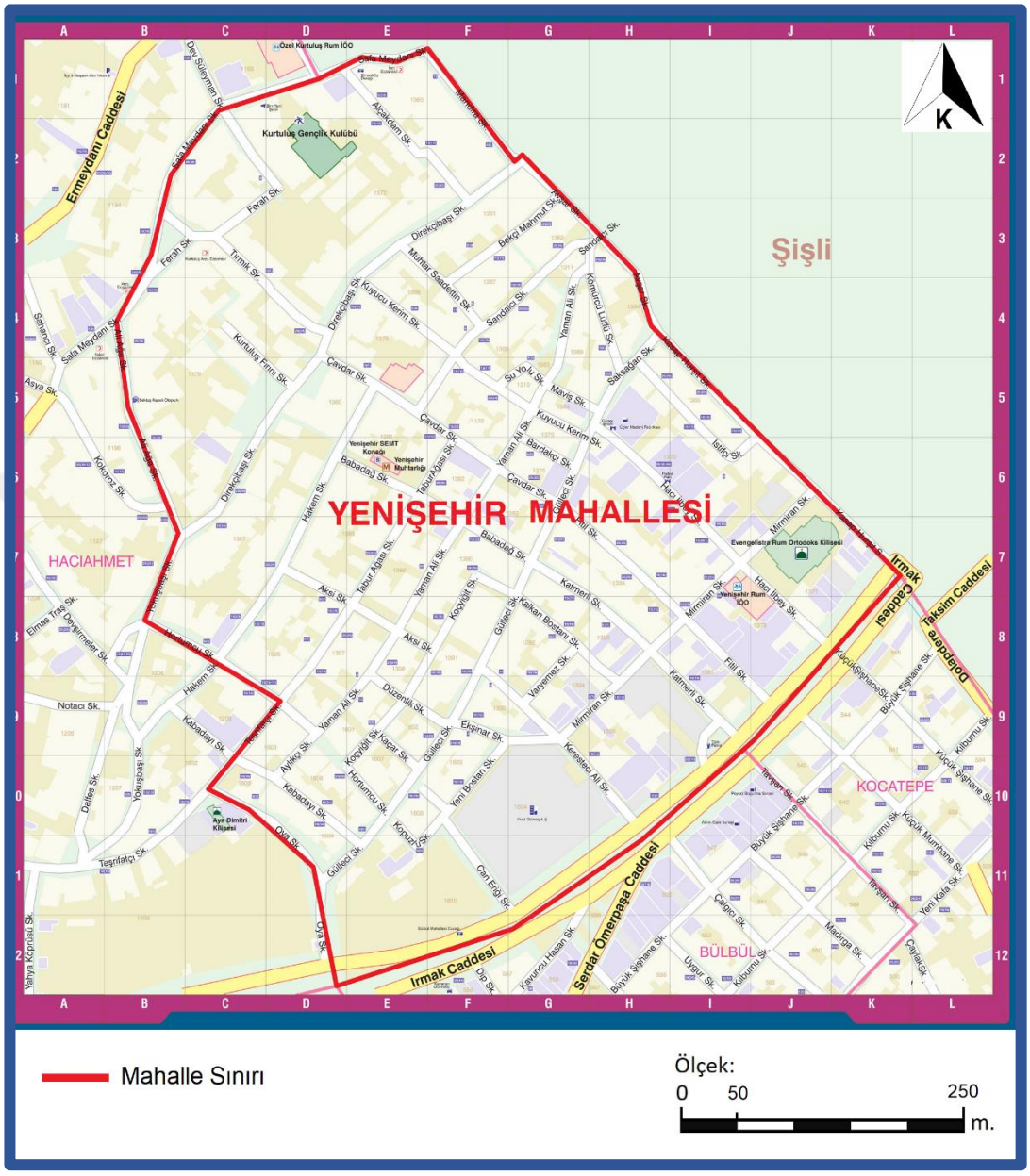
Mahalle ismini Millî Mücadele dönemi simalarından Trabzon kayıkçılar kahyası Yahya Kahya'dan almıştır. Mahalle Kasımpaşa semti sınırlarındadır. Günümüzde Bahriye caddesi olarak anılan saha ortasından Kasımpaşa (Kozluca) deresinin aktığı alandır. Fetih sonrası Haliç kıyılarında inşa edilen tersaneler ve Kalyoncular Kışlası sebebiyle buralarda yerleşim artmış mahalleler gelişmiştir. Mahalle Tepebaşı Refik Saydam Caddesinden başlayarak Aşıklar Meydanı Sokaktan devam edecek şekilde

mezarlıkların hakim olduğu bir alan iken 18. ve 19. yüzyılda mezarlıkların kaldırılmasıyla yerleşim alanları genişlemiştir. Mahalle yoğun konut kullanımına sahiptir. Sipahi Fırın Sokağı ile Aşıklar Meydanı Sokak mahallenin bağlantı yollarıdır. Batı sınırında bulunan Bahriye Caddesi banka şubeleri, mutfak ekipmanları ve çeşitli iş yerlerini yoğunlaştığı ana bir arterdir. Yahya Kethüda camii, Yahya Kahya Camii, Hacı Ferhat Ağa Camii mahallenin ibadethanelerindendir. Güzelce İmam Hatip Ortaokulu, Ahmet emin Yalman İlkokulu eğitim kurumlarını teşkil eder.

4.4.45. Yenişehir Mahallesi

Yenişehir mahallesi kuzey ve kuzeydoğusunda Şişli ilçesiyle sınırdır. Kuzeybatı-batısı ve güney batısında Hacı Ahmet mahallesiyle çevrilidir. Yüzölçümü 0,105 km^2'dir. Yenişehir mahallesi Beyoğlu'nun kuzeyinde bulunmaktadır. Mahallenin bulunduğu bölgeye 18. ve 19. Yüzyılda Kirazlıköy anlamına gelen Kerasohora (Yentürk, 2006) denmiştir. İlk yerleşmelerin 18. yüzyılda görülmesinin ardından Rumların, Müslümanların, Yahudilerin ve Ermenileri birlikte yaşadıkları bir yerleşim alanı olmuştur.

Demografik yapısı yanı başında bulunan ve Şişli ilçesine bağlı yeni ismiyle Kurtuluş olan Tatavla semti sebebiyledir. Dolapdere Panayia Avangelistria Rum Ortodoks Kilisesi ve Sefa Mescidi mahallenin ibadethanelerindendir. Mahalledeki konut kullanımının yoğunluğuna rağmen eğitim kurumu bulunmamaktadır. Mahallede bulunan sanat galerileri (Çağdaş Sanat Müzesi, Plevneli Sanat galerisi) güneyde yoğunlaşmaktadır.

Şekil 70 Yenişehir Mahallesi
https://beyoglu.bel.tr

BEŞİNCİ BÖLÜM
5. BEYOĞLU ŞEHRİ'NİN FONKSİYONEL ÖZELLİKLERİ

5.1. Şehirsel Fonksiyonlar

Şehir yapılanmasında, insan yaşamına dair temel ihtiyaçları karşılayabilecek donatıların da sahada mevcut olması gerekmektedir. Bunları ise ulaşım, eğitim, kültür ve sanat, sağlık, sanayi ve ticaret fonksiyonları olarak adlandırabiliriz. Şehir, içerisinde gerçekleşen her bir faaliyetin birbirleri ile etkileşim halinde olduğu ve bunların kesif bir biçimde uygulandığı sahalardır. Her bir faaliyet ve etkileşim şehrin fonksiyonlarını ifade eder.

5.2. İdari Fonksiyonlar

Bizans İstanbul'u 14 idari bölgeye ayırmış ve Beyoğlu'nun bulunduğu sahayı 13. Regio olarak belirlemiştir. Cenevizlilerin hakimiyeti altında bulunan Beyoğlu yarı özerk bir idari yapısıyla Bizans'a bağlı olarak yönetilmekteydi. Fetihten sonra Osmanlı döneminde İstanbul 4 kadılık bölgesine ayrılarak idare edilmekteydi. Beyoğlu, Galata Kadılığı ismiyle anılmakta ve şehrin nizamı kadı tarafından sağlanmaktaydı. 19. Yüzyıl'dan 2. Mahmut tarafından önce İhtisab Nazırlığı (1826) kurulmuş daha sonra 1855'te İstanbul Şehremaneti kurularak batılılaşma hareketlerine uyumlu şekilde idari konularda renovasyonlar gerçekleştirilmiştir. İstanbul Şehremaneti bir yıl sonra kendi bünyesinde İntizam-ı Şehir Komisyonu kurmuş; bu komisyon İstanbul'u 14 idari kısma ayırmıştır. Bu idari kısımlarda uygulanacak batılı tarzda uygulamalar için Beyoğlu pilot bölge olarak seçilmiştir. Paris'te bulunan "Sixeme Arrondissement" adıyla bilinen ve şehrin en iyi belediyecilik hizmeti veren biriminin benzeri olarak 6. Daire ismiyle ve "16 Ocak 1858'de Takvim-i Vekayi'de yayınlanan bir tebliğle de Galata ve Beyoğlu bölgesini içine alan Altıncı Daire-i Belediye resmen kurulmuş

oldu"(Orha, 2008). Yayınlanan nizamnamelerle idari yapısı ve yönetim şeması belirtilmiştir. Belediye; Kasımpaşa Deresinden Tatavla (bugünkü Şişli sınırlarında bulunan Kurtuluş Semti) ve Feriköy ve Küçükçiftlik Deresi ile Dolmabahçe İskelesine kadar mahalleleri (Bozkurt, 2004) kapsamaktaydı. Günümüzde bu alanlar Şişli, Beşiktaş, Kemerburgaz gibi yerleşim alanlarını da içine almaktaydı. İlk belediyenin Beyoğlu'nda kurulmasının sebebi ise Avrupa ile iyi ilişkiler içinde olması, Levanten nüfus yapısı ile daha şık ve zengin bir görünüme sahip olması olarak belirtilebilir. Günümüzde Beyoğlu sınırları içinde bulunan semt ve mahalleler ise farklı daireler bünyesinde yönetilmekteydi. Örneğin Sütlüce, Hasköy ve "Kasımpaşa Beşinci Belediye Dairesi" tarafından idare edilmekteydi.

Cumhuriyetle birlikte değişen yönetim yapısı belediye idarelerinde de değişikliğe sebep olmuştur. 20 Nisan 1924'te Beyoğlu Belediyesi ismiyle yeniden kurulmuş; 1930'da Beşiktaş, 1936'da Kemerburgaz son olarak 1954'te Şişli'nin ayrılmasına değin yetki sınırları oldukça geniş bir sahada devam etmiştir. "1970'te mahallelere ayrıldı. 1984'e kadar İstanbul Belediye'ne bağlı şube olarak şube müdürlerince yönetilen Beyoğlu, 1984'te Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri için çıkartılan "Yerel Yönetimler Kanunu" çerçevesinde yeniden yapılanarak 45 mahalleyi kapsayan "Beyoğlu Belediyesi" mevcut statüsünü almıştır." (Öz, 2010)

5.3. Ekonomik Fonksiyonlar

Ekonomik faaliyetler insan yaşamının sürekliliği bakımından modern çağın en temel ihtiyaçlarındandır. Bir sahanın sahip olduğu baskın ekonomik faaliyet türü buradaki konut kullanımından nüfus yapısına kadar pek çok şeyi etkilemektedir. Beyoğlu ekonomik faaliyetler ve fonksiyonlar bakımından farklı pek çok sektörde işletmeye ev sahipliği yapmaktadır. Bizans ve Osmanlı dönemlerinin önemli bir liman kenti olma özelliği ile uzunca bir dönem ticaretin kalbi olmuş sonraki süreçlerde farklı iş kollarının bölgede vücut bulmasıyla konumunun önemini devam ettirmiştir.

5.3.1. Sanayi ve Ticaret Fonksiyonu

Haliç gibi güvenli bir iç liman, boğaz gibi önemli bir geçidin kıyısında kurulması Beyoğlu'nda bilhassa ticaretin gelişmesine sebep olmuştur. Ceneviz ve Osmanlı döneminde ticaretin merkez noktasını oluşturan Galata gümrüğünün yıllık geliri Konstantinopolis'e göre 7 misli daha fazla olduğu (Eriş, 1992'den akt. Sepetçi, 2007) belirtilmektedir. Galata nezdinde Beyoğlu dünyanın pek çok yerinden gelen ürünlerin depolandığı ve dağıtıldığı bir merkez halindedir. Topografyası sebebiyle dik yokuşların ve dar sokakların hâkim olduğu Beyoğlu'nda deniz yoluyla gelen ürünlerin depolar, antrepolar, çarşı ve bedestenlerde depolanıp satışının yapılması için kıyı kesimleri daha elverişliydi. İlk etapta kurulan ticarethaneler buralarda yoğunlaşmaktadır. Pera düzlüğü ise gelen emtiaların lüks mağazalarda sergilendiği ve satıldığı yer olmuştur. Kuzey-güney ve doğu-batı fark etmeksizin Dünya'nın pek çok yerinden yağlar, sabunlar, buğday, şarap, mobilyalar ve son moda kıyafet ve kumaşlar Galata limanlarına varmaktaydı. "Ceneviz döneminde liman ve esas Pazar yeri Yağkapanı Kapısı ile Balıkpazarı Kapısı arasındaki bölge Osmanlı döneminde de konumunu devam ettirmiştir" (Güler, 2004)

Haliç kıyılarında büyük sanayi atılımları İstanbul'un fethinden sonra denizcilikle başlamıştır. Kasımpaşa ve Hasköy'de inşa edilen tersaneler ve bahriye tesisleri, Tophane'de kurulan top döküm tesisleri yüzlerce yıl varlığını sürdürmüştür.

DİLEK ALAN

Fotoğraf 18 Fetihten sonra kurulan ve restorasyon aşamasındaki tersane tesislerinden

18. yüzyıla gelindiğinde Fransız Devrimiyle beraber liman etkinliği azalmış; gayrimüslimlerin etkin olduğu yeni bir ticari sürece girilmiştir. Günümüzde Bankalar Caddesi olarak anılan Voyvoda Caddesinde ticarethaneler, bürolar ve özellikle bankacılık ve sigortacılık sektörlerinin merkezi haline gelmiştir. 19. yüzyılda da ticari faaliyetler devam etmiş bunun yanı sıra konaklama ve eğlence sektörünün de İstanbul'daki merkezi haline gelmiştir.

Fotoğraf 19 Salt Galata- Eski Osmanlı Bankası Binası

20. yüzyılda Beyoğlu'nda Halıcıoğlu, Kasımpaşa ve Hasköy'de çok sayıda değirmen kurulduğu hatta Türkiye'nin 1914 yılında ilk elektrikle çalışan değirmeninin de Kasımpaşa'da kurulduğu bilinmektedir. Gerek hammaddeye yakınlık gerekse liman

özelliği sebebiyle mahsulün deniz yoluyla daha ucuza nakledilmesi söz konusu olduğundan buralarda kurulduğu anlaşılmaktadır**.** Halıcıoğlu dokuma fabrikası (1943), Hasköy yün iplik fabrikası (1953), Şapka fabrikası (1939) (Meriç, 1957) Karaağaç mezbaha tesisleri de Beyoğlu sahil kanadı tesisleri olarak anılmaktadır.

Bir diğer önemli sanayii tesisi de Tophane'de 1929 yılında kurulan Ford fabrikasıdır. 1934 yılına gelindiğinde istenilen verimin alınmadığı kanaatine varılarak üretim durdurulmuş ve fabrika kapatılmıştır.

"1990'lı yılların Bankalar Caddesi'nde ise yeni bir değişim yaşanmış; bankalar ve büyük şirketler Maslak aksına çekilmiş, bölgenin ticari kimliği değişmiştir. "Bir ticaret ve iş merkezi olma işlevini yitirmesi ile Karaköy, hırdavatçıların, endüstriyel malzeme ve yedek parça satıcılarının, küçük imalathanelerin bulunduğu, tarihi dokusunun yanında çoğu derme-çatma birçok niteliksiz ve bir kısmı kaçak yapının eklendiği, binaların önemli bir kısmının metruk ve boş olduğu, akşamları ve hafta sonları hiçbir hayat belirtisinin olmadığı bir çöküntü alanına dönüşmüştür" (Gönül, Gürsel, 2016'dan akt (Bahçekapılı, 2018).

Günümüze dönecek olursak Beyoğlu'nda organize sanayi bölgesi gibi büyük ölçekli tesisler bulunmamaktadır. Üretim daha çok mahalle aralarında küçük iş merkezleri veya bina altlarında kurulan işletmelerle sağlanmaktadır. Beyoğlu'nda çok sayıda mahallede küçük işletmeler söz konusuyken; Keçeci Piri, Kaptan Paşa, Fetihtepe, Piyale Paşa, Küçük Piyale mahallelerinde tekstil üretimi ve paralelinde (yıkama-ütüleme-ilik açma vb) olması gereken atölyeler yoğunluklu olarak bulunmaktadır. Kalyoncu Kulluğu ve Bostan mahallelerinde otomotiv ile ilgili tamirhanelerin yoğunlaştığını görebilmekteyiz. Arap Cami mahallesinde hırdavat malzemeler satan işletmeler yoğunlukla bulunmaktadır. Bülbül mahallesinde mobilya üretim ve satış mağazaları yoğunlaşmaktadır.

5.3.2. Ulaşım Fonksiyonu

Ulaşım, insan ve insan yaşamına dair akla gelebilecek her bir ürünün bir yerden bir yere iletilmesindeki en önemli fonksiyondur. Beyoğlu, İstanbul'un önemli ulaşım akslarının bulunduğu bir konuma sahiptir. Bu ulaşım kanalları Beyoğlu'nun geçmişten günümüze önemli bir yerleşim ve ticari pazar olmasında etkili olmuştur. Özellikle deniz ulaşımında Ceneviz ve Osmanlı döneminde dünyada sayılı öneme haiz konumlardan biri olmasını sağlamıştır. Sahip olduğu kıyı derinliği ile büyük tonajlı gemilerin yanaşmasına imkân sağlamıştır. Yine sahip olduğu eğimli arazi yapısıyla Karaköy sahilinden Pera düzlüklerine ulaşımın zorluğu sebebiyle topraklarımızda ilk metronun kurulmasına sebep olmuştur. Sahip olduğu avantajlar veya dezavantajlar Beyoğlu'nda her dönem ulaşımın bir adım ileriye taşınmasında ve çözümler üretilmesine sebep teşkil etmiştir.

Karayolu Ulaşımı

Çalışma sahamız geçmişten bugüne değişen şartlar göz önüne alındığında sanayi, ticaret, turizm, idare, eğlence şehri olmak gibi çok sayıda fonksiyona aynı anda sahip olabilmiştir. Zamanla kaybettiği fonksiyonları olsa da ulaşım açısında her dönem önemli ağların odağında olmuştur. Beyoğlu'nun sembol ulaşım aksları Taksim Meydanına ulaşan ağlardır. Taksim Meydanına ulaşımı sağlayan önemli yollardan biri olan İnönü Caddesi sınır kabul edilen Dolmabahçe Gazhane caddesiyle birleşerek devam etmekte ve Dolmabahçe caddesiyle boğaza ulaşarak Beşiktaş'a bağlanmaktadır. Bir diğer önemli bağlantı yolu olan Cumhuriyet caddesi Taksim Meydanının yanı başından Halaskargazi caddesiyle birleşerek buradan devamla Büyükdere Caddesi ile Beyoğlu platosunu İstanbul'un en önemli arteri olan Mecidiyeköy-Çevre yolu bağlantısına iletmektedir. Cumhuriyet Caddesi güneybatıya doğru devam ederek Tarlabaşı Bulvarı ile birleşmekte ve cadde İngiltere Başkonsolosluğunun bulunduğu noktada isim değiştirerek Refik saydam Caddesi adıyla Atatürk Köprüsüne bağlanmaktadır. Tüm bu caddeler vasıtasıyla kesintisiz olarak Çevreyolu D-100 karayolu ile Atatürk Köprüsü arasında bağlantı sağlanmış olmaktadır. Taksim Meydanına açılan ve araç trafiğinin yasak olduğu ve günde

yaklaşık olarak 2 milyon insanın gelip geçtiği İstiklal Caddesi sadece Beyoğlu'nun değil İstanbul ve hatta Türkiye'nin en popüler caddesidir. İstiklal Caddesi, Şahkulu mahallesinde bulunan Tünel mevkiinden başlamakta ve Taksim Anıtının bulunduğu noktada son bulmaktadır. 1.5 km uzunluğunda olan cadde şehrin kalbinin attığı yerdir.

İstanbul'un merkezi olan Fatih'in Beşiktaş ile bağlantısını sağlayan ana yollar da Beyoğlu'ndan geçmektedir. Galata köprüsünden devamla Karaköy Kemeraltı Caddesi üzerinden Meclis-i Mebusan caddesine devam etmekte ve Dolmabahçe Caddesine ulaşarak iki önemli merkezi birbirine bağlamaktadır. Kemeraltı Caddesi; Karaköy Meydanda batıya yönelerek Tersane Caddesi ismiyle devam etmekte, Azapkapı mevkiine ulaştığında kuzeyde Refik Saydam Caddesine güneyde ise Atatürk köprüsüne bağlantı sağlayarak Beyoğlu'nun sahil yollarından birini oluşturmaktadır.

Kasımpaşa deresinin tonozlarla örtülmesiyle kazanılan alanda Bahriye caddesi uzanmakta ve cadde vadide yer aldığından pek çok ara yol ve sokak bu caddeyle bağlantı sağlamaktadır. Cadde iplikçi mevkiine ulaştığında Kurtuluş Deresi caddesi ile birleşmektedir. Kurtuluş Deresi Caddesi ise batısında Piyale Paşa Bulvarı doğusunda Irmak caddesi vasıtasıyla Şişli ilçesiyle bağlantı sağlamaktadır. Piyalepaşa Bulvarı Darülaceze Caddesine bağlanarak oradan D-100 karayoluna ulaşma imkânı sunmaktadır. Beyoğlu'nun kuzey sınırlarını oluşturan Darülaceze Caddesi batısında uzanan Halıcıoğlu Yanyolu Caddesiyle Haliç Köprüsüne bağlantı sağlamaktadır. Halıcıoğlu'nda bulunan ve D-100 Karayolu Haliç bağlantısını sağlayan Haliç Köprüsü Beyoğlu sınırlarında bulunan önemli bir bağlantı aksıdır.

2014 yılında temelleri atılan ve 2018 yılında tamamlanan Kasımpaşa- Hasköy tüneli bu güzergahtaki özellikle yoğun otobüs trafiğine takılmadan kısa sürede Hasköy Caddesine ulaşımı sağlamakta ve Karaağaç Caddesi-İmrahor Caddesiyle birlikte Kağıthane'ye daha kısa sürede ulaşım imkânı tanımaktadır.

Şehrin içinde kalan Sıraselviler Caddesi, Boğazkesen Caddesi, Necatibey Caddesi, Kazancı Yokuşu, Donanma Caddesi, Etibank Caddesi, Fatih Sultan Minberi Caddesi ve Baruthane Caddeleri gibi çok sayıda cadde ana yollarla bağlantı sağlayarak şehir

içinde sağlıklı bir ulaşımın gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bahsi geçen tüm ana ve ara yollar şehirlerarası yol olmaktan ziyade şehir içi önemli ilçe ve bağlantı yolları arasında bulunmakta ve 16 milyonluk İstanbul şehrinin hayati yollarını ifade etmektedir.

Beyoğlu'ndan toplamda 117 otobüs hattı geçmektedir. Hatlar yoğunlukla Taksim ve Eminönü'nün diğer ilçeler ile bağlantısını sağlamakta ve Beyoğlu'nun çeşitli mahallelerinden geçmektedir. Bu bağlamda Taksim yönünden hareket eden araçlar Tarlabaşı Bulvarı ile Refik Saydam Caddesini ön plana çıkarmakta; Eminönü'nden hareket eden araçlar ise Galata Köprüsü ile birlikte Kemeraltı ve Tersane caddelerini ön plana çıkarmaktadır. Aynı zamanda Darülaceze caddesi boyunca Halıcıoğlu bağlantı yolu ile Haliç Köprüsüne ulaşarak D-100 Karayolu'na da ulaşım mümkündür. Hatlar Ek 1'de belirtildiği gibidir.

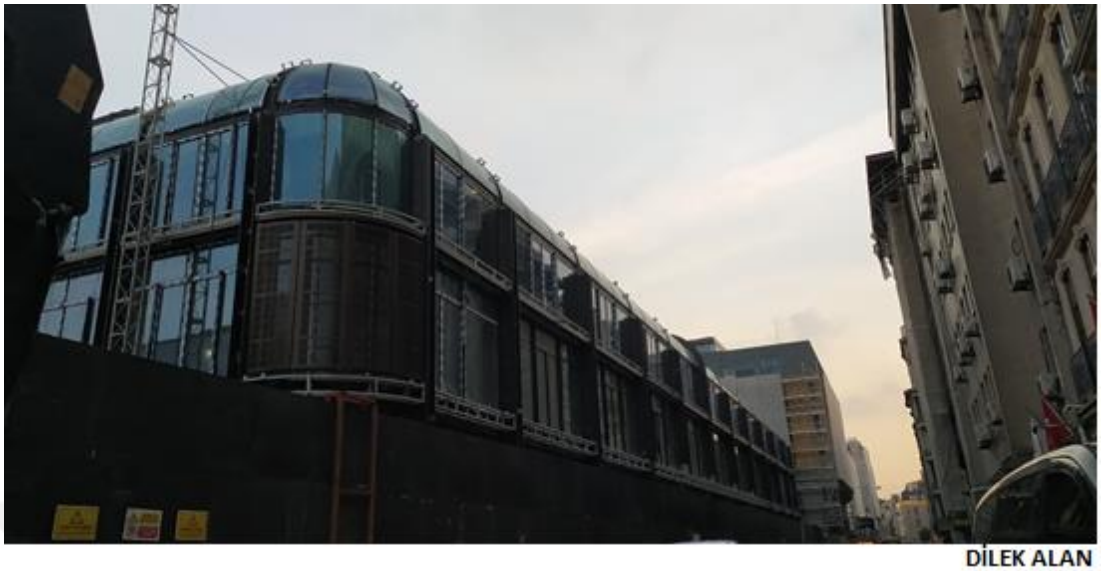
Denizyolu Ulaşımı

Beyoğlu da dünyada kurulan pek çok şehir gibi yanı başında bulunan su kaynağından elde ettiği avantajlarla kurulmuş; ticaret, sanayi, diplomasi ve kültürün batıya açılan penceresi olmuştur. Deniz yolu ulaşımı Beyoğlu yerleşiminin şekillenmesindeki en önemli fonksiyonlardan biri olarak günümüzde etkinliğini uygulanan ve uygulanacak olan projelerle devam ettirmektedir. Beyoğlu'nda denizyolu ulaşımı günümüzde Sütlüce, Hasköy, Kasımpaşa ve Karaköy olmak üzere 4 iskeleden sağlanmaktadır. Bu iskeleler Eminönü, Üsküdar ve Kadıköy'den gelen vapurlara hizmet etmektedir Yaz-kış ve hafta içi-hafta sonu olmak üzere farklı tarifelerin uygulandığı seferler yapılmaktadır. Haliç hattında günde 13 sefer; Kadıköy-Karaköy- Eminönü hattında günde 65 sefer (Karaköy iskelesi için) ve Üsküdar- Karaköy- Eminönü hattında 25 sefer (Karaköy iskelesi için) yapılmaktadır. Hem Eyüp hem de Eminönü yakasına küçük teknelerle de ulaşım sağlanmaktadır. Denizyolu ulaşımı söz konusu olduğunda bahsedilmesi gereken bir diğer mesele de liman meselesidir.

Galataport Limanı

Haliç ile Boğazın birleştiği noktada bulunan Salı Pazarı limanı stratejik bir konumda bulunmaktadır. Liman Avrupa, Asya ve Kuzey ülkelerinden gelen gemilerin yanaşmasına imkân sağlayacak özelliklere sahip ve Cenevizlilerden Osmanlılara kadar dış ticarette önemli bir rol oynamıştır. "19. yüzyıl boyunca limana gelen gemiler, Galata açıklarında duba ve şamandıralara bağlı olarak demirlerler. Yolcular ve yükler; sandallar, salapuryalar ve mavnalarla Galata sahillerindeki derme çatma iskelelere taşınarak karaya çıkarılır. Galata rıhtımı yapılmadan önce kıyı boyunca denize çakılmış kazıklar üzerinde birçok kayık iskelesi (Engin, ty) de bulunmaktadır. Zamanla eskiyen ve yıpranan iskelelerin yerine yeni ve modern rıhtım inşa etmek zaruri bir hale gelmiştir. 1890 yılında Mişel Paşa'ya verilen rıhtım imtiyazıyla birlikte başlayan çalışmalar, 1895 yılında Karaköy'den Tophane'ye doğru tamamlanarak Marsilya'dan gelen ilk geminin rıhtıma yanaşmasıyla kullanılmaya başlanmıştır.

21. yüzyıl ve değişen şartlar sonucu rıhtım ve beraberindeki binalar yetersiz kalmış yeni yapılar eklenerek şehrin ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Günümüzde ise bu denli önemli bir merkezin özellikle denizyolu ile bir kültür ve turizm merkezi haline dönüştürülmesi için yeni bir proje uygulanmaktadır. Galataport Projesi; 2005 yılında İstanbul 1. No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanarak çalışmalara başlanmıştır. Karaköy Rıhtım caddesinden başlayarak, Kemankeş Caddesi ve Meclis-i Mebusan caddesi boyunca Mimar Sinan Üniversitesine kadar sahil şeridinde 1.2 km'lik ve 100.000 m^2'lik bir alanda uygulanmaktadır. Kara ile bağlantısı bu ana caddeler ve tali yollar-sokaklarla sağlanmaktadır. "Proje alanı Taksim Meydanı'na yaklaşık 1 km, Beşiktaş Vapur İskelesine 2.5 km, Haliç Metro İstasyonu'na 1.3 km, Eminönü Meydanı'na 1.2 km**"** (Yılmaz, 2015) mesafesinde bulunmaktadır.

Fotoğraf 20 Galataport Liman Yapımı

Projenin uygulanış amacı ağırlıklı olarak turizm sektörünü canlandırmak, pazarı Beyoğlu özelinde İstanbul'a çekmek, kentin ve ülkenin modern yüzünü temsil etmek denilebilir. "İstanbul'un tek kruvaziyer limanı özelliğine sahip Salıpazarı Kruvaziyer Limanı ile alan ve çevresinde yer alan tarihi ve doğal değerlerin öne çıkarılarak, çağdaş limancılığın gereklerine göre işletilen prestijli bir kruvaziyer limanı haline gerilmesi ve buna bağlı olarak İstanbul'un turizm potansiyelini ve gelirini arttıracak bir liman haline gelmesi" (Yılmaz, 2015) projenin temel hedeflerindendir.

Projeyle birlikte yapılması planlananlar özetle şu şekildedir: Rıhtımlar genişletilerek güçlendirilecek, Rıhtım gerisinde bulunan yolcu terminali ve çinili han gibi yapılar otel olarak dönüştürülecek, Paket Postanesi adıyla anılan ve Gümrük Binası olarak 1907 yılında inşa edilen yapı yeme-içme mekânları ile hizmet verecek, ofisler, yolcu terminalleri, depolar ve daha pek çok hizmet alanı inşa edilerek Beyoğlu sahip olduğu tarihi yapılarının yanında modern turistik tesislere de sahip olacaktır.

Şekil 71 Galataport Projesi
Kaynak: Dalgıçer, 2011

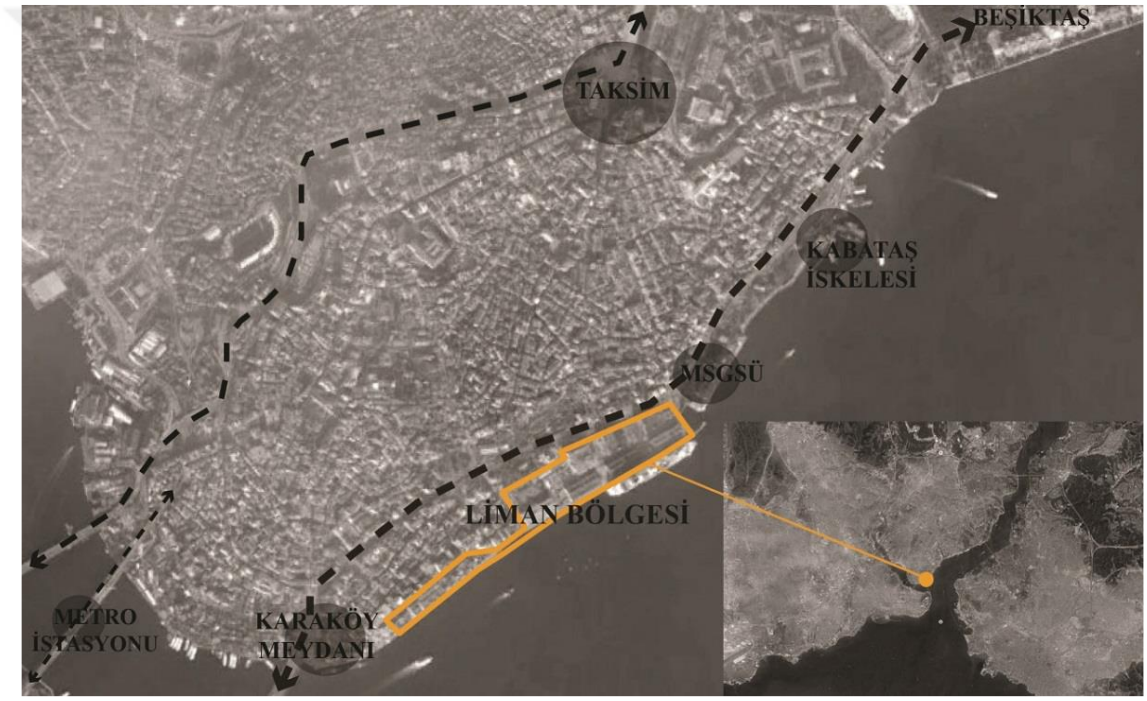

Fotoğraf 21 Tarihi Paket Postası Binası

İç mekânların yanı sıra "Projede 68.254 m² alan açık peyzaj alanı olarak planlanmıştır. Bu alanın 12.000 m²'si saat kulesi çevresi meydan ve rekreasyon alanı, 30.328 m²'si

diğer meydanlar ve sokaklar, 22.087 m²'si rıhtım alanı ve 3.839 m²'si üst kot dolaşım alanları olarak" (Yılmaz, 2015) yapılması ön görülmektedir.

Liman denildiğinde daha ziyade akla gelen salt ticari emtiaların yüklenip boşaltıldığı yerler olarak düşünülmektedir. Beyoğlu, konumu itibariyle geçmiş yüzyıllarda bu uygulamaların merkezinde, ticaretin merkezi durumunda olsa da günümüzde bu uygulamalar için fazlasıyla merkeziliğe sahip ve İstanbul'un en gözde ve yoğun ilçelerinden biri olma özelliğini farklı sektörlerle devam ettirmektedir.

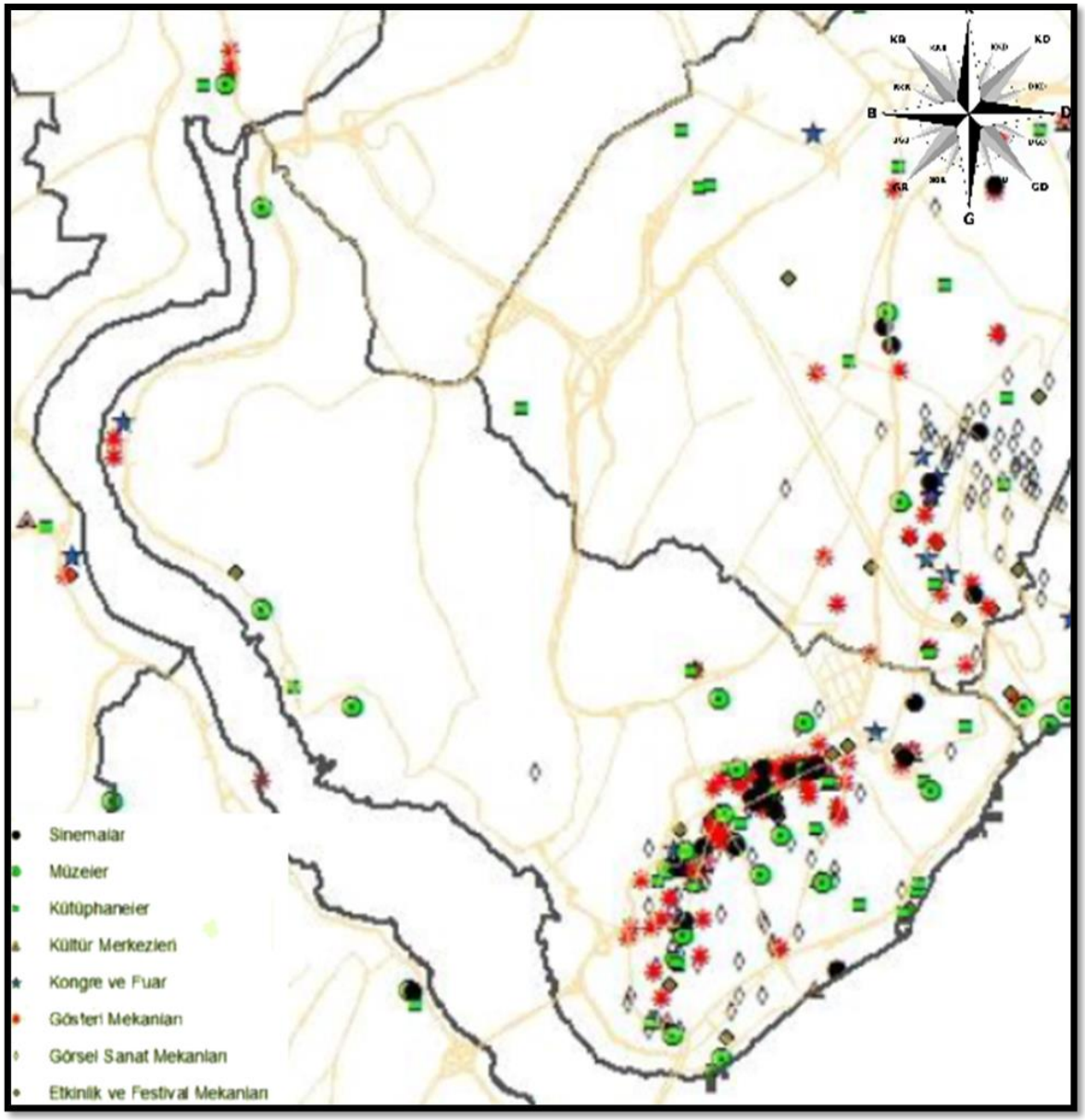
Fotoğraf 22 Galataport Limanının Konumu ve Çevresi

Yılmaz, 2015

5.4. Sosyo-Kültürel Fonksiyonlar

İnsanlar, şehirleri ihtiyaçları dahilinde düzenleyerek kurgularlar. Böylece şehirler yaşamsal konfor ve her türlü ihtiyaca ulaşılabilirliğe zemin oluştururlar. Kolektif yaşamın en önemli bileşeni olan şehirlerde; çalışmak ve barınmanın dışında çeşitli faaliyetlerde bulunmak için spor tesisleri, eğlence ve dinlence tesisleri, kültürel

etkinliklerin sergilendiği alanlar, sağlık ve inanç gibi ihtiyaçlarını karşılama adına çeşitli tesisler üretilmiştir. Şekil 72'te de görüldüğü gibi şehirde gerçekleştirilen sosyal ve kültürel faaliyet alanları güneydoğu kesiminde yoğunlaşmaktadır.

Şekil 72 Beyoğlu Sosyo-Kültürel Fonksiyon Dağılımı
Kaynak: Şehir Planlama Müdürlüğü, İBB. 2015

5.4.1. Eğlence ve Rekreasyon Hizmetleri

Tablo 4 Beyoğlu Parkları

Parkın Adı	Bulunduğu Mahalle	Cadde ve Sokağı
Gümüşsuyu Parkı	Gümüşsuyu	İnönü
Ömer Avni Parkı	Ömer Avni	Beytülmalcı
Cihangir Parkı	Cihangir	Güneşli
Gülbaba Parkı	Tomtom	Gülbaba
Sefa Meydanı Parkı	Yenişehir	Sefameydanı
Kadı Mehmet Parkı	Kadı Mehmet	Araplık
Ayhan Kocaman Parkı	Kadı Mehmet	Seyitali Mescidi
Seferikoz Parkı	Kulaksız	Kasımpaşa
Acısu Parkı	Keçecipiri	Okmeydanı Caddesi
Dikilitaş Parkı	Piyalepaşa	Piyalepaşa
Piri Mehmet Paşa Semt Konağı Parkı	Piripaşa	Şabanderesi
Cehar Dudayev Parkı	Sütlüce	Halıcıoğlu
Pazaraltı Parkı	Örnektepe	Pazaraltı
Sanatkarlar Caddesi Çocuk Parkı	Kılıç Ali Paşa	Sanatkarlar
Örtmealtı (Tomtom) Parkı	Tomtom	Örmealtı
Ferit Güleryüz Parkı	Hacıahmet	Kurdoğlu yokuşu
Aynalıkavak Parkı	Keçeci Piri	Kasımpaşa Hasköy Yolu
Keçeci Piri İhtiyarlar Yurdu Parkı	Keçeci Piri	Kasımpaşa Hasköy Yolu
Sosyal Meskenler Parkı 1-2	Piyalepaşa	Baruthane Sırtı
Piri Mehmet Paşa Parkı	Piri Paşa	Kumbarahane
Halıcıoğlu (Abdüselam Parkı)	Halıcıoğlu	Kumbarahane
Çıksalın Parkı	Halıcıoğlu	Çıksalın Meydanı
Çıksalın U Blok Önü Parkı	Halıcıoğlu	Muhibban
Sivas Parkı	Fetihtepe	Sivas
Çamlık Parkı	Örnektepe	Çamlık
Örnektepe Semt Konağı Parkı	Örnektepe	Pazaraltı
Başbakanlık Binası Parkı	Şahkulu	Meşrutiyet
Kızılay Meydanı Parkı	CamiiKebir	Bülent Demir
Ağaçlaraltı Parkı	Kaptanpaşa	Zincirlikuyu
Cezayirli Gazi Hasan Paşa Parkı	Bedrettin	Evliya Çelebi
Hacı Ahmet Cinderesi Parkı	Hacıahmet	Yeniyol
Halıcıoğlu Parkı	Halıcıoğlu	
Kadımehmet Semt Konağı Parkı	Kadımehmet	Bahariye Hastanesi
Tophane Parkı	Hacımimi	Meclis-i Mebusan

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 04.05.2021

Beyoğlu yüzölçümün küçük olmasına rağmen yoğun nüfus barındırmakta ve yoğun bir konut kullanımına sahiptir. Bu yoğun nüfusun modern çağın stresinden bir nebze olsun uzaklaşabilmesi için park ve bahçelere ihtiyaç duymaktadır. Beyoğlu'nda bulunan parklar küçük ölçekli olsa da çevresinde yaşayanların ihtiyaçlarını bir nebze olsun gidermektedir.

Mahalle aralarında bulunan küçük ölçekli parkların yanı sıra Sütlüce sahilinde bulunan Haliç ve Sütlüce Parkı; Hasköy Parkı, Fındıklı Parkı gibi büyük ölçekli parklarda bulunmaktadır.

Taksim Meydanı ve İstiklal caddesi çevresi ile Karaköy semtinde çok sayıda eğlence mekânları yoğunlaşmakta ve şehrin buluşma noktasını oluşturmaktadır. Özel teşebbüslerle kurulan bu mekânların yanı sıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait iki adet Sosyal tesiste Beyoğlu'nun görülmesi gereken yerleridir. Sanatkarlar Parkının yanında bulunan Cihangir Sosyal tesisleri sunduğu İstanbul panoramasıyla gözde bir dinlenme mekânıdır. Bunun yanında Cezayirli Gazi Hasan Paşa Parkı içinde Haliç'in kıyısında yer alan Kasımpaşa Sosyal Tesisleri de bir diğer rekreatif mekândır.

5.4.2. Sağlık Hizmetleri

Tablo 5 Beyoğlu Hastaneleri

Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kasımpaşa Ek Hizmet Binası
Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Gümüşsuyu Ek binası
Prof. Dr. Reşat Belger Beyoğlu Göz ve Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Özel Okmeydanı Hastanesi
Özel Saint George Hastanesi
Acıbadem Taksim Hastanesi
Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Beyoğlu Göz Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Yeni Yüzyıl üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Hastanesi

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 05.05.2021

Beyoğlu'nda 9 hastane, 14 Poliklinik ve Sağlık Merkezi, 7 Aile Sağlığı Merkezi, 7 Veterinerlik ve 79 Eczane bulunmaktadır.

Tablo 6 Beyoğlu Semt Poliklinikleri

Tepebaşı Semt Polikliniği
Galata Polikliniği
Özel Avrupa Polikliniği
Bayındır Taksim Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği
Özel Galata Tıp Merkezi
Tevfik Sağlam Verem Merkezi
Özel Dr. Osman Köklü Tıp Merkezi
Özel Halıcıoğlu Tıp Merkezi
Özel İstanbul Tüp Bebek ve Kadın Sağlığı Merkezi
Özel Eyestar Göz Hastalıkları Merkezi
Özel Citydent Ağız ve Diş Sağlığı Polikliniği
Armadent Ortodonti Kliniği
Halıcıoğlu Polikliniği ve Endoskopi Ünitesi
Türk Kanser Derneği

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 05.05.2021

Tablo 7 Beyoğlu Sağlık Ocakları (Aile Sağlığı Merkezi)

75. Yıl Sütlüce Sağlık Ocağı
Piripaşa Aile Sağlığı Merkezi
Taksim Verem Savaş Dispanseri
Kasımpaşa Küçükpiyale Sağlık Ocağı
Kadımehmet Sağlık Ocağı
Piyalepaşa Ağaçlaraltı Sağlık Ocağı
Tophane Sağlık Ocağı

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 05.05.2021

5.4.3. İnanç Hizmetleri

Beyoğlu tarih öncesi dönemlerden bu yana binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Milletler burada yaşam kurarlarken inandıkları değerler adına yapılar inşa etmişlerdir. Özellikle Bizans ve Osmanlı dönemlerinde farklı inanışlara mensubiyeti olan çok sayıda insana bu topraklar ev sahipliği yapmıştır. Yapılan yapıların pek çoğu günümüze ulaşamamış olsa da geçmiş yüzyıllara ait çok sayıda tescilli eser Beyoğlu'nda bulunmaktadır. Geçmiş ve bugün arasında köprü olan 96 tane Camii, 39 Kilise ve 6 Sinagog bulunmaktadır. Beyoğlu'nda bulunan camiler EK 2' de verilmiştir.

DİLEK ALAN

Fotoğraf 23 Kamer Hatun Camii

Tablo 8 Beyoğlu Kiliseleri

Kırım-İngiliz Protestan Kilisesi	Saint Antonia Dı Padoa Kilisesi
St. Louis Fransız Latin Kilisesi	Surp Vaskeperan Ermeni Katolik Kilisesi
Anarat Huygutyun Kilisesi	Aya Tiriada Kilisesi
Ayia Tiriada Rum Katolik Kilisesi	Aya Kostantin ve Aya Eleni Rum Ortodoks Kilisesi
St. Tirinite Ermeni Katolik Kilisesi	Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi
Terpa Sainte Şapeli	Rum Ortodoks Kilisesi
Panagia Rum Ortodoks Kilisesi	Galata Ermeni Kilisesi
Surp Yerortutyun Kilisesi	Galata Türk Ortodoks Kilisesi
St. Pierre ve St. Paul Latin Kilisesi	Ermeni Katolik
Theotokos Kafaıtanı Ortodoks Kilisesi	Fransız Sefareti Kilisesi
Ayias Nşkolas Ortodoks Kilisesi	Alman Protestan Kilisesi
Hagias Ionnis Ortodoks Kilisesi	Müstakil Türk Ortodoks Kilisesi
Surp Hısusu Pirgiç Kilisesi	St. Benoit Kilisesi
Ayios Andreas Kilisesi	Ayios Ioannis Ortodoks Kilisesi
Aya Elia Kilisesi	Surp Lusavoriç Ermeni Kilisesi
Dutch Şapeli	Ayios Pandeleimon Kilisesi
Panayia Kilisesi	St. Louis Fransız Latin Kilisesi
Surp Asdvadzodzin Kilisesi	Panagia Rum Ortodoks Kilisesi
Santa Maria Draperis Latin Kilisesi	Ayia Paraskevi
Üç Horan Ermeni Kilisesi	

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 21.07.2021

Tablo 9 Beyoğlu Sinagogları

İtalyan Musevi Sinagogu	Zulfaris Sinagogu
Terziler Sinagogu	Hasköy Maalem Sinagogu
Eskenazi Musevi Sinagogu	Neve Şalom Sinagogu

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 21.07.2021

DİLEK ALAN

Fotoğraf 24 Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Ortodoks Kilisesi

DİLEK ALAN

Fotoğraf 25 Dolapdere Panayia Avangelistria Rum Ortodoks Kilisesi

5.4.4. Eğitim Hizmetleri

Beyoğlu eğitim fonksiyonu bakımından oldukça yoğun bir yerleşim alanıdır. Beyoğlu'nda 18'i devlet, 3'ü özel toplamda 21 ilkokul, 20'si devlet, 3'ü özel toplam 23 ortaokul, 18'i devlet, 9'u özel olmak üzere 27 lise ve 2 Kolej bulunmaktadır. 13'ü belediye bünyesinde kurulu, 6'sı özel toplam 19 Anaokul, 3 Özel Gereksinimli Bireyler Okulu- Rehabilitasyon ve Fizik Tedavi Merkezi bulunmaktadır. Beyoğlu Halk Eğitim Merkezi, Beyoğlu Refia Övüç Olgunlaştırma Enstitüsü, Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Beyoğlu Mesleki Eğitim Merkezi, Beyoğlu Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu olmak üzere 5 Eğitim-Araştırma ve Rehberlik Merkezi bulunmaktadır. Aynı zamanda 14 sürücü kursu ve 13 Semt konağında da farklı branşlar ve yeteneklere özgü eğitimler verilmektedir.

Beyoğlu'nda ilk-orta öğretim ve çeşitli eğitim kurumlarının yanı sıra 12 Yüksek öğretim kurumları da bulunmaktadır. Ülkemizin köklü üniversitelerinin bulunduğu bir ilçedir. Bunlar: Galata Üniversitesi (Evliya Çelebi Mahallesi), Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampüsü (Hacı Ahmet Mahallesi), İstanbul Kent Üniversitesi (Cihangir Mahallesi), Beykent Üniversitesi Taksim Yerleşkesi (Cihangir Mahallesi), Rumeli Üniversitesi (Piri Paşa Mahallesi), Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi (Sütlüce Mahallesi), Haliç Üniversitesi (Örnektepe Mahallesi), İstanbul Ticaret Üniversitesi (Sütlüce Mahallesi), Mimar Sinan Üniversitesi (Pürtelaş Hasan Efendi Mahallesi), Yeni Yüzyıl Üniversitesi (Sütlüce Mahallesi), İstanbul Teknik Üniversitesi (Gümüşsuyu Mahallesi), Bahçeşehir Üniversitesi (Müeyyedzade mahallesi)'dir. Üniversitelerin yoğunlaştığı alanlar genel itibariyle Sahil çevresi ve Taksim çevresindedir.

Aşağıdaki tablolarda görüldüğü üzere İstanbul'un en küçük ilçelerinden biri olmasına karşın Beyoğlu yoğun bir eğitim kurumu barındırmaktadır.

Tablo 10 Beyoğlu Okulları

Ahmet Emin Yalman İlkokulu	Kasımpaşa İmam Hatip Ortaokulu
Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlkokulu	Muallim Cevdet Ortaokulu
Firuz Ağa İlkokulu	Orbay Ortaokulu
Haliç İlkokulu	Piri Paşa Ortaokulu
Halıcıoğlu İşitme engelliler İlkokulu	Şehit Öğretmen Neşe Alten Ortaokulu
Hüviyet Bekir İlkokulu	Sururi Ortaokulu
İhsan Şerif İlkokulu	Taksim Ortaokulu
İstiklal İlkokulu	Piri Reis Ortaokulu
İTO Kadınlar Çeşmesi İlkokulu	Kadı Mehmet Ortaokulu
Mehmet Akif Ersoy İlkokulu	Galatasaray Ortaokulu
Muallim Cevdet İlkokulu	Beyoğlu Kız Anadolu Lisesi
Namık Kemal İlkokulu	Beyoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Okçu Musa İlkokulu	Dilnihat Özyeğin Anadolu Lisesi
Orbay İlkokulu	Fındıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Piyale Paşa İlkokulu	Galata Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
Piri Paşa İlkokulu	Galata Mesleki Teknik ve Endüstri Meslek Anadolu Lisesi
Şehit Öğretmen Neşe Alten İlkokulu	Galatasaray Lisesi
Galatasaray İlkokulu	Güner Akın Anadolu İmam Hatip Lisesi
Beyoğlu Ortaokulu	İstanbul Atatürk Anadolu Lisesi
Cemal Artüz İmam Hatip Ortaokulu	Kasımpaşa Anadolu Lisesi
Cemal Artüz Ortaokulu	İstanbul Ticaret Odası Kız Teknik ve Meslek Anadolu Lisesi
Cihangir Münir Özkul Ortaokulu	Kabataş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Dr. Tevfik Sağlam Ortaokulu	Kasımpaşa Çok Programlı Anadolu Lisesi
Güzelce İmam Hatip Ortaokulu	Kâtip Mustafa Çelebi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Halıcıoğlu İşitme Engelliler Ortaokulu	Ayşe Ege Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Hasköy Ortaokulu	Beyoğlu Anadolu Lisesi
Hoca İshak Efendi İmam Hatip Ortaokulu	Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi
Kaptanpaşa İmam Hatip Ortaokulu	Beyoğlu Tersane-i Amire Anadolu Lisesi

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 11 Beyoğlu'ndaki Özel Okullar

Özel Tarhan Koleji	Özel Beyoğlu Doğa Ortaokulu
Özel Alman Koleji	Özel Doğa Anadolu Lisesi
Özel Sankt Georg Avusturya Lisesi ve Ticaret Okulu	Özel Zoğrafyon Rum Lisesi
Özel Saint Benoit Fransız Lisesi	Özel Merkez Rum Lisesi
Özel İtalyan Lisesi	Özel Zapyon Lisesi
Özel Sainte Pulcherie Fransız Lisesi	Özel Zapyon Rum İlkokulu
Özel Tarhan İlkokulu	Özel Zapyon Rum Ortaokulu
Özel Tarhan Ortaokulu	Özel Getronagan Ermeni Anadolu Lisesi
Özel Beyoğlu Doğa İlkokulu	

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

5.4.5. Turizm Hizmetleri

Beyoğlu tarihi geçmişi ve sahip olduğu doğal ve beşerî özellikler sebebiyle turistik açıdan dikkat çekmektedir. Doğal özellikler bakımından Haliç ve Boğaz kıyılarında yer almasıyla birlikte eşsiz bir manzara sunmaktadır. Beşerî özellikler bakımından ise özellikle şehrin ilk nüvesinin kurulduğu Galata çevresinde ve İstiklal caddesi üzerinde pek çok farklı noktada yüzlerce yıllık bir eser karşımıza çıkmaktadır.

Çiçek pasajı, Hazzopulo pasajı, Avrupa pasajı, Galata Kulesi, Galata Mevlevihanesi, Fransız Geçidi, Aynalıkavak Kasrı, Tophane Çeşmesi, Saint Antuan Kilisesi, Nostaljik Tramvayı, Galatasaray Hamamı, Kamondo merdivenleri, Pera Müzesi, Salt Galata (Eski Osmanlı Bankası), Arap Camii, Ağa Camii, Kılıç Ali Paşa Camii, Maalem Sinagogu, Neve Şalom Sinagogu, Mickiewicz Müzesi, Piyale Paşa Camii, Botter Apartmanı, Doğan Apartmanı, Mısır Apartmanı, Frej Aparmanı, Narmanlı Han, Taksim Maksemi, Fransız Enstitisü, Aya Triada Kilisesi, Aşkenaz Sinagogu ve her biri birer küçük saray olan Sefarethaneler. Tüm bu eserler ve daha fazlası Beyoğlu'na kültürel ve sosyal bir kimlik kazandırmaktadır. Bu kültürel ve sosyal kimlik ise turizm fonksiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Beyoğlu, Marmara bölgesinde İstanbul'da yer almaktadır. İstanbul boğazı ve Haliç kıyılarında yer alması sebebiyle yerleşim için tercih edilen bir saha olmuştur. İki kıta arsında bulunan boğazın ve kuzey ülkelerinin ticaret yolları üzerinde önemli bir eksende yer almaktadır. Bizans İmparatorluk merkezinin karşı yakasında bulunmasıyla gelişen her siyasi ve ticari olaydan nasibini alarak gelişimini sürdürmüştür. Kimi dönemler Bizans'ın şehrin içine girmesini istemediği tacir sınıfının barınma noktası olarak kullanılmış; kimi dönemler ise iki farklı etnik yapının karşı karşıya gelmesinden kaynaklanan olumsuzlar sonucu bir milletin sürgün edildiği yer olarak karşımıza çıkmıştır.

Osmanlı'nın İstanbul'u fethi sırasında üstlendiği stratejik konum özellikleriyle topografyanın uygunluğuna bakılmaksızın fethin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Fetihten sonra gerçekleşen iskanlar ve göçlerle birlikte nüfusu ve etnik yapısı günden güne değişmiştir. Bununla beraber Cenevizlilerden itibaren sürdürülen ticari ve ekonomik faaliyetler Osmanlı döneminde de tesisler inşa edilerek devam etmiştir. Özellikle Osmanlı son dönemleri ile Cumhuriyetin ilk dönemleri Tophane'den Sütlüce'ye kadar tüm sahil şeridi sanayi tesisleri ile dolmuş ardındaki sahalar yerleşim alanı olarak kullanılmıştır.

Yerleşim sahaları Osmanlı döneminde bölgeye sağlanan katkılarla genişlemiştir. Tophane'de top döküm fabrikalarının kurulması, suyun getirilmesi, Dolmabahçe ve Çırağan saraylarının yapılması, yabancı ülkelere sağlanan imtiyazlar gibi faktörler Beyoğlu'nda ticaretin gelişmesine, ülkeye daha fazla insanın rağbet etmesine sebep olmuştur. Çalışan ve tüccar sınıfının artmasıyla beraber yeni yerleşim yerlerine ihtiyaç duyulmuş böylelikle kümeler halinde çeşitli semtlerde yeni yerleşim sahaları kurulmuştur.

Sanayi ve ticari fonksiyonunun yanında daimî yabancı elçiliklerin bulundurulmaya başlanmasıyla Beyoğlu genişlemekle kalmamış Avrupalıların tercih ettikleri bir yer

olmuştur. Bu yüzden Beyoğlu için Osmanlı'nın batıya açılan kapısı denmektedir. İstanbul yakasında bulunmayan ne varsa lüks mağazalar, içkiler, eğlence yerleri, tiyatro ve sinemalar hepsini Beyoğlu'nda görmek mümkündü. Öyle ki Osmanlı'nın yerleşik düzende o zamana kadar uygulanan yönetim biçimlerinin dışında batıyı örnek alarak kurulan ilk belediye de Beyoğlu'nda 6. Daire ismiyle kurulmuştur. Her geçen gün daha canlı daha yoğun bir hale gelen Beyoğlu dünyanın ikinci metrosu olarak kabul edilen Tünel metrosunun da inşa edildiği yerdir. Metronun kurulması ve Eminönü ile Karaköy'ün arasına inşa edilen Galata köprüsüyle İstanbul arasına bir engel kalmaması zaten var olan canlılığı artırmıştır.

Beyoğlu'nda yerleşim ağırlıklı olarak güney-kuzey yönlü olmuş ve bu yön ulaştığı tepe noktasında doğuda Boğaza batıda Kasımpaşa vadisine doğru ilerlemiştir. Yeni ve birbirinden etnik olarak farklılık gösteren mahallelerin kurulmasıyla halk kimi zaman bir arada kimi zaman kendi ibadethanelerinin çevresinde yoğunlaşarak yaşamını sürdürmüştür.

Beyoğlu günümüzdeki durumuna Cumhuriyetten sonra yeni sanayi atılımları ve gerçekleştirilen politikalar sonucu ülke içi göçlerin artmasıyla ulaşmıştır. Özellikle tarımda makineleşme ile birlikte köyler boşalmış ve erkek nüfus büyükşehirlere göçerek ailesinin nafakasını çıkarmaya çalışmıştır. Aldığı göçlerle nüfusu artan sonrasında siyasi gelişmelerle nüfusunda daralmalar yaşayan Beyoğlu çoğu zaman gözde bir yerleşim alanı olsa da 1950'lerden sonra çöküntü alan kavramıyla da tanışmıştır. 1970'lere gelindiğinde ve özellikle 1990'lardan sonra eski nostaljik havasına bürünmeye meyleden Beyoğlu günümüzde yine popülerliğini korumakta ve İstanbul'un buluşma noktasını oluşturmaktadır. 1980-1990 sonrası taşınan sanayi kuruluşları ve bilhassa sahil şeridinde gerçekleştirilen yenilikler halkın buralardan istifade etmesine olanak tanımıştır.

Merkezi olma durumunu etkileyen faktörler, sahip olduğu kültürel ve tarihi ögelerle birlikte gelişmiş bir ulaşım ağına da sahip olmasıdır. Batısından geçen D-100 karayolu, Haliç Köprüsü, Atatürk Köprüsü ve Haliç Metro Köprüsü gibi ulaşım ağlarına sahip olması kolay ulaşılabilir olmasını sağlamıştır.

Tüm bu tarihi ve kültürel fonksiyonlarının yanı sıra Beyoğlu birtakım problemlerle de karşı karşıyadır. Bu problemler diğer yerleşim alanlarıyla ortak olmasına karşın gerçekleştiği lokasyon sebebiyle şehre özel bir sorun haline gelmektedir. Tersane caddesi İstanbul'un pek çok yerinden Eminönü istikametine gitmekte olan otobüslerin geçiş güzergahı üzerinde olması sebebiyle yoğun bir insan ve araç trafiğine sahiptir. Güzergahın tabiri caizse yükünü hafifletmek için alternatif yollara aktarım yapılarak burada gerçekleşen yoğunluk azaltılmalıdır. Aynı zamanda yine bu cadde üzerinde yer alan hırdavat ve elektronik malzemeler satan dükkanlar cadde üzerinde bulunan tarihi yapılarda hizmet vermekte ve ne yazık ki yapılara gerekli ihtimam gösterilmediği için izbe bir görüntü olarak karşımıza çıkmaktadır. Perpa'nın yapılmasıyla bir kısmı taşınan Perşembe pazarının şehir içinde kalan kısımlarının da taşınarak burada yer alan köklü yapıların turizm amaçlı kullanıma dönüştürülmesi gereklilik arz etmektedir. Perşembe pazarından yola çıkarak Beyoğlu'nun pek çok yerinde eski ibadethaneler, hamamlar, bedesten ve hanlar günümüzde amacını dışında kullanılmakta başta yapıya zarar vermekte ve şehrin imajını bozmaktadır. Geçmişte sanayii fonksiyonu ağırlıkta olan Beyoğlu'nda, günümüzde eski yerleşim birimlerine sahip olma ve konumu sebebiyle turizm özellikleri yoğunluktadır. Yapılacak iyileştirmeler ve atılacak adımlarla birlikte bu yönünü daha da güçlendirecek bir potansiyele sahiptir.

Beyoğlu'nda çok sayıda yaşlı binanın varlığı bilinmekte ve 2. derece deprem bölgesinde yer alması sebebiyle önlemler alınması gerekmektedir. Bakanlıklar ve belediye tarafından hayata geçirilmeye çalışılan yenileme ve özellikle depreme hazırlıkla ilgili projelerin varlığı bilinmekte fakat uygulanma noktasında çeşitli sıkıntılar yaşandığı da gözlenmektedir. Yaklaşık 30 yıldır farklı pek çok yönetim tarafından söylenen Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi bunlardan biridir. Geçtiğimiz yıllarda çalışmalara başlanan proje uzun yıllar devam edeceğe benzemektedir. Projenin bir an önce hızlandırılarak tamamlanması ivedi şekilde gerekmektedir. Yapıların çoğu 1999 depremi öncesi uygulanan politikalar döneminde yapıldığı için olası bir depremde istenmeyen sonuçlara yol açabileceği tahmin edilmektedir. Dar bir sahada yoğun bir nüfus kütlesine sahip Beyoğlu'nda, gerçekleşebilecek bir depremde ağır can kayıpları olacağı öngörülmektedir.

Bir başka sorun 1980 sonrası yıkımlar sebebiyle oluşan çöküntü alanlarının oluşturduğu güvenlik sorunudur. Şehrin ortasında yer alan bu alanlar insanların tek başına geçmekte sakınca gördüğü yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarlabaşı ve Dolapdere bu alanlardandır. Nüfus ve etnik yapısı bakımından göçle oluşmuş hatta göçmenlerin Beyoğlu'nda ağırlıklı olarak yaşadığı yerlerin başında gelir. Tarlabaşı Kentsel dönüşüm projesiyle bu soruna da dolaylı olarak çözüm aransa da 9 yapı adası ve iki mahalle (Çukur ve Şehit Muhtar mahalleleri) gibi küçük bir alanda uygulandığı için bütüncül olarak sorunu çözmek için yetersizdir. Gerçekleştirilecek kapsamlı yenileme çalışmaları ile çöküntü alanları ıslah edilerek ve güvenlik güçleriyle iş birliği içerisinde kalıcı bir çözüme gidilmelidir.

Yeşil alan ve otopark sorunları da şehrin diğer sorunları arasındadır. Mahallelerde sokak aralarında çocuklar için küçük oyun parkları bulunmaktadır. Fakat büyükler için rekreatif alan yoksunluğunun yanı sıra öylesine yoğun bir yapılaşma söz konusudur ki bunun için neredeyse Beyoğlu'nda alan kalmamaktadır. Haliç sahili boyunca yer alan mahalleler bu durumdan istisna tutulabilir. Fakat iç kesimlerde yer alan Kaptan Paşa, Piyale Paşa, Fetihtepe ve Küçük Piyale gibi yoğun konut kullanımına sahip ve sahil şeridinde yer almayan mahalleler için aynı şeyi söyleyememekteyiz.

Son olarak sahip olduğu değerler ve taşıdığı turistik önem bakımından sadece Beyoğlu'nda oluşturulacak bir güzergâh üzerinden geziler düzenlenerek şehrin bilinen yanlarının dışında bilinmeyen pek çok değeri açığa çıkarılıp tanıtımına katkı sunulabilir. Böylelikle geçmişten günümüze kadar gelmiş olan eserler vasıtasıyla bir köprü oluşturularak güzel Beyoğlu'nun korunması da sağlanabilir.

KAYNAKÇA

ACAR, S,: 2020 “Beyoğlu’nda Kültür-Sanat Merkezi ve Müze İşlevli 19.YY. Binalarının İç Mekânlarında Biçimsel Kimlik Sorunu: Avrupa’daki Aynı İşlevli Yapılar Üzerine Bir Değerlendirme”, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

AKIN, U,: 2008 “Kültür ve Mekân Etkileşimi: Beyoğlu Örneği”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AKOVA, İ,: 2019 ”Şehir Coğrafyası”, Beşerî ve Ekonomik Coğrafya, Ed.: Mesut Doğan, Özlem Sertkaya, Pegem Yayınları.

ALTINIŞIK, E, A.,: 2019 “Bir Planlama Aracı Olarak Kentsel Tasarımın Ölçek, Politika Ve Uygulama Çıkmazı: Beyoğlu Örneği”, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

ALTUNBAŞ, U,: 2006 “Kent Merkezlerinde Yayalaştırmanın İşlevsel Değişim Üzerine Etkileri: İstiklal Caddesi Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ARSLAN, T,: 2013 “494 Numaralı Galata Şer‘İye Sicilinin Transkripsiyonu Ve Değerlendirmesi”, Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AYDIN, B.S.,: 2018 “Batılılaşma Sürecinden Günümüze Pera/Beyoğlu İlçesi; 480 Ve 476 Yapı Adaları Örneğinde Bir Koruma Önerisi”, İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AZERİ, N,Y.,: 2017 “Anadolu Kent Minyatürleri ve Gravürlerinin Resimsel Dili Üzerine”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.29, s455-472.

BALCAN, C,: 2012 “Kentsel Yenileme Ve İki Şehir Hikâyesi: Tarlabaşı – Süleymaniye”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

BAHÇEKAPILI, Y,: 2018 “Kent Merkezinde Toplumsallaşma Pratikleri: Karaköy Örneği”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

BAYARTAN, M,: 2005 “Osmanlı Şehirlerinde Bir İdari Birim: Mahalle”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı 13, s.94.

BAYARTAN, M,: 2009 “Osmanlı’dan Günümüze Kütahya Şehrinin Yapı Taşları: Mahalleler”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı 18, s.57-70.

BAYARTAN, M,: 2014. “Osmanlı Şehirleri Coğrafi Araştırmalar”, Akademi Titiz Yayınları.

BAYFİDAN, D,: 2018 “19. Yüzyıl Beyoğlu Çeşmeleri”, Pamukkale Üniversites, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi.

Beyoğlu Belediyesi Faaliyet Raporu 1996-1997, Beyoğlu Belediye Başkanlığı.

BOZKURT, İ, M.,: 2004 “Kentiçi Kara Toplu Ulaışm Hizmetlerinin Başlaması Ve Gelişimi (1850-1900), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

BOZKURTOĞLU, E., YAZICI, M., İŞ, M.,: 2013 “Trakya Formasyonu Silt Taşlarının Zemin Özellikleri”, Uygulamalı Yerbilimleri, Sayı:1, İstanbul, 2010 s.42-

55 ÇAKMAK, F, “Koruma Amaçlı Bölgesel Planların Kentsel Yaşama Etkilerinin Değerlendirilmesi: Beyoğlu Örneği”, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

ÇELİK, Z,: 2016 “19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul”, Çev. Selim Deringil, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2. Baskı.

ÇORUK, A. Ş.,: 1993 “Cumhuriyet Devri Türk Romanında Beyoğlu (1924-1980)”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DALGIÇ, S., TURGUT, M., KUŞKU, İ., COŞGUN, Ç., COŞGUN T.,: 2009 “İstanbul’un Avrupa Yakasındaki Zemin ve Kaya Koşullarının Bina Temellerine Etkisi”, Uygulamalı Yerbilimleri Dergisi, Sayı: 2 (Ekim – Kasım), s.47-70.

DALGIÇER, M,: 2021 “Beyoğlu Soylulaştırmasında Münferit Hareketler: Galata Bölgesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

DÖKMECİ, V, & ÇIRACI, H,: 1990 “Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu”, Türkiye Turing Otomobil Kutumu Yayınları.

DURUDOĞAN, S.,: 1998 “XIX. Yüzyılda Pera\ Beyoğlu’nun Ekonomik, Kültürel ve Politik Yapısının Mimariye Etkileri”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,: 1994 C. 7, İstanbul.

EDMONDO D. A.,: 2013 “İstanbul”, Çev. Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı.

EMİRALİOĞLU, B.,: 2005 “Beyoğlu İlçesinin Ulaşım ve Trafik Yönünden İncelenmesi Öneriler”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

ENGİN, V, “Galataport İstanbul”, Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, ty. (Erişim Tarihi: 23.09.2020).

EROĞLU, Ö,: 2015 **“**Suriçi Galata”, Tekhne Yayınları.

ESKENAZİ, Ş,: 2012 “Galata- Beyoğlu-Şişli bölgelerinin Gelişiminde Gayrimüslimlerin Rolü, 1910-1966 Döneminde İstanbul’da Etnik İş Bölümü ve Ticari Coğrafya”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul Araştırmaları, Yüksek Lisans Tezi.

EYİCE, S,: 1994 “Galata”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.3, s. 348.

EYİCE, S.,: 1994 "Fatih Külliyesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. 3, s. 265 – 270.

FİSUNOĞLU, D,: 2019 “Beyoğlu İlçesi İstiklal, Yeniçarşı, Boğazkesen, Defterdar ve Sıraselviler Caddelerinin Sınırladığı Alan İçindeki Tarihi Yapıların Cephe Analizi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

GENİM, S.,: 2004 “Beyoğlu’nun Yerleşim Tarihi", Geçmişten Günümüze Beyoğlu”, I, s.15-70. İstanbul, Erişim Tarihi: 24.03.2020.

GÖÇEN, S,: 1967 “1965 Sayımlarına Göre İstanbul Kesafet Paftaları”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Mezuniyet Tezi.

GÖNCÜOĞLU, S. F.,: 1997 “Hasköy”, TDV İslâm Ansiklopedisi C:16, İstanbul, s:388-390. (Erişim Tarihi: 24 Mar 2020).

GÖNCÜOĞLU, S, F.,: 2005 “Tarihte Hasköy”, Sinpaş Yapı Endüstrisi Ve Ticaret A.Ş. Kültür Yayınları.

GÖNEY, S,: 2017 “Şehir Coğrafyası I”, Beta Basım A.Ş., İstanbul.

GÖNEY, S,: 2017 “Şehir Coğrafyası II”, Beta Basım A.Ş., İstanbul.

GÖZÜBOL, L, A. M., AYSAL, N.,: 2008 “Cebeciköy Kireçtaşı Ocaklarında Litolojik ve Yapısal Kökenli İşletme Sınırları”, İstanbul Yerbilimleri Dergisi, C. 21, S. 1, SS, s.25-35.

GÜLER, Ç.G.,: 2004 “Beyoğlu Hanları ve Şehirleşme İle Toplumsal Hayata Katkıları 18551908”, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

HAN, N,: 2002 “Beyoğlu Tarihi Konut Bölgesi’nde Sosyo-Mekânsal Ayrışma”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

HAN, A., SHOPOV, A.,: 2015 “Klasik Dönem Osmanlı Mimarisinin Bir Örneği Olarak Piyale Paşa Camii ve Bostanı.

İPEK, M. S.,: 2019 “1750-1755 Yılları Arasında Galata’da Sosyal ve Kültürel Hayat (Şeriyye Sicillerine Göre), Sinop Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı,: 2008 “Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu”, Planlama Müdürlüğü.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Planlama Müdürlüğü,: 2012-2013 “Ulaşım Ana Planı Performans İzleme Hanehalkı Araştırması Analitik Etüt Çalışması”.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü, “İstanbul Çevre Düzeni Planının Kıyı Alanlarına İlişkin Yaklaşımının Mekana Yansıtılmasına Yönelik Araştırma, Değerlendirme ve Model Geliştirme İşi, ty.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü Üst Ölçek Plan ve Sektörel Araştırmalar Grubu ve Yaşam Kalitesi İzleme Merkezi,: 2015 “Kadim İstanbul Stratejik Turizm Master Planı 2015-2025”.

KAPTAN, Ö,. 1988 “Beyoğlu (Beyoğlu ve Lıksa Geçmişi), Aybay Yayıncılık ve Kültür Hizmetleri A.Ş, İstanbul.

KARAGÖZ, S.D.,: 2007 “Kağıthane Piyalepaşa Tünelleri Mühendislik Jeolojisi Çalışması” İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

KAYA, O.,: 1972 “İstanbul’un Karbonifer Stratigrafisi”, Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, XIV, 2, s.143-199.

KAYA, İ.O.,: 2018 **“**Şer’iyye Sicillerine Göre Galata Yahudi Cemaati (1600-1625)”, Nevşehir Hacı Bektaşi Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KESKİN, G.,: 2011 “Cendere Vadisi Kayaçlarının Beton Agregası Olarak Değerlendirilmesi” İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KILIÇ, E.,: 2009 “XIX. Yüzyıl Sonu Batılılaşma Hareketlerinin Pera\Beyoğlu’nda Apartmanlaşma Sürecine Etkileri ve Mimari Yansımalar”, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi.

KINACI, M.Ö.,: 2014 “Tarihi Kentsel Çevrede Sosyal ve Mekânsal Değişimler: Cihangir Semti Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KIYGI, G,: 2019 “TheTransformation of Beyoğlu Muslim Cemetery: Sanitizing, Beatifying and Reproducing the Memory of City in the Nineteenth Century, Bogaziçi University.

KOÇU, R.E.,: 1994 “İstanbul Ansiklopedisi, C.2, Beyoğlu Maddesi, s.212.

KÖSEOĞLU, E, M.,: 2018 “Haliç Bölgesindeki Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Avrupa Kentsel Şartları Bağlamında İrdelenmesi: Sütlüce Mahallesi Örneği”, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

KUBAN, D,: 1994 “Kentin Gelişmesi” Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.4, s.527-547.

MERİÇ, V,: 1957 “Haliç Mıntıkasında Dokuma Sanayii”, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü.

OCAK, E,: 2006 “Gayrimenkul Yatırım Aracı Olarak Kentsel Dönüşüm: Beyoğlu Bölgesinde Kamondo Han Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ORHA, Z,: 2008 “Osmanlı Devleti’nde Modern Belediyeciliğin Doğuşu ve Altıncı Daire-i Belediye Örneği”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZ, B,: 2010 “Analitik Bütçeleme ve Beyoğlu Belediyesinde Bir Uygulama”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ÖZÇAĞLAR, A,: 2000 “Coğrafya’ya Giriş”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ISBN 975-93704-0-9.

ÖZEY, R, BİLGİLİ, M, KOCALAR, A, O.,: 2018 “Coğrafyada Peyzaj Teorisi”, International Journal of Geography and Geography Education, S.38, s.127-141.

ÖZSERVET, Y, Ç.,: 2017 “İstanbul Sütlüce - Halıcıoğlu Bölgesi Yerleşim Dokusunun Dönüşümü”, Artium C.2 Sayı. 1 43-57.

SELENER, N, “Beyoğlu İsmi Nasıl Verildi”, Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi ty.

SENSOY, S., DEMİRCAN, M., ULUPINAR, Y., BALTA, İ., “Türkiye İklimi”, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, ty (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

SEPETÇİ, A, T.,: 2007 “İstanbul Kent Merkezinde Ticaret Gelişimi, Etkenleri ve Ulaşım Odaklı Mekânsal Kurgusu Tarihi Yarımada (Eminönü Ve Fatih) Beyoğlu, Şişli Ve Beşiktaş Örneği”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

SOYER, E.,: 2008 18. ve 19. Yüzyıl İstanbul Kasımpaşa Deresi Islah Çalışmaları Toplumsal Tarih Dergisi, Sayı:169.

SULAMACI, B,: 2018 “19. Yüzyılda Galata Limanı: Surdışı Kıyı Bölgesinin Değişimi ve Dönüşümü” İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ŞENKAYNAK, P,: 2010 “Yaya Bölgelerinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından Önemi Ve İstanbul’daki Bazı Örneklerin İncelenmesi” İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ŞEHSUVAROĞLU, H, Y. ”İstanbul Sarayları”, TBMM Basımevi,-Ankara, ty.

TANDAÇGÜNEŞ, E,: 2014 “Beyoğlu İstiklal Caddesi 19. Yüzyıl Apartmanlarının Avrupa Konut Kültürü İçinde Değerlendirilmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TURHANLI, P. A.: 1988 “Beşiktaş ve Beyoğlu İlçeleri Muhtarlarının Göç Yaşamları Üzerine Ayrıntılı İnceleme”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı, Lisans Tezi.

TÜRK, S,: 2012 “Kentsel Yenilemede Sürdürülebilirlik, Emekyemez ve Arap Cami Mahalleleri Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.

TÜRKOĞULLARI, K,: 2014 “Cihangir Bölgesi İçin Kentsel Koruma Önerileri”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

UYSAL, B,: 2019 “Spatiality of Diaspora: Representation of Home On Urban Street In The Case Of Beyoğlu, Istanbul”, Middle East Technical University, The Graduate School Of Natural and Applies Sciences.

UZUN, E,: 2007 “Tanzimat Dönemi Türk Romanlarında Beyoğlu”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

YENTÜRK, B,: 2006 “Tarihi ve Kültürüyle Kasımpaşalıyız”, Kitabevi Basım ISBN 975-9173-26-3.

YILDIZ, S.E.,: 2008 “Değisen Sokak Cepheleri Üzerine Bir Araştırma Talimhane Örneği”, Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi.

YILMAZ, S,: 2015 “Kentsel Dönüşüm Projelerinin Yaşam Kalitesine Etkisi: İstanbul Karaköy Salıpazarı Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ZİYAOĞLU, R,: 1989 “21. Yüzyıl Yaklaşırken Beyoğlu”, Beyoğlu Belediyesi Başkanlığı Yayınları, No:11.

İNTERNET KAYNAKÇASI

Beyoğlu Belediyesi 04-15 Aralık 2012 Beyoğlu Haritaları Sergisi Küratör: Beste Gürsu Araştırmacı: Evrim Doğan

https://www.arkeologlardernegist.org/assest/images/Piyalepas%CC%A7a%20Camiir apor-DZ.pdf https://beyoglu.bel.tr/tarihce-423.html Erişim Tarihi: 18.02.2020

https://beyoglu.bel.tr/beyoglu/beyoglu/mahalleler/ Erişim Tarihi: 18.02.2020

www.sinangenim.com/tr/articles.asp?ID=7&Y=2004&AID=46&do=detail# Erişim Tarihi: 24.03.2020

https://www.meteoblue.com/tr/hava/historyclimate/climatemodelled/beyo%C4%9Flu_t%C3%BCrkiye_750640 Erişim Tarihi: 27.03 2020

https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/13_turkiye_iklimi.pdf Erişim Tarihi: 27.03.2020

https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~320546~90089708:Constantinople,Turkey?sort=Pub_List_No_InitialSort%2CPub_Date%2CPub_List_No%2CSeries_No# Erişim Tarihi:29.03.2020

http://kadioglumuhendislik.com.tr/kutuphane/stratigrafi.htm Erişim Tarihi: 12.04.2020

https://www.sebahjoaillier.com/galata-ve-cevresi?pgid=jnylj6w3-8ca73d08-e0e3-4f48-ae40-c471e67d1846 Erişim Tarihi: 07.05.2020

https://www.atlasbig.com/tr/istanbul-beyoglunun-mahalleleri Erişim Tarihi: 24.06.2020

https://biruni.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul Erişim Tarihi: 11.12.2020

https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr Erişim Tarihi: 11.12.2020

https://beyoglu.bel.tr/beyoglu/parklar-bahceler/ Erişim Tarihi: 04.05.2021

https://beyoglu.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_04/06105446_ozelokul.pdf Erişim Tarihi: 05.05.2021

https://beyoglu.bel.tr/beyoglu/beyoglu/saglik-kuruluslari/ Erişim Tarihi: 05.05.2021

http://www.rmk-museum.org.tr/istanbul/hakkimizda/binalarimizin-tarihcesi Erişim Tarihi: 25.05.2021

https://beyoglu.meb.gov.tr/www/okul-kurum-iletisim-bilgileri/icerik/1074 Erişim Tarihi: 06.06.2021

https://beyoglu.bel.tr/beyoglu/beyoglu/dini-merkezler/ Erişim Tarihi: 21.07.2021

https://www.atlasbig.com/tr/istanbul-beyoglunun-mahalleleri Erişim Tarihi: 10.09.2021

https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/beyoglu/demografi Erişim Tarihi: 12.09.2021

https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2019-33705 Erişim Tarihi: 15.09.2021

https://sehirplanlama.ibb.istanbul/beyoglu-ilcesi/ Erişim Tarihi: 16.09.2021

EKLER

EK 1 : Otobüs Güzergahları

Tablo 12 Otobüs Güzergahları

22	İstinye Dereiçi-Kabataş
22 -B	Bebek- Kabataş
25-E	Sarıyer-Kabataş
25-G	Sarıyer-Taksim
26	Dikilitaş-Eminönü
26-A	Fulya Mahallesi-Eminönü
26-B	Fulya\Şişli-Kabataş
27-E	Şirintepe-Kabataş
27-SE	Seyrantepe-Kabataş
28	Topkapı\Edirnekapı-Beşiktaş
28-T	Topkapı-Beşiktaş
29-C	Tarabya-Kabataş
29-D	Ferahevler-Kabataş
30-D	Ortaköy Dereboyu-Yenikapı
31-E	Yenibosna Kuyumcukent-Eminönü
32	Cevatpaşa-Eminönü
32-T	Cevatpaşa-Taksim
33	Esenler Giyimkent\Turgutreis- Eminönü
33-B	Esenler Giyimkent\Birlik Mahallesi-Eminönü
33-ES	Giyimkent\Tekstilkent-Eminönü
33-TE	Esenler Turgutreis-Emimönü
33-Y	Esenler Giyimkent\Yüzyıl Mahallesi-Eminönü
35-C	Kocamustafapaşa-Taksim
36-CE	Cebeci-Eminönü
36-KE	Karadeniz Mahallesi-Eminönü
36-M	Cebeci-Mecidiyeköy
36-T	Cebeci-Taksim

37-M	Çırçır Metro\Yıldıztabya-Mecidiyeköy
37-T	Çırçır Metro\Yıldıztabya-Taksim
38-E	G.O. Paşa Devlet Hastanesi\Küçükköy-Eminönü
38-KT	Karadeniz Mahallesi-Gümüşsuyu
38-T	Küçükköy-Taksim
40-T	İstinye Dereiçi-Taksim
41-AT	Ayazağa-Davutpaşa Yıldız Teknik Üniversitesi
41-E	Ayazağa-Kabataş
41-ST	Seyrantepe-Topkapı
42-T	Bahçeköy-Taksim
43-R	Rumeli Hisarüstü- Kabataş
44-B	Hamidiye Mahallesi-Eminönü
46-Ç	Kağıthane\Çağlayan-Eminönü
46-KT	Kuştepe-Taksim
47	Yeşilpınar-Eminönü
47-A	Alibeyköy Cep Otogarı-Yenikapı
47-Ç	Güzeltepe-Eminönü
47-E	Binevler-Eminönü
47-K	Kazım Karabekir-Eminönü
47-N	Nur Sitesi-Eminönü
48-N	Emniyettepe-Taksim
48-T	Hamidiye Mahallesi-Taksim
49-T	Yeşilpınar-Taksim
54-Ç	Çıksalın-Taksim
54-E	Okmeydanı-Eminönü
54-HŞ	Hasköy-Şişli
54-HT	Hasköy-Taksim
54-K	Kulaksız-Taksim
54-KT	Kaptanpaşa-Dolapdere\Taksim
54-T	Sadabat Evleri\Talatpaşa-Taksim

54-P	Piyalepaşa Mahallesi-Taksim
55	Gaziosmanpaşa-Şişli
55-ET	Eyüpsultan-Taksim\Beşiktaş
55-T	Gaziosmanpaşa-Taksim
58-A	Poligon Mahallesi\Reşitpaşa-Kabataş
58-N	Fatih Sultan Mehmet-Kabataş
58-S	Levazım Mahallesi-Kabataş
62	Kağıthane\Gültepe-Kabataş
63	Kağıthane\Çeliktepe-Kabataş
66	Gülbağ-Eminönü
70-FE	Feriköy-Eminönü
70-FY	Feriköy-Yenikapı
70-KE	Kurtuluş-Eminönü
71-T	Ataköy-Taksim
72-T	Yeşilköy-Taksim
73	Yenibosna Metro-Taksim
73-F	Florya-Taksim
74	Hilton Sitesi-Eminönü
74-A	Gayrettepe-Eminönü
75-O	Otogar-Mecidiyeköy
76-E	Boğazköy\Bahçeşehir-Taksim
76-D	Bahçeşehir\Esenkent-Taksim
76-T	Ispartakule Bizimevler-Taksim
77-A	Şişli-Vezneciler
77-Ç	Çıksalın-Eminönü
78-H	Fenertepe-Eminönü
79-GE	Güvercintepe\Fenertepe-Eminönü
79-T	Kayabaşı Kiptaş-Taksim
80-T	Kazlıçeşme\Yedikule-Taksim
85-T	Esenler Metro-Taksim

87	Topkapı\Edirnekapı-Taksim
89-C	Başakşehir Metrokent-Taksim
89-T	K.S.S. Hastanesi\Atakent-Taksim
90	Draman-Eminönü
92	Yeni Mahalle Metro\Ateştuğla-Eminönü
92-C	Haznedar-Eminönü
92-T	Bağcılar Devlet Hastanesi-Taksim
93	Zeytinburnu- Eminönü
93-M	Zeytinburnu-Mecidiyeköy
93-T	Zeytiburnu-Taksim
97-BT	Kocasinan İtfaiye-Taksim
97-T	Basınsitesi-Taksim
99	Akşemsettin-Eminönü
99-A	Gaziosmanpaşa-Eminönü
99-Y	Yeşilpınar-Eminönü
129-T	Bostancı-Taksim
145-M	Yeşilkent\Beykent-Taksim
145-T	Beylikdüzü-Taksim
146-B	Başakşehir Metrokent-Eminönü
256	Yeditepe Üniversitesi\Ataşehir-Taksim
336-E	Sultançiftliği-Eminönü
500-T	Tuzla Şifa Mahallesi-Cevizlibağ
559-C	Rumeli Hisarüstü-Taksim
AVR3K	AVR3K Depar\Kağıthane
DT-1	Ortaköy Dereboyu-Taksim
DT-2	Ortaköy Dereboyu-Taksim
EM-1	Eminönü-Kulaksız
EM-2	Eminönü-Kulaksız
HM-3	Hürriyet Mahallesi-Şişli Merkez
SG-2	Taksim-Sabiha Gökçen Havalimanı

Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

EK 2: Beyoğlu Camileri

Tablo 13 Beyoğlu Camileri

Abdüsselam Camii	Kemankeş Camii
Akşemsettin Camii	Kılıç Ali Paşa Camii
Alibey Mescid Camii	Kirazlı Mescid Camii
Arap Camii	Kiremitçi Ahmet Camii
Bademlik Camii	Koltukçular Mescidi Camii
Bedrettin Camii	Kulaksız Camii
Bereketzade Camii	Kumbarhane Camii
Beyazıt-ı Cedid Camii	Kurtçelebi Camii
Bezmi Alem Valide Sultan Camii	Küçük Piyale
Büyük Piyale Camii	M. Molla Fenari Camii
Camiikebir Camii	Mahmut Ağa Camii
Cihangir Camii	Mahrizade Camii
Çatmalı Mescid Camii	Makbul İbrahim Paşa Camii
Çıksalın Camii	Molla Çelebi Camii
Çorlulu Ali Paşa Camii	Mumcuzade Camii
Çürüklü Mescid Camii	Muradiye Camii
Ebul Fadıl Mehmet efendi Camii	Müeyyedzade Camii
Ekmekçibaşı Ali Ağa Camii	Nusretiye Camii
Emekyemez Camii	Okçu Musa Camii
Emin Camii	Ömer Avni Camii
Eyyühüm Ahmet Camii	Rıhtım Mescis Camii
Fatih Sultan Konak Camii	Sahaf Muhittin Camii
Fatih Sultan Mücahitler Camii	Sahaf Muslihiddin Camii
Fatma Hatun Camii	Sefa Mescid Camii
Fetih Camii	Seferi Kethüda Camii
Fetihtepe Merkez Camii	Seferikoz Camii
Firuzağa Camii	Selime Hatun Camii
Gaysuni Mehmet Efendi Camii	Seyit Ali Çelebi Camii
Gedikabdi Camii	Sinan Paşa Camii
Hacı Ahmet Camii	Sirkeci Muslihiddin Camii
Hacı Hüsrev Camii	Sirkeci Mustafa Ağa Camii
Hacı Mimi Camii	Sokullu Mehmet Paşa Camii
Hacı Piri Camii	Sururi Mehmet Efendi Camii
Hacı Şaban Camii	Şaban Kaptan Camii
Halid Bin Velid Camii	Şahadet Camii
Handan Ağa Camii	Şahkulu Camii
Haşimi Emir Osman Camii	Şahsuvarbey Camii
Hazreti Ali Camii	Tahtakadı Camii
Hicret Camii	Taksim Camii
Hoca Ali Camii	Totom Kaptan Camii
Hüseyin Ağa Camii	Turşucu Hüseyin Çelebi Camii
İlyas Çelebi Camii	Uşşaki Mescid Camii
Kadı Mehmet Camii	Yahya Kahya Camii

Kamerhatun Camii	Yel değirmeni Camii
Karabaş Mustafa Ağa Camii	Yenişehir Çarşı Camii
Kardeşler Mescid Camii	Yeraltı Camii
Kazancı Ali Ağa Camii	Yolcuzade Camii
Keçeci Piri Camii	Yusuf Agah Camii

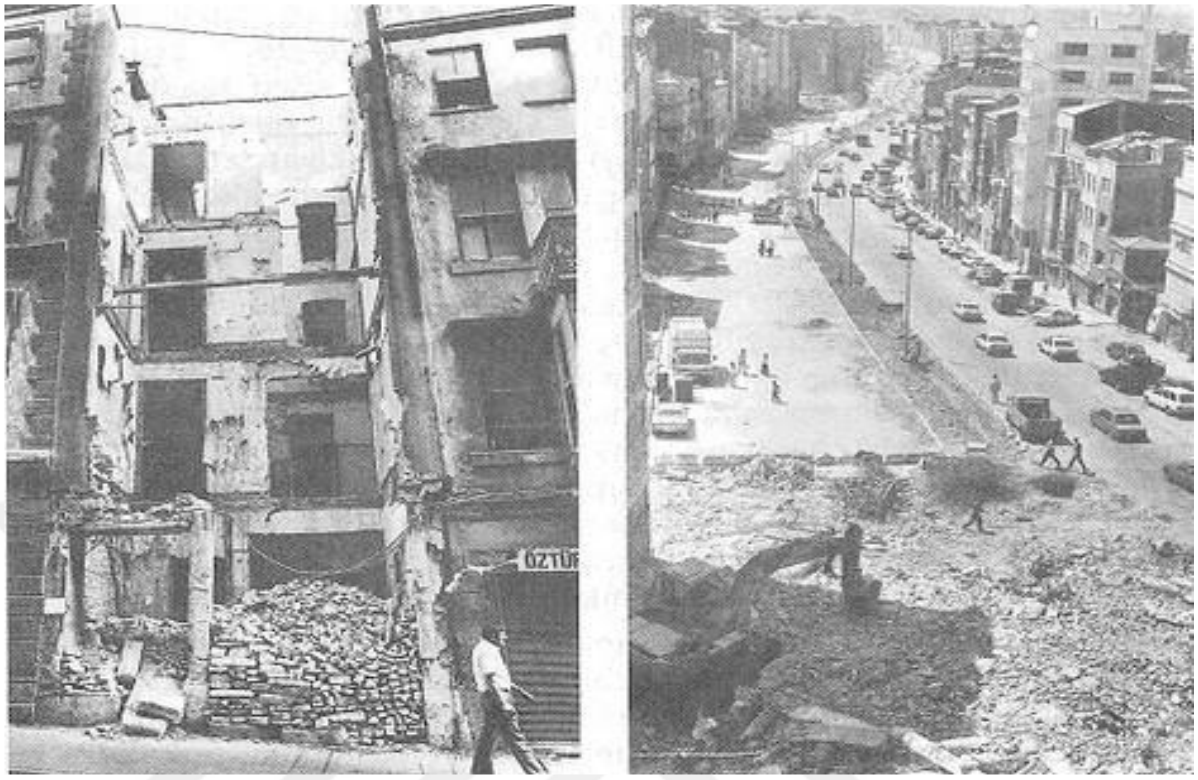
Beyoğlu Belediyesi'nden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

https://beyoglu.bel.tr/ Erişim Tarihi: 21.07.2021

EK 3: Beyoğlu Tarihi ile İlgili Fotoğraflar

Bulvarın Açılmasıyla Yıkılan Binalar
Kaynak: Balcan, 2012

Tarlabaşı Bulvarı Açma Çalışmaları
Kaynak: Balcan, 2012

1930'larda Beyoğlu
Kaynak: Sepetçi, 2007

Tünel Girişi
Kaynak: Dünden Bugüne Ansiklopedisi, 1994

İstiklal Caddesi 1960'lar
Kaynak: Şenkaynak, 2010

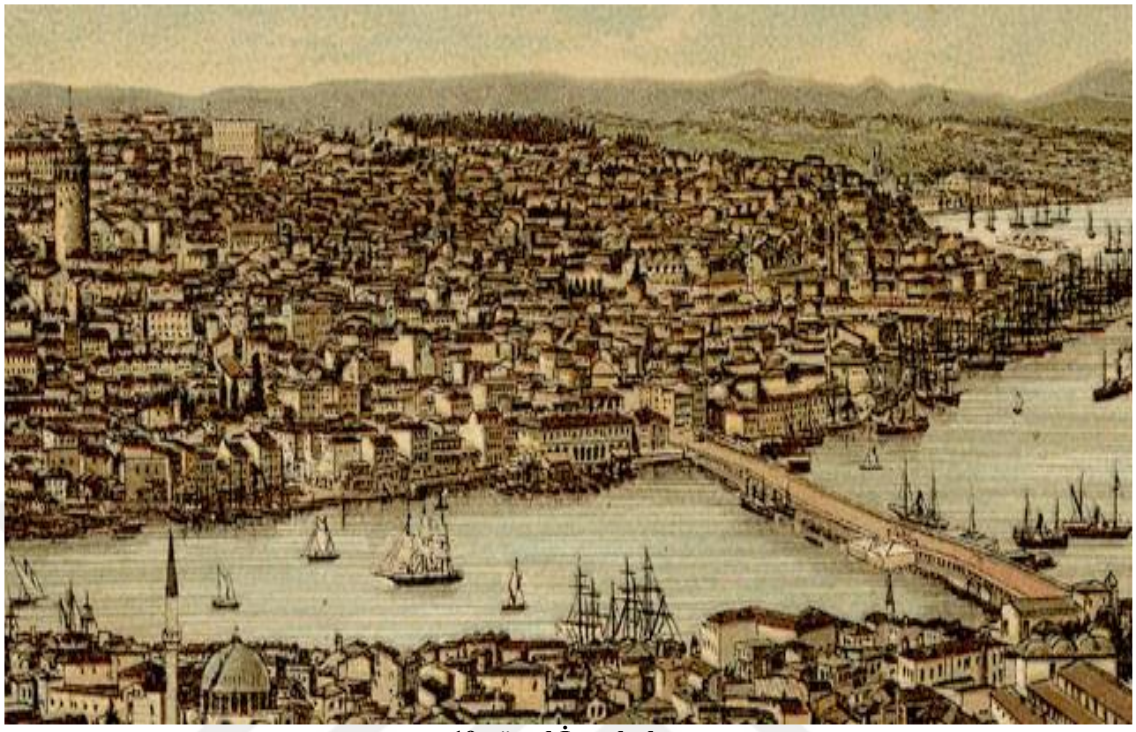
Beyoğlu, İstiklal Caddesi, 1922
Kaynak: Fisunoğlu, 2019

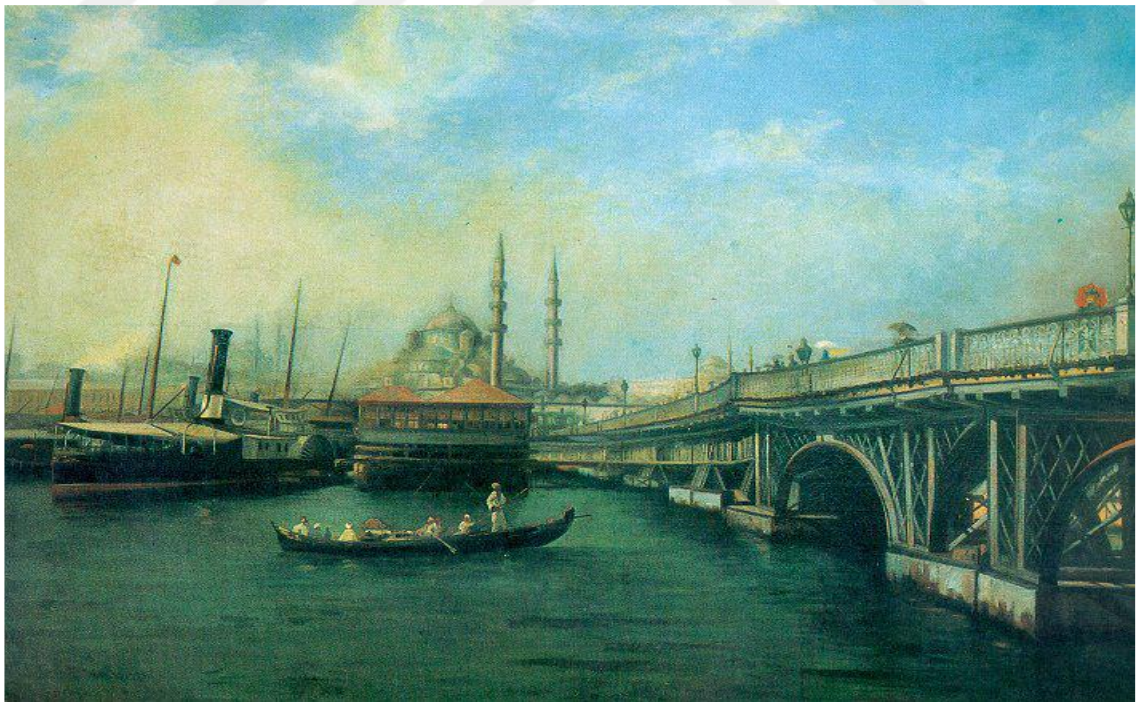
İstiklal Caddesi, 1910
Kaynak: Fisunoğlu, 2019

XVI. Yüzyılda Pera
Kaynak: Kılıç, 2009

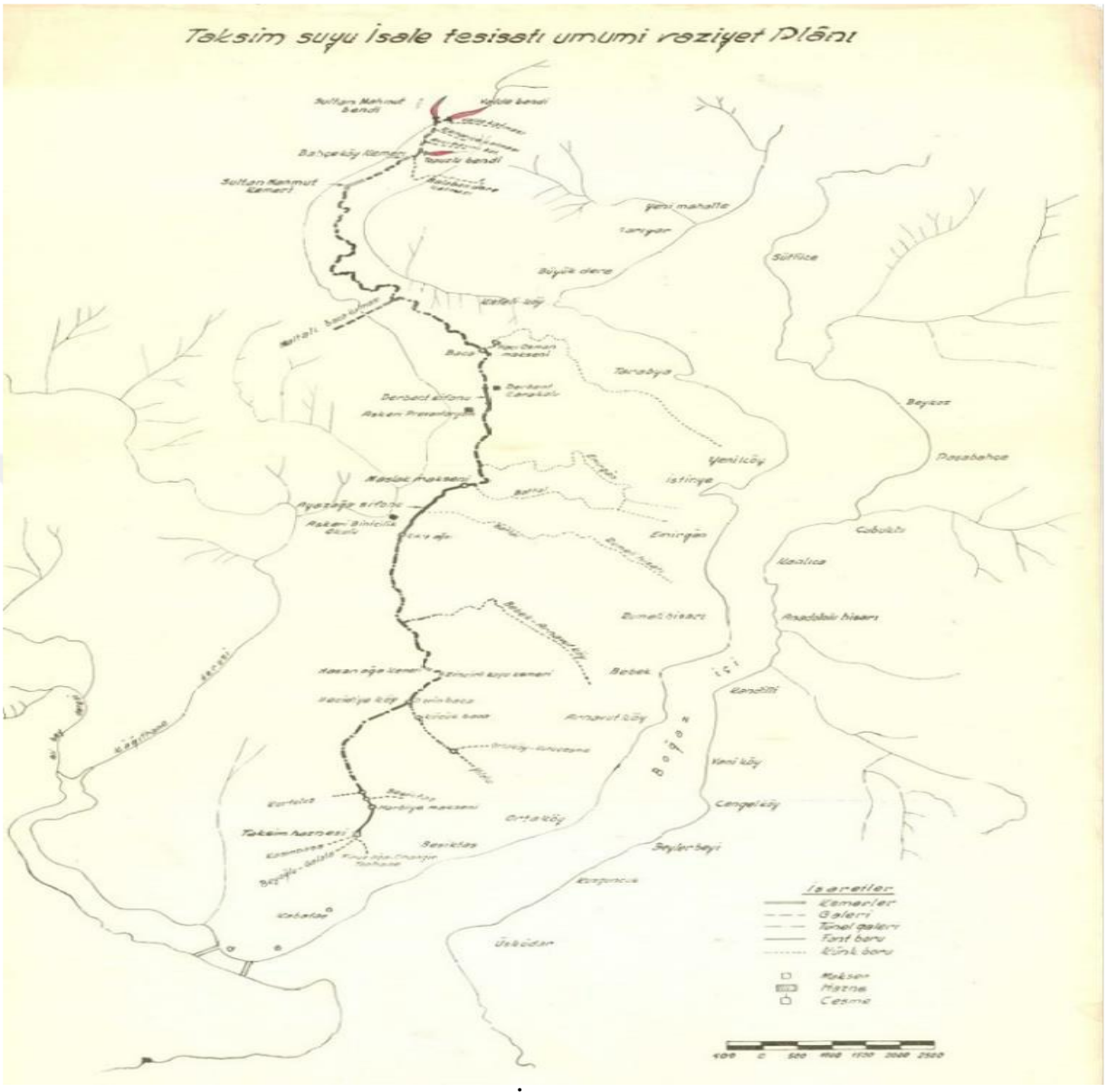
19.yüzyıl İstanbul
Kaynak: Tandaçgüneş ,2014

Galata Köprüsü
Kaynak: Akın, 2008

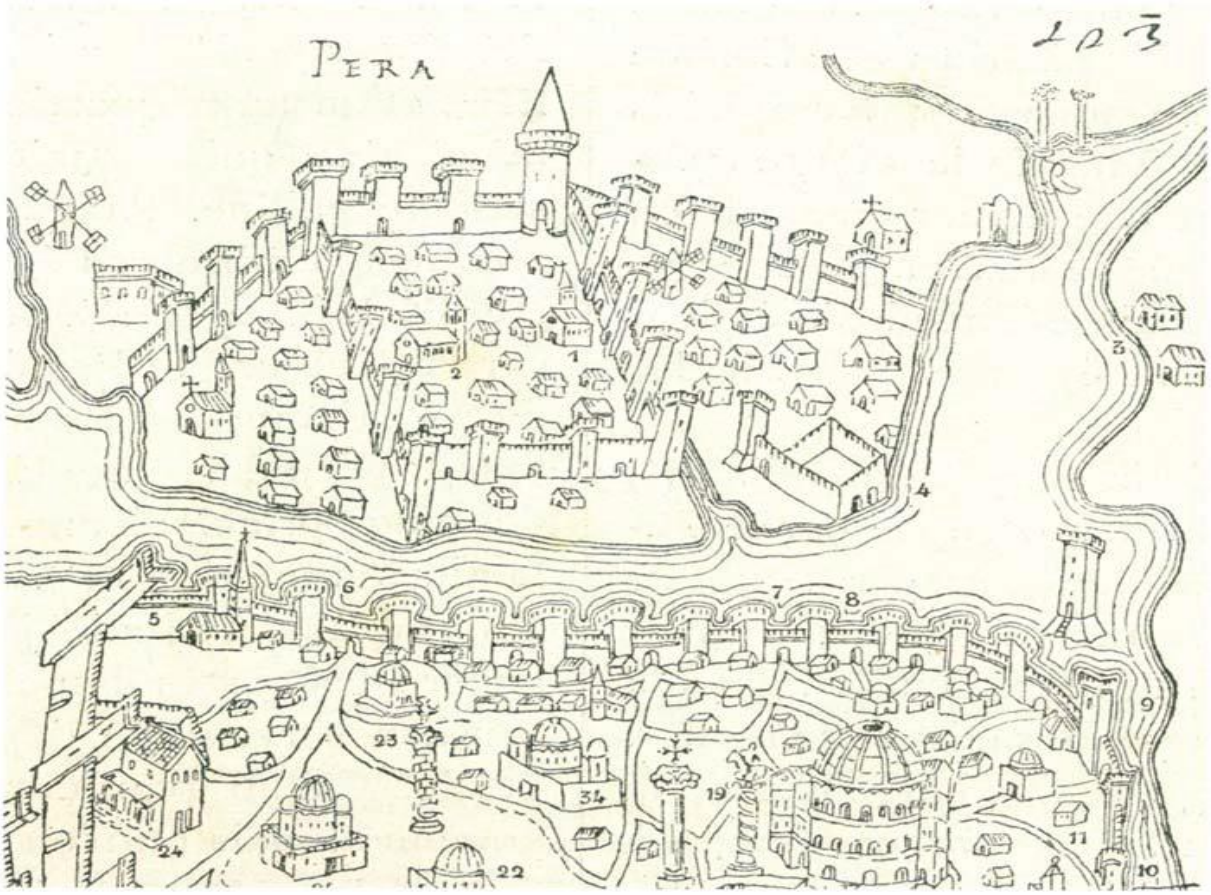
Piri Reis'in Haritası-1513
Kaynak: Altınışık, 2019

Taksim Suyu İsale Hattı
Kaynak: Bayfidan, 2010

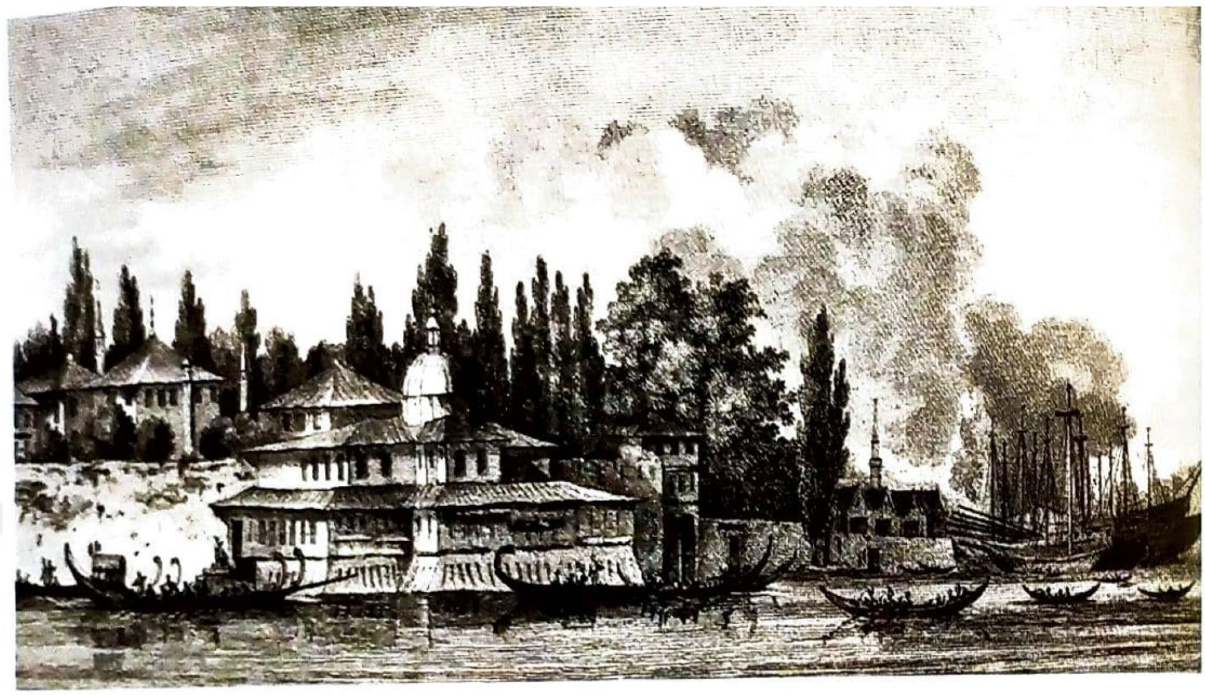
Kauffer, 1776-1786
Kaynak: Altınışık, 2019

Bizans Döneminde Galata'nın Görünüşü
Kaynak: Altunbaş, 2006

M.S. 2. Yüzyılda Constantiopolis'in İdari Bölünmesi
Kaynak: Altunbaş, 2006

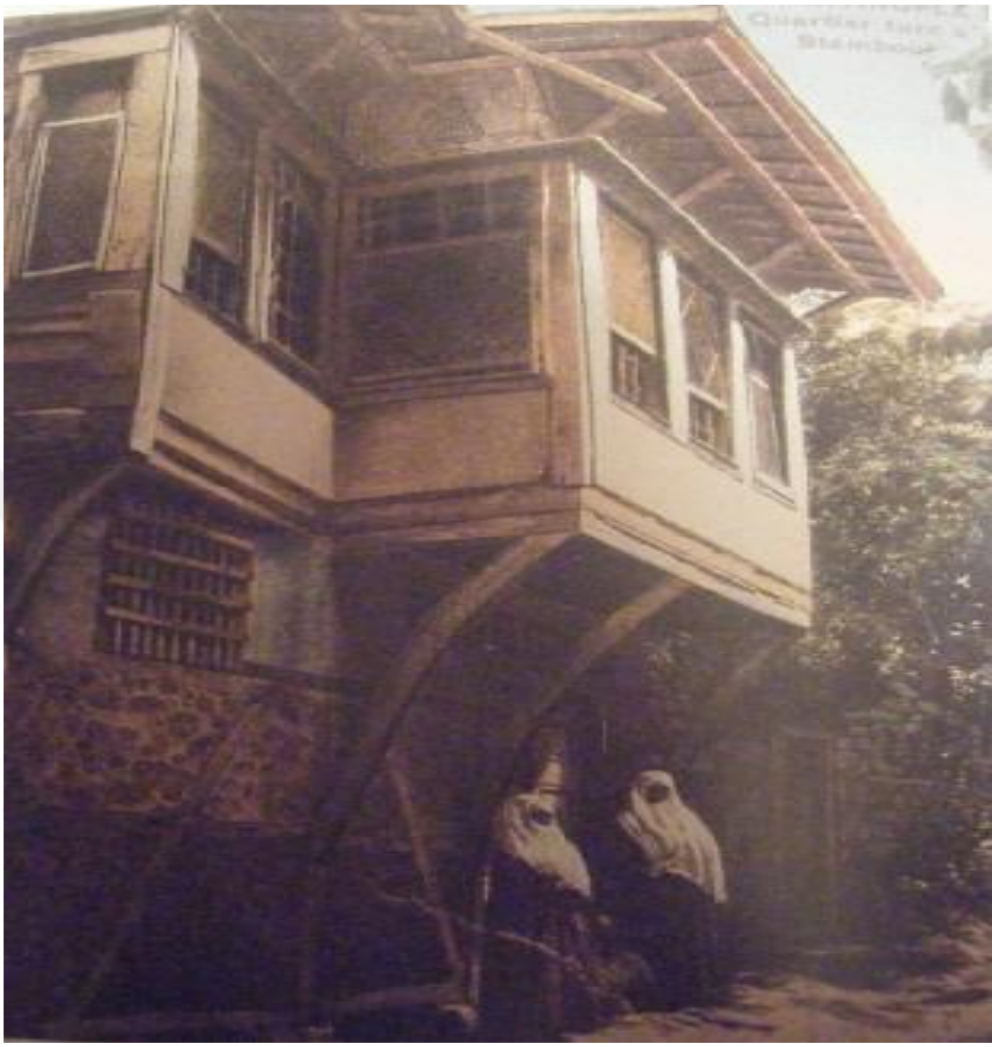

Aynalıkavak Sarayı (Voyage Pittoresque de la Gréce, C. Gouffier, 1822).

Aynalıkavak Sarayı
Şehsuvaroğlu, ty

Le Petit Champs des Morts, Pera-William H. Barlett – J.T. Willmore
Kaynak: Kıygı, 2019

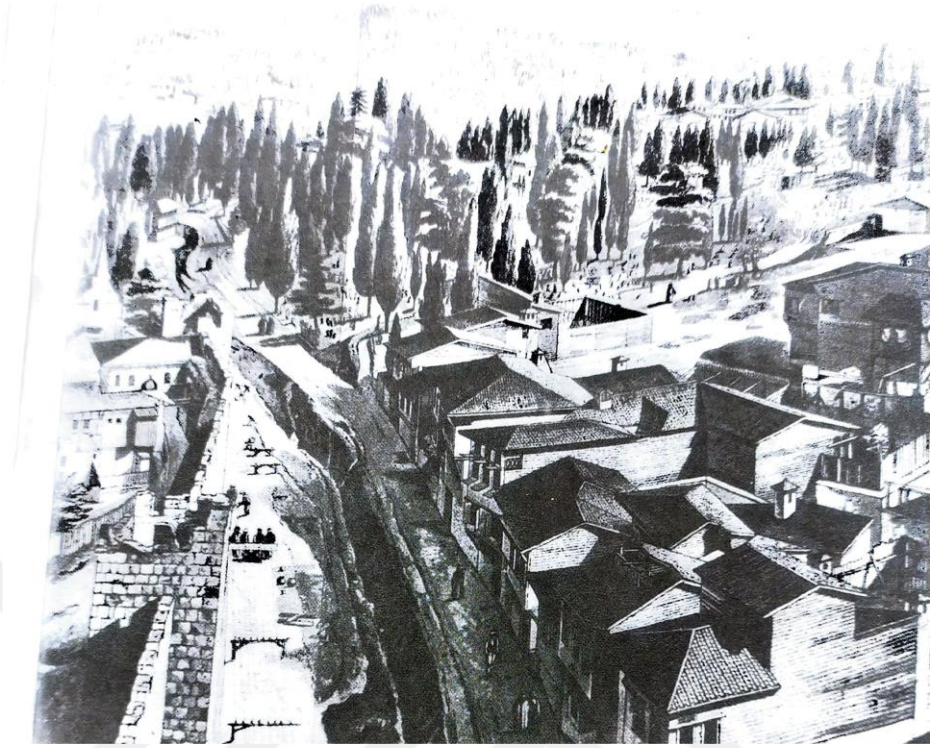
Beyoğlu'nda Cumbalı Ev
Kaynak: Tandaçgüneş, 2014

Yüzyıl Başlarında Kasımpaşa
Kaynak: Yentürk, 2006

Haliç'ten Kasımpaşa ve Tepebaşı görünümü
Kaynak: Dünden Bugüne Ansiklopedisi, 1994

Büyük Hendek Sokak- Galata Surları Yıkılmadan Önce
Kaynak: Dökmeci ve Çıracı, 1990

19. Yüzyılda Kuledibi
Kaynak: Dökmeci ve Çıracı, 1990

Büyük Hendek Sokağı
Kaynak: Kılıç, 2009